

СРПСКА

ПРЕД

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ ● БРОЈ 29 ● 30. СЕПТЕМБАР 1991. ● 40 ДИНАРА

ЗБОГОМ, КОМАНДАНТЕ!

ИТАЛИЈА 2200 ITL, ФРАНЦУСКА 6,30 FRF, ШВАЈЦАРСКА 3,50 CHF, ШВЕДСКА 25 SEK, АУСТРИЈА 30 ATS, СР НЕМАЧКА 5,80 DEM, БЕЛГИЈА 40 BEF,
ХОЛАНДИЈА 4 HFL, ГРЧКА 500 GRD, НОРВЕШКА 25 NOK, ДАНСКА 25 DKK

ЊОРЋЕ БОЖОВИЋ — ГИШКА (1955)

ДРАГОЉЕВ ЗАМУРОВИЋ

1991), КОМАНДАНТ СРПСКЕ ГАРДЕ

СНИМИО: БОРБО ВУКОЈЕ

НЕМА ВИШЕ
ПРИЈАТЕЉА: ЂОРЂЕ
БОЖОВИЋ — ГИШКА
И БРАЊА
МАТИЋ — БЕЛИ

ТА ЧАРОБНА РЕЧ — РАТ

Кад су новинари упитали свезнајућег потпредседника српске владе Будимира Кошутића како је то председник Србије Слободан Милошевић ставио потпис на договор о прекиду ватре у Хрватској кад Србија није у рату, домишљати Будимир је одговорио да је то лако: ако Срби у Хрватској не буду нападани престаће рат. Дотичног нису питали зашто је онда уопште потребан Милошевићев потпис. Деци, или сувише наивним, ово би све било лепо, једноставно, бајковито чак. Кошутићи, Црнчевићи и њима слични Павићи, научили су формулу коју је смислио њихов непогрешиви председник о сецесионистима који су упрли да развале Југославију и да при том изазову хаос и рат. Владајући режим у Србији и његови главни протагонисти с тим немају никакве везе. Ни лук јели ни лук мирисали у свом овом јаду и чемеру који нас је снашао. Њихова партија је у предизборној кампањи обећавала сами мир и благостање, оптужујући неке друге да нуде рат и крв. Сад те исте оптужује да својом миротворачком делатношћу и позивима за прекид бесмисленог рата и заустављањем крвавог колоплета који полако, али сигурно, у своје коло увлачи све народе на овим просторима, врше директну издају националних интереса.

Рат је тако постао она чаробна формула која попут непрозирне магле скрива све. А нарочито и најпре оне који су га режирали и од првог дана своје апсолутистичке владавине сневали о њему. Рат је згодан маљ да се њиме лупа свака глава која мисли другачије од званичног става. Рат је зов на безоговорно јединство. Рат је поклич на нову изборну победу социјалиста, јер би све друго била катастрофа за вољену Србију. Рат је ко створен да се неким људима каже да су никакви Срби, да су издајници и петоколонаши. Рат је богомдан да се, коначно и неопозиво, све узме у своје руке, од робних резерви, железница, нафте до универзитета, новина, радија и телевизије. Рат је добро дошао да се уфуткају нека вечна закерала, гунђала и бунције. Рат је једина права прилика да се Срби освесте, саберу и попишу све своје бројне непријатеље. Рат је невиђена шанса за гомилу домаћих протува и понеког белосветског хохштаплера да изигравају велике команданте и јунаке наших дана. Свој лажни сјај и умишљену величину граде на лешевима мученика који своју наивну младост, у најбољој намери, остављају по кукурузиштима Славоније и Барање и по Банијским брдима. Рат је ситним полицијским чиновницима дао неслушене могућности да се преко моћних државних медија обрачунавају са опозиционим првацима, претећи им линчом, тамницом, а богме и ликвидацијом. Рат је партији на власти дао сва права и ниједну обавезу. Њени челници користе рат да суде људском мишљењу, а њено врховно руководство припрема спискове издајника и петоколонаша.

Ако је српском владоцу доиста било до заштите Срба у Хрватској, онда је могао и морао да све оне тајне разговоре и договоре са хрватским апсолутистом учини јавним, отвореним и да српску и ширу јавност упозна у чему је спор и шта ко нуди а шта тражи. Овако, без обзира на сву углађеност и наглашену срдачност коју су нам њихове новине и телевизија сугерирани са њихових сусрета, протканим детаљима на ивици кича, ми не знамо шта су они делили, одузимали и сабирали, где су се разишли — ако су се разишли. Србија је за то време уљуљкивана надом да ће велики вожд урадити шта треба да „сви Срби живе у једној држави“. Многи су тада наивно поверовали да је онај бојни поклич на Газиместану био обична стилска фигура.

А шта сад? Срби у Хрватској месецима ратују, бране голи живот и своја огњишта. Званична Србија стално изјављује да није у рату. Голоруки народ одједном је више него одлично наоружан. Армија која се онако жалосно и неславно повукла из Словеније, увучена је у обрачуне између Срба и Хрвата на страни ових првих. Теза да армија представља „тампон зону“ између зараћених страна, неодржива је. Доказ за то су и потоње мобилизације које се врше скоро на једнонационалној основи. Зашто?

Коју то Југославију бране српски и црногорски младићи и силни резервисти, кад ће каква је била више нема ни по генералу Кадијевићу? Ко је то напао Црну Гору да мобилише и људе и стоку за вучу и хита у крајеве изван својих граница, међу људе који их дочекују као туђинце? Каква је то Република, каква је то држава која не зна где јој иде војска? Ако то не зна, онда не зна ни зашто иде. Сем ако није због оног, што нам неко вече, лепо, све по тачкама објасни некадашњи комунистичко-марксистички публициста и критичар на задате теме а садашњи директор тобожње телевизије Н. Сад. Милорад Вучелић. Које Србину данас није јасно шта му је поручио велики патриота Вучелић боље да се није ни родио. Срби, бре, треба једном свима околу да покажу ко су и шта су. И Хрватима и Муслиманима и Мађарима и Албанцима. И Европи. Како? Сви да се листом (осим наравно њега и гомиле сличних који нам то препоручују) јаве у армијске редове и да се ти Хрвати сломају и потуку до ногу. Остали ће се онда упрпити и неће им пасти на памет да дигну главу. Само голи страх од српске снаге и моћи може их држати у покорности. Не рече, додуше, сјајни коментатор коликом их држати у страху, докле, с колико војске, кад помало попусти и слично. И ко ће све то да плаћа.

Сва друга решења су саме трице и кучине. Краткотрајне и безизгледне. Какав је то мир без рата? Ту нема победника. Прави мир је кад је неко апсолутни победник и диктира безусловне услове. Што се тиче Вучелића и компаније, у овом рату то је Србија. А партија којој Вучелић припада срцем и душом, а понајпре целом, прошлу изборну кампању водила је нудећи мир, а ову нудећи рат.

КОМУНИСТИ ПРЕРУШЕНИ У СДС-ОВЦЕ

Поштована редакцијо,
Ово писмо које се односи на владу
САО Крајине и челнике појединих крајинских општина, најрадије бих упутила у неке крајинске новине, али знам да од тога не би било никакве користи.

Пошто у овом писму нећу хвалити нити уздизати у небеске висине другове С. Милошевића, Б. Јовића и М. Бабића, оно би највероватније завршило у кошу. У то сам сигурна јер сам читала неке од тих новина, које још увек контролише комунистичка компанија. А и сами знате каква је та компанија, уосталом она је и код вас на власти /надам се не задуго/. Добро знате да они длаку мењају, али ћуд не. Тако су и у овом случају код нас у Крајини, па тако и у мом мјесту Доњем Лапцу, промјенили длаку, односно странку и сад се зову СДС, али њихова комунистичка /зла/ ћуд је на жалост остала. Сва та наша водећа општинска гарнитура клепа се до пред саме изборе, а неки бога ми, и дуже у Тита и Партију. Били су врли чланови СКХ, а идол им је био Душан Драгосавац. То ваљда што је он био њихов земљак — Личанин. Друкчије то не би могла објаснити, јер како то да им је он био идол, а сад су велики Срби и његови жестоки противници. Није мени толико важно то што су они били чланови СК јер је то онда била једина могућност политичког дјеловања него је мени важно што су они ондашње методе и идеје пренијели и у данашњи вишестраначки живот. Занимљиво је то да су неки пасионирани комунисти остали и послје избора и послје побједи СДС у Д. Лапцу у чланству Рачанове странке демократских превара да би се тек касније кад су видјели да је и СДС комунистичка странка придружили својој браћи комунистима и добили челне позиције у општини. И тако су људи који су гласали за СДС остали преварени. Нису они гласали за СДС да се и даље настави комунистичка диктатура, већ да се оствари демократија а самим тим да се општина ослободи неразвијености и бједи. Умјесто пустих жеља мјештана од најсиромашније општине Лике, постали смо још сиромашнији. Истина, нашим челницима у сиромашењу припомогла је мало и „Млада Хрватска демократија“, али већу улогу су они само одиграли. О неразвијености општине Д. Лапац најбоље говори то да је ова општина у вријеме комунистичке власти у Хрватској била 2. или 3. одоздо по /не/ развијености. Како је сада, можете претпоставити. Истина, сада нам предузећа и остале организације из Србије желе помоћи и шаљу нам као и осталим угроженим српским општинама помоћ у храни, лековима, новцу, али наши челници не би били комунисти кад не би и у то уплели своје прсте. Умјесто да дају помоћ стварно најугроженијим људима, којих има доста, они је дјеле како се њима свиђа. А најчешће им се свиђа да је додјеле себи. О њиховом имовном стању не треба уопће ни говорити доволно је рећи да су достигли амерички стан-

дарт. И тако они и из ове тешке ситуације извлаче корист па се чак још и више богате продајући животне намирнице, које стижу као помоћ у својим властитим продавницама. Како их није срамота? Али, другове СДС-овце, пардон, комунисте није срамота. Па уосталом, шта тај народ хоће, најприје они морају узети помоћ јер није њима челницима лако „ратовати са Туђманом“ и народ гурати у крвави рат. Јадно и тужно и сте стране што знам да ни код вас руже не цветају. Није лако ни Српским предузетима који се налазе пред стечајем и чији радници примају загарантовани доходак или чак ништа и не примају, одвојити новац или неку другу врсту помоћи. Не знам како би било тим радницима да сазнају коме се она дијели, али вјерујем да неки то и претпостављају. Јер људи свог председника Милошевића и виде „нашег“ председника Бабића и виде да имају исте идеје, исти начин мишљења. Погледају како ради Милошевић и

и сам да од тога види да у овом писму нећу хвалити нити уздизати у небеске висине другове С. Милошевића, Б. Јовића и М. Бабића, оно би највероватније завршило у кошу јер сам читала неке од тих новина, које још увек контролише комунистичка компанија. А и сами знате каква је та компанија, уосталом она је и код вас на власти /надам се не задуго/. Добро знате да они длаку мењају, али ћуд не. Тако су и у овом случају код нас у Крајини, па тако и у мом мјесту Доњем Лапцу, промјенили длаку, односно странку и сад се зову СДС, али њихова комунистичка /зла/ ћуд је на жалост остала. Сва та наша водећа општинска гарнитура клепа се до пред саме изборе, а неки бога ми, и дуже у Тита и Партију. Били су врли чланови СКХ, а идол им је био Душан Драгосавац. То ваљда што је он био њихов земљак — Личанин. Друкчије то не би могла објаснити, јер како то да им је он био идол, а сад су велики Срби и његови жестоки противници. Није мени толико важно то што су они били чланови СК јер је то онда била једина могућност политичког дјеловања него је мени важно што су они ондашње методе и идеје пренијели и у данашњи вишестраначки живот. Занимљиво је то да су неки пасионирани комунисти остали и послје избора и послје побједи СДС у Д. Лапцу у чланству Рачанове странке демократских превара да би се тек касније кад су видјели да је и СДС комунистичка странка придружили својој браћи комунистима и добили челне позиције у општини. И тако су људи који су гласали за СДС остали преварени. Нису они гласали за СДС да се и даље настави комунистичка диктатура, већ да се оствари демократија а самим тим да се општина ослободи неразвијености и бједи. Умјесто пустих жеља мјештана од најсиромашније општине Лике, постали смо још сиромашнији. Истина, нашим челницима у сиромашењу припомогла је мало и „Млада Хрватска демократија“, али већу улогу су они само одиграли. О неразвијености општине Д. Лапац најбоље говори то да је ова општина у вријеме комунистичке власти у Хрватској била 2. или 3. одоздо по /не/ развијености. Како је сада, можете претпоставити. Истина, сада нам предузећа и остале организације из Србије желе помоћи и шаљу нам као и осталим угроженим српским општинама помоћ у храни, лековима, новцу, али наши челници не би били комунисти кад не би и у то уплели своје прсте. Умјесто да дају помоћ стварно најугроженијим људима, којих има доста, они је дјеле како се њима свиђа. А најчешће им се свиђа да је додјеле себи. О њиховом имовном стању не треба уопће ни говорити доволно је рећи да су достигли амерички стан-

одмах помисле да тако ради и Бабић.

О нашим општинским челницима није вриједно говорити нити трошити папир, али би о њима написала нешто како бих потврдила тврдњу о комунистичком олошу који влада у Д. Лапцу и осталим крајинским општинама. Па тако да почнемо како је и ред од челног човека општине. Умјесто да буде како то његова функција и захтјева најспособнији, најобразовнији и најстручнији човек он је управо супротно од тога. Ако је он такав може се замислити какви су други. Та нова општинска власт се одмах након избора блокирала поставивши Милана Ђукића (то је онај господин који је основао Српску народну странку која се истиче сталним подршкама Туђмановом режиму) за председника Извршног вијећа. Народ се у чуду питао како то да је један криминалац који је само неколико дана прије избора изашао из затвора, однекад тамо због привредног криминала, (уништио је више предузећа, задње му је било Угоститељско предузеће на Плитвицама) постао председник Извршног вијећа. Кад су га смјенили мислила сам да се нешто наоље мјења, али се тек касније испоставило да је то била ситна чарка између окорјелих криминалаца на

челу општине. Тако ти наши СДС-овци, комунисти, настављају по старом. Скори крај њиховим лоповлуцима се не види. Комунизам свугдје пропада само код нас Срба остаје. Наши другови и даље следе пут петокраке и ако случајно неко не мисли исто као и они моментално постаје национални издајник. Они не желе прихватити помоћ Српске гарде само због тога што они нису комунистички оријентисани. Радије би прихватили „помоћ“ сенилног генерала Боке Јованића који једанпут сиђе са Дедиња и дође у свој родни крај да шири одавно мртве комунистичке идеје које су се још само задржале у његовој глави. Сад хоће поново да формира VI личку дивизију, а сигурно је умислио да ће он бити командант и поново се моћи обрачунати са својим политичким неистомишљеницима. И ти наши врли другови желе „помоћ“ генерала који сам не може отићи ни на „WC“, али је зато „морално подобан“, док су српски гардисти стварно спремни и способни да пруже помоћ али су на жалост морално неподобни, јер све што се доводи на било који начин у везу са В. Драшковићем је издајничко и непожељно у овим крајевима у којима су они господари. У свим њиховим говорима и њиховим гласилима господин Драшковић је представљен као највећи издајник српског народа. Послије толико лажи и клевета на рачун господина Драшковића, народ и не може друго мислити него да је стварно издајник. Али се надам да ће народ убрзо раскринкати још једну подлу превару која га води у крвопролиће, а њих окорјеле криминалце, пљачкаше и преваранте у бољи и лагоднији живот. Ако тако не буде наставиће се и даље наша агонија.

А. Р.
Доњем Лапцу,
Име и адреса познати редакцији

БОЖЕ ПОМОЗИ НАМ!

Куда путују каравани мира, коме куцају на вратима? Зашто тражите да их потписује велики генерал Туђман и „црвени вожд“ Милошевић, како од убица тражити мир? У лијепом Загребу „мајке“ генералу Ацићу цртају кукасти крст на фотографији, мора да их служи сјећање да је Ацић једини преживјели члан своје породице, усташког покоља, мора да би га радо заклали јер није на вријеме угашена свијећа многих Ацића и српских села.

Боже почуј молбу честитих српских мајки, заустави лудак да заврше свој крвави пир. РАТ СЕ НАСТАВЉА драге моје мајке, јер заштиту не можете добити од оних који тај рат желе. Ког год од људи помене да је гријех гасити младост, он је издајник, шпијун, он је „опозиција“, јер чувати „Банске дворе“ и „Дедиње“ је част, па макар десет хиљада процвалих цвијетова увенуло. Молим све мајке ове земље, да заједно срушимо бастион „демократије“, да заједно самозване богове скинемо са трона. Све сузе боље, плач нејачи, угашена огњишта не обилазе ни „бан“ ни „вожд“, јер они мрзе сваког ко плаче за својим сином, мрзе све људе који њима не вје-

НАСТАВАК НА СТР. 74

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ
ИЗДАЊЕ СЛОБОДНИХ
НОВИНАРА

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК:
БОГОЉУБ ПЕЉЧИЋ

УРЕЂУЈЕ РЕДАКЦИЈСКИ
КОЛЕГИЈУМ

ДИЗАЈН: ДЕЈАН ЂУРОВИЋ

САРАДНИЦИ: Славица Лазич,
Александар Цветковић,
Сандра

Петрушић, Александра
Јанковић, Душко
Богдановић, Зоран Петковић,
Драгослав Грујић, Драган
Барјактаревић, Веран Матић,
и Ђорђе Вукоје
(фоторепортер).

СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ: ТАТЈАНА
ГЕОШЕВ

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ: Бранкова
13-15, I улаз, 11000 БЕОГРАД
ТЕЛЕФОНИ: 011/620-891
(секретаријат), 628-242, 625-937
ТЕЛЕФАКС: 011/624-598

Жиро-рачун: динарски
60801-603-27652, девизни
60811-620-128-25731-74956-
-33 (са знаком за „Српску
реч“).

Претплата: 900 динара
годишња, 450 динара
полугодишња. За
иностранство 150 ДЕМ или 90
УСД.

Лист излази сваког другог
понедељка.

Рукописи и фотографије се не
враћају

Штампа ДП „Борба“ Косовска
26, Београд

Мишљењем Секретаријата за
информације Републике
Србије број 413-01-221/91-01
од 15. фебруара 1991.
године одређена је стопе
пореза од 3%.

ЂОРЂЕ БОЖОВИЋ ГИШКА (1955 — 1991)

ХРОНИКА НАЈАВЉЕНЕ СМРТИ

ОБАВЕШТАВАМО ЧИТАОЦЕ ДА ЊЕ ПОСТЕР СА ЛИКОМ ПОГИБУ-
ЛОГ КОМАНДАНТА СРПСКЕ ГАРДЕ ЂОРЂА БОЖОВИЋА ГИШКЕ БИ-
ТИ ОБЈАВЉЕН У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ „СРПСКЕ РЕЧИ“

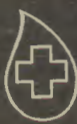
Погибнија команданта
Српске гарде Ђорђа
Божовића — Гишке
потрела је и узбудила
Србију. Његов одлазак на
најзападније границе
српско-хрватског фронта,
где су најјаче хрватске
снаге, остаће забележен
као један од најсветлијих
примера индивидуалне
људске храбрости. О
Гишких последњих 17
дана сведоче његови
гардисти; о Гишки човеку
говори његова родбина и
његови пријатељи. О
Гишки говори и безброј
оних који су се уписали у
Књигу утисака на Тргу
слободе или послали
неколико хиљада
телеграма.
У покушају да
реконструисхе погибнију
команданта оних који су
без размишљања куда
иду отишли да бране
Српство, „Српска реч“ је
остала згранута над оним
што се дешавало у
биткама за Госпић.
Нека је слава команданту
Српске гарде!

ПАТРИОТА

Већ нам је ушло у крв да почетак ове рубрике поклањамо „дојавама“ наших читалаца. Тако нас наш читалац из једног села поред Крагујевца зове да се лично уверимо и да сликамо како, какву и колику кућу, „у овој ситуацији, док голобраде младиће купе по кућама и шаљу да гину“, гради потпредседник Скупштине Србије Боривоје Петровић. И не само то, него му кућу „граде Румуни“, ваљда због тога што су јефтинији од домаћих и при томе нису на ратишту.

Молимо нашег драгог читаоца да нам се с таквим измишљотинама више не јавља, јер у такво шта не бисмо поверовали чак и да видимо сопственим очима. Из искуства знамо да је све што је у вези са другом Боривојем такво — да човек не поверује.

АНТИПАТРИОТА

**АКЦИЈА
ДАВАЊА
КРВИ**

ЗАВОД ЗА ТРАНСФУЗИЈУ КРВИ

БЕОГРАД 20. 12. 1990.

u s k

ГРАЂАНИ,

покажите своју хуманост, грађанску и социјалистичку свест и дајте крв за болесне и повређене.

ЗАШТО СЕ БРИЊА КРВ И ОНИХ КОЈИ НИСУ ГЛАВНИ ЗА С.П.С.?

Други наш читалац (не желимо ни име да му споменемо, без обзира што каже да је већ четрдесет година добровољни давалац крви) обавештава нас да више не жели да даје крв све док се они који му узимају крв позивају на његову социјалистичку свест.

Што се нас тиче, то је већ домен тешке филозофије, јер, с друге стране, како да „надлежни“ одрже социјалистичку свест без наше крви!

НЕДОУМИЦА

Јавља нам се и један члан Шешељеве Схпске хадијалне стханке, који је у великој животној недоумици. Каже, досад је његов вољени вођа трубио како су издајце сви они који не желе да оду да погину за „српску ствар“, било кад и било где, као и они који их

од тога одговарају. Сада, након убиства и погибије команданата Српске гарде Бранислава Матића — Белог и Ђорђа Божовића — Гишке, труби како су издајце сви они који гину за српску ствар и они који их у томе подржавају. Вели, не зна о чему се ту ради и не зна шта да ради?

Ни ми не знамо шта да му саветујемо. Можда је најбоље да крене за вољеним вођом да заједно уништавају издајничке шампите и квинслиншке лесковачке мућкалице. У сваком случају је боље бити мастан и мусав, него у сваком случају издајца.

МЕЧКА

И чешко-словачки председник и драги пријатељ интелектуалног Београда Вацлав Хавел у српско-хрватском сукобу експлицитно је стао на страну младе хрватске демократије и њеног права на сувереност и отцепљење. Само пар дана након што се тако изјаснио Словаци су тражили отцепљење од Чешко-словачке, што је њега запањило и до кичмене мождине иритирало.

После овога одустајемо од своје концепције и предлажемо Шешељу да, чим му се мало слегну шампите и мућкалица, обојицу ратника из својих трупа, уместо на Пацифик и Атлантик, пошаље до — плзењске пиваре.

ПАРАДОКСИ

Два дана су они који живе уз аутопут Ниш — Београд гледали колоне војних возила и оруђа, које су се кретале у правцу Шида. Неки су истовремено били и сведоци опште побуне резервиста против слања у рат на „туђој територији“. Стога је било прворазредно изненађење кад је друг Танкосић пред крај телевизијског програма прочитао вест како су тенкове и топове у тим колонама опслуживали искључиво добровољци.

Та вест прво је звучала смешно, затим трагично, а на крају — сасвим логично. Са-

ИСТЕРАШЕ МЕ =
ИЗ КУЋЕ КОЈУ СУ
МИ САМИ САЗИДА-
ЛИ... ЗАМИСЛИТЕ...
...А-ДОК СУ ЈЕ
ЗИДАТИ = НИКО СЕ
НИЈЕ БУЊИО!

ДВОЈИЧАН
СВЕТ!

НЕЗАХВАТНИЦИ!

КАСТЕ
МОСТА

да ће и остатку света бити јасно да онолико авиона, тенкова, топова, пушака, муниције, некретнина и људи, често и без испаљеног метка, у досадашњем току рата никако није могла изгубити нека обучена и спремна армија, него искључиво армија добровољаца, лаика и аматера. А то за свет много значи. За Армију нарочито.

ПРИВАТНИК

Након медијске промоције оног обреновачког голмана — терористе, сада већ чувеног Кума, који је заврнуо МУД Хрватске па није укокао Милана Мартића, а све то у замену за марке и опел вектру, нема више никаквих разлога да ТЕРОРИСТА не постане висока друштвена функција и звање. Тако би, на пример, могле да буду уведене функције типа: терориста за индустрију, терориста за законодавство, заменик Главног терористе, терориста скупштине, саветник терористе полиције итд. и тсл.

Све док унапред наплаћују оно што никада неће урадити.

НАИВЧИНА

А друг лорд Карингтон и дан-данас се хвали како је присилио Туђмана и Милошевића да пред очима светске јавности потпишу примирје.

Ова двојица и дан-данас се хвале како су очима присилили лорда Карингтона да потпише да ће примирити светску јавност.

ПОТПИСИ

Чим они који одлучују о нашим животима нешто потпишу тачно знамо да смо ми отписани.

САО

Сазнаје се да су општине Шумадијског региона одлучиле да образују Аутономну област Шумадија. У припремљеном нацрту одлуке истиче се да ова аутономија не жели никога да осваја и неће ни с ким да ратује. Њени становници бавиће се искључиво пољопривредом и пчеларством. За место председника владе аутономне Шумадије кандидован је књижевник Данко Поповић.

У току су припреме за формирање аутономних области САО Тимочка крајина, САО Поморавље и САО Понишавље.

СКИЦЕ ЗА ТУГОВАНКУ НАД СРБИЈОМ

Пише: Миленко ВУЧЕТИЋ

АГОНИЈА

Агонија траје и трајаће.

У етничким и верским ратовима, какав је и овај наш, а какав се петнаест година водио у Либану, само две ствари не вреде ни пребијене паре: људски живот и потпис на уговору о примирју.

У Либану је, у првим месецима ратовања, склопљено, и погажено, тридесетак мировних нагодби.

Ми ћемо, по свему судећи, оборити тај рекорд.

Пролазимо кроз оно болно али не баш ретко историјско раздобље када је сваки оптимизам најобичнији кич.

Треба слушати песимисте, једино они говоре истину.

Примирја могу да трају и месецима али заиста не значе ништа.

Националне и верске мржње, продубљене националним и верским ратовима, до дна људске душе, лече се деценијама, а док постоје, дакле деценијама, довољан је и најбезазленији повод, ма колико примирје било формално чврсто, да букне нови ратни појар.

На агонију се, заиста, ваља навикавати.

РАД И РАТ

Тврдње да су Јосип Броз и Слободан Милошевић тирани од исте врсте само зато што су обојица комунисти — први комуниста-интернационалиста а други комуниста-шовиниста — тешко да ће издржати проверу времена.

Народи којима су суђени тирани и који су спремни да их трпе, па да им се удварају опскурним песмицама, са сваким новим тиранином добијају гору тиранију од претходне. И ситни детаљи су речити.

Некада се певало „Друже Тито само пиши, радићемо и по киши“, а данас се пева „Слободане само реци, летећемо као меци“: у Брозово време се, дакле, ипак, веровало у рад, а Милошевић, који је, уосталом, јасно рекао да ми не умемо да радимо али умемо да се бијемо, подстиче једино на рат.

С поређењима Јосипа Броза и Слободана Милошевића, и поред много тога што их спаја, нужен је опрез, јер у тим поређењима, не својим заслугама, Броз само добија.

НИРНБЕРГ

Овај рат је толико бесмислен и прљав да

они који су га повели и који га воде, од страгата с врха до последњих бораца у рову, од ратних хушкача до ратних лихвара, неће хтети да га окончају, из простог разлога што би у миру морали да положи многе рачуне на неком новом Нирнбершком процесу, и зато ће овај рат, са свим својим лажима, подвалама и прљавштинама, трајати дуго, дуже од било ког ранијег рата.

КРЛЕЖИЈАНА

Песник чијој се поезији не може наћи ни једна мана, добар песник а и добар човек, коме се, додуше, на почетку певања, омакао и стих да „ово време треба да се окрлежи“ или тако некако, Србин мало по роду а мало више по занимању, дакле, прави Србин наших црних дана, не тако давно и кандидат за Богића Богићевића, вели да нас Србе бедна Европа неће прихватити и ако се обријемо, дотерамо и попршћемо дезодоранс мирисом. Закључак је више него јасан: ми Срби смо прљави и смрдљиви, и такви треба и да останемо! Нема усташе, нема Швабе, нема Коминтерне, нема Ватикана, нема фундаментализма, који су о нама Србима изrekli овако рафинирану, овако суптилну, овако вишеслојну и изнад свега овако мизерну подлост. Песник остаје добар песник, упркос свему, остаје и добар човек, па и када је политички месечар на клизавим крововима дневне политике, и мудро је што није прихватио да буде Богић Богићевић, или нешто слично.

ТРОН

Тешко ће се доказати, и можда се никада неће доказати, а можда се и не мора доказивати, да је несрећа Срба у Хрватској смишљена игра Слободана Милошевића, али је сасвим очигледно, и брзо ће се и залуђенима показати, да Слободан Милошевић ту несрећу успешно, чак мајсторски, користи да би се одржао на окрвављеном трону, и да на њеним таласима налази спасоносни појас од суочавања са незадовољним, гладним и пониженим српским народом.

СЛУГАНИ

На Србе који не славе бесмислени рат и не умеју да се радују искасапљеним телима и разореним градовима, већ недељама се, уз медијску буку пуну нервозне простоте, испљују гранате лажи да су национални издајници.

Свакојаки шљам, удружен да порази демократију у име накардно схваћеног националног питања, а испуњен мржњом према 9. марту и Теразијама као координатама једног новог духа, плује и бљује свој смрдљиви и крвави шлајм.

Тужна је судбина народа чији угледни филозоф и академик каже да је пацифизам простирање црвеног тепиха геноциду; најмање је овде будаласта петпарачка конструкција о црвеном тепиху; тужна је, али и огавна, дубина те академикове празнине понуђене мудро и тренутно збуњеном народу за барјак будућности.

Из чињеница да има Срба који желе и да мисле, а не само да слушају наредбе, који желе објективне информације, а не заглушујућу пропаганду гебелсовског типа, који желе да очувају ширину и промишљеност пред новим насртајима колективизма и монолитизма, из тих простих и прегласних чињеница о зрелој демократској свести, извлаче се накардни и увредљиви закључци.

Оно чиме ће се Србија сутра поносити, а што се зове право на разлике око свега па и око националног питања, и што је темељ демократских друштава, плиткоумни слугани владајућег режима данас жигошу и проглашавају срамотом.

СЛИКЕ

Слике рата у Хрватској често су понижавајуће за нас Србе. Каква је то српска победа, под претпоставком да је српство и сино-

ним за демократију, ако се освоји град и у њему истакне застава са црвеном петокраком? Ко је ту победник? Срби или адмирал Бранко Мамула, генерал Стеван Мирковић, заставник Сејдо Бајрамовић и маршал Јазов? Те и такве слике рата у Хрватској гледа и свет, у коме је црвена петокрака општи знак препознавања онога за кога се ни у сну, ни пијан, не може навијати, онога који се мора мрзети, и ту, између осталог, леже разлози зашто свет нас Србе не прихвата.

АМБИС

Вођени обманом и причама о царству небеском оних који ни у цара ни у небо не верују, стигли смо, попут чопора, на руб провалије. Корак напред води у пропаст, корак назад у понижење. Уверавају нас да је управо то докле смо дотерани наша права историјска кота.

Нема сумње шта ћемо изабрати: закорачићемо напред.

Такав смо, поносан народа.

Ни Феникс више не можемо да будемо. Пепео превених остаје заувек пепео.

Пре него што учинимо тај последњи самоубилачки потез, тај скок у амбис, ваљало би да, због искупљења, због части, раскрстимо без милости са онима који су нас до амбиса довели.

Али...

Ни за то, изгледа, више као да нисмо способни.

БУМЕРАНГ

Прљаве циљеве открива прљав говор о њима.

Пропаганда рата, којом смо запљуснути без икакве мере и достојанства, толико је ступидна да постиже само обрнуте ефекте. То као да се и жели. Извештачи с ратишта изговарају и исписују несхватљиве несувислости.

Нико не води рачуна о бумеранг-ефекту погрешно и глупо употребљених речи.

Шта значи све чешћа конструкција да су браниоци тог и тог села освојили тај и тај град? Одбрана и освајање су, ипак, две врсте операција.

То слушају и читају и они који нам нису наклоњени, и не треба да нас чуди шта губимо и традиционалне пријатеље.

Никога више не би изненадила ни вест да су голоруки Београђани, бранећи своја огњишта, после вишесатног минирања прилаза Загребу, у храброј одбрамбеној акцији, умарширали на Трг Бана Јелачића.

Уместо саопштавања голе истине да се Срби у Хрватској туку с усташама за своје животе и Србију, лупетањем се разголићују прикривени политички и ратни црноберзијанци.

Тешко је поверовати да су стратегије овакве пропаганде и њихови слепи извршиоци обични дебили, а тако испада по ономе што раде. Пре ће бити да циљ свега што нам се догађа није да се рат добије већ да се што

дуже води, уз тензије које треба да блокирају сваку критичку мисао и о начину вођења рата, и о владајућем режиму.

Од прљаво постављених циљева горе је само њихово остварење.

ИЗБЕГЛИЦЕ

Они који траже и налазе националну издају тамо где је национални понос виша категорија од простачке галаме па га не разумеју, посебно се устремљују на Београд и његову неухвативу лепоту скептицизма.

На град који је први прочитао Слободана Милошевића, смештајући га у талог историјског памћења и дајући своје гласове опозицији, не плује се случајно.

Ућуткати Београд, значи ућуткати демократију.

Параакадемик, чије су главне активности очи неуспелог пуча у Москви биле оснивање разних клубова српско-руског пријатељства, ваљда да би и у Србији имао ко да дочека тенкове маршала Јазова са цвећем, рече недавно за Београђане да су „биолошки материјал“ за активности опозиције.

Такву увреду праштају само метрополе најпрефињенијег духа.

Уместо да се, после своје, а изгледа и Милошевићеве наде у спас од московских пучиста, после кобног несхватања времена и простора, увуче у мишју рупу и остане тамо до краја живота, овај параакадемик, љутећи се што је московски преврат пропао и што ће и Милошевић ускоро пропасти, хули град чистог образа.

Патуљци свесни да су патуљци умеју да се постиде; патуљци убеђени да су дивови, не знају шта је стид.

Избезумљеници ће и даље хулити Београд, град с највише избеглица, град који запошљава избегле Србе из Хрватске а тамо, шаље своје незапослене момке да за избеглице гину, избезумљеници ће и даље губити живце пред неухватљивом лепотом београдског скептицизма, али ће Београд и њих преживети.

ИНТЕРЕСИ

Ништа ново се Београду не догађа, па ни

кад га подло псују, и све је Београд већ видео и доживео. Пре скоро пет деценија, далеке 1944. године, у град с европским грађевинама, европским салонима и европском демократијом, ушли су партизани с петокракама и машинкама, певајући да ће убити сваког скота који је против капејота. И данас се певају, а и остварују, сличне песмице. Међу партизанима је било најмање Београђана, а највише Срба с простора где се опет ратује под петокраком, или одакле се на Београд испаљују гранате лажи о националној издаји. Од Београђана је тражено, кундацима и мецима, јединство у беспоговорном слављењу нове власти. „Прво да направимо државу, а онда ћемо се договорити каква ће бити“, говорили су, као што и сада говоре. Мудри град је и тих дана био скептик. Придошлице с петокракама и машинкама ликвидирале су дванаест хиљада „црних тачака“, дванаест хиљада Београђана, а београдска мислећа младост послата је на сремски фронт, да тамо изгине, како касније не би сметала властима. У куће и станове Београђана бахато су се, с козама и прасићима, секући сланину на Рембрантима и Рубенсима, уселили они који су мрзели, и данас мрзе, и Београд, и његову ширину. О давној 1944. години и о утеривању „јединства“ због некаквих „виших интереса“, у последње време се говори уз стид. Ствари, ипак, као да се понављају.

ВОЈД

Само се на нашим просторима могао догодити лажни цар Шћепан Мали, само је српски писац могао да напише причу о вођи који је слепац а за којим народ слепо иде, и само смо ми спремни да сваког ко нам се понуди за војду назовемо војдом.

ГЛАВЕ

И данас је српска младост, као и 1944. године, против владајућег режима. Није ли Слободан Милошевић замислио да новим сремским фронтом реши проблем и ослободи се неугодних гласача, који му ни луди не би дали глас? И данас српски младићи, као и 1944. године, улудо губе главе.

АНАХРОНИЗМИ

Није ништа друго него историјско слепило, а можда и тешка душевна болест, уверење да се максималистички постављено српско национално питање, које нико до сада, ни у бољим ни у горим приликама, није успео да реши, може и мора решити управо данас и одмах, и то на прагу епохе када, у глобалном уређивању света, национална питања постају анахронизми. С политичким слепцима, а можда и тешким душевним болесницима, с уображеним месејама, не само да нећемо добити оно што нам олако обећавају, гурајући нас да од мржње правимо политику а од убијања прогрес, већ ћемо изгубити и ово што имамо.

О ЈУНАЦИМА И ГРОБОВИМА

Г. И. Ш. К. А.

или: о трагедији морала

Ако Небеска Србија постоји, онда се Гишка, њено тек пристигло јагње, радује док чита некрологе себи. Тако просто мора бити. Последњи остаци романтичне и витешке Србије поклонили су мртвом Гишки оно што никада нису поклонили мртвом Брозу — жал над јунаком. Све ружно што се због личног достојанства није рекло властима, претворило се у узвишено речено о Гишки, као јасна порука да Србија зна шта је храброст и ко су јој јунаци. За Српство и због Српства није пао ниједан генерал, ниједан министар, ниједан од оних који дефинишу ратне циљеве. За Срп-

ство и због Српства је пао Ђорђе Божовић Гишка, бивши београдски „ратник подземља“, кога је једно топло женско срце, ван свих правила о команданту Српске гарде, назвало Вралчетом.

Доведен у крајње немогућу ситуацију — да га јавно прозивају и помињу бурну прошлост баш онда када се он, Гишка, вратио вери, Богу и народу — његов нагон за преживљавањем, створен је по законима улице и подземља, није могао издржати. „Био бих највећи љубимац социјалистичког рада, био бих на сва три канала телевизије, да сам пристао да служим Слоби, као што су то учинили неки моји нераздвојни пријатељи и познаници. Нико онда не би постављао питање моје про-

шлости“, пожалио се неколико недеља пред смрт новинарки „Дуге“, јединој особи која га је разумела. „Не допуштају нам да барем погинемо за Србију“, рећи ће на крају тог разговора који ће по свему постати синопсис за филм.

Но, допуштено му је.

Неколико дана касније, отпутовао је са Српском гардом у Госпић, до „западних граница Србије“ које се никако нису могле добити преговорима. На тенку ЈНА — што ће му мртвом замерити — Гишка је доведен до усташа. Мало припуцавши, тенк је дао знак за почетак одбране огњишта. Затим се достојанствено повукао.

Из изјава очевидца и сведока погибије, Гишка је до последњег тренутка веровао да ће се извући. Његов сестрић Милован, коме ће неколико минута касније издахнути на рукама, причаће да је Гишка непрестано узвиквао „За мном, за мном“, чак и када је постало јасно да тенк из чудноватих разлога више не пуца.

Одуставши од убеђивања са тенкистом, вратио се до Гишке неколико секунди пре него што ће овај, већ рањен у руку, пасти смртно погођен у срце. „Није ти ништа“, рекао је Милован. „Брате, умирем“, биле су последње Гишкине речи.

И тако је Сантјаго Насар ушетао у земљу Србију, тамо где његов дух и припада. У земљу-паланку, земљу посматрача и гладијатора, земљу где људи „не умиру кад морају, већ кад стигну“, земљу коју ако не униште беда и глупост, уништиће грижа савести. Само се у Србији могло догодити да једно убиство буде најављено, да за то сви знају и — не обрате пажњу. Попут мајке Маркесовог јунака, неки ће провести остатак живота „грицајући семенке поточарке“ због непрестане главобоље.

Наравно, ако имају савести.

РЕД СТВАРИ

Јежим се јефтних конструкција, али заиста мислим да је Ђорђе Божовић Гишка био убијен оног јулског дана када је у скупштини назван „познатим криминалцем“. Онај који га је прозвао и постао покретач фаталног каузалитета, не заборавимо да је и сам некада био жртва олако изговорених речи. Умешавши се, неспретан, жељан славе и освете, у ред ствари успостављен давно пре његове жеље да буде велики Србин, може се као ретко ко похвалити да је повезан са једним спектакуларним убиством на Вождовцу и једном врло храбром погибијом у западном Госпићу, обављеном под врло чудним околностима. „Добио је што је заслужио“, рећи ће о Гишки у предању пред општинске изборе.

Упућени ће рећи да је ред ствари нарушио управо Ђорђе Божовић Гишка. Сматрајући, ваљда, да је одужио своје, пришао је онима којима га је вукло „срце, душа и савест“. Преокрёт се догодио у негодном тренутку — пред последње децембарске изборе. Не одазвавши се на телефонске позиве свог даљег рођака Зорана Ђумића, скупштин-

ског пропагандисте („веровато због неког прљавог посла, да неког од противника испребијам, уценим или понизим“), Гишка је одлучио да своје неспорне вештине и толико оспоравано знање поклони онима који му се свиђају и који га, коначно, више неће уценивати.

Верујући да је држава Србија, побут осталим војсковођама из подземља зелано светло дала и њему, Гишка се посветио обуци новоформиране Српске гарде, неидеолошке српске војске чији је основни циљ „да брани српско достојанство и Србију“. Јавно је „пактирао“ са Драшковићем, одбијајући све нападе да је Српска гарда „паравојна формација СПО“, увек и у сваком тренутку истичући њен искључиво национално одбрамбени карактер. (У времену његових последњих дана у Госпићу, Српској гарди пришли су, према сведочењу гардиста, чак и чланови СК — Покрет за Југославију). Тек када је његово име јавно апострофирано као недостојно да се бави одбраном најсветијег, Гишка је испољио свој антикомунизам, своје познавање режима изнутра и јавно саопштио шта мисли о својим критичарима: изазвао их је на двобој голим рукама. За свет у коме је Гишка живео — то је био закон. Они који су то знали, схватили су га сасвим озбиљно.

Након убиства Бранислава Матића-Белог („после његове смрти много се променио“), знао је да ће га убити. Тако тврде његови најближи. „Ми нећемо на ту провокацију одговорити тако да нас у Хрватској хвале. Ми много волимо своју Србију“, рекао је на сахрани Белог. „Али, праштамо само док траје овај прљави рат који воде фашисти у Хрватској, потпомогнути црвеним фашистима из Србије“. Изашавши из заклона, иако је освету оредио по законима „слободне и правне српске државе“, није поживео да је ствари, мада би било занимљиво видети. У међувремену, потрудио се да јавност сазна све о њему.

„Такав човек више неће да се роди“, рећи ће с уздахом један од његових пријатеља.

БЕСМИСАО КАО УПОЗОРЕЊЕ

Да Гишкин живот није био, са становишта друштвеног морала, тако споран и проблематичан, ни његова погибија не би била тако страшна, готово неприродна. На величанственој сахрани више пута је поновљено „да за Србију падају њени најбољи синови“, иако су они који су то говорили, од Цркве до „ратника подземља“, добро знали да је реч о човеку који је готово трећину свог живота провео у затвору, претежно иностраном. Само се један, познат и врстан новинар, усудио да примети како „између храбре смрти и херојства постоји разлика моралне природе“ и да се „не може бити херој једне опште срамоте“. Што је тачно.

Али, како објаснити да је Ђорђе Божовић Гишка херој управо због тога, јер је он врло добро знао да је рат бесмислен. Није био ни у каквој заблуди. Није он тражио Госпић — Госпић је тражио њега. Он је на бесмисао одговорио смислом и, верујте ако хоћете, погинуо свестан да ће умрети низашта, ни због чега, бранећи огњишта која су напуштена и преглуштена. Схватање бесмисла овог рата није привилегија само оних који прозиру његову позадину и мотиве, знају способност и

морал војсковођа, слуте отпор и гнев мобилисаног народа — они ће на бесмисао рата одговорити нечим исто тако бесмисленим: не учествујући у њему. А уколико буду присиљени, насилно приведени ратиштима, учиниће све да смрт избегну, бекством или опструкцијом, доносећи мирис рата као мирис новог парфема кога ће шетати градским улицама.

Да човек мора да се искупи смрћу, а да при томе листа његових греха не прелази једногодишњи биланс „успеха“ просечног социјалистичког директора, преко тога се може олако прелазити само сада и оведе. У времену које је, баш као и сам Гишка, стало и осврнуло се иза себе, чињеница да је он већ своје одробијао и окајао — није значила ништа. Држава која управо у име непризнавања туђег злочина превазилази и своје узоре, још није признала своје сопствене послератне злочине, којима је успостављен критеријум смрти као јединог искупљења. Зато у овом последњем „певању“ пушака и митралеза нема страсти, нема жудње, јер нема ни доволно смрти — њеног правог еквивалента. Овај рат добијају дезертери.

И ту се нашао Гишка, херојско зрно песка.

СМРТ У ЊИХОВОМ РАТУ

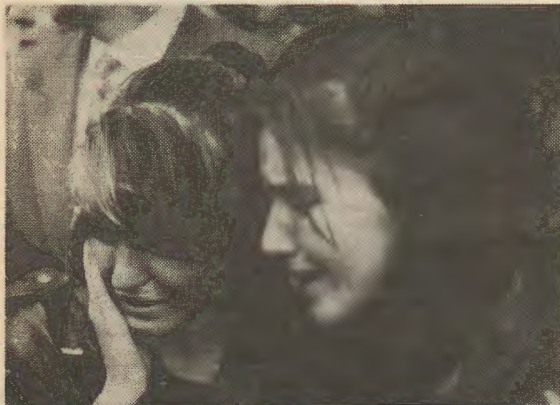
Не само да је присилио да га сва три канала Београдске телевизије помену као јунака, већ је и опозицију у Србији на најстравичнији могући начин опоменуо са каквим мучким противником има посла. Гишка, који је апсолутно једини успео да изјави и да се то нигде не прокоментарише „да овај полурат не служи толико да бисмо ми победили Хрвате, колико да би власти победиле опозицију“, оставио је свог правог противника заправо иза леђа, да штити његову смрт.

Ствари брзо постају јасне и само недељу дана након Гишкине погибије Госпић је пао, ако је икада и постојала намера да буде нечији други од онога чији је и био. Погинуо је у Њиховом рату, бранећи српско достојанство тамо где су Срби побегли. Он је једино „име“ положено на браник Српства, иако је његова „територија“ остала тамо где ће се, након проласка кроз Словенију, Хрватску и Босну, тенкови зауставити. На тој територији рат речи мораће да буде завршен и предвиђам да ће се Срби подсетити ко им недостаје и кога су тако олако изгубили. Због тога српска опозиција не сме да у смрти Ђорђа Божовића Гишке не препозна симптоме општељудске трагедије, српске трагедије и трагедије једног човека. То је трагедија човека кога нико не може заштити, чак ни „његов“ тенк у рату.

Па та жена, Гишкина мајка! Тешко да би иједна кад види свог јединца у крвавом ћебету, у гелеку војног аутомобила, обавила с њим разговор у коме ће више пута поновити „говно ти појели“, јер је њен бес јачи од туге, јер је њена улога античка. Да би показао да има више части, храбрости, поштења и вере од оних чија су недеља злочин претворили у морал, њен ајгир је допустио могућност да буде убијен — не искључујући шансу да се можда врати и заустави ток трагедије.

Ми полако улазимо у четврти чин. Нема више гаравог анђела.

Љиља ЈОРГОВАНОВИЋ-БУЛАТОВИЋ

ХРОНИКА НАЈАВЉЕНЕ СМРТИ

Пред неколико хиљада људи сахрањен је 18. септембра, на Централном гробљу у Београду, Ђорђе Божовић-Гишка, командант Српске гарде, смртно погођен у борби са усташама у Госпићу. Опело за Ђорђа Божовића и све који су страдали на ратиштима у Хрватској служио је Његово преосвештенство владика Атанасије Јевтић. Он је у краћем говору, који је одржао после опела рекао да се историја по ко зна који пут поновила и да смо „ругло у свету — свеједно колико смо томе сами криви“. Али, свет се и Христу ругао“.

Др Жарко Гавриловић, председник Српске светосавске странке, истакао је потребу српске слоге, „Србија изгубила државу и војску, јер јој је Црква разводњена“. Све се то догодило под ударом „народа који никада није имао државу, већ је само служио друге“.

Зоран Хорван, посланик СПО у Скупштини Србије, закleo се Ђорђу Божовићу да ће све своје снаге усредсредити на остварењу Ђорђевог сна о слободној, демократској и економски стабилној Србији: „Остварно си само половину свога сна, а ја ти се заклињем да ће се и друга половина твог сна обистинити“.

Последњи пред капелом говорио је Вук Драшковић, рекавши да су Гишка и Бели себе уградиле у темеље Српске војске која ће бити васкрсење Српске војске сахрањене 1918. године. „Да је Србија основала своју Српску војску оног тренутка кад је Хрватска добила своју усташку војску, овај рат трајао би кратко, а вероватно га не би ни било“, рекао је Драшковић и додао: „Пао си код моста који дели Госпић на два дела и који представља крајњу западну границу Србије.“

Ти, драги Гишка, ниси само темељ — ти си и међа“.

Уз српску химну „Боже правде“ гардисти су ковчег са посмртним остацима Ђорђа Божовића пренели до гробнице поред које ће, како је најавио г. Вук Драшковић, за који дан, по последњој жељи команданта Гишке, бити пренети посмртни остаци Бранислава Матића-Белог.

Од команданта Гишке последњи се опростио његов заменик у Српској гарди Бранко Ланковић — Дуги уз узвик: „Бог чува Србију — Живела Србија“.

МИЛЕНА БОЖОВИЋ, МАЈКА ЂОРЂА БОЖОВИЋА

Сваког момента чекала сам смрт пред вратима. Није ме изненадила ова издаја мога сина у Госпићу, и то се морало догодити. Веровала је мајка, кукавица, да ће га и опет као толико пута до сада можда спасити пресвета Богородица коју је увек носио са собом а коју сам нашла окрвављену до његовог срца.

Разочаран је био, сине мој, јер су му читавог живота радили о глави а онда је покренуо српску гарду од бриге не спавам уопште. Мени је ових задњих дана било горе него у рату. Претили су му, вребали га, и судбина мога сина равна је судбини самог Христа. Свауд је мирио, гдје год је могао-помогао је, коме је требало увијек је чинио, а кривили су га да је банда, да је криминалац. Знао да није хтео да се брани: „Нека, Бог види, мајко, Он зна“. И ја сам сваког дана чекала сандук са

његовим телом. Није био плашљив и то је људе збуњивало. Мој Ђорђе је имао племениту душу и честитост коју су људи тако често злоупотребљавали.

Испред куће је остао његов цип који му је спасао живот пре четрдесет дана када је замало сво у ауто са Белим, кога су убили, кукавице једне кукавне, нека им је просто, као зликовци, са леђа, нису смели да га погледају у лице. Господ и поштени људи знају ко је мој син и колико је способан био. Знао да ће убице стићи Божија правда, а ја им све опраш-

Фото: Ђорђе Букоје

СВЕ ИМ ОПРАШТАМ

МАЈКА МИЛЕНА: ЗА ЈУНАКОМ СЕ НЕ
ПЛАЧЕ

там, ослобађам све оне који су га гурнули у овај рат да тако јуначки изгуби главу. Знала сам да ће кидисати на њега а човек чије име ја никада нећу поменути који је најавио смрт мога сина са Скупштинске говорнице и сви они који су претили да ће Српску гарду раскринкати и уништити је, направили су срамоту мом народу али нису успели и мом сину. Издали су нас као народ, окрвавили руке а мене зацрнили.

Узеше ми дијете, али њему је образ освијетљен. Када сам видела оне људе који су му дошли на сахрану, када сам чула све оне стихове које су му певали за живота и смрти, када сам примила у моју кућу за ова три дана хиљаде људи који су изјавили саучешће, знала сам да се мој син није узалуд родио и залуду борио против комуниста. Није се чувао, био је лудо храбар и тако увјерен да му зло не може ништа. Чула сам од његових гардиста да није хтео да стави панцир јер није било довољно за све гардисте. Ето, такав је мој син, моје мило сунце, душа мајкина.

Сећам се, сине, када је сестрица стајала овде и држала ти језик да се не угушиш. На овом истом месту си лежao. Борили смо се тада за твој живот и извуцли смо те. Срце ти је било јакo. Све си мисли, све си био мајка. Али, сине, срце мајки поједо што се не оженим. Ево, ја гледам Ташку, Бели је ставио у кућу, ставио симбола у кућу... И та старија деца, ако су приметно, да се купе око ње. Па и ако је поганин, па их избаци неки пут. Она или троје деце, она треба да буде центар. Кажем сине, Белом да их он својом душом изтера на то. Реци му те, сине. Ти си рекао, када је Бели убио, да се нећеш бријати и да ћеш отићи к њему али ћеш његову идеју реализовати. Не, рече млада београдски гласник Уиковић: „Све ћемо разбити, не дамо никакве парламентарне формације!“ Мајкина срећа, још нешто дана мајка је видела шта ће бити. Кажем тада Милици: „Не алочи, он је оставио луну кућу, али биће оних који неће оставити ништа.“ „Ја почео си послове на све стране и све си преклинуо, сунце мајкино. Хтео си кућу да повратиш. Ви кад се пољуташ на мајку, кад те тора да се ожениш, кажем: „Мајко, ја ћу себи стана да тражим!“ Говорила сам ти: „Навн, сине, ја више нећу мајки да те служим, него у кућу да ти дођем, па ћу причати с тобом, сунце моје, среће моје“. Сестрица твоја је ту. Морашу њу да изазим. Ја сам, сине, како је тата волео. И понекад, кад сам те итукла, тата је говорио: „Иди, бра, ти си дивља жена. У Америци би ти за пет година децу узели.“ Тада сам му одговорила: „Ти си стар човек и ти ћеш да умреш, а ја ћу сине да се борим с њима. Морам да им утерам страх да ме послушају“. А ти, сине, си увек радио како си ти хтео, никад ниси хтео да ме послушаш. Али, нећеш ме мајка причати с тобом, све док ми не будеш рекао: „Иди, мајко, доку, спомо, не досађуј гробу моме“. Никако нећу да ми кажем: „Мајко, теже су ми сузе твоје.“ Видим да није сам најбољом оцирао сузу. То вољу, никакво, сине.

Опознатила сам те сине да се смисли, да ти је доста било када си бежао од оних баксуза. Све ти је то било спомени Божја, а ти си и даље терео по свима. Тврдоглав си био, сине. Није ти се могло доказати. А вољда те је тата преволео, или су те ујаци преволели. Увек си говорио: „Мајко, ја ћу теби све да дам и све да учиним!“ Сине мој, неки после твоје смрти буде срећа за Србију, неки буде мир народу. Неки ти будаш као Карађорђе, тата ти је по њему и али две, црна Ђорђе, црна среће мајкина. Издидоше те као и црнаг Ђорђа. Ништа ни ланог нику за тебе рекли. Говорили су за тебе само да си криминалац. А они су те, сине, уништили. Колико пута, сине, ланкују цалу доле овде када си прикупљено прелога за школу, па су ти они отимале ону велику конзорну са новцем. Ја сам плаћала и по 100 динара, а некада ми је била 150 динара. Имало си само девет година. Говорила сам ти: „Биће све у реду, видећеш“. И тада је мајка трчала за тобом, притрала те но би ми видела шта ти ради, сине мој. Била сам млада тада, 34 година, могла сам да трчим за тобом. Ви су говорили да ће те удавати у бурету овде и да ћете бацити под кола. Сине мој, све ти је то било претња. А овде си и ти видео да можеш па се неколико њих пребио. Када су те избали отишао си у Холандију. Отишао си са 140 кила а када си се вратио, имало си мање од осамдесет. Гледам и мислим: Ко је ово? А ти дођеш и сине што не кажем: „Мајко, хаћу у мајкино крило.“ Мислила сам да ми нису неки другог подматкули? Али био си ти ти, сине мој лепо. Све сам мислила кад ћу да те видим да се ожениш, да добијем три-четири унука да ми кућа буде пуна. Али не би срећа, не би сунца. Цео свој живот сам бицила под него твојој срећи и срећи твоје сестрице. И све сам чинила да ти буде добро. Да мајка једнога дана види великог човека. Хтео је тата у Америку да те шаље. Дипак би ми био жив и здрав. Јер, ово је Балкан преклети, сине мој. До рата овде спавах двадесет-тридесет година мара доћи овде. Овде, ако непријатеља немаш, ајка ти га рода. Ти, сине, ниси могао те да водимеш, ниси могао филозофски да ћутим, да задржим за себе. Ово, који си грочинито боре за своје фетале, ниси могао да смислиш. Е, сине мој...

(Разговор мајке Милене са мртвим сином у ноћи 16. септембра, на Тргу слободе, а где је депортовано тело Ђорђа Вукосавића)

Нијесам знала да је тврдо одлучио да иде у борбу, бранила сам му када је рекао да ујутро креће, али није помогло. „Немој сине да идеш“, преклињала сам га. „Нећу да ме убију овако као што су Белог, мајко, кукавички с леђа. Идем као човек да погинем и ако је таква судбина, примићу је“. Када је отишао, знала сам да га нећу више видети. Отуда ме је звао и био је срећан као дијете: „Мајко, за њих да дам живот не жалим. То су људи који су ме примили као да сам дошао мајци у срце. Ти наши невољници толики су мученици да хоћу да гинем за њихову слободу“. После тога разговора била сам сигурна да је одлучио да се бори до краја и да сам изгубила сине. Јавио ми се у суботу, пред погибију телефоном и знала сам да га узалуд молим: „Сине, долази кући, зову те одасвуд. Из Америке твоји пријатељи преклињу да дођеш док се још може и спасеш главу од комунистичке смрти коју су сви видели да нас стеже“. Био је као отац му Гавро који је напустио копање злата и дошао да се бори за Србију. И сама сам се бунила када је мој покојни Гавра тепао мом покојном Ђорђу да му буде као Карађорђе. „Немој, молим те, Гавро, да буде издат као Карађорђе, не заветуј га тако“.

Цијело га је вријеме издајство пратило. Таква нам је крв, па сам се јадница и помирила са тим. Шта да радим, дијете моје? У том последњем разговору је као дијете говорио о синовцу Миловану који је осветлао образ нашој кући ништа мање него Ђорђе. Био је пресрећан што се показао јунаком у борбама.

Чим се он мени није јавио у недељу ујутро, инстинктивно сам знала да се нешто страшно догађа. Као да сам чула око куће кукање. „Куку, рекох, шта ће ме снаћи?“ рекао ми је да обавезно одем на сахрану његовом другу што је погинуо у Госпићу. Сва сам уздрхтала зар да идем на сахрану када је њему рођендан? Није ми се дало да изађем из куће а требало је да купим све за рођенданску тарту. Пролази 12, пролази и 13 часова а ја још не могу да кренем из куће, све га чекам да се јави. Почела сам да зовем његове другове, да ли се неком јавио, јер чим се неком од њих јави као да се и мени јавио. Зле слутње су ме опхрвале и страшни инстинкт да је страдао стегао ми је срце. Тако је прошла читава недеља. У понедељак зове ме Ратко Ђокић из Игала и ја осветим да он већ зна што ја не знам и покушава да ме полако припреми на нешто страшно. Неколико њих ме је звало и осетила сам да нико нема снаге да ми саопшти шта се дешава. „Дајте, људи, свесна сам да се нешто догодило, будите људи па ми реците, ради се о мојој кући“. У том се јавио Милован, синовац: „Мајко, готов је, на рукама ми је умро“.

Само сам молила да ми га врате кући, да не допадне усташама, да ми га унаказе. „Само ми га донесите да будем ноћас са њим, да га видим и да се испричам“.

Како ми је, то ја знам. Данас, дан после сахране, онај злотвор понавља да су Бели и мој син као криминалци и заслужили такве смрти.

Остале су ми моја ћерка и моје две унуке, Ђорђева и Славицине ћеркице да ми кроз њих живи мој син, мајкина душа и срца, Ђорђе, моја узданица, па да дође време да се и ја преселим код мога Гавра и мога Ђорђа, ако Бог да што пре“.

**Бомба била подметнута да опомене. Откако се вратио из Италије
знао је да ће ускоро умрети.**

**Зграђавао се над Шешељевом најавом убиства.
Није хтео да заврши на асфалту, просутог мозга и убијен с лева.
Увек је могао да отпутује у Америку и живи тамо безбедно и
комотно, али он није био кукавица.**

СЛАВИЦА БОЖОВИЋ, ЂОРЂЕВА СЕСТРА:

**ЗНАО ЈЕ
ДА ЋЕ
ПОГИНУТИ**

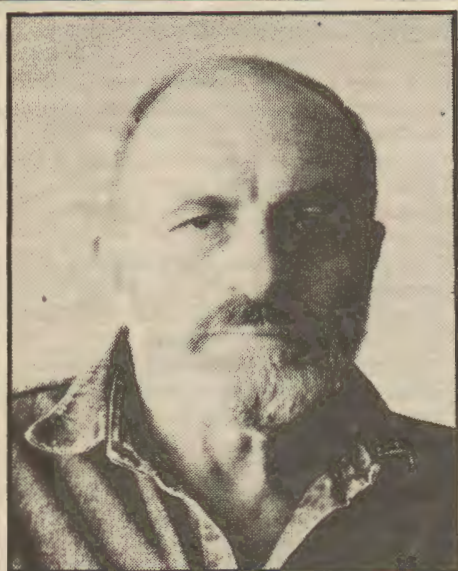
Зле слутње да ће се нешто страшно догодити, нешто у шта ја ни данас не верујем мучиле су задњих дана и мајку и мене, откада је Ђорђе отишао у Госпић. У петак ујутро, на сплаву-ресторану који је моје власништво, док сам читала и одмарала грунула је јака експлозија. Бацила ме је на супротни крај собе, остале просторије су демолиране а читав сплав добро оштећен. Инспектори који су вршили увиђај кажу да је експлозив постављен одоздо а то се могло само чамцем који је ноћу пристао и закачио експлозивну направу. Уверавали су ме да је сатни механизам подешен на јутарње сате јер експлозив није био намењен гостима који долазе навече, већ мени. Знали су да ту спавам. То је очигледно била опомена Ђорђу, јер да су хтели да ме убију, то би и учинили. Мајка му је у телефонском разговору рекла шта се десило, а он је молио да ми каже да се чувам јер такав напад на незаштићену жену могу само комунисти да приреде.

Није необично да су кренули у прави рат против Ђорђа после оснивања Српске гарде. Он им је био непријатељ са којим нису знали како да се боре, јер их је исмеђавао и угрођавао веома вешто. Знао да је у току предизборне кампање толико пута долазио у нашу кућу Зоран Ђумић, наш рођак по мајчиној линији и покушавао да мог брата приволи да окрене леђа опозицији, коју је тада већ увелико помагао и да потпомогне кампању социјалиста. Било је јасно да им је веома потребан. Ђорђе га је у кућу примао као нашег рођака, али знао да је ускоро био згађен над упорношћу и притисцима којима је Зоран Ђумић хтео да изнуди његову помоћ. Знао је да је мој брат утицајан човек чија реч може да покрене многе људе у овом граду. Толико је инсистирао да нам докаже како је Слободан Мило-

шевић једина наша политичка судбина, да га је Ђорђе морао једном избацити напоље.

Сви у породици смо сујеверни, верујемо у инстикте и предосећаје а међусобно смо веома везани. Откада је дошао из Италије као да је знао да ће ускоро умрети, почео је да ме припрема за тај тренутак: „Секо, ако погинем за Србију, не смећ да плачеш, не смећ да очајаваш, буди уз нашу мајку и чувај моју ћерку. Знао да нећу још дуго живети“. Уз Белог је упознао Вука Драшковића и био искрено фасциниран упорношћу овог српског пица који је смело и гласно проговорио оно што други нису смели. Није он био фасциниран Вуковим идеалима, него су им идеали били потпуно исти.

Све је било безазлено док се није догодило брутално убиство Белог. И Ђорђе и ја знали смо да је дошао тренутак када ће и он отићи ускоро у гроб. Упознала сам много важних људи поред мог брата, било је ту и имена која су својевремено значила доста у свету криминала, било је оваких и онаких, али верујте ми да за моје 34 године морбиднијег и већег садисту нисам срела нити чула од тог Шешеља који је провоцирао Ђорђа преко мртвог друга, који се још није ни охладио у гробу. Мој брат је осетљив и храбар човек који се искрено зграђавао када је чуо да Шешељ најављује њихова убиства и не стиди се отвореног оптирања са комунистима. Није се он никога плашио, ни усташа — јер је намерно отишао у Госпић да се бори са њима прса у прса, ни Шешељевих пилићара који нису смели ништа друго сем да му поруче да су комунисти решили да га убију, а најмање комуниста који су бескрупулозним методама обрачуна са својим непријатељима превазишли све оно што је виђено и дозвољено у нормалном свету. Мој брат је знао да ће га убити, јер је постао превише опасан за овај систем који је почео да се брутално обрачунава са неистомисљеницима и није хтео да заврши на асфалту, просутог мозга и убијен с лева, као што су убили Белог. Наша породица је традиционално ратничка, витешка и хтео је да погине у борби, а смрти се није плашио, то је за њега било тако једноставно, као да ће се попети степеник више.

ТОМИСЛАВ ДИЗДАРЕВИЋ

ТОМИСЛАВ ДИЗДАРЕВИЋ, КОМАНДИР ПРАТЕЋЕ ЈЕДИНИЦЕ КОМАНДЕ ШТАБА ОДРЕДА „ПЕТРОВГРАД“ ИЗ ЗРЕЊАНИНА:

ДОКАЗИВАО СЕ ЛАЖНИМ СРБИМА

„Дочекали су нас као ослободитеље, као људе који доносе и практично слободу. То је осећај који не може да се преприча, то се најбоље осећа на овим ратним просторима. Кад је погинуо командант Ђорђе Божовић — Гинки био сам у пољској болници. Доктор Николић је одмах констатовао смрт, јер је снајперски метак мађарске производње, испалин из пушке сингаурске производње „САР-80“ калибра 5,6 милиметара, ишао ишао команданту смртно поредом. Он је повољен у срце. Брзо је искрварно. Сећам се врло добро да је то код свих чланова Српске гарде, који су за пет минута схватили да је Гинки мртав, високо подигло морал. Иако сам утисак да су сви спреми да погину за Гинкине последње речи које су се препричавале: „За мном јунаци, за Србију, за Госпић!“ Ту сам схватио да је патриотизам већи од смрти, и при том колико смрт може да надвигни живот. Својом смрћу Гинки је надвигнуо рат, показујући храброст и жељу да докаже да он није „ни плаћени убица, ни криминалац“, како су га називали појединци у Скупштини Србије. Верујем тада, после Гинкине смрти, да се осећао као Милош Обилић када су га на почасти учини Косовског боја прогласили издајником. Чиме тога је његова смрт. Бранио је Србе а истовремено доказивао се лажним Србима ко је он.“

В. Р.

„Упућујемо апел демократској Србији да помогну тај народ у Госпићу који је одсечен од света, без средстава за живот и упућен само на Гарду, у сваком погледу. Лично очекујем да се тај рат неће брзо завршити, зима ће нас затећи на фронту. Гарда је обезбеђена и скромна, али вас молим да напишете да ти људи у Госпићу немају од чега да живе, не примају плате, а осим помоћи коју ми скупљамо камионима, нису добили ништа од помоћи коју званична српска власт скупља по Србији.

Наша је процена да је град Госпић вероватно отписан, да интерес власти није да он остане у саставу Србије, премда је већинско становништво српско. Ко сада тај живаљ жртвује?

Надам се да ћемо убудуће имати што мање губитака. Ми тек сада стичемо ратна искуства, ово је генерација која није ни омирисала рат. Најважније је да код наших гардиста спутамо њихову одважност и храброст да би их навикли да буду права професионална војска. Једна беспримерна и бесомучна кампања која је вођена против човека који је сав свој живот подредио српском народу и демократији вођена је преко јавних гласила невероватним интензитетом и њему није преостало ништа друго него да докаже на ратишту за које се идеале борио и какав је човек. Он је хтео да падне као јунак, што је целог живота био.

ЗАСЛУЖУЈУ ОДЛИКОВАЊА

За смрт Ђорђа Божовића и Бранислава Матића-Белог можемо да оптужимо гласила и одређене органе власти званичне Србије. Мислим да ће у демократској Србији за коју се сви залажемо, прави кривци бити изведени на права места. Српски информативни медији нису једну једину позитивну реч написали о Српској гарди до, ево, сада, када је погинуо наш командант. Где су новинари били да виде четрдесетодневни парастос Белом који је служен у цркви у Медаку када је све присутне гардисте, који су са свећама у рукама клечећи одавали помен нашем брату Белом, благосиљао свештеник пред полазак у бој, као Лазареву војску. Народ, оно мало храброг света који нису побегли из својих кућа, плакао је гледајући овај приказ. Свештеник је после давања благослова тражио: „Децо, мени остаје да узмем пушку и да кренем са вама“. На то је наш командант рекао: „Оче, Ваше место је у цркви, Ви ћете Србима више помоћи молећи се за нас!“ Ту сцену никада нећу заборавити.

И никада не могу да заборавим како су нас људи по Лици дочекивали у шпалирима, са уздигнута три прста. Ми их не можемо оставити усташама, јер су нас примили као најрођеније. Они су нас плачући молили да после сахране команданта Ђорђа не повучемо Гарду из њихових села, јер смо једини Срби који су им притекли у помоћ. Српска гарда ће истрајати на томе да те људе спаси. Ђорђе Божовић се из Госпића не би вратио док тај народ не би био потпуно заштићен и слободан. Предвиђена је замена гардиста, на сваким 15-20 дана људи су ишли кућама на одмор, а на њихово место долазили су нови. Само за Ђорђа нису биле предвиђене замене.

Чудно је да српска телевизија ниједном

речју не помиње Српску гарду и борбе које она тамо води. Слушали смо доле хрватску телевизију која емитује следећу вест: „Шест и по хиљада муповаца јуначки се одупире 11.000 четника!“ „Нас је било стотину. Е, сад, по томе можете проценити какав ефекат и какво јунаштво је било код наших гардиста. Њихова ХИНА сваки извештај са ратишта започињала је најпре информацијама из Госпића. Онда знајте колико им је важна та тачка.

Морам да кажем да је било гардиста који су издржавали и по 40 сати без замене на положају. Такво јунаштво сигурно одавно није упамћено у српском народу. Да ли је познато да гардисти из потпуног ентузијазма, без икакве накнаде, узимајући годишње одморе, слободне и неплаћене дане у својим фирмама, молећи за лажна лекарска боловања, ратују у Госпићу?

Предлог Српске гарде да одликује постхумно наша два команданта, Ђорђа и Белог биће упућен престолонаследнику Александру II Карађорђевићу. По њиховим заслугама и јунаштву они то заслужују.

Истину о нама у овом тренутку може да каже само „Српска реч“. Упућујемо апел демократској Србији да помогне тај народ у Госпићу који је одсечен од света, без средстава за живот и упућен само на Гарду, у сваком погледу. Лично очекујем да се тај рат неће брзо завршити, зима ће нас затећи на фронту и ми морамо да обезбедимо и то грађанство и гардисте. Гарда је обезбеђена и скромна, али молим Вас да напишете да ти људи у Госпићу немају од чега да живе, не примају плате а треба и то да знате да осим помоћи коју смо ми сада послали камионима, нису добили ништа од помоћи коју званична српска власт скупља по Србији. Наша је процена да је вероватно град Госпић отписан, да интереси власти нису да он остане у саставу Србије премда по извештајима најновијег пописа већински део становништва је српски, 54%. Могу да тврдим да су села од Госпића према Удбини ка Кореници чисто српска. Ко сада тај огроман живаљ жртвује? Гарда то сигурно неће. Борбени морал може да надокнади недостатак у људству и недостатак у техници. Немојте се чудити како смо у неравноправном односу снага 6500:120 успели да сачувамо и становништво и територије и гардисте. Наши људи знају за шта се боре а то пресудно утиче.

ЗА БОЉЕ СУТРА

Питајте гардисте, ево их 20 око вас, како се дели храна на фронту? Наш командант Ђорђе долази последњи на казан са порцијом

**ВУКСАН МИЛОВИЋ,
КОМАНДАНТ ОДРЕДА
„ВОЈВОДА ЖИВОЈИН
МИШИЋ“ ИЗ ЈУЖНОГ БАНАТА**

ЗАШТО ЈЕ ГОСПИЋ ОТПИСАН?

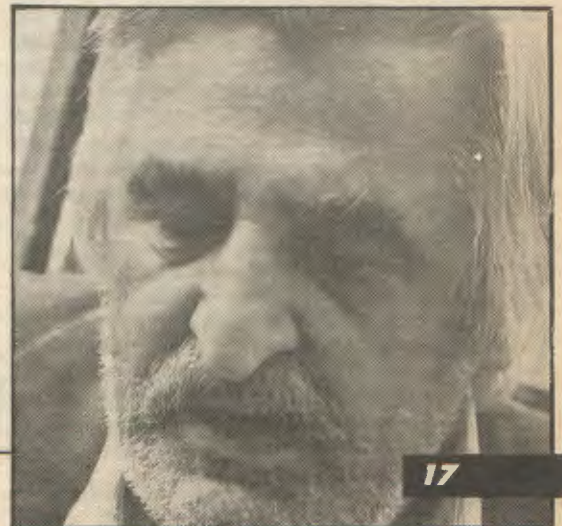
када је видео да су му сви гардисти узели храну. Делио је судбини сваког борца и зато је био врло омиљен.

Ми смо били скоро голоруки, сем нешто мало личног оружја које је понеко од нас понео од куће и скромног наоружања које су нам дали мештани. Командант гарнизона у Госпићу, потпуковник Чавар, Хрват из Лишнице дао је пет тенкова муповцима, издао војску и побегао. То је највећа опасност за нас и наше стайовништво. Ни ти тенкови нису им помогли да освоје ниједан педаљ који смо ми држали, понављам, скоро голоруки. Можете ли да претпоставите са колико одушевљења су нас дочекали када су видели кокарде? Нисмо могли да набавимо количину коју су нам тражили. Сво становништво бори се под нашим знамењем.

На киоску, ако уопште нешто стигне, можете купити само „Политику“. „Експрес политику“ и Шешељево „Велику Србију“ коју испоручују српске власти као подобну штампу. Нема ни трага, никада није стизала „Српска реч“, „Став“ или „Погледи“, чак ни „Борбе“ нема. Ми тамо о политици не причамо, о странкама такође, само о циљевима због којих смо тамо.

Немамо могућности да поведемо све људе који нам се јављају и моле за одлазак на ратиште да се боре под заставом Српске гарде. Иако је много значајно за гарду, Ђорђево смрт неће утицати да се Гарда деморализира и нестане. Сви ми тамо смо Ђорђе Божовић. Spreмни смо да платимо нашим животима боље сутра српског народа.

ВУКСАН МИЛОВИЋ

Када смо већ били готово опкољени и окренули се да видимо где су тенкови и војска, установили смо да смо остављени. Тенк којим је Ђорђе дошао управо се окретао и враћао назад. Гледали смо, не верујући, да се повлачи и оставља нас под неопикивом палбом на десетак метара од усташа! Готово избегуљен, повикао сам војнику: „Човече, да ли треба сви да изгинемо док ти притиснеш команду?! Потребно је само да нам направиш одступницу, шта чиниш?!“ Тенкиста се врпољно, објашњавао да су команде изненада затајиле и скоро је било очигледно да се ради о издаји.

**МИЛОВАН МИЋКОВИЋ,
СИНОВАЦ КОМЕ ЈЕ ЂОРЂЕ
УМРО НА РУКАМА**

ТЕНКИСТА ЈЕ ОДБИО ДА НАС ЗАШТИТИ

Н ије случајно баш Ђорђе добио почасно звање команданта Српске гарде. Када је видео бескрупулозно како српски комунисти издају сопствени народ, схватио је да је дошао последњи час за оснивање гарде која ће бранити српски народ на свим његовим вековним огњиштима. Само Србија није имала националну гарду и Ђорђе је путујући често схватао од каквог је непроцењивог значаја њено оснивање. „Одмах“, сећам се како нас је пожуривао, „док још имамо кога да бранимо, док нам и семе и име не затру“. На тренинге су дошли сви они који су осећали да могу да буду од користи — спортисти, каратисти, репрезентативци и све пробуђене патриоте. Тај број се попео на 70.000 добровољаца. За тренинге је Ђорђе довео из Америке једног од најбољих ренџера у америчкој војсци, добитника великих одликовања у ратовима које је Америка водила, нешег Србина који живи у Америци. Он је понајвише верујући у Ђорђа пристао да дође у земљу. Прочитао сам данас у „Ревији 92“ да је Ђорђе водио на фронт необучену воску која је зато страдала. Таква писања су нетачна, јер тренинге и обуку коју су састављали и водили наши инструктори није било лако проћи.

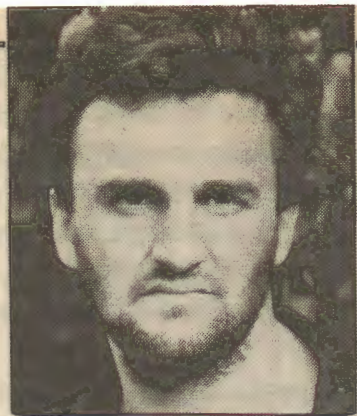
Када је отворен фронт у западном Госпићу, Мартићева милиција је становнике оставила на милост и немилост усташким кољачима који су починили нечувене масакре над становништвом, о чему се у нашој јавности ниједном није писало. Они који су успели да избегну усташкој ками и дођу у Србију тражили су помоћ од српске владе и војске. Није им

одговорено и све се чинило како би их обехрабрили и удобно сместили као избеглице у Београду. Многима је стало да рат траје што дуже. Када су ти људи чули за Српску гарду, да је то једина аутентична српска војска којој се исто тако не дозвољава да се бори зато што то комунистима не одговара дошли су људи из штаба одбране Госпића, њих неколицина да моле Ђорђа да их заштити од потпуног геноцида, јер не желе да иду са својих огњишта. Знао колико га је дирнуло то што су спремни да бране свој праг и послао је најпре десетак људи да извиде ситуацију. За непуну недељу дана наши гардисти су направили чудо! Та прва група требало је брзо да се врати, али су стигле молбе и преклињања сељана да их не остављамо као што их је оставила Милошевићева и Кадијевићева војска. Спремило се нас 120.

Право из аутобуса кренули смо на положај. Мештани су обећали да ће нас наоружати, али пушача није било довољно. Већ прве вечери наша два човека пробила су се дубоко у усташку линију, 200 метара до њиховог бункера, уништили једно снајперско гнездо и, заузели усташки положај који је био најопаснији за село. После два дана, на тај положај који су чували наши људи долазе војна кола са петокракама и југословенском заставом. Најзанимљивије је да су дошли од стране усташа, прошли су, питам се како, кроз њихове ровове и опалили једну гранату. Шта да се ради? Да ли пуцати у војску која пуца у нас? Ђорђе је рекао: „Пуцања нема, то су деца, наша браћа Срби можда, који воле Србију као и ми. Не дам да се проспе ни кап српске крви од наше руке!“. Војска је пуцала у нас и не верујем да је то могло бити „случајно“. Ми смо се повукли, а војска је на тај тако освојен положај пустила поново усташе,

СРПСКА КРВ

Вече пре његове погибије, телефонирао је кући. Када су му рекли да се велики број младих спрема у Гарду, поновио је да никог не

**МИЛОВАН
МИЋКОВИЋ:
У ПИТАЊУ
ЈЕ
ИЗДАЈА**

смеју упутити само најспремнији и најбољи а да у борбу не може нико испод 26 година. После тога, док смо се враћали у штаб, пришао му је Здравко, гардиста који је први покушавао да обезбеди пролаз гарде у Боботу пре 2 месеца када нас нису пустили и питао га: „Команданте, могу ли да будем сутра слободан два сата, хтео бих да се крстим“? када је чуо да Ђорђе жели да му буде кум био је пресрећан. У недељу је стигло писмо од куће у коме му сестра Славица честита 36. рођендан. Рано ујутро обавио је послове у штабу, обишао рањенике који су после 20,30 па и више часова проведених на положајима били смештени у болницу и спремао се за одлазак у цркву да кумује. Тада му је саопштена информација коју је ухватио наш радио-везиста да су у касарну у Западном Госпићу ушле усташе са најсавременијим наоружањем, вишецевним бацачем ракета који прете да униште читав Источни Госпић. Војска је обећала 9 тенкова за одбрану села, да би кроз неколико сати чврсто обећали 6. Када су тенкови коначно стигли, било их је 3. Да „чудо“ буде веће, када смо кренули у напад један је остао да стоји укопан на месту, вероватно је добио наређење да не креће даље. Са војском је дошло десет Мартићевих људи и нешто војника који су били искрено задивљени када су видели српске гардисте. Један од њих, мој Црногорац први је покидао петокраку са капе, пришао ми, затражио да му дам кокарду и ставио је на капу. То је охрабрило и остале који су прилазили и молили нас да им дамо наша обележја: „Ја сам Србин из Крушевца“, „Ја сам Србин из Црне Горе“, и тако редом. Било је очигледно да су ти младићи, готово дечаци које су генерали истурили као ратнике, патриоте и национално пробуђени млади људи. Ми тако младе људе нисмо примали у Гарду. Поделио сам неку количину кокарди и ознака Гарде и не можете замислити колико су били срећни? Ђорђе је видевши њихову радост, био презадовољан: „Знао сам да се нисмо узалуд мучили! Видиш да је то наша, српска, а не комунистичка крв!“

ПОДНАРЕДНИК АЦА, КОМАНДАНТ ОДРЕДА „БРАНИСЛАВ МАТИЋ — БЕЛИ“ ИЗ БЕОГРАДА:

НЕЋЕ БИТИ ОСВЕТЕ

Имамо бораца из целе Србије. Што се тиче мерала гарде и пре и после погибије нишег Глише он је био на висини. Нисмо дозвољавали да људима овлада освета и због поклоња који су вршили усташе или сада после његове погибије. Он нас је захлео да нема одступања, да шта да се доси.

Никакове разлике није било између команданата, командира, каптара, поднаредника и самог команданта. Божића.

ЕРЕМИЈА ЂУРИЦА, ВОЈНИК СРПСКЕ ГАРДЕ, ЗРЕЊАНИНАЦ:

УБИЈАЊЕ КАО ЗАКОН РАТА

„Одједном схватите убијање као нормалну ствар. Ако ви не убијете противника, убиће он вас. То је закон самог нас и овог рата. У тим борбама против далеко надмоћнијег непријатеља и ми смо имали жртве, али много мање. Сам погубије команданта Ђорђе Војковића — Ђишке, страдали су Јаша и Небојша Симић и Милан Делић. Небојша је погинуо на борбеном задатку. Били смо да уништимо снајперско гнездо које се налазило на удаљености 300 — 400 метара од нас. Небојша је кренуо без пушке, јер је имао ручни противтенковски бацач, који јако добро дејствује и у борбама против свих врста фортификационих објеката. Уништили смо снајперско гнездо које се налазило у кући.

У повратку ја сам ишао испред Небојше. Приметио сам да ме не прати. Чуо сам само његов јаук. Видео сам да се превија од болова. Касније сам сазнао да се издигао исувише високо, јер смо све време пузили, и да га је том приликом открио снајпериста и погодио.

Напад је био испланиран тако што је Српска гарда ишла напред, уз тенкове, а војска и Мартићеви људи за нама. Напредовали смо врло брзо, војска је необично дуго оклевала и требало јој је превише времена да само препешачи део који смо ми први прокрчили. Очигледно је било да су они своје људе чували, а нас су користили као „гвоздену метлу“ која ће очистити пут. Ђорђе је са нас неколико био на првом тенку и када смо се нашли пред унакрсном паљбом усташа, искочио је у заклон испред једне куће како би могли да одговоримо на ватру.

МАРТИЋ И ПЕТОКРАКА

Како се догодило да останемо сами у окружењу усташа, тешко је објаснити. Тек, када смо већ били готово опкољени и окренули се да видимо где су тенкови и војска установили смо да смо остављени. Тенк којим је Ђорђе дошао управо се окретао и враћао назад. Гледали смо, не верујући, да се повлачи и оставља нас под неописивом паљбом на којих десетак метара од усташа! „Иди и кажи му да отвори ватру из тенка, шта чека?“ чудило се Ђорђе. Претрчим и кажем војнику у тенку да спусти цев и пуца, јер ћемо изгинути. Он ме неуверљиво гледа и каже: „Покварила се веза, али ја ћу пуцати, не брините!“ Вратио сам се до Ђорђа, убеђен да ћемо се извући када тенкиста почне са паљбом. Ништа. Поново претрчавам брисани простор — још ни сада ми није јасно како ме није погодио ниједан од метака који су зујали око мене. Готово вичући, избезумљено сам говорио војнику: „Човече, да ли треба сви да изгинемо док ти притиснеш команду? Потребно је само да нам направиш одступницу, шта чиниш?“ Он се врпољио, објашњавао да су команде изненада затајиле и скоро је било очигледно да се радило о издаји. Мислио сам да га присилим да покрене грдосију, али сам се окренуо и опет претрачо простор до Ђорђа. У том тренутку погодио ме је метака у ногу. Затетурао сам се, лагано успорио и успео да дотрчим до Ђорђа који је већ био рањен у руку. „Немој да нам брукаш ђедове“, рекао је, „то није ништа за нас, нама ова „двадесет двојка“ не може ништа! Овако се бори за Отаџбину“. Само што је то рекао згрчио се, лагано, сада ми се чини минутима, падао је леђима ка земљи. Није било крви, нисам успео ништа да видим али сам му поставио руке на које се невероватно лако спустио. „Није ти ништа“, чуо ме је како говорим док сам му прихватао

главу у своје шаке, „нема никакве ране“.

„Брате, умирем“, рекао је он и тек тада сам видео окрвављену блузу. Брзо сам је расцепао, покушао да му изисам крв из ране, протрљао му срце и звао у помоћ: „Ђорђе је рањен“, али су ме могли чути само наши гардисти који су притрчали и извукли тело да не падне шака усташама.

Док смо га носили, као кроз маглу сетио сам се његових речи док сам узалудно покушавао да убедим тенкисту да нас заштити ватром: „Издаја, мој брате Миловане, био си у праву, издали су нас. Не враћамо се. Напред браћо, добровољци, јунаци!“ Издао је наредбу да се нико не повлачи. „Или ћемо заузети касарну, или ћемо погинути“. Његова смрт је илустративан пример колико је тај рат који се води прљав и како су наши људи старобедеоци у тим селима продати на састанцима комунистичких председника као бело робље. Издаја је била, али смо касно приметили.

Сећам се да је Мартић дао наредбу да у Крајини нико не сме да се бори без петокраке, а Ђорђе му је поручио: „Нека мени и мојим гардистима стави петокраку, када је толики јунак“. Мартић је инсистирао на тврдњи да је Гарда паравојна формација која мора да оде назад и то када је народ почео да нас поштује и воли као своје ослободиоце. Сељани су нас дочекали са сузама у очима, преклињући да их не оставимо на цедилу, као што су то учинили остали. Мартић се појавио са тенковима када смо ми почели да ослобађамо територију. Тај дан се Мартићев штаб пресељено у оближње село Медак и без наше воље тамо су пребацили нашу болницу и кухињу. Било је очигледно да су дошли да покупе ус-

пехе и припишу их себи. Учинили су све да синхронизовано делује издаја војске и усташе које су унапред знале наше планове, положај и стање. Нико ме неће разуверити да ова спрега не постоји, јер су усташе које до тада нису смеле да предузимају никакве озбиљније акције биле охрабрене сазнањем да смо остављени од стране војске без тенкова који су се повукло.

ПОГИНУО ЗА СВЕ НАС

Погибију нашег команданта војска је очигледно желела да до краја искористи и поновили су фарсу са превозом тела нашег Ђорђа коју су применили и када су наша два друга погинула претходног дана. Наиме, обећали су да ће уступити хеликоптер за превоз тела, јер би то био најбезбеднији начин да оно што пре стигну за Србију. Међутим, после неколико сати узалудног чекања, оставили су нас на цедилу. Када је лекар и званично установио смрт — што нико од нас није веровао, а не верује ни данас, гарда се постројила, осим оних који су били на положају, одала му почаст плотунском паљбом, јер смо сумњали да нашем команданту нећемо моћи да одамо достојанствену почаст, какву заслужује, у Београду. Сахрањен је без плотунске паљбе јер нам то нису дозволили. Затим смо га однели у

САША МАРЈАНОВИЋ, 26 ГОДНИН, БОРАЦ:

БИО МИ ЈЕ ВАЖНИЈИ ОД ОЦА

Било је хиљаду лепих детљих позаних за Ђорђа. Ја имам фамилију таме, на положају, али више ми је значила његова реч од речи рођењег оца. Сећам се првих дана кад ми је било оружје он је узео М 48 да би неком другу дао савремену пушку. Одбио је да узме панцир „Док последњи мој гардиста нема панцир, нећу ни ја“ протрчао смо га молили да ти узме зато што иде увек први. То је Ђорђе Војковић“.

цркву у Госпићу где је свештеник одржао опело.

Нису хтели одмах да кажу да нам неће дати превоз, већ су стално излазили са информацијама: „Само што није кренуо хеликоптер, чекајте“; „Кренуо је, чекајте“... па се јавио заменик Мартићев да „стижу два хеликоптера“ и то је трајало сатима. У међувремену су на Дневнику емитовали вест да је погинуо командант Српске гарде у одбрани Госпића што је нетачно, јер се радило о нападу. Војска ми није дала телефон да контактирам у Београду са нашим људима који би дошли по тело и милиција је компликовала са причом о „везама које се не могу успостављати“.

Док су ми превијали рану на ноzi, нестало ми је у болници апарат са последњим снимцима Ђорђеа које сам направио тог јутра на крштењу. Преклињао сам војне лекаре да се потруде и нађу ко га је за тих пар минута ук-

погинем од мојих гардиста, ако је дошао кад да се умире и да се сви остали врате својим мајкама, женама и девојкама после ослобођења овог народа“. Заклели смо се да не говоримо ако неко од нас страда, ни једну од последњих жеља, али да морамо да их испунимо. Само могу да кажем да ме је молио да му се пази мајка, његова једина мила ћеркица и његова сестра Славица које остају незаштитаене.

БОГОРОДИЦА ИСПОД ПАНЦИРА

Необично је било и то што су упркос изричитој жељи породице која је захтевала да се тело нашег Ђорђеа не сече, тражили обдукацију по сваку цену. Мајка је била категорична да не да да њеног сина, Гавриног витеза секу, али нас нису остављали на миру. Наваливали су да мимо свега изврше обдукацију.

којног Белог и молила: „Само да ми га не режу као Белог“. Чак и за време комеморације у Дому омладине нису је остављали на миру и од жене која је изгубила сина јединца тражили су да пристане да га секу! Звао сам лично инспектора Можгона и објаснио му да престану са овом морбидном кампањом, јер то више личи на иживљавање на мртвим људима које живе нису могли да дотакну. Морали смо да прибегнемо и последњем адутоу и припретимо им да ћемо затражити помоћ Америчке амбасаде и правну заштиту пред овим невероватним терором који су вршили и над њим мртвим, а на то смо имали право зато што је Ђорђе имао двојно држављанство. Судија је потписао налог за обдукацију и ми смо рекли да уколико се то заиста мора учинити, да ћемо дозволити да то ураде само амерички лекари. Обдукација није извршена. Мој брат сахрањен је по изричитој мајчиној жељи у одељу које је она посебно волела, а униформа у којој је погинуо стављена му је под главу. Када смо га пресвлачили, из џепа окрвављене униформе извадили смо мали молитвеник „Сан мајке божије“ и две иконе Богородице — све у крви, од којих је једна била хиландарска Богородица у тисовини. Ђорђе се није одвајао њих. Није носио панцир, али је носио Богородицу, заштитницу.

БОРОДНИЦИ, БОРАЦ ИЗ КРУШЕВЦА, 40 ГОДИНА

СУЗЕ

Када су нас једном прихватила окружили мушкови, баш је он био са мном, остали смо практично одсечени, у једној кући, нисмо знали где су наши и држали смо веома непријатан положај који да је био у руке устима, био би опасан и део наших гардиста. Гинки се извукло, и ускоро вратне са бојница и информацијама где су наши, што нас је спасло. После једне борбе која је трајала 40 сати без одмора дошла смо у логор и стропањили се од умора. Деца из села од 6—7 година узели су нам оружја, расклопали наше пушке и очистили. Тада сам први пут видео сузу у Ђорђеовим очима, и и ја сам плакао.

рао док су ми превијали рану, обећао да ћу сваком од њих купити нов апарат само да ми врате овај. Узалуд.

У међувремену, око тела које је почивало у цркви, окупили су се мештани, деца и плакали искрено тугујући за човеком који им је донео 17 дана мирног сна, првих 17 дана од када су усташе кренуле у отворени геноцид. Свештеник је опојао тело и замолио да га сахранимо са крстом који ће он дати. Тако смо и учинили. Добили смо ауто од хитне помоћи Грачац који су претходно запленили сељани са нашом Гардом. Ни мртвог га нису остављали на миру, заостављали су нас сваких пар километара, тражили пропуснице од Мартићеве милиције, па нешто даље од неког другог, један од њих репетирао је машинку и натерао нас да изађемо са подигнутим рукама уз пут се извињавајући: „И ја сам Србин, али радим свој посао“, на шта смо му одговорили да га ради на погрешној страни и да су га радили како треба, од рата не би било ништа. У Котор Вароши нас је зауставила патрола милиције и командир је хтео да нам одузме оружје. Рекао сам му да не сања да ћу му дати Ђорђеву машинку и пиштоље које сам држао у рукама. Један од њих је рекао: „Овај човек је погинуо за све нас“, а пошто сам касније сазнао и да је начелник са великим овлашћењима, јавио је свим патролама милиције да нас до Београда више не заустављају.

Док смо прилазили Београду сетио сам се да је петнаестак минута пред погинуће, када смо били у неизвесности да ли ће наш напад подржати војска или неће Ђорђе повукао мене у страну и рекао ми да треба да се договоримо, како то браћа ваља да учине, шта ће се догодити ако један од нас погине, јер на то треба мислити. „Волео бих да једини ја

Нисмо хтели да дозволимо и ово понижење нашег Ђорђеа, јер резултат који би једини евентуално оправдавао вандализам — сећи његово тело, био би доказивање да је можда страдао од издајничког метка, а они нам то сигурно не би рекли. Знао сам да се истина не може рећи са два реза у његово мртво тело и нисам хтео да се расправљам даље. Мајка Милена је видела слике са обдукације по-

МИОДРАГ
ЈУРШИЋ

МИОДРАГ ЈУРШИЋ, ДОВОЛЈАЦ, ЗЕМУНАЦ НИЈЕ СЕ КРИО

Гинки је био човек са великим срцем. У свако доба дана и ноћи знао је да буде где је најопасније. Усташе су нападале од 4—5 изјутре, и он даје у нама четири, охрабри људе, распореди нас да стропањемо дочекамо ватру. Када сам у току једног жестоког окршаја био на крову и користио самобезбедну ватру, наш вод је направљено клин у непријатељским линијама и ја сам данас подигао преко радио станице нашег клуба који је преносио артиљерију. Опустошили смо њихове ровове. Када је била најопаснија артиљеријска патра, кад су нас буквално тукли јонстан Гинки је дошао да види како је, да ли нам је потребно наплате и придружио нам се у борби.

Ујутро се постројенима поздравом који се узвикује громогласно „Бог чува Србију, живео Србија!“ а који одјекује уокло. Знали смо да нас чују усташе које су на неколико деценија метара удаљени и осећали смо како им се крв ледила у жилама од нашег поздравља. Некојем Гинки је имао глас који се чуо издалеко и знам да ник је готово надјачавао.

У току борбе ми је заузео пушкоматрљез после неколико титина испљиваних метка и Гинки ми је доо његов волукутомат и изнео мој пушкоматрљез из ватре и однео га у нашу радионицу на поправку. У овој патри клин и не сигурности са, лако је он знао, било је рачно чуду. Није се крио, знао је успрљано и знао да нам улизио снагу својом одвајаности. Остао је наравно да се закључају.

Маша Павић, наш гардиста која никад није држала ручни минобачач у рукама, видео је како то други раде, минимално је, опалко уред њиховог рева и разбио их. Викали су „Дочки, црвени крик“ и уместо да покупе рачице, довели су своје трупе и рачице одвели. Маша Павић је носила одласка амбулантних колеа задржио положај минобачач, убацено другу гранату и свет им је направљено што и први пут.

**ЂУРАЋ ФИБИШАН,
КАПЛАР, ЈЕДАН
ОД СВЕДОКА
ПОГИБИЈЕ**

ЂУРАЋ ФИБИШАН СА КОМАНДАНТОМ И САБОРЦИМА

БИО ЈЕ

ФАНТАСТИЧАН!

Развила се занка опасна борба и тенкиста који је требало да штити Гишку окренуо је тенк назад. Оставно је њих потпуно незаштитене и одсечене од осталих који још нису пристигли, јер је Ђорђе, као прави командант, нишао испред своје војске. Милован се, колико се сећам, враћао неколико пута до тенкисте,

пењао се и захтевао да се врати. „За мном, за мном“, чуо сам стало Гишкин глас и претрчавао сам улицу следећи га...

СЕЋАЊЕ НА МИЛАНА ДЕЛИЋА

СРПСТВО ИСПРЕД ЛИЧНЕ СРЕЋЕ

МИЛАН Ђуров ДЕЛИЋ је рођен у Крушевцу 15. 2. 1955. а погинуо 10. 9. 1991. године код Госпића

Први рат. Вести из ратног подручја стижу једни другу. Једна таква вест је stigла прошлог четвртка и у Крушевцу: у одбрани српског и српских граница погинуо је 36-годишњи војник Српске Гарде Милан Делић. Војника нас његових пријатеља нисмо хтели да верујемо у такву вест. Надали смо се да је то једна од оних личних вести. Али на велику жалост вест је истинита. Остали смо без брата, пријатеља и саборца МИЛАНА ДЕЛИЋА. Како није био најбољег здравља, а са две мале деце и незапосленом супругом, порекло из недовољно одсутног отишао је да помогне својој браћи у одбрану Лике. Своју Јерку Јованку и сина Огњена је волео више од свега и свако одвајање од породице је тешко дежиљавио.

Његова решеност и спремност да се жртвује за Отаџбину са вером у Бога била је јача. Само је изред одлазак замислио да му Белоси Ђорџицу стару годину дана неких одведемо до Београда на лечење. Није га ништа могло спречити да српству и Србији остане веран до краја.

А могло је да погине и у Косову Пољу или Новом Пазару. Сећам се једног детаља. Приближили смо цркви Св. апостола Петра и Павла у Новом Пазару. Група разјарених Муслимана је Србима спремила латк. Мук и тишина. Ишчекивање и неизвесност. Одједном кроз тишину се преломи Миланов глас: „Српски ми труби за труби...“ Затаили смо мисли људи и песма се громогласно преломи брдима рашким. Кажу „стигоше Чарована“ и песма и борјак светосавски у рукама борјактара МИЛАНА а тада су усвојени на тој Сабор Срба код цркве Св. апостола Петра и Павла.

Тај тих, поштен и нематеријални човек у сањиву свих нас остао је тиха. Увек је био у првим редовима и као такав отишао Србима у Личку. Сећам се МИЛАНА као Белог Белутки, човека и брата који се никада ни са ким није посвађао, човека који је у својој земљини и борби за боља сутра увек био пример како треба часно живети.

Зато позивамо све људе добро воље да помогну породици нашег МИЛАНА. А град Крушевац је увек знао да се одужи својим јуначким па ће ваљда и МИЛАНОВОЈ породици омогућити да достојанствено настави да живи после његове смрти, јер је то МИЛАН за службу.

Пријатељи из Крушевца

Наш задатак је био да источни део Госпића насељен српским живљем одбранимо и сачувамо од усташа који су се стационирали у западном, хрватском делу села. Однос снага, снабдевеност наоружањем и утврђеност положаја били су на њиховој страни.

Нас укупно 200 (са мештанима) борило се са одлично наоружаних и одморних шест и по њихада усташа. Најчешће смо водили уличне борбе које су и најтеже, јер меци зује са свих страна. Не знаш одакле туку и док не пронађеш митраљеско гнездо не можеш да се извучеш. Сем неколико мањих напада, ми смо углавном држали одбрану, све до командантове погибије када смо морали да кренемо у напад.

Штаб одбране села био је састављен од неколицине мештана који су остали и команданта Ђорђе и његовог заменика Лаиновића. Сви који су могли да побегну, отишли су пре него што смо дошли. Стари, немоћни и они који су решили да погину на својим праговима, остали су. Држали смо страже и по 30-40 сати у рововима и барикадама. Храна која је стизала од наших чланова из Београда и Новог Сада била је довољна и за нас и за мештанима.

Ђорђе се показао као талентован командант који у тако неповољним условима није имао губитака. Било је страха на почетку који је он разбио својом неустрашивошћу. Када видите команданта који је у првим редовима,

ИВАН НЕДИЋ, ВОЈНИК СРПСКЕ ГАРДЕ ИЗ ЈЕДИНИЦЕ „БРАНИСЛАВ МАТИЋ-БЕЛИ“, ЗРЕЂАНИНАЦ

ГИШКА ЈЕ ТРАЖИО ХРАБРОСТ

Борбе су трајале, са дневним прекидима од по пола сата, непрекидно. Притома су хрватски бојовници, укључујући и велики број алаћеника, били, и и сада су боља ишоружани, него ми који мештани и војник Српске гарде у Госпићу. Уз сарадњу са војницима из Хрватске ушли су да „заплоне“ и четири борбена возила и два тенка. Врло брзо, број наших противника се увећао па их је после наших првих дејстава било пет хиљада, да би касније та бројка по нашим проценама досегла и седам хиљада усташа. То је борба учинила испорнија и тежа. Мало смо и још и спавао. Али, највише нам је значило то што нас је сваког минута посебно командант Гишка, тражећи од нас одлучност и храброст нас“.

који своје наредбе сам први спроводи, који не штеди и не чува своју главу у позадини, одмах сте храбрији. Баш је био такав и уливао је невероватну снагу свима око себе. Било је момака са којима је одседао сате у рову разбијајући им страх од првих борби, друге је саветовао да превелику неустрашивост замене опрезом и „хладном главом“ како би је сачували на рамену, притрчавао је трећима којима би заказала муниција у току борбе и давао им своју, рескрирајући да тако ненаоружан страда. Чинило нам се да тај човек уопште не спава, и када ово кажем не мислим да га идеализујем и стварам легенду. Ђорђе је у свако доба дана и ноћи био на утврђењу. Када и колико је спавао. Нико не зна, али нам је његова близина уливала сигурност. Био је фантастичан!

У недељу, 15. септембра, дан пре његовог рођендана био је у Меткову, у цркви где је кумовао на крштењу нашег каплара Здравка. После обреда, стигла је војска са тенковима да се иде у напад на Госпић. Од два тенка са војном посадом, Гишка се попео на један са командантом села Радетом Чубрилом, а ми остали смо се попели у кола, јер је село где су нам била утврђења било удаљено 6-8 километара. Тенкови су испаливали гранате на Госпић а Српска гарда је постепено освајала метар по метар терена. Када смо дошли на раскрсницу, испред моста у Госпићу, Гишка је претрчао са Милованом и гардистом Младеновићем преко раскрснице и утврдили су се у једној кући. Отворили су ватру на усташе,

а ови су одговорили. Развила се заиста опасна борба и тенкиста који је трабало да штити Гишку окренуо је тенк назад. Оставио је њих потпуно незаштићене и одсечене од осталих који нису пристигли, јер је Ђорђе, као прави командант, ишао испред своје војске. Послао је Милована да га врати, али се војник уплашио од тромблонске палбе усташа. Милован се, колико се сећам, враћао до тенкисте 3-4 пута, пењао се на тенк и захтевао да се врати. „За мном, за мном“ чуо сам стално Гишкин глас и претрчавао раскрсницу следећи га. Како сам му се приближавао, у последњих десет метара растојања, видео сам да се подигао из заклона да позове гардисте, повикао је опет „За мном“. У првом тренутку није било крви а он је лагано, врло споро падао и спустио се у Милованове руке који ни сам није веровао шта се догађа. Следећег секунда кошуља му је била обливена крвљу и једино што је могао да изговори било је „Брате, умирем“. Извукли смо га из ватре, што је било веома тешко, будући да је Гишка био истурен, дубоко напред испред осталих и да нас је само петорица била у близини.

Нема никакве сумње да је погођен од стране снајперског метка са усташке стране, што се и види по излазној рани на телу.

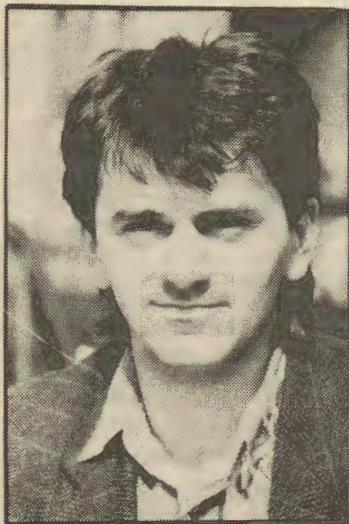
Да је војска наставила напредовање ми бисмо ушли у Западни Госпић, али када је Гишка погођен било је најважније да изнесемо тело како не би пало у руке усташама. Погиуо је у десет до пет поподне. У Медаку у нашој цркви чували смо тело ја и поднаред-

ник Тома Диздаревић целу ноћ, пошто су Мартићевци људи обећали да ће из Удбине кренути хеликоптер да га пренесемо за Београд, а ако буде могло, да ће доћи авион двокрилац. До девет сати изјутра нису долазили и тада смо решили да га колима медицинског центра пребацимо кући, где смо стигли после десет сати навече. Успут су нас заустављали у Бања Луци, привођили у Котор Варош и хтели да нас разоружају. Један милиционер је чак вадио пиштољ на нас.

Непосредно пред битку стигло је сто панцир одела, што није било довољно за све борце. „Ако нема за све гардисте, нећу ни ја да узмем“, рекао је Ђорђе и одбио да га обуће. Панцир је могао да му спасе живот тога дана.

У Госпићу постоје две касарне, од којих су у објекту „Јасиковац“ претежно стационарани Шиптари, Хрвати и Македонци који се нису померили изван зидина касарне а касарну „Станиша Опсеница“ опколили су усташе и луковник Ђорђевић је предао комплетну касарну њима у руке пре погибије Гишкине. Шта је са војском, не знам. У Госпићу се боре само мештани и Српска гарда, а од војске и Мартићевих територијалаца нема ни трага.

Чим смо дошли у Госпић, командант је одвео гарду у цркву да нас свештеник благосиља, а да се војска причести. Свака нова група људи која је пристизала давала је заклетву у цркви на верност Отаџбини, српству и вери православној.

НИКОЛА ЂУРИЧКОВИЋ, КАПЛАР СРПСКЕ ГАРДЕ:

ИЗДАЈНИЦИ МЕЂУ МЕШТАНИМА

У прве време нико нисмо имали адекватно наоружање. Дали су нам М-48, а касније НАВ-евке (које су се нама баш добре показале). На крају, добили смо и наше аутоматског оружја, које у таквим условима борбе даје најбоље резултате. Мештани држе команду коју ми је командант Ђажковић са пуно поверења пропустио. Нисмо хтели да удвајамо команду, мада је по мом мишљењу то један од проблема, пошто међу њима има издајника и саботера. То је постало очигледно када је један од њих смењен, Жигић се прозвима. Он је нарочито саботирао када смо гађали минобачачима. Он их је усмеравао на наше редове или на празне пољане. Тако је једном са руководио минобачачима, а ја сам упоредо с њим успоставио радио-везу и чуо сам од људи из првих редова да мине падају на 50-так метара од наших редова, а усташки статични положаји, у рововима, су на 200-250 метара одатле. Значи, далеке од њих, а веома близу нас. Он је захтевао да се тако настави, а ја сам од минобачачиња тражио да ватру преусмере за 200 метара напред. Тај Жигић је insistирао да се нипоште не мењају координате. На то сам јапустио ватру под претњом повлачења целокупног људства. Жигић је протестовао, али није имао избора пошто је мени метак био у очи и он се удаљио.

Не могу да вам опишем са каквим озарењем су нас дочекали мештани Госпића, као да смо им род најрођењени. Ти људи нису подлегли режимској пропаганди која је негативно писала о нашој Гарди, а требало нас је спречити да дођемо у прилику да се покажемо какви смо борци. На ратишту смо показали да смо школована и дисциплинована војска и највећа казна за сваког гардисту била је враћање са фронта кући. То се сматра срамотним чином. Ми гардистима нисмо могли да обезбедимо ни плаћено одсуство, нити било какве бенефиције, али људи су узимали годишње одморе и остајали што дуже.

НЕ КАО ПАРТИЗАНСКИ КОМАНДАНТИ

Мештани су нас дочекали плачући, требало је видети жене и децу који су се сјатили око нас не верујући да ико хоће да им се нађе у помоћи, мушкарци из Госпића су плакали када смо стигли. Гишка и ја смо се договорили да се не вратимо док се рат не заврши. У Госпићу смо затекли више него хаотично стање. „Храбри“ грађани Госпића сада су „избеглице“ у Београду, као и слични из Славоније. Користе ову ратну еуфорију и живе сасвим лепо од избегличке помоћи. Срамота је за ову Србију да те мушкарце од 20 до 50 година држи као „избеглице“. Можда звучи грубо, али рећи ћу вам зашто овако мислим — зато што сам ја оставио и фамилију и посао и дошао да браним њихова огњишта, њихове старе који су остали у Лици. Ти Срби су оставили куће и дошли да жупују локале, траже посао и шетају се по Београду уместо да пушком бране своју дедовину. Српска влада морала би да се озбиљно позабави овим проблемом, а за то постоји само један начин — присилна мобилизација. У Госпићу смо затекли 5 грађана и око двадесетак бораца са Радетом Чубрилом који су решили и да погину, али да не беже. Од 120 гардиста који су кренули, 40 се убрзо вратило, што им није замерити када су видели какав прљав и суров рат намећу Хрвати. Они сада помажу на други начин: шаљу храну, дотурају лебад и лекове и нису од мање користи Гарди. Госпић није добио никакву помоћ док ми нисмо дошли. Ово говорим по казивању Радета Чубрила, Жељка Глумца и осталих из штаба ТО. Сада, када смо ми постигли неке успехе,

Превоз за наша два мртва друга сами смо платили 40 милијарди. Они су погинули на фронту, али пошто су чланови Српске гарде, војска их није признавала за војнике.

јављају се многи заинтересовани за помоћ. Успех је ослободити целу територију, али и померити фронт за две улице, што смо ми урадили. Стигли смо до кључне тачке целог положаја, до бункера, а онда нас је војска вратила назад. На нашу барикаду налетело је војно борно возило, пуцали су у нас. Ђорђе није дао да се пуца на војску, али ја бих пуцао. Он је изричито наредио да се не сме пуцати ни на једно српско чедо, био је против било каквог српског крвопролића. За нас није тешко освојити положај али је тешко задржавати га, треба имати осим лаког наору-

БРАНИСЛАВ ЛАИНОВИЋ, ЗАМЕНИК КОМАНДАНТА СРПСКЕ ГАРДЕ ЂОРЂА БОЖОВИЋА

НЕКО ЈЕ ГИНУО, НЕКО ШЕТАО...

Док Гарда буде постојала ја ћу бити само заменик Ђорђа Божовића, јер њега нико не може заменити. Било је тешко наћи град који сме да прими Гарду. На наше молбе да нам дозволе учествовање у одбрани српских крајева, комунистички постављени штабови ТО одговарали су да смо непожељни. У Госпић смо отишли на позив Радета Чубрила, истинског јунака који је молио за помоћ, знајући да смо спремни да дођемо на најтежи терен.

жања и тешку артиљерију да би се положај одбранио.

НОВИНАРИ НИСУ ДОШЛИ

После овог инцидента који је изазвала војска, Ђорђе ме је послао да одржим конференцију за штампу и обавестим јавност шта се догађа, али новинари нису дошли, а да не говорим да се ниједан није појавио на ратишту. Ја нисам у Госпићу већ четврти дан, али чујем да су се коначно после погибије Ђорђа појавили „мартићевци“ и војска.

Уколико Српска гарда буде била потребна мештанима — остаћемо, али уколико сматрају да нисмо више неопходни повући ћемо се у одбрану неког другог места које су војска и српска влада заборавили. Гарда ће постојати, то је последња жеља нашег команданта и о њеној будућности не треба бринути.

Касарна „Јасиковац“ коју хранимо и чувамо је за нас, али касарна у западном Госпићу је проуштаска, то нико није знао а сада се показало сасвим отворено. Не верујем да су добили команду да Ђорђа оставе, али треба схватити да су то деца од 18-19 година. Када је пао пешадијски тромблон, ти дечаки који су требали тенком да штите Ђорђа уплашили су се и самоиницијативно побегли.

Ђорђе је био толико одан нашим гардистима, није хтео ни једног тренутка да их остави саме. После 30-40 сати на положајима прилегнемо да се одморимо, а он ме после три сата буди „Брате, хајде, они су сами“. Био је врхунски спортиста, а добио је упалу мишића на терену, јер смо пешачили до границе исцрпљености. Он ниједног тренутка није желео да се иједан борац осети да је запостављен. Прво су сви гардисти морали јести па он. Првог дана, када смо кренули у чишћење једне шуме, чули смо да је Милован, његов синовац направио чудо: залетео се са Брком пушкомитраљесцем, направио дубок продор и одсекао крила усташама. Кренули смо да им помогнемо, а Ђорђе је већ био болестан.

Остали смо до сутра вече и вратили се у логор. Тада се већ осећао веома лоше. Борбе није давао никоме да улази у напуштене куће и узме нешто за обућу док није дошао мештанин Жељко Глумац и поделио нам тебад. За Борба није остало. Ушао је у кућу, загрнуо се тепихом и стајао поред прозора на стражи до јутра.

Веома је држао да не будемо као партизански команданти. Сви смо морали исто да једемо, за војску је морало бити па тек онда за њега и мене. Ја волим да одспавам, али свако моје спавање у Госпићу није трајало дуже од три сата, максимум. „Брате, дижи се, устај, ајдемо“. Где год се појавио сви су му притрчавали. Знао је да разговара и са старицом и са децом и са гардистима који имају проблема. Био је стварно велики човек и Бог се страшно огрешио.

НИГДЕ НОВИНАРА

После смрти Белог, много се променио: „Боље да погинемо овде на фронту него да нас убију с леђа. Рекли смо комунистима оно што им нико није рекао и изгледа да је дошло време да нас казне. Они овај рат воде

Нека господа српски политичари обуку униформе, поведу своје синове и крену са нама на фронт, како би коначно сазнали где су српске границе, који је српски национални интерес и какав је то народ у чије име они царски владају 50 година.

„на кашику“: ви нама три мртва — ми вама два мртва, и водиће га тако до вечности. На фронту смо најсигурнији, јер знамо да нас бар нико неће убити с леђа“.

Погинуо је зато што је био прехрабар човек. Погодио га је усташки снајпер. „И смрт је део живота као што је ноћ део дана“, често је говорио.

После смрти Белог, много се променило. „Боље да погинемо овде на фронту, него да нас убију с леђа. Рекли смо комунистима оно што им нико није рекао и изгледа да је дошло време да нас казне. Они овај рат воде „на кашику“: ви нама три мртва — ми вама два мртва. На фронту смо најсигурнији, јер знамо да нас бар нико неће убити с леђа“.

Не волим да генерализујем, али сада могу, јер сам се лично посведочио на фронту да су Хрвати најгоре кукавице које сам срео у животу. Тамо где треба да су мушкарци-војници они показују невероватан патолошки страх од шаке Срба, а када се суоче са нејачи, женом и децом постају звери. Ово је рат хрватске мржње према нама, јер ми смо људи који не могу да мрзе, спремни смо да опростимо и покајемо се што се Хрватима није десило.

КО ЈЕ ОНДА ВОЈНИК?

Гарда није никаква страначка војска, никаква лична војска неког лидера, ми смо патриоте које љубе своју Србију и воле свој на-

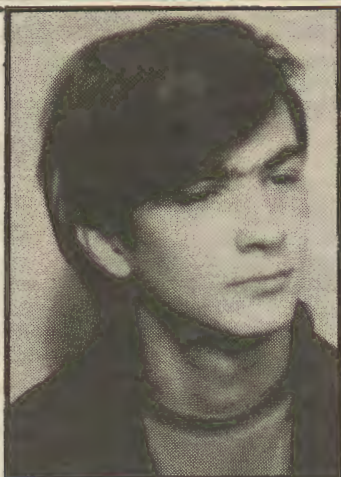
род. Гарда је нестраначка, неидеолошка и искључиво српска. Срамота је ненаоружане српске добровољце називати паравојним формацијама. Ако смо ми као Српска гарда отишли готово ненаоружани на фронт, приступили ТО и боримо се са њима, нечасно је да нас неко назива паравојном формацијом и

Ја сам оставио фамилију и посао и дошао да браним њихова огњишта, њихове старе који су остали у Лици. Ти Срби су оставили куће и дошли да купују локале, траже посао и шетају се по Београду уместо да пушком бране своју дедовину.

да прети неким обрачуном са нама. Нека господа српски политичари обуку униформе, поведу своје синове и крену са нама на фронт, како би коначно сазнали где су српске границе, који је српски национални интерес и какав

је то народ у чије име они царски владају 50 година. Када ме је мајка испраћала на фронт није плакала, али је заплакала сада, када сам се вратио, јер је срећна да сам се вратио. Била је поносна када сам кренуо, послала ме је са песмом.

Ми све плаћамо. Ова држава за Гарду није издвојила ни динар. Нису желели чак ни да пошаљу превоз да брзо извучемо наше мртве другове. Сваки метак смо платили. Домаћини из Новог Сада и Београда шаљу нам храну, а превоз за наша два мртва друга сами смо платили 40 милијарди. Они су погинули на фронту, али пошто су чланови Српске гарде, војска их није признавала за војнике, а срамотно је да човека који да живот за Србију неко не третира као војника. И цивил који погине у рату је војник, само Српска гарда није војска. Нама ниједна фирма у Новом Саду није хтела да да аутобус за добровољце. Личке „избеглице“ се шетају по Новом Саду а ми бранимо њихове куће.

НЕБОЈША СИМИЋ (1967-1991)

ДРАЖАН СИМИЋ: БОЛ ЗБОГ ИЗГУБЉЕНОГ БРАТА

ДРАЖАН СИМИЋ, БРАТ ПОГИНУЛОГ ГАРДИСТЕ НЕБОЈШЕ: МОЈ РАТ НИЈЕ ГОТОВ!

Мој брат и ја укључали смо се у гарду од самог почетка. Обучавали смо се у Кошутњаци. Мушки смо вежбањем. Мој брат се после десетих дана повредио и морао је изнемо време да паузира са тренирањима. Ја сам то издржао, па су ме послали као инструктора у Чачак, где сам се и ја повредио. Нога ми је била у гипсу. Можда сам ја био тај који је требало да погине, али је судбина другачије хтела.

Мој брат је био радник, као и већина нас у Српској гарди. Неће ту да дође син Слободана Милошевића који је организовао мафију у Пожаревцу и који се гуња на Азурној обали, веће он у рат. Иду доца радника. Зато бих поручио Слободану Милошевићу да врати сина, а он сам нека стане пред људе које шаље у рат и сви ћемо да пођемо за њим. Мој је брат принуђено послао да би пошао у борбу и зато ме највише од свега боли што је велики број мушкараца који су избегли из Хрватике, а способни су за борбу. Знаш да отпуштају наше раднике или их мобилишу, а они узимају та радица места. Даје им се пољо. Ми дајемо за њих и кра и све остало.

Покојни командант Вожовић нам је јавио тужну вест да ми је брат погинуо. Не знам да ли је погинуо храбро или лудо, али мислим да то две ствари често долазе само један корак. Увек је био такав. То је нешто што не може да се сенише, то његово срце. Отац је тачно остао пре његовог одликовања шта ће да се догоди. Кажу да је претрчао неких 150 метара, пришао згради из које је дошло неки снајпер и докључао на откључе су дошли, испалио је гранату из ручног бацача, разбио их и онда је њега у повратку погодио други снајпер.

Желео бих „брићи“ Хрватима и свим осталим издајничким српским народом да поручим само једно: рат се веће завршити када Милошевић и Ђукић потпишу споразум. Завршиће се, за мене, тек када и ја будем био мртав или када последњи хрватски непријатељ постане са лица земље. Чекам само да се среди ово у мојој глави, неизмисли бол због изгубљеног брата.

ЗОРАН КОЈИЋ, ПОТПРЕДСЕДНИК ИЗВРШНОГ ОДБОРА СПО:

НА НАЈТЕЖИМ ПОЛОЖАЈИМА

Ја сам се са Ђорђевићем последњи чуо, ноћ уочи погибје. Звао ме је телефоном и разговарали смо око сат времена. Прешао је близу 50 км, како ми је рекао, да би се чуо са мном. Причао ми је о сукобу са војском када је из тешког митраљеза осула паљба по њима. Ђорђевић није дао да се узврати, није дао да се пуца на војску, није желео да ниједна српска мајка заплаче, јер је могуће да је неки од тих војника био Србин. Зато су се повукли и сутра су морали још неколико сати да се боре за те исте положаје, са којих их је војска отерала. Ја сам га у разговору молио да се врати у Београд, јер треба да спремимо дочек Краљу, а једино Гарда има право да га дочека и организује обезбеђење. Он је обећао да ће доћи за два-три дана. Молио сам га да се чува, а он ми је буквално одговорио: „Обећавам ти да нећу да погинем.“ И то је једино његово обећање мени које није испунио.

Српска гарда јесте добила тежак ударац, изгубила је команданта, али иза овога осећаће се још јачом и чвршћом у идеји да Србија има своју војску, а да Српска гарда буде најелитнији део те војске.

Слободно можете да напишете да Српска гарда тренутно брани најзападније границе Србије и најистуреније и најтеже положаје.

ЈОЦА ОТАШЕВИЋ СА БЕЛИМ И ГИШКОМ

БРАНА МИЋУНОВИЋ, ПРИЈАТЕЉ ИЗ НИКШИЋА

МИСЛИО САМ ДА МУ МЕТАК НЕ МОЖЕ НИШТА

Када је љетос долазио у Црну Гору која је под комунистичком страховладом ћутала 50 година, провео је пола сага у манастиру Острог. Најдирљивије је што су тада многи први пут ушли да се помолe пред кривотом св Василија Острошког.

У Италији је одговарао за једно недељу које није починио и док смо ми одавде чинили све да тражимо обнову процеса због кога је одлежао 6 и по година, он се већ вратио. Недавно је дошла пресуда миланског суда да је ослобођен. Када се вратио у земљу, пре две године био је необично срећан што се ствари померају напред, што стасава опозиција и молио ме је да се не укључујем у странке већ да будемо уз свој народ и њему од помоћи. Али, како су из Хрватске почели да стижу стравични подаци које српска штампа још није објављивала — да српски народ поново бива жртвом усташке каме, рекао ми је да је време да се диже у рат. И његов отац се вратио из Америке само да би се борио за српство и он је, као син ратника Гавра знао да је дошло време за одбрану свог угроженог народа: „Мене зове мој народ и ја морам да идем“. Када сам их испраћао на пут пре поласка у Госпић обећао сам му да ћу доћи са 20 Црногораца. Нисам хтео ни са једним

од њих да се поздравим, верујући да ћемо се ускоро срести.

У суботу пре погибје, разговарали смо телефоном и договарали се око датума када ћу доћи са нашим Црногорцима. „Али, само са црногорским капима“, сећам се да је Ђорђе напоменуо. Када су ми сутрадан јавили да је страдао, нисам веровао. Мислио сам да му метак не може ништа и тада сам пустио сузу, што никад не чиним. Отишао је у тај клин, у пробој како би заузели касарну коју је војска напустила и предала је усташама. Елитној гарди, Српској гарди, дали су у задатак да је поново ослободи. Када су кренули у пробој дошло је до велике ватре, Ђорђе је остао сам, одсечен са синовцем Милованом и рекао: „За нас нема повлачења. Већ су почели да нам гину другови. Шта ће мајке да кажу у Београду и Крушевцу? Како ми живи да се враћамо? Морамо напред, одступања нема!

„Први метак у руку је осетио, а када му је Милован показао метак из ноге рекао је „То за нас није метак, не може нам ништа“, и кренуо је напред. Када је после два метка у руку добио и два у груди пао је. Остао би усташама у руке да није било Милована, Ђуре и гардиста коју су притрчали и изнели га из ватре.

ЈОЦА ОТАШЕВИЋ, ДРУГ ИЗ ДЕТИЊСТВА:

БИО СИ РОБИН ХУД

Драги брате Гишка, Остао си рано без оца, а ја без мајке, па су нас те две несреће можда још више зближиле. Остао си без оца, али је у теби куцало срце Гавра Божовића, јунака над јунацима, а у очима ти је зрачила доброта мајке Милене. Свима нам је била друга мајка. Волео си на одморима и после школе да делиш правду, као Робин Худ, да штитиш слабије од јачих. Било је то време када се било више гладно него сито, када је на Вождовцу владао закон поштених туча и љубави према другу, и када се највише мрзела издаја, дволичност и кукавичлук. Када си завршио гимназију уписао си ДИФ. Био си репрезентативац у боксу. И онда су ти први пут отворили досије, када си да би заштитио две девојке од силовања, претукао три насилника у Кошутњаку. У теби се скупила горчина и одлазиш у иностранство.

Привукла су те светла светских метропола и бољи живот „преко црте“. Причали су да си тамо и грешио и често си знао да кажеш да се стидиш неких делова своје прошлости. Али, Вождовац се поносио својим Гишком и његовим подвизима. То ће да схвате само они који су провели младост на периферијама великих градова, у та тужна времена када је жеља за авантуром била јача од сиве комунистичке свакодневице. Своје младалачке гехе си скупо платио. Вратио си се на свој Вождовац после 8 година са по којом бором

и озбиљнији него икад. Отворио си предузеће које је имало заштитни знак крст са четири С. Звало се „Слога“. Вратио си се са два факултета и одличним познавањем 8 светских језика. Поносио си се својом другом домовином Америком. Хтео си да почнеш нови живот на најпоштенији начин. Одвраћао си од порока многе младе чији су био идол. Први пут си видео ћеркицу Милену која је постала већ лепа девојчица. Водио си је на тенис и колаче.

Хтео си Србији пуно мира, среће и слоге. Није ти се дало. Ишла су тешка времена без витештва, време прљавих ствари, време несреће. Дојучерашњи комунисти постали су социјалисти. Лопови су постали поштени. Безбожници-побожни. Све се изокренуло, а ти си остао исти мали Гишка, витез са Вождовца.

Прича се на Вождовцу да те је брат Бели позвао и одвео на небо да те спасе од овог зараженог света. Витез као ти није био за овај прљави свет. Одвео те је на небеске ливаде да се одмораш од старих хијена жедних крви, којима ништа није свето.

Нико те није могао зауставити да не одеш и погинеш као јунак, јер нико од мушких глава у кући Божовића није умро природном смрћу.

Брате, молимо се да те Бог прими у рај, и када одеш тамо, пољуби Белог уместо нас.

ПРЕД ОДЛАЗАК НА ФРОНТ

САМО ЗА СЛАВУ СРБИЈЕ!

**Неколико сати уочи убиства
Бранислава Матића — Белог,
Ђорђе Божовић је одржао
говор у Горњем Милановцу на
оснивању одреда „Танаско Рајић“**

Помози Бог, браћо гардисти!
У овом тренутку који је за мене веома значајан и који је за целу Србију и за све што је поносито, достојанствено и демократско у целој Србији, желим најтоплије, хришћански, православно и српски да вам се захвалим што сте се одазвали у овом броју у ово тешко време када се за ово окупљање предвиђа 60 дана затвора и када нам олињали, истрошени и идеолошки превазиђени генерали Јосипа Броза прете и забрањују право на наш српски патриотизам и на српско ратничко достојанство, ја вам се браћо Шумадинци, браћо Чачани, Миловановчани и Гучани најтоплије захваљујем и поносим се вама.

Желео бих прво да почнемо са нашим поздравом гарде који ће гласити овако: „Бог чува Србију! Живела Србија!“

Браћо, ми морамо да остваримо нашу замисао и да Српском гардом приморемо ово садашње, а још боље будуће руководство на формирање Српске војске у којој ће Србин моћи ноћу у касарни мирно да спава, а дању да јуриша за српско достојанство и да брани наше колевке, наше мајке и сестре и наша огњишта као што су нам то радили дедови кад је био процват и срећа Србије.

НЕКОЛИКО ДАНА ПРЕД ПОГИБИЈУ

МЛАДИ ГИШКА

Вршећи строј Гарде, посматрајући вас, браћо, видим да међу вама постоји један огроман број српских домаћина, људи који су зрели, који знају неке ствари, који не може неко да води тамо где му се не иде. Може само да га води тамо где је слава Србије, где су српске светиње и где корачају заједно са нама свети духови наших светих прадејдова, дедова, отаца који су часно давали свој живот за срећну Србију, а не за ову издану, браћо, коју комунисти желе да представе као њихову.

Ми браћо морамо имати једну војнички јаку, политички стабилну, демократску и срећну Србију. У таквој Србији, браћо, нећемо морати да се плашимо да ли нас воле Французи и остали савезници, ко нас мрзи, а ко воли, јер такву Србију и такве Србе сви ће волети. Ми смо у миру питом и поносит народ, а у рату зна се какви смо!

Желим од вас, браћо, да заборавите на припадност партијама, да заборавите одакле долазите, да волите само Србију, јер жеља

наше гарде није да се поделимо страначки, да се поделимо онако како нас деле, да би после на један вештачки начин у мутном лавину како им срце зажели и да би одржали вечан комунизам који се сада манифестује у неколико агрегатних стања, док је супстанца стално иста и тај комунизам непромењен.

Према томе, браћо, позивам вас да отворите и очи, и уши, да гледате око себе и да све оно што нам комунисти сервирају одмах дефинишете, јер то је оно што је Србији нанело више несреће него 500 година робовања под Турчином.

Желим да вам кажем сада неколико ствари које су војне природе, јер политику нека воде политичари.

Браћо, чекају нас тренинзи. Бројно стање није важно, али је важно да верујете у оно што радите свим срцем и свом душом! За сада смо приморани да вежбамо без оружја. Имамо стручњаке који су у стању да српског гардисту припреме да после једног релативно кратког курса ратује убојитије него елитне јединице ЈНА. Ми српски добровољци нећемо никада дозволити да се деси оно што смо видели у Словенији са војском која је понижена, а српске младиће који су кукали „Хоћемо кући“. То српском војнику никада више не сме да се догоди!

Браћо, у овом тренутку желим да вас најтоплије закунем да верујете у оно што радите. На тренингу се борите, нема закона да свако мора све да издржи али морате тимски да радите, прстижа нема!

Браћо, хвала Вам још једном, нека вас Бог чува и Свети Сава и нека заштитник српских ратника свети Ђорђе улије у вашу срца највећу храброст и највеће ратно поштење и патриотизам.

Хвала браћо, Бог вас помогао!

ЗГРОМИЋУ КОМУНИЗАМ ГОЛИМ РУКАМА!

... Упркос свој пропаганди, криминалац је неуспешан део друштва, јер је криминалац само док се не плати робом и губитком слободе. После нас сви права и достојанства кне било који други бират. Зато у Српској гарди криминалцима нема леупоредиве мање него у ЈНА или у српској комунистичкој добровољачкој гарди... Устаном, највећи криминалац у земљи је генерал Јозо Поповић, вођа од Тита, вођа од дон Вито Карловица, од Лачи Луђана, од Ал Капонеа. Има веће профите и води нефирдићу политику од свих њих згодна.

... Природно је што највеће мишљење о великим криминалцима имају баш наши политичари, они на власти. Они страшно цене криминалце, јер знају да су, заправо, од исте сорте људи.

... Разбојници су свуда политичарима добродошли, уколико су на њиховој линији. Био бих највећи љубилац социјалистичког рада, био бих на сва три канала телевизије, да сам пристао да служим Слоби, као што су то учинили гени моји нераздвојни пријатељи и познаници. Нико онда не би постављао питање моје прошлости. Мој даљи радок, Ђумић, задужен за пропаганду у српској скупштини, остварио је бар 30 телефонских порука младићима пред изборе. Вероватно због неке грљавог посла, да неког од противника испробирам, уценим или пољазим.

... Пришло сам Српском покрету обнова, јер има програм кинес моје срца, моја душа и свест налажу. Вука Драшковића сам тек касније нашао прилика да упознам и да видим да је то један предиван, прапоштен човек, истински српски апостол, који можда и нема талента за политичара. Пошто није довољно покварен, преведен, није издајница, није странак да преде свој образ и оно које воли да би постигао неки грљави циљ. Много тога се уретило против њега, а највише овај подурат, који и не служи толико да бисмо победили Хрвате, колико да би власти победиле опозицију, јер увек позиција победи опозицију током рата.

(Из интервјуа Ђорђе Божовића Гишке Душки Јованић, објављеног у „Дуги“ 30. августа 1991)

Срби и Српкиње, драга браћо и вољене сестрице,

Најтоплије, најискреније и са много вере у ваша слободарска, патриотска и демократска осећања и стремљење, желим вам од Бога све најлепше. Желим вам сваки прогрес и успех у раду у том далеком иностранству. Желим да вам Бог и Свети Сава пруже прилику и што пре помогну, као и свима нама овде, да се наша Србија врати у Србију демократије, Србију слободе какву смо имали под нашим легендарним краљем Петром Карађорђевићем, кога ми Срби можемо слободно назвати Светим Петром Карађорђевићем.

Хвала вам на помоћи која је неопходна за опстанак свих нас који смо овде, у отаџбини, завештали своје животе и своје будућности да би их уградиле у слободу будуће Србије, Србије која мора бити слободна, демократска, поштена и честита или нас бити неће. Ми смо се пред Богом и Светим Савом заклели древном српском заклетвом: СЛОБОДА ИЛИ СМРТ! Заклели смо се такође да ћемо изградити демократску Србију, Србију без комунизма у којој ће се поштовати српска прошлост, српска знамења, српске вредности, сва лична и грађанска права-али и Србију где се неће дозволити некажњено вршљање комунистима, нарочито младим људима, јер је тај комунизам направио овој светој земљи више несреће него 500 година робовања под Турцима.

Драга браћо и сестрице, кад год одлазите недељом, или било којим другим даном у цркву на свету молитву за срећу српског бића и српског народа, помолите се Богу и за нас који смо свим својим бићем, срцем и душом решили да бранимо Србију како од спољног агресора, тог проклетог хрватског усташе који нам жели крв, смрт и нестанак са свих наших српских етничких територија, тако и од унутрашњег непријатеља — комуниста. На нашу велику жалост Гарда, за разлику од свих других војника света, мора да очекује истовремено и комунистички снајпер, комунистичко понижење и комунистичке срамне рафале. Кроз неколико дана бићемо ангажовани против непријатеља на слободним српским територијама у бившој републици Хрватској, кажем слободним, јер су то територије на којима се сада вије српски и четнички барјак и преовладава кокарда, јер у тим крајевима више не признају Слободана Милошевића, нити признају ЈНА.

Сутра, када се ми, српски гардисти, нађемо на фронту, где су већ нека наша одана браћа упадала у велике градове и ослобађали улицу по улицу где су некад живели Срби, мораћемо два двогледа да управљамо у правцу хрватских положаја, а седам назад у правцу комунистичких да би осигурали позадину. Кад будемо јуришали 20 српских циви биће уперене у Хрвате а 40 ће нам бранити залеђину да нас не би скидали снајпери у рукама шиптарских, хрватских или комунистичких елемената у ЈНА.

Верујте у нас. Дајте нам вашу љубав и вашу подршку, а ми ћемо победити макар то платили и са четири петине наших живота, јер смо спремни на све могуће и немогуће да би ову модерну кугу људске цивилизације и Православља бацили на колена и одбацили на ђубре историје. Молите се Богу, Светом Сави и свим нашим светим оцима, да нам дају што више снаге, воље и полета да то остваримо.

ПОСЛЕДЊА ПОРУКА КОМАНДАНТА СРПСКЕ ГАРДЕ ЂОРЂА БОЖОВИЋА СРПСКИМ РОДОЉУБИМА У АУСТРАЛИЈИ:

Када је братски православни руски народ успео да победи ту комунистичку пошаст, победићемо је и ми Срби, па коштало нас колико коштало.

На многа питања српских патриота из Аустралије, Америке, Новог Зеланда и из свих европских земаља где Срби живе, раде и боре се за бољи животни стандард, а истовремено помажу своју српску отаџбину и свој српски народ, желим да одговорим да Српска гарда није, а не може ни бити војска Српског Покрета Обновe. Шездесет одсто припадника Гарде су ванстраначки одређени. Од осталих 38 одсто, који су страначки обележени, само две трећине припада СПО, а остали су чланови Демократске странке, Ројалистичког блока, Српске радикалне странке, Српске сељачке странке и још неких других да их не би све набрајао. У последња два месеца масовно нам приступају чланови Српског четничког покрета (Радикалне странке), јер су се уверили да Дражу Михајловића, тај његов диван четнички покрет и све његове славне војводе најдостојанственије, најчасније и најплеменитије заступају и воле момци Српске гарде, старешине и војници, сви до једног. Зато смо стално на удару комунистичког режима у Србији. По њему најгрешније у Гарди је њен анти-комунистички став и анти-комунистички поглед на будућу Србију.

Толико о ванстраначком одређењу Српске гарде. Ту двојбе нема. Целокупна српска демократска и прогресивна јавност верује у нашу варијанту. Једино комунисти,

ГАРДА ОЧЕКУЈЕ СНАЈПЕР

који још увек држе у својим рукама пропагандна и информативна средства, користећи их лоповском тенденцијом, покушавају да нас представе у тим прекоокеанским земаљама као војску једне партије, што би било убијачно и по Србију и по нас.

Режиму смо и криви што одбијамо да будемо Милошевићева војска, јер га презиремо као што презиремо комунизам. Њима нећемо да служимо, али смо зато увек и на сваком месту спремни да служимо српском народу, српским интересима и српској будућности.

И на крају желим вам од Бога сваку срећу и много успеха у раду, стварању српских породица и одржавању и неговању српског патриотизма у душама ваше деце, која, иако многа од њих не говоре српски, ипак воле Србију више него ишта друго на један достојанствен, патриотски и племенит начин. Помоз Бог браћо и сестрице и Бог вам дао сваку срећу.

Thinking of you
and sharing
your bereavement.

"Да, вшитеза суслобнице
брагматрски коменту трајни:
швојој глави ди сужено
за в'јеноу се свој трагоуи!"

Ширеко и одбоно
саупенке изјаворемо
узвучек свој трагоуи
Бошовић

Српски Покрет
Обнове

Аустралије,

РЕЧ ВЛАДИКЕ АТАНАСИЈА ЈЕВТИЋА НА САХРАНИ ЂОРЂА БОЖОВИЋА — ГИШКЕ

Браћо моја, Српски народ је васкршњи народ, народ крста часнога и слободе златне, народ царства небескога и правде Божије, Браћо моја и брате Ђорђе — то скупо кошта. То не кошта само зата и блага, чак ни само земље и богатства царства земаљскога, па ма колико било. То не кошта ни власти, ни положаја, то кошта живота и части.

Ево нас распетих данас са народом у часу васкрсноме за цело српство, још више—за цело православље. Опет се историја понавља, опет смо ругло свету. Свеједно, свет се и Христу ругао па се и нама руга. Али смо народ распет који верује у васкрсење и доказ тога је, браћо моја, Косово и оно пре шест векова и ово данашње—проклето и распето до Јадовна, опет и као пре 50 година и пре 500 година.

Нисам лично познавао Ђорђа Божовића али сам чуо његове речи у којима је сажет људски, српски, честити покајничко—крсни карактер. Када сам чуо његове речи изречене пред његово витешко страдање испред српских бораца за крст часни и слободу златну, сетио сам се речи многих великих Срба попут на пример, Станоја Главаша, изабраног да предводи српске устанике још пре Карађорђа. А он зна ко је и шта је, зна да је наша људска судбина и неизбежност што смо мање — више сви грешници и да кажем речима Еванђеља које понавља велики Достојевски: сви смо мање више слични оним распетим разбојницима са крста Христовог, с том разликом што је онај са десне стране још био и остао човек и у греху своје и слабости људској није потопио образ Божији у себи, али је васкрсао гледајући Христа невиног страдалника и обраћајући се речима „Ти си заиста Син Божији, помени и нас и царству своје“.

А леви разбојник био је човек са грешним и злим делима али поистовећен са њима још придодато свему и злобност његова да се изругује Христу, невиноме страдалнику, па му десни разбојник каже: „Како те није срамота, видиш да човек невино страда и ти се још ругаш. Ми страдамо по делима своји а он је невин. Помени ме Господе, у царству своје“.

То је браћо и сестре, разлика између нас људи и наших мање—више скоро истоветних путева али по садржају и опредељењу једино различитим. Крст је знак који је, како вели црквена песма, поделио на лево и десно, на правду и неправду, на добро и зло на светлост и таму. То је знао Станоје Главаш па је покајнички рекао Србима који су га изабрали „Нисам ја браћо да вас водим. Ја сам хајдук, шта ће народ рећи?“

„Молимо те, прихвати се, ти си способан.“ Те речи сам чуо како их је на свој начин поновио и брат Ђорђе. Распет као и сваки човек који мукотрпно пролази историју овога живота и сам је одређује. И он, као и мање више сваки од нас, како је говорио Аљоша Карамазов Димитрију Карамазову, „Мала је разлика, можда само један—два степеника на истој лествици али је разлика, браћо моја у том сазнању и осећању о коме говори Јеванђеље и које је најлепши цвет људског поштења. Реч је о покајању.“

Речи брата Ђорђа звучале су ми као искрено покајање пред својим народом. Завршавале су се: „Да да Бог да што пре дође човек од мене честитији и способнији, српски официр да се стави на чело овога народа „Тако је било ускоро са Станојем Главашом, Карађорђе је преузео. Тако ће ускоро бити и са српским народом, даће Бог — залог тога је крст и гаранција је васкрсење. Зато, иако смо распет народ томе распећу и сами додајемо нарочито они који неће да признају ни трунку

покајања, ни трунку самоодговорности и људске самокритике него су нас довели до овога ево већ 50 година а немају Главашево и Ђорђево покајање.

Народ смо крста, верујемо у њега да крст спира све, али то је 50 година наношено не само на нас него и на лица самих злочиниоца. И за њих постоји нада спасења, у томе је величина хришћанства, у томе је величина светосавља, Косовског завета и опредељења. Молимо се Господу да нас сачува, не толико не толико од жртава него од много већих жртава да образ не изгубимо, да уз јунаштво чојство не изгубимо, да не постанемо као што, опростите и нек опрости витез Ђорђе што ћу то рећи, као што се бојим да у садашњим безумљима има Срба који подржавају своје злочиниоце у злочинима, у злочиначким осветама, не оним из праведног гнева, него из беса из безбожног васпитања које су добили. Нису одрасли уз крст и завет Косовске слободе него уз нека друга знамења. Не дај Боже да та љага и срам падне и остане на српском народу.

Наш Патријарх је рекао у Ливну, у Гламочу, у Босанском Петровцу, о педесетогодишњици геноцида и крсно—васкрсног страдања Срба: „Немојте браћо, да образ изгубимо ни за малу ни за велику Србију. Не вреде оне колико вреди Небеска Србија и колико вреди образ који нам је сачувао на Косову Србију, у Тополи, Јасеновцу и Јадовну“. И данас ће само тај образ, крст часни и слобода златна, правда Божија и правда људска — то ће нас очекивати, то ће нас извести као победиоце и као чисте пред собом, Богом и светом, којим иде и душа и тело његово јер се предаје у руке Господа који је примио молиоца с десне стране крста. „Помени ме, помени нас Господе у царству своје“.

Амин.

**ОПРОШТАЈНИ ГОВОР ВУКА ДРАШКОВИЋА,
ПРЕДСЕДНИКА СПО И ДОБРОВОЉЦА СРПСКЕ ГАРДЕ**

**Драги Гишка,
брате, Обилићу, команданте!**

Надживео си 40 дана свог побратима Белог, а пре њега Ђеш, ево, ући у вашу заједничку гробницу. Бели ће, за који дан, бити пренет са Бежанијског гробља, да ти се придружи.

Почивајте један поред другог не у гробу, већ у — темељу. Вас двојица, пре свих осталих, заслужили сте оснивање Српске гарде, најелитније јединице Српске војске која ће ускоро бити основана, мора бити основана. Тој Гарди и тој Војсци темељ је у вашој гробници.

Ти и Бели нисте смрт, већ васкрсење. Вашим гробом, ви из гроба подижете Српску војску, сахрањену 1918. године.

Ово је нека небеска војска! — говорили су Личани кад су тебе и твоје гардисте упознавали.

„Не, браћо“ — одговарао си ти. „Ми смо само она и онаква војска коју је имала Србија, док је било Србије“.

То је војска душе девојачке, понашања свештеничког, а срца Обилића.

То је војска која брани своје, а не отима туђе.

То је војска чији команданти увек командују: „За мнош, јунаци!“

То је војска која право и срећу српског народа никад не гради на неправу и несрећу ма кога.

То је војска чије заставе никада не могу бити заробљене.

Да је Србија — често си говорио — имала Српску војску оног часа кад је Хрватска добила њену усташку војску, рат би трајао кратко или га не би било. Само постојање Српске војске уразумило би режим у Загребу да не изазива судбину. Сели бисмо за сто и мирно, према етничкој мали од пре геноцида, ми бисмо се са њима разграничили.

Да си говорио истину, посведочиће и ус-

таше из Госпића са којима си се борио. Са својим малим четима „Карађорђе“, „Танаско Рајић“, „Дража Михаиловић“ и „Бели“, потиснуо си из ровова 6.500 усташа и пао, испред својих бораца, на пар корака од моста који означава западну границу Србије!

Ти ниси само темељ, ти си и — међа!

Три дана пре тебе, на домаку те међе пали су твоји гардисти Небојша Симић из Београда и Милан Делић из Крушевца. Отправљајући њихове угашене младости пут Србије, клекнуо си, у цркви госпићкој, испред иконе Христове, и замолио: „Господе мој, учини да својим грудима заштитим све своје војнике, да ниједна мајка не остане без сина, ни сестра без брата!“

Гишка мој!

На своју мајку, на своју сестру и своју кћерку ниси мислио. Јединац си био. Нема више мушке главе у чувеној кући сердара Гавра Божовића.

И Бели је био јединац. И већина наших делија палих на ратиштима ових дана, од Госпића до Борова села, били су јединци.

Бела куга притисла нам Србију. За пола века бошљевизма, разорили су нам село и цркву, та оба врела наше нације и вере. Данас имамо више пензионера него ђака, чешће умиремо него што се рађамо.

Зато си говорио: Србији је потребна војска кадра да, уз минималне губитке, разнесе душманина. Зато си говорио: Можемо и морамо имати још обученију, још савршенију војску од оне коју данас има Израел.

Брате мој!

Пре него што си погођен од усташа у срце, од својих си, овде, погођен у душу. Од хуља, од најгорих, клеветан си у парламенту, по њиховој штампи, на њиховим екранима.

Изабрао си Госпић да буде твоје Косово и да се тамо покажемо ко су Бранковићи а ко

(Вук Драшковић, изнад ковчега команданта Српске гарде Ђорђа Божовића — Гишке; 18. септембар 1991. на Централном гробљу у Београду)

Обилићи, ко је вјера а ко не вјера.

Откуда то проклетство у нашем народу? Од Косовске вечере мржња, завист, похлепа и злоћа најгорих шаље своје отровне стреле у највише главе и врхове Србије. Кад ти високи падну, зајачемо и залелечемо, схвативши тек тада кога смо изгубили.

Можда тако и мора да буде. Чудни су путеви Господњи. Од Христа па наовамо, најбољи су били прогоњени и срамоћени и сваки венац славе плетен је од трња.

Погинуо си млад, премлад, на свој 36. рођендан. Да, али ти тако никад ниси рачунао време.

Шта ће — говорио си — корњачи њених 300 година, кад их проведе пузећи. Више вреди само један дан соколов.

Сваки твој дан био је дан соколов. Ни трена, никада, пред било ким, ниси пузао.

Увек си био први и све што си радио, радио си испред свих, најбоље.

Српски Покрет Обнове је поносан што му је такав витез припадао.

Ја се, данас, међутим, од тебе нећу опростити као председник СПО од члана СПО, него као српски војник од свог команданта.

Љубим, ево, ову нашу тробојку на твом ковчегу, тробојку упрскану твојом крвљу, али незаробљену. Испраћем те, брате и витеже, Обилићу наш и команданте, у небеску Србију са покличем Српске гарде: „Живела Србија!“

Да, живела Србија! Али Србија твојих снова, јака и демократска, коју ниси дочекао, али која ће доћи, ускоро.

Вечна ти слава и хвала.

У Књизи утисака која је отворена на Тргу слободе, познаници, гардисти, пролазници, поштоваоци и остали су записали:

**ХРАБРО
МРИТЕ
КАД
МРИЈЕТ
МОРАТЕ**

Ђорђе, команданте, брате, куме, саборче, нема тих речи бола којима могу изразити тугу због твог херојског одласка. Никада те нећемо заборавити

твој кум Здравко
Био си отац за све нас, показао си нам како треба живети и борити се за мајку Србију. Бићеш вечан!

твој инструктор Алексић Зоран
Срб је Христов, радује се смрти!

Александар

Био си и остао велики српски син. Хвала ти за све,

Предраг
Твоја смрт ће ваљда отворити очи овом слепом народу,

Маријана
Србијо, гину твоји најбољи синови!

Бобан
Гиле, у име чланова Српске гарде са Белих вода и чланства СПО хвала ти за све. Брате, слава ти!

Пауновић Василије
Саосећамо са породицом. Хвала на храбрости,

захвална мајка чији син је још жив
Хвала у име будућности и твоје и наше деце,

Радуловић
За мене си жив,

Сузана
Кунем се, да сам била на твојем месту учинила бих исто

Данијела из Ниша
Последњи поздрав вољеном команданту Гишки у име Српске гарде из Пожеге,

Ђурић Душан
Људино Ђорђе, нека ти је вечна слава и хвала за све што си урадио за српски народ, Милорадов Ж.

Драги Гишка,
сине Србије и свих мајки Српкиња, тужни смо што си нам отишао тамо где иду најбољи. Вечно ћеш бити у нашој успомени, Обилићу,

Милица Рајић
Драги Гишка,
од тебе сам млађи две године, из исте смо О. Ш. „Карађорђе“. Сада је на мене ред,

Слободан Бошковић
Мирно спавај, аве Србија,
Александар Поповић, „Погледи“

Драги наш Ђорђе,
пре но што си отишао, обећао си да ћеш нас венчати, да ћеш нам бити кум када се вратиш. Ђорђе, више те нема, ко ће сада

ГИШКА СА МАЈКОМ И СЕСТРОМ

НА ТРЕНИНГУ ГАРДЕ СА БЕЛИМ

бити наш кум кад тебе нико не може да замени?

Маја и Нено Ашћерић
Својом херојском смрћу уврстио је себе у галерију српских великана и надам се подсетио Србе како су Срби увек ратовали и како то треба да учине и овај пут. Ако мора бити рата-рат, али да гинемо као људи.

Ђорђевић Ирина
Благо јунаку чија смрт изазива завист,
Матеј

Мој команданте,
било ми је најдраже кад си ме задњи пут пољубио у косу рекао „Чувај се, брате“. Бог да ти душу прости,

Симоновић
Брату Гишки,

гардијанка Весна
За Бога, Србију и српску веру,
момци са Карабурме: Жуга, Бранко и Аца
Црна Гора ће чувати успомену на њеног сина Гишка,

Чавић Марко
Команданте Ђорђе,
Србија те заборавит' неће!

Делије
За мене си прави генерал и прави Србин. И ја ћу за тобом,

Ђорђевић Пера Раушан, Кикинда
Драги Гишка,
рекао си: „Мртав сам им опаснији него жив!“ Нека се добри Бог постара да тако и буде! Волимо те,

Недељка Павловић

Драги Гишка,
овде си се борио за мученике Србе, а тамо ћеш стати у ред великомученика српских поред св. Саве, Карађорђа, Драже и свих осталих српских светаца.

Мића Станковић, См. Паланка
Срећна сам што си хтео да спасиш мој и свој народ, али и веома несрећна што си морао да паднеш у мом родном граду. Увек ћемо те памтити,

Госпићанка
Хвала ти што си дошао да браниш моју Крајину,

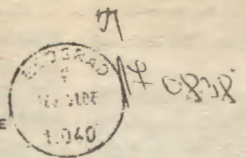
Ђорђе Ђ. Лукач
Последњи поздрав, сви смо за тобом.
СВИ, СВИ, СВИ!

Рада
Никад те нисам видео, а волим те,

Миша
О, како велика нека и тешка Србијом влада тишина,

С.
Храбро мрите кад мријет морате (Ње-гош),
комшиница Марија Калановић

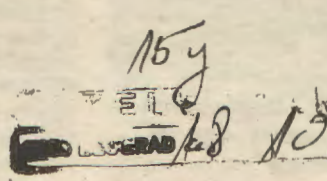
11469 X 1 0040
11113 A BGD 000
9/360
ZAJECAR 72/71 16 2041

SRPSKI POKRET OBNOVE STABU SRPSKE GARDE
ANDRE NIKOLICA 1-3
(11000)BEOGRAD

VEST O JUNACKOJ POGI BIJI KOMANDANTA SRPSKE GARDE GOSPODINA DJORDJA BOZOVIĆA GISKE DUBOKO NAS JE POTRESLA ALI NAS NIJE POKOLEBALA TIMOCKI BATALJON SRPSKE GARDE HADUK VELJKO SA TUGOM I SUZAMA U OCIMA ZBOG IZGUBLJENOG BRATA NASTAVLJA SA RADOM NJEGOVIM STOPZAMA DUBOKO SAUCESCE
TIMOCKI BATALJON SRPSKE GARDE HAJDUK VELJKO S V EROM I BOGA ZA KRALJA I OTADZBINU

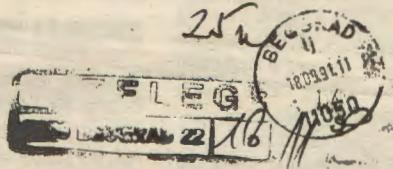
11639Y-BGD050
11639Y-BGD050
19700 A LSK
42/1459
LESKOVAC/16000 32 18 1029

LX26
PORODICI BOZOVIĆ
KIRILA SAVICA 6
BEOGRAD

ISKRENO SAUCESCE POVODOM SMRTI VASEG I NASEG GISKE DOCI CE DAN
KADA CE SVECI USTATI PRAVDA JE SPORA ALI JE NIKO NECE ZAUSTAVITI
SPO LESKOVAC

11639 U BGD 050
11639 U BGD 050
17842 PAR
9/525
PARACIN 25 18 1050

LX26
BOZOVIĆ MILENA
KIRILA SAVICA 6
BEOGRAD

CELA SRBIJA I GRAD PARACIN DUBOKO SAOSECAJU SA VAMA SVE RECI SU
SUVISNE
SPO PARACIN PREDSENIK ILIĆ MILAN

SRPSKA NARODNA OBNOVA (SNO)
SEKRETARIJAT
Н о в а П а з о в а

SRPSKA NARODNA OBNOVA
BROJ 102-71
DATUM 12. SEP. 1941. GOD.
11230 NOVA PАЗОВА TOL. 140
Петровац бр. 15 627/28-38

SRPSKI POKRET OBNOVE (SPO)
Команда " Српске гарде "
породици Божовић

Браћо и Сестре,

У Српској народној обнови је са великим жаљењем примљена информација о погибији Ђорђа Божовића, команданта Српске гарде у оснивању, који је јуначки пао, од зликовачке, усташке руке, на бранику Вере, Отадбине и Нације, бранећи српску нејач и северозападну границу српске државе.

Знамо како се осећате у овим тренуцима јер и Ми, већ више месеци, имамо и ранене и погинуле добровољце и команданте летећег одреда " Дунав Силни ".

Надамо се да све Ваше и наше жртве неће бити узалудне и да ће допринети коначном ослобођењу и уједињењу Српства, верујемо да ће усташки зликовци, који убили Ђорђа бити брзо кажњени.

Милорад Частија
Милорад Частија, ком. Детећег одреда "Дунав Силни" "Нова Пазова"
Драгослав Бокал
Драгослав Бокал, ком. Белих Орлова
Илија Глиговић
Илија Глиговић, подпрех. СНО

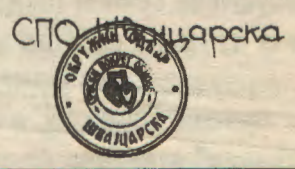
KULTURVEREIN SERBISCHE ERNEUERUNGSBEWEGUNG

KULTURNO DRUŠTVO SRPSKI POKRET OBNOVE

Београд, 16. 09. 1991.

Фамилији Божовић,
српском народу и
српској Гарди !!!

Суза је у оку, из ока не испада
Бол је у срцу, срце не искаче
За српским Херојем се не плаче
Српски Бојник се памти.
Најискреније саучешке.
Бог чува Србију, живела Србија!

SRPSKI KULTURNI KLUB
Аларскачки бр. 64/2
11030 БЕОГРАД
Тел: 541-931

SRPSKOJ NACIONALNOJ GARDI
SRPSKOM POKRETU OBNOVE
PUNOBLICI BORBA BOZOVIĆA

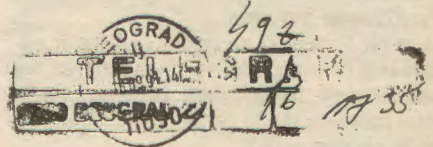
Vest o smrti komandanta SRPSKE NACIONALNE GARDE DORĐA BOZOVIĆA, duboko nas je potresala. U nadi da pogibluja jednog hrabrog borca i pravog Srbina neće biti uzaludna i da da će ideje koje ne borio i dao svoj život na kraju pobediti, upućujemo VAM u ime članova SRPSKOG KULTURNOG KLUBA izraze iskrenog saosjećanja i najdubljeg poštovanja.

GLAVNI ODBOR SRPSKOG
KULTURNOG KLUBA
Vladimir Marković, predsednik

11639Z BGD 050
15571 B ZRN
128/2859
ZREJANIN 45 16 1605

LX26
BOZOVIĆ MILENA
KRALJA VLADIMIRA 7
BEOGRAD

SA VELIKOM TUGOM I BOLOM PRIMILI SMO TUZNU VEST O HRABROJ POGIBIJI, NASEG DRAGOG KOMANDANTA SRPSKE GARDE DJORDJA BOZOVIĆA GISKA. PRIMITE NAJDUBLJE SAUCESCE OD CLANOVA SRPSKE GARDE IZ ZRENJANINA
KOMANDA STABA SRPSKE GARDE " PETROVGRAD " IZ ZRENJANINA

ПОСЛЕДЊИ ЧАСОВИ
ДРАМЕ У ГОСПИЋУ

ГАРДА
И ДЕЦА

ПРЕПУШТЕНИ

ЗВОНКО ОСМАЏЛИЋ: „Мартићевци би радо скинули петокраку, али им официри не дозвољавају“

УСТАШАМА

Одбрана Госпића „великодушно“ је препуштена Српској гарди, након што су из града побегли мештани мушкарци, део јединица ЈНА пришао Хрватској, а страшни „мартићевци“ отворили фронт па — отишли. Потпуно незаштитени, са неисправном муницијом и окружени издајницима, изгледа да је једини прави задатак гардиста био — да изгину.

Иако су се сви надали да се чуда догађају, неумитан исход се обистирио. У недељу, 22. септембра, читава Госпић поново се нашао у рукама хрватских оружаних формација.

Две стотине српских гардиста и неколико десетина територијалаца из суседних села нису успели да одоле насртајима око (према последњим подацима) седам хиљада усташа. После заузимања касарне у западном Госпићу, односно издаје заменика команданта касарне који је ликвидирао команданта хицем с леђа, и пришао са већином старешина и војника Хрвата, Муслимана и Албанаца — источни Госпић није могао да пружи адекватан отпор. Наиме, у руке ЗНГ допало је седам тенкова, десетак борних кола, две батерије минобачача од 120 и три—четири од 80 мм, што је било довољно да и са удаљености од 5 км, не приближавајући се у зону дејстава пешадијског наоружања (које Срби једино поседују), туку српске положаје.

Шта се догодило да после силовитог напредовања српских бораца, предвођених покојним Ђорђем Божовићем Гишком, после његове погибје (15.9) ратна срећа Србима у Госпићу окрене леђа?

НЕЗАИНТЕРЕСОВАНИ МЕШТАНИ

Разлога је више, а главни су вероватно

они који су код српских добровољаца и изазвали највеће огорчење. Локално становништво, како је то доживео заменик команданта Српске гарде Бранко Лаиновић Дуги, уопште (уз малобројне часне изузетке) не одају људе који су спремни да заложу живот у одбрану својих огњишта. Како Лаиновић каже, међу њима су се најсрамније понели тамошњи припадници СК — Покрета за Југославију, чланови штаба одбране које су затекли када су стигли у овај крај Лике командант Гишка и његови саборци. Врло брзо, пошто су окршаји почели да се распламсавају, они су нестали без трага и гласа, да би се испоставило да су се склонили на сигурно, у Србију. Тако се догодила и једна језива „анegdота“ да су приликом повлачења пред силовитим усташким налетима српски борци наишли на жену са двоје мале деце која није знала шта у том општем метежу да ради. Када су је питали зашто не бежи и где јој се муж налази, она им је одговорила да је још пре седам дана отишао за Београд. Српске родољубе је такође запањила чињеница да су поједини мештани више били заинтересовани да опљачкају туђе него да сачувају своје куће. А за то време, како сведоче малобројни који су се спасили из западног Госпића, усташе су несметано вршиле своје зверске злочине. Побили су чланове породица старешина ЈНА. Наивном Србину кога је из Територијалне одбране жена Хрватица позвала да дође назад, у Госпић, у по бела дана, на градском тргу одсекли су главу. Неке су још живе окачили на месарске куке.

**МИЛОРАД ПРИБИШИЋ — ЦВАЈ:
„Наш положај је био неодржив“**

Српска гарда се последња повукла из источног Госпића. Мању касарну, која се у њему налазила, претходно је напустило педесетак војника и старешина. Пре одласка су је минирали.

Од погибје команданта Гишке међу мештанима су српски гардисти приметили многе чудне поступке. Знали су да напусте стражу нико не обавештавајући и тако остављали потпуно отворен прилаз с леђа борцима на првој, ионако веома широкој, линији фронта. Ситуација се критично погоршала када се у близини појавила јединица од око 600 „мартићеваца“ из Доњег Лапца који су отворили нови фронт — да би га већ сутрадан напустили. Српски гардисти су обавештени да им је неко послао дезинформацију да су њихова села у Крајини напали Муслимани из Босне. (Што се односа са „мартићевцима“ тиче, сви гардисти са којима смо разговарали јединствени су у убеђењу да би многи од њих одбацили идеолошко обележје, звезду петокраку са униформе — неки су то на лицу места и учинили стављајући кокарде — али да им официри то несхватљиво оштро бране).

ШКОЛСКА МУНИЦИЈА

Како су изгледала последња два дана борби за Госпић (субота и недеља), описују командир Првог одреда Звонко Осмајлић и његов заменик Милорад Прибишић — Цвај:

„На положај смо пошли у 8 сати ујутру. Повели смо вод од дванаест момака на борбени положај. Заузели смо своја места укопана у ровове. Борба је почела око 9 сати. Било је стравично. Гађали су нас истовремено гранатама од 120, 80 и 60 мм. Наше је људе почела да хвата паника. Куће из наших леђа горе, тако да повремено од ватре и дима нисмо могли једни друге да видимо. Обилазнили смо борце и храбрили их да издрже. Знали смо и раније током дана по петнаест пута да обиђемо сваког борца на положају. Како је дан одмицао, борбе су постајале све жешће.

У ноћ усташе су се приближиле. Много их је. Сви у црним униформама и са црним тракама око главе. Сазнајемо да су се мештани из оближње шуме, њих око тридесет, самоиницијативно повукли, остављајући нам небрањена леђа. А са тог положаја био је одличан преглед, нико није могао са се неопажено приближи на мање од петсто метара. Када смо то сазнали нас двојица, издали смо наређење за повлачење на резервни положај. Ситуација је била све тежа, пушкомитраљеј се почео да заглављује. Тада су нам погинула два момка чија имена још увек не знамо.

Треба истаћи да нам се претходних дана придружио један високи војни старешина који је радио-везом тражио дејствовање гранатама по непријатељским положајима. Својим очима смо видели да испале гранате не експлодирају, па претпостављамо да се радило о школској муницији. Затим је тражио да авијација дејствује. Поновно је захтев неколико пута, али се ништа није догодило.

Нема сумње, изневерио нас је део мештана и део јединица ЈНА. У толикој мери да би наш положај, уз будуће бесмислене жртве, био неодржив“.

А. Ц.

НОВИ САД: ОПШТА МОБИЛИЗАЦИЈА, СВАКАКО СТВАРАЊЕ НОВОГ СРЕМСКОГ ФРОНТА

Упркос жестоко интонираном упозорењу, пред команду Новосадског гарнизона не слива се одушевљена поворка резервиста (како изгледа у нашминканим извештајима новосадске телевизије), већ колона очајних родитеља који се нуде да одмене своју снове у овом бесциљном и нехуманом рату.

Само штур бројеви (3001, 3007, 3008...), садржани у јавном позиву који је Покрајински секретаријат за информисање доставио свим јавним гласилима, довољни су били да у Новом Саду произведу страх и неспокој. Војвођански штаб територијалне одбране стално позива војне обвезнике са одговарајућим распоредом да се хитно јаве у своје ратне јединице.

Полуњавање Новосадског корпуса људима, углавном људима млађим од 30 године, има за циљ, како се каже у саопштењу „подизање борбене готовости на виши степен“. Како мобилизација не постиже одговарајуће, жељене ефекте (на згражавање војвођанских медијских сејача мржње), новосадски Извршни савет упозорио је све „непослушне“ на последице које ће сносити уколико не послушају глас „господара рата“.

Упркос, прилично жестоко интонираном упозорењу, пред команду Новосадског гарнизона не слива се одушевљена поворка резервиста (како изгледа у „нашминканим“ извештајима ТВ Нови Сад), већ колона очајних родитеља који се нуде да одмене своје снове у овом ужасавајућем и свакој контроли откинутом рату.

ДА ЛИ СЕ ОТВАРА НОВИ СРЕМСКИ ФРОНТ?

Учестале су и интервенције лекара, који ризикујући свој посао издају уверења да су момци трајно неспособни за одлазак у неразумну клинику. Подсећа све ово на Андрићев „данак у крви“, улице Новог Сада су опустеле, изгубиле су своју младост. Људи који имају децу стасалу за војску седе у мраку, заључани у кућама, јер мобилише се, углавном ноћу. Вести које родитељима стижу са ратишта углавном су контрадикторне, барата се стотинама мртвих, а прича се да су новосадски резервисти послани у јекну борби у Осиеку без муниције... Додатну панику међу житеље Војводине, унео је и недавни ваздушни напад на питоми Бач, као претња или опомена, шта ли, да је и „северна српка покрајина“ у рату.

Новосадска индустрија меса „Неопланта“ ради са пола својих капацитета, јер је већина радника негде на борбеним положајима у Славонији, или ко зна где... Исти је случај и у

Новосадској индустрији хлеба — „Данубијсу“, а у једној од радних јединица „Нафта-гаса“ — „Хидросонди“ од 12, мобилисана су седморица возача, али су зато њихова места попуњена са двојицом тридесетогодишњака, погађате вероватно — из САО Славоније.

Војних игара није поштеђен ни Новосадски универзитет. Пошто велики број младих неће под петокраку, да би се избегло њихово учлањивање у неку од добровољачких јединица или („не дај Боже у Српску гарду“), ректор Новосадског универзитета др Јеврем Јањић каже:

— Сви студенти који су протеклих месеци и ових дана били мобилисани у јединице ЈНА, имаће могућност да накнадно полажу све испите из септембарског и октобарског рока, без обзира када се врате са положаја. На остале добровољце, који су се учланили у неку од паравојних формација ван ЈНА — ова погодност се неће односити.

И тако, када се српска младост Војводине шаље на још један „сремски фронт“, њихове колеге избегле из Хрватске, уписују се на факултет који желе (само на Новосадски универзитет око 500 студената), а њихови родитељи у „пуној снази“ остварују, уз дужно поштовање према разореним огњиштима, сва права на тлу Србије.

СОМБОР — ЦЕНТАР НОВОГ САДА

Још један шок Новосађанима је „у пакету“ приредила Влада академика Зеленовића (који је и њихов суграђанин) Законом о територијалној организованости и локалној самоуправи. У том наврат-нанос донетом акту, који врви од апсурда, каже се да Сомбор треба да постане центар Бачког округа, те да једино Београду припада статус града.

Председник Извршног савета Новог Сада др Ђорђе Башић, огорчен је, како сам каже „неморалним третманом“ за главни град Војводине са око 300.000 становника. Доктор Башић тврди да овим Законом о територијалној организованости Нови Сад не може да одлучи ни колико ће такси-возила имати, а на сваких 100 динара пореза и доприноса које плате грађани Новог Сада, само 16 динара остане за задовољење опште и заједничке потрошње града. Није само новац споран, већ Нови Сад тражи оно што је крвљу и знојем откупио још од времена Марије Терезије — статус града. Додуше, не тако давно у Но-

вом Саду је боравио и српски премијер са целом светом, односно, половином Владе, пала су и нека обећања да ће се испривити неправда нанета главном граду покрајине...

Али... г. Зеленовић се, ипак, више задржао у разговору са директором Нафтне индустрије Србије Станком Радмиловићем (име звучи познато, зар не?), изналазећи могућности да искамчи који петро-динар за велику инвестициону пругу Свилајнац-Жагубица или неку сличну. Народни посланици др Јован Бабић (СПО), проф. др Влатко Вуковић (СПО) и Петар Петровић (СРПЈ/В) труде се да Новом Саду врате име града, а колико ће њихови напори бити ефикасни остаје да се види када укрсте „копља и аргументе“ са колегама на једном од наредних заседања Скупштине Србије.

А ВУК ЈЕ ПРИЧАО О МИРУ

Између два броја „Српске речи“ у Новом Саду говорио је г. Вук Драшковић. Катастрофално лоша организација трибине (иде на душу општинског одбора СПО Новог Сада и Окружног одбора САО за Бачку) „Куда иде Србија“ није омела око 5.000 Новосађана да чују глас разума и позиве на мирољубиво решење југословенског Гордијевог чвора. Г. Драшковић позивао је усмијане главе на одрежњење и несрљање у масовну хистерију и безумље. На жалост, штета што га више људи није чуло јер су организатори митинга пренебрегли чињеницу да су новосадске школе те суботе одрађивале 1. мај, а већина предузећа Нову годину...

Тек, као одјек са митинга бележимо разговор у аутобусу: „Боже, мобилисаће ми дете, што ћу сад, а ја гласо' за њега. А јеси чуо Вук хоће мир, е да ми је у децембру била ова памет...“

Новосађане између рата и мира тешко је данас поново преварити. Већ се читава села, на вести о погибији резервиста, као на пример Каћ, дижу на ноге, а чини се да је питање дана када ће се слична ствар, десити у Новом Саду, па макар свима пришили етикету — „издајника“.

Гордана ЈОВАНОВИЋ

АПЕЛ ЗА НАЦИОНАЛНУ СЛОГУ

Као што је већ најављено, у недељу 6. октобра, у храму Светог Саве у Београду, одржаће се парастос Краљу Александру I Карађорђевићу, коме ће присуствовати и његов унук, Престолонаследник Александар II, са краљевском породицом.

Први пут од 1945. године, наш народ ће се, јавно помолити за свог краља мученика. Такође први пут принц Александар II, који је рођен у избеглиштву, ступа ногом на тло своје Отаџбине.

Све је у знаку велике симболике и велике поруке.

Краљ Александар I Карађорђевић прва је жртва усташког терора у рату против Срба који још траје, Започет хицима у Марсеју, настављен разним брионским и ко зна каквим све рафалима лажи и обмана, тај рат је прекинут до данашњих дана.

И када нисмо били мучки убијани, у привидним примирјима којима су надевана свакојака имена, од самоуправног социјализма до братства и јединства, били смо на нишану марсејских убица и њихових следбеника.

Великомученик Александар I упозорио нас је својом погибијом на дуг удес што су нам га наметнули, али ми упозорење, обзнањено краљевом крвљу, а потврђено милионима српских глава, од Јасеновца до Борова села, Госпића и Книна, као да још нисмо добро разумели.

Многе су нас туђе силе, а још више наше идеолошке и друге искључивости, сујете, мале и велике рачунице и свакојаке људске и нељудске зајевнице, делиле и када смо то плаћали најскупљом ценом.

Усташки нож поново, ево, прелази, преко наших вратова. Југославија се распада и у њеној војсци је издаја. Издају исти они као и 1941.

Последњи је час да се, с разликама остављеним за мир и с правом на разлике у тражењу најбољих решења, на заветном Врачару братски и светосавски ујединимо.

Морамо одмах формирати неидеолошку војску, под српским заставама и предвођену српским командантима. Отрезнимо се од Југославије, које више нема. Не заказујмо изборе док траје рат и док од усташког ножа не заштитимо наше западне крајине.

Будимо у недељу, 6. октобра, сви, из свих српских крајева, из свих српских крајина, из свих српских страначких и нестраначких домова, испред храма Светог Саве у Београду.

У име Српског Покрета Обнове и у своје лично име, у овим драматичним тренуцима за наш народ, у интересу националног јединства као патриотске светиње а не политичке игре, пружам руку помирења свима, и прихватам сваку тако и из тих побуда пружену руку.

Ми у Српском Покрету Обнове одавно позивамо на опште свесрпско измирење, не да бисмо били један глас већ да бисмо сложним вишегласјем лепше певали, и тај наш често оспоравани позив сада је, надамо се, пред ослушањем.

Повратак Карађорђевића у Србију нека најави почетак једне нове Србије на чврстим и неразрушивим старим темељима.

Не питајмо, зато, чији су Карађорђевићи, ко их је позвао, коме су потребни, и зашто долазе. Њиховим повратком Србија ништа не почиње изнова, већ само наставља оно најбоље у себи.

Најдужи и најгнуснији рат против Срба, започет хицима у Марсеју, убиством Александра I, чека нашу победу да би био окончан, јер се другачије, без наше победе, не сме и не може окончати.

Нека парастос 6. октобра буде сабор српске вере, слоге и снага, на коме ћемо и пријатељима и непријатељима објавити да смо пред циљем.

ЗАХТЕВИ СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ

Положај Србије је безизлазан. Српски народ је национално, економски и политички обесправљен и понижен. Свет Србији не верује и када је истина на њеној страни.

Кривац за све ово је владајући режим. Зато, да бисмо вратили демократију у Србију, а Србију у демократију,

ЗАХТЕВАМО

1. Повратак криминално одузетог српског и југословенског држављанства, као и целокупне покретне и непокретне имовине, престолонаследнику Александру II Карађорђевићу и члановима краљевске породице, који се 5. октобра, коначно и заувек, враћају у Србију.

2. Распуштање СПС и СК — Покрета за Југославију, јер су ове странке, својом активностима, и поводом догађаја у СССР, показале да нису само имовинско-правни, већ да су и идеолошки наследник Комунистичке партије, и то њене стаљинистичке фракције.

3. Пренос целокупне имовине ових стаљинистичких странака у привремени посебни Фонд за пензије, плате просветних и здравствених радника, гарантоване плате, студентски стандард, помоћ српским избеглицама и остала социјална давања.

4. Оставку садашње једностраначке Владе и формирање Владе националног спаса са задатком да до нових избора за Уставотворну скупштину, у прелазном периоду, обавља текуће политичке и економске послове.

5. Именовање Државне комисије која ће заступати Србију на Мировној конференцији у Хагу и у свим другим међународним и домаћим преговорима о миру.

6. Повлачење представника Србије из Председништва СФРЈ и њихово замењивање новим, способним, демократски оријентисаним и толерантним људима.

7. Формирање неидеолошке и професионалне српске војске.

8. Смењивање свих пучистичким методама постављених руководилаца у РТВ Београд и у медијима широм Србије, и именовање нових лица на та места, које прихватају редакције, Демократска опозиција Србије и најшира демократска јавност.

9. Смењивање главних уредника „Политике“, „Политике Експрес“ и ТВ Политике, као компромитованих личности које својим радом фатално руше углед куће „Политика“ и

**Вук Драшковић,
председник СПО**

срамоте српски народ.

10. Формирање Државне комисије од представника опозиције и ванстраначких личности, која треба да испита све банкарске послове и финансијске токове у Србији и све државне, партијске и полицијске тајне рачуне, као и индиције да је владајући режим, у очекивању свог скорог пада, управо банкарским и финансијским трансакцијама и уз помоћ тајних рачуна, изнео из земље огромна новчана средства.

11. Повлачење постојећег и доношење новог Изборног закона.

12. Усвајање Закона о политичким странкама.

13. Одлагање локалних избора до испуњења свих ових захтева и окончања рата у Југославији.

14. Формирање Државне комисије од представника опозиције и ванстраначких личности за утврђивање чињеница поводом многих индиција о умешаности српског режима у неуспели пуч у СССР и о припремању истог у Србији и Југославији.

15. Откривање убица Бранислава Матића — Белог.

Све док ови захтеви не буду испуњени, Србија је болшевичка држава без пријатеља у земљи и свету, и 9. март ће се понављати.

ДВА САОПШТЕЊА ПОВОДОМ ЈЕДНОГ СЛУЧАЈА

**NOVI KORAK: Anton Tus
SAOPŠTENJE KOMANDE RV I PVO (4.7.1991.)**

„Jugoslovenski opredeljen“

Povodom učestalih glasina u sredstvima informisanja da se dosadašnji komandant RV i PVO general-pukovnik **Anton Tus** svrstao u snage suprotstavljene SFRJ i JNA, Služba za informisanje komande RV i PVO juče je izdala saopštenje u kojem se kaže da je general-pukovnik Anton Tus predao dužnost komandanta RV i PVO general potpukovniku **Zvonku Jurjeviću** 14. juna 1991. godine, na osnovu ukaza Predsedništva SFRJ od 8. maja 1991.

Dužnost je, dodaje se u saopštenju, predao shodno Zakonu o službi u oružanim snagama SFRJ pošto mu krajem ove godine prestaje aktivna vojna služba u JNA zbog penzionisanja.

Na svim dužnostima u RV i PVO, a posebno na dužnosti komandanta ovog vida oružanih snaga koju je obavljao od 1985. godine, general Tus je, naglašava se u saopštenju, manifestovao svoje jugoslovensko opredeljenje u borbenoj izgradnji jedinica i komandi. To je, kako se napominje, potvrdio i juče u telefonskom razgovoru sa generalom Jurjevićem. General Tus sada živi u krugu svoje porodice u Zagrebu.

SAOPŠTENJE RATNOG VAZDUHOPLOVSTVA I PROTIVVAZDUŠNE ODBRANE (23. IX 1991)

Primer izdaje

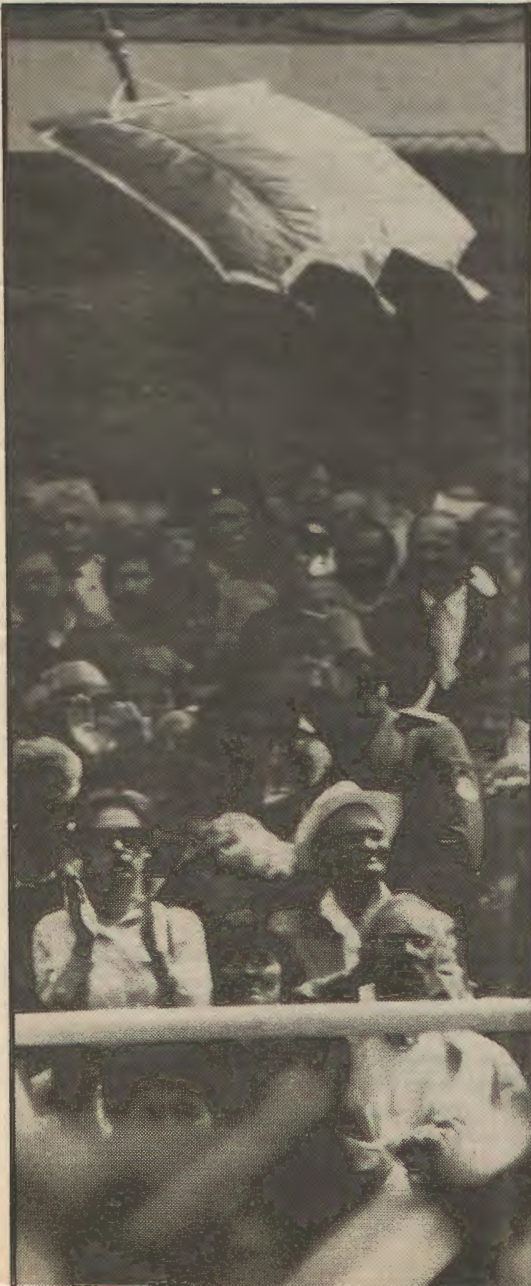
Beograd. — U nedelju, 22. septembra u 19 časova Hrvatski radio je objavio vest sa sednice Vrhovnog državnog veća Hrvatske da je general—pukovnik **Anton Tus** imenovan za načelnika glavnog stožera oružanih snaga Hrvatske.

Vest, koja je sasvim sigurno iznenađujuće delovala na milione čestitih jugoslovenski opredeljenih ljudi, ogorčila je i pripadnike Ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane, njegove doskorašnje drugove i saradnike, kaže u jučerašnjem saopštenju informativna služba Ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane.

Ovaj lični čin Antona Tusa, dokaz je njegovog nemoralna i dvoličnosti i primer izdaje sa kojom smo šire suočeni u ovom vremenu. Takav potez hrvatskog vrhovništva jasno pokazuje i krajnje ciljeve u pokušaju razbijanja i dalje borbeno jakog RV i PVO, udarnog ešalona JNA.

Svi vazduhoplovci to ocenjuju kao jedan od poslednjih beznadežnih trzajeva politike, koja je ovu zemlju i uvukla u ratne strahote i krvoproliće.

Ovim postupkom Anton Tus svrstao se u stroj protivnika Jugoslovenske narodne armije, ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane i svojih doskorašnjih drugova i saradnika. Pripadnici RV i PVO, predvođeni svojim komandantom, najenergičnije se ograđuju od ličnog čina general—pukovnika Antona Tusa i osuđuju njegovu izdaju, kaže informativna služba komande RV i PVO.

МОНАРХИЈА ИЛИ РЕПУБЛИКА?

ПИШЕ:
НИКОЛА
МИЛОШЕВИЋ

Осврћући се на предстојећи долазак принца Александра и помињући принчево име без титуле која му по праву рођења припада, председник владајуће странке др Борисав Јовић, широј јавности познат од 9. марта као први тенкиста српског обљшевичког естаблишмента, изјавио је на конференцији за штампу да долазак о коме је реч његова странка „не третира као политички догађај“. Он (принц Александар — Н.М.) учествује на парастосу своје деде“, а, осим тога, додаје председник СПС, „данас у Србији није актуелно изјашњавање за монархију“.

Неке сличне оцене изrekli су и извесни лидери српске опозиције. Тако је др Драгољуб Мићуновић, председник Главног одбора Демократске странке, оценио долазак принца Александра као „цивилизацијски чин“ или, другим речима, као чин који по природи ствари нема никакве политичке импликације.

Можда неке омакве оцене принчевог

доласка и могу изгледати као оцене којима се ништа озбиљно не би могло приговорити. Међутим, сваком оном грађанину Србије који је лишен извесних идеолошких предрасуда мора бити јасно да није исто када на парастос свога деде дође неки наш анонимни гастарбајтер и када се на парастосу блаженопочившем краљу Александру појави његов унук, престолонаследник из лозе Карађорђевића којој је комунистички режим забранио повратак на српско тле и која оличава све оно против чега су се комунисти борили за протекле четири и по деценије и против чега се и дан данас боре.

Теорија о принцу као обичном грађанину, која нам је ту скоро сервирана на страницама комунистичке штампе, имала би правни легитимитет само под једним условом — под условом да је српском народу било када у послератном периоду пружена стварна могућност да се изјасни за парламентарну монархију или за тоталитарну, комунистичку републику, што је титовска Југославија за све време свог постојања била и што садашња Србија у свом национал-бољшевичком облику свакако још увек јесте. Престолонаследник Александар може бити обичан грађанин само за неког ко данас још увек мисли да су легитимне одлуке заседања Авноја што их је донела једна група комунистичких герилаца чија је централа била у Москви, и да су легитимни они фалсификовани послератни избори

са такозваном Њоравом кутијом из које су чланови титовских изборних комисија пресипали куглице и капом у кутије својих комунистичких кандидата.

Чињеница је, међутим, да су комунисти дошли на власт силом и да су „на већ поменутих фалсификованим изборима у Србији добили, чак и према њиховим званичним, такође фалсификованим извештајима, знатно мање гласова него у Словенији и Хрватској. Према томе, ако се држимо гледишта права а не гледишта силе, ако смо дакле заиста за точници стварне а не „тоталитарне“ демократије, онда се морамо суочити са чињеницом да је предратна, насилно срушена Југославија била парламентарна монархија у којој је лоза Карађорђевића имала краљевско достојанство. Ако је распад послератне Југославије, као што јесте, неминовност, и ако садашња Србија треба да у државноправном погледу настави традиције негдашње српске државе, онда исто тако морамо имати на уму да је и ова негдашња држава имала облик парламентарне монархије на чијем челу се налазила иста краљевска лоза.

Како год дакле да окренемо, у оба случаја принц Александар је једини законити престолонаследник коме су комунисти само силом — а како би друкчије — онемогућили да чином проглашења за владара наследи престо који му по закону и по традицијама његове краљевске куће припада. Другим речима, када у Србији на власти не би досита били бољшевици, дакле људи који признају легитимитет титовских авнојевских одлука и легитимитет послератних фалсификованих избора, они би долазак принца Александра поздравили као политички догађај првога реда и омогућили му да се крунише као нови српски владар, на шта он има неоспорно право како по основу државне традиције старе Југославије тако и по основу државне традиције старе Србије.

Истина, и неки добронамерни људи могли би нам приговорити да после толико година од пропасти предратне Југославије и укидања старе српске државе, српски народ не жели монархистички облик државног уређења.

Можда је заиста тако. Али у том случају ваља српском народу омогућити да се на демократски организованом референдуму одлучи да ли још увек хоће парламентарну монархију као облик државне управе, а такво једно изјашњавање управо је данас у овом политичком тренутку више него актуелно, ма шта о томе мислио др Борисав Јовић.

На оваквом једном референдуму српском народу би се пружила могућност да се определи између две битно различите политичке опције — опције за парламентарну монархију шведског и енглеског типа какву је имао за владе Петра I и национал-бољшевичке опције какву данас има у влади Слободана Милошевића.

Који би од ова два облика владавине више одговарао интересима српског народа, није тешко погодити.

Биланс садашњег српског режима управо

је катастрофалан. Владајућа странка, чији су нам лидери пред прошлогодишње децембарске изборе, свечано обећавали друштво благостања и економског просперитета, обећавају нам сада, уочи предстојећих општинских избора, према речима потпредседника СПС др Богдана Трифуновића, изговореним на састанку Главног одбора поменуте странке, да ће „обезбедити исплату миминалних личних доходака и пензија“, као привредно достигнуће првог реда са којим би требало да уђемо у XXI век.

Истовремено с тим, странка на власти не само што не напушта свој монопол у свим областима политичког и привредног живота, него га штавише и даље учвршћује. На кључним местима како у средствима за информисање тако и у привреди налазе се људи благо речено више него скромних способности и без икаквог стварног познавања послова које обављају. Министар просвете Србије још увек говори језиком свог села, у нафтној индустрији уредује познати привредник Зоран Тодоровић звани „кундак“, а на челу дирекције за робне резерве налази се вероватно најнепопуларнији човек свих српских послератних политичких гарнитуре, прослављени Душан Митевић.

Истина, о способностима водећих људи у српским средствима информисања чула су се ових дана и друкчија мишљења. Тако је на конференцији за штампу у Удружењу књи-

жевника Србије, посвећеној протесту због „кадровских“ промена на телевизији, Добрица Ћосић изјавио да у персоналној политици владајуће странке није све тако црно како се нама чини и да на кључне положаје у београдској телевизији долазе и неки часни и умни људи. Крунски сведок Добрице Ћосића за ову прилику — и уједно једини кога је овај наш познати писац именовоао — требало би да буде Чедомир Мирковић, један од новопостављених уредника овог за комунисте толико значајног медија.

Чедомир Мирковић је, нема збора, писмен и интелигентан човек. Међутим, на уредничко место о коме је реч Мирковић није дошао ни зато што је писмен, а ни зато што је интелигентан, већ зато што — да кажемо отворено — у свему подржава не само гледиште владајуће странке него и књижевно прегалаштво тој странци блиских функционера.

За оне који у то не верују, ево само једног кратког извода из извештаја са представљања књиге поезије садашњег министра спољних послова Владислава Јовановића, објављеног у „Вечерњим новостима“ од 30. августа 1991. године. У поменутом извештају се, поред осталог, каже да је књижевни критичар Чедомир Мирковић, приказујући књигу песама друга министра, упоредио литерарну творевину о којој је реч, „са великим делима српске поезије, „Словом љубве“ деспота

Стефана Лазаревића, и са „Santa Maria della Salute“ Лазе Костића.

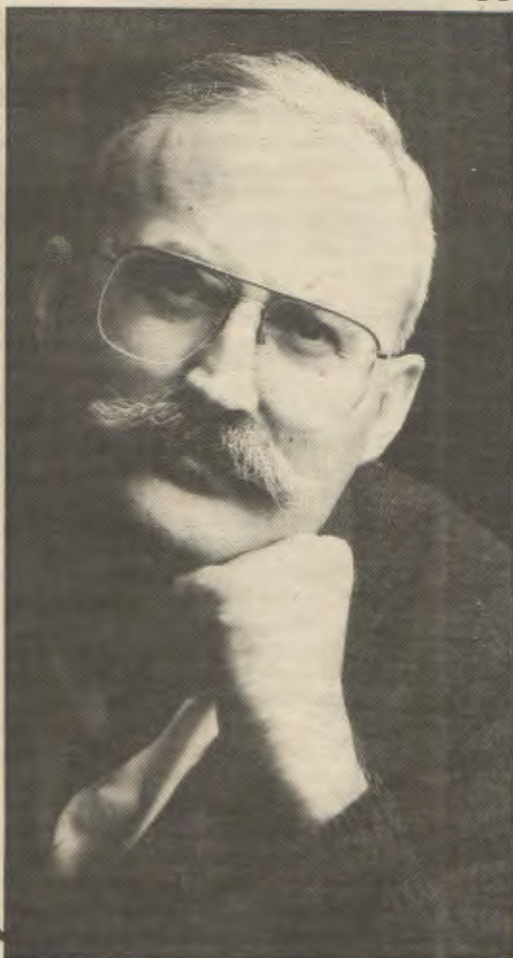
Сваки коментар уз ову оцену у најмању руку је сувишан.

А што се тиче спољног положаја Републике Србије тај положај је сасвим прецизно описао принц Александар у свом интервјуу за „Политику“ када је рекао да је „углед Србије у иностранству и у прекоморским земљама рђав, врло рђав“ и тој његовој оцени не бисмо имали ништа да додамо ни да одузмемо.

Разуме се, ни у парламентарној монархији не би нам цветале саме руже. Али ако у парламентарној монархији Србија може добити нешто више од минималних личних доходака и пензија и плата у два дела, и ако има макар мало изгледа да за министре просвете и привредне руководиоце добијемо нешто мало умније, способније и образованије људе него што су разни Митевићи, Тодоровићи и Мирковићи и ако у тој новој Србији за телевизијске уреднике буду долазили људи који песничка прегнућа српских министара неће стављати у исти ред са делима деспота Стефана Лазаревића и Лазе Костића, и најзад, ако та Србија буде, као што би сигурно и била, земља поштована и уважена и економски помагана од западног света, онда је за српски народ једини излаз и једини спас у парламентарној монархији — а у чему другом

ПОШТОВАНИ ЧИТАОЦИ

Обавештавамо вас да је у штампи књига Момчила СЕЛИЋА

ИЗГОН

На 508 страна, у тврдом повезу, овај роман је дело које ће задовољити укусу свих поклоника књиге.

„Судећи по ономе што знам, живот Момчила Селића не личи на роман. Оне јесте роман... сећајући се, (он је) написао ову књигу — у прустовском моделу, али нимало прустовски...“

ВИДОСАВ СТЕВАНОВИЋ

„...пред нама је аутентичан и мајсторски написан роман, набијен атмосфером предратних, ратних и поратних времена, исказан очима и свешћу јунака који су сви одреда губитници... У контексту новијих остварења у српској прози ово дело се издваја сиљном аутентичног језика и зреле романескне фактуре...“

МИЛАН ВЛАЈЧИЋ

„...ИЗГОН је пролог за више романа... Подвиг од кога ће највећу добит имати књижевна уметност.“

МАТИЈА БЕЋКОВИЋ

НАРУЏБЕНИЦА:

Овим неопозиво наручујем _____ примерака књиге **МОМЧИЛО СЕЛИЋ: ИЗГОН**, по цени од 750,00 дин.

Износ од _____ дин. уплатићу на жиро рачун бр. 60801-603-27989 код СДК Стари Град.

БЕГАР ПРЕС, Издавачко предузеће са п.о. Цара Лазара 15/III, 11102 Београд.

Књига се може поручити и поузећем на тел. 625-538

Име и презиме: _____ Место _____

Улица и број: _____ Број л. к. _____

Догађај у Игалу преносиле су најпознатије телевизијске мреже, а сматра се да је највећи успех дипломатске мисије лорда **Карингтона** управо чињеница да су **Милошевић**, **Кадјевић** и **Туђман** ставили потписе на документ о миру пред очима читаве светске јавности. Тако је званична власт у Србији признала да постоје снаге које су под њеном контролом или њеним политичким и војним утицајем, које представљају једну од страна у југословенском ратном сукобу. Ово признање, како ће и развој догађаја потврдити, не може да иде у прилог српском народу у Хрватској у случају да до разрешења југословенске кризе дође уз међународну арбитражу. Званично признање Србије да **може да утиче на прекид ватре** представља и непромишљену акцију српске власти да уочи локалних избора себе прикаже као одлучујући фактор у свим успесима које је храбри српски народ постигао на својим територијама укљученим у границе авнојевске Хрватске.

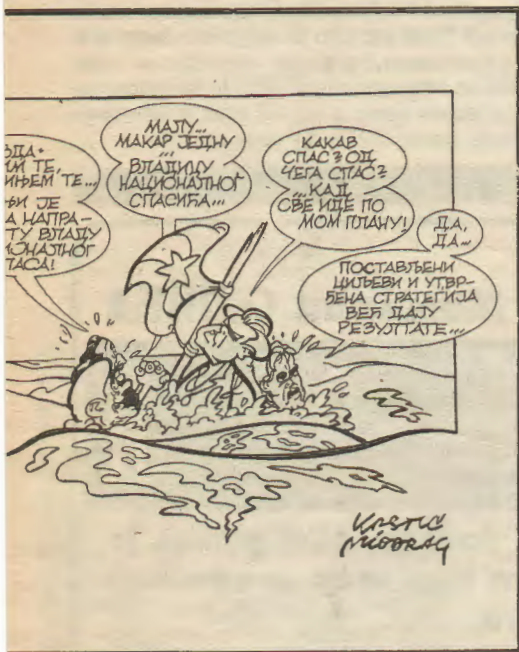
ИГАЛО: ШТА ЈЕ ПРИЗНАО МИЛОШЕВИЋ

РАТ, ИЗБОРИ И ТРАУМЕ М. МАРКОВИЋА

Да је, без обзира на чињеницу да се међународни положај Србије непрекидно погоршава, партија на власти одлучила да призна своју умешаност у сукобе у Хрватској имајући најпре у виду побољшање своје позиције на предстојећим локалним изборима у Србији, не сведоче само изјаве са врха ове партије да би њен евентуални пораз на локалним изборима **представљао праву катастрофу за Србију**. Ово сведочи и чињеница да је истога дана када је свет обавештен о догађају у Игалу, српска државна телевизија извршила прави атак на неке опозиционе партије. Атак, какав се не памти ни из **Митевећевих времена**. Телевизијски стручњаци за специјални рат, из школе **Добросава Бјелетића**, приказали су споразум у Игалу као **другоразредну информацију**.

Централна тема српске државне телевизије односила се на већ познато „деструктивно деловање“ опозиције. Попут изванредно увежбаних играча билијара који главну куглу ударају читавим низом споредних, стручњаци за рат са опозицијом запослени на београдској телевизији одабрали су, уместо директног коментара, детаљан опис ставова некакве особе, негде из Србије, која жестоко напада опозицију да доводећи престолонаследника у Србију жели да отме власт. Престолонаследник ће схватити с ким има посла! Када сви у владајућој партији знају шта смера **Драшковић** ваљда ће то на време схватити и престолонаследник. Исте ноћи новосадска телевизија довела је у студио представнике српског народа који се бори за слободу у Хрватској. Ко ће Срби поверовати ако не својим великомученицима? А они су, подстакнути вештим агитпроповским манипулацијама водитеља, оптужили опозицију за неозбиљност и огромне штете које су њене акције нанеле праведној борби српског народа. Тако је испало да је српском народу штетио и данас већ чувени предлог да треба овакав рат обуставити и преговарати. А ако преговори не донесу резултат, рат треба да поведе српска држава чиме би била искључена сарадња са Југословенском народном армијом чије учешће у сукобу Србима и доноси највеће међународне проблеме.

Изградња унутрашње пропаганде на принципу важно је **убедити сопствени народ**, при чему се не води рачуна о мишљењима која долазе из међународног окружења, представља један од кључних принципа ове власти. Најубедљивији доказ за ову тврдњу је **албански случај** у коме је овај принцип био доведен до парадокса. При грађању овакве пропаганде увек се пажљиво одабира група **проверених непријатеља** која ће касније настојати да оствари међународну заверу. У српском случају непријатељи су извучени из историјских фиока. Ту се налази коминтерна, усташки покрет, фашизам, међународни крупни капитал, Ватикан и стране обавештајне службе. Наравно, унутрашњи непријатељ „размештен по опозиционим странкама“ координира акције ових проверених завереника. Списак непријатеља који су сачинили активисти владајуће странке на почетку овога предизборног рата против опозиције накнадно се поткрепљује доказима које им завереници пружају својим честим акцијама. Да су

ШТЕТА ИЛИ КОРИСТ

Очигледну контрадикцију између званичних српских изјава да рат у Хрватској води хрватска националистичка власт са угроженом српским народом и чињенице да споразум у Игалу признаје умешаност Србије, покушао је да разреши **Будимир Кошуткић**. Затечен питањем новинара зашто је **Слободан Милошевић** потписао споразум када Србија није у рату са Хрватском, **Кошуткић**, је одговорио да ће српски народ престати да ратује онога тренутка кад хрватска власт престане да напада на територије на којима Срби чине већинско становништво. Ово **Милошевић** унапред зна и због тога је потписао споразум! **Кошуткићева** изјава имплицира и тврдњу да је било довољно да изјаву о миру потпише само **Фрањо Туђман**. О томе да ли је требало да изјаву потпишу и представници српског народа који живи у административним границама Хрватске **Кошуткић** се није изјаснио.

Готово да се могло чути шкрипутање Милошевићевог наливпера док је пред будним оком лорда Карингтона потврђивао да ће испунити део онога што је обећао својим бирачима уочи децембарских избора. Стављајући свој потпис на обавезу да сви они који су под његовом контролом или политичким и војним утицајем морају одмах да прекину ватру, Милошевић се уочи локалних избора у Србији вратио децембарским изборним паролама о миру и просперитету.

СРПСКА ВЛАДА УОЧИ РАСПАДА

БУДА У ПРОЦЕПУ

Избором др Будимира Кошутића за потпредседника, у српску владу као да је убачена бомба која треба да је разнесе, али није искључено да ће та бомба разнети саму себе

Нема неких посебно видљивих знакова да ће садашња српска влада пасти под притиском јавности због катастрофалног економског и политичког положаја Србије, али има доста назнака да ће се та неспособна и трапава састављена Влада распасти од налета таласа разних сујета и напетости у својим редовима.

Све што српски народ и опозиција желе овој влади, а желе јој крај, оствариће се, изгледа, захваљујући др Будимиру Кошутићу — Буди и његовом муњевитом успону ка врху власти.

Старо политичко правило да сваки режим, па и најтврђи и најнемилосрднији, брже и лакше руше погрешни људи на важним местима у његовим механизмима моћи него опште незадовољство и било какви други спољни притисци, добиће и у Србији своју потврду.

У Влади др Драгутина Зеленовића, стабилној и сложеној у неспособности, избором др Будимира Кошутића — Буде за потпредседника, битно су, и радикално, промењени односи снага.

Није у њак здравих јабука упала трула, како би се могло помислити, већ је у њак натрулих јабука улетео гладни миш.

Агресиван, оболео од логореје, неупућен у кључне проблеме, који су у сфери економије, а не у диму кафанске националне грандоманије, незаинтересован за оно што стварно мучи грађане а презаинтересован за „специјалне задатке“ од којих се не меси хлеб за гладне, др Будимир Кошутић — Буда је, галамом и патетиком, уз невиђену енергију да се до неукуса ружно појављује у свим могућим медијима од јутра до мрака, преко ноћи постао тако рећи први човек Србије, потиснувши у сенку и др Зеленовића, и све остале министре.

Прорадиле су, сасвим природно, разне суревњивости.

ЗАДАХ РАСПАДАЊА

На седницама Владе нема жестоких свађа, како би се могло очекивати, нема тежих спорења што би било нормално и у стабилним временима, али се задах распадања осећа на сваком кораку.

Потпредседник Слободан Прохаска, још један од оних су које се каже да иза сваког успешног мушкараца стоји амбициозна жена,

звезда је која се гаси. Негде је, изгледа, изговорио и неколико критичких речи на рачун глобалне српске политике и сада је под „посебним третманом“, чак и уз јавне, на телевизији протурене, сумње да је „енглески човек“, мада он тога ноје до краја свестан.

Други потпредседник, Никола Станић, има превише „путера на глави“ и лагано одлази у трећи план. Лице му је све руменије, а глас му је све дрхтавији. Нарученим нападима на Ивана Стамболића, који су били прљави чак и за укус Слободана Милошевића, вечни Станић се само искупио да не испадне из игре, али се није учврстио у тиму, коме практично и не припада.

Министар полиције Зоран Соколовић прихватио је тај положај као „партијски задатак“, додуше уз велики отпор и лично разочарење, и на њему је, по свему судећи, само формално.

Кључне полицијске послове у Србији обављају искусни професионалци, што и није лоше, а за специјалне акције, можда и за фамозни пројекат „РАМ“, задужен је, чује се, посебан тим, у коме су, између осталих, Радмило Богдановић, Михаљ Кертес, Брана Црнчевић, Радован Панков, Павић Обрадовић, Боривије Петровић, др Будимир Кошутић — Буда и неколико личности с терена.

Уплив Зорана Соколовића у полицијске активности је такав да он, рецимо, и када би желео, не би успео да сазна детаље око предаје велике суме новца у најлонској кеси Капетану Драгану у једној београдској кафани, а поготово не би могао да утврди, што би био прави потез, да ли је, или није, на путу до кафане нешто новца из кесе испало.

О тој типично полицијској операцији, коју је, према сведочењу самог Капетана Драгана у часопису „Време“, извео искусни Брана Црнчевић, министар српске полиције Зоран Соколовић је, вероватно, као и грађани, информисан из новина.

Војвођански академик др Драгутин Зеленовић, миљеник Радована Влајковића — Бате и других окорелих аутономаша, презадовољан је, чује се, што је у Београду добро удао ћерку, што јој је, можда, обезбедио и стан на два нивоа, и чека, по свему судећи, повратак у равницу.

НАПРСЛИ АМОТИЗЕРИ

Приликом „реконструкције“ Владе, када је др Будимир Кошутић — Буда постао њен потпредседник, у тврдом језгру социјалиста, блиском војном и паравојном СК—Покрету за Југославију и загладаном у оне неуспеле московске пучисте, знало се да је др Кошутић од некадашњег комунисте из рачуна постао агресивни и примитивни антикомуниста, и да би могао у свом закасном антикомунизму да крене у сурови реваншизам.

Због тога су у Владу, да би др Кошутић био амортизован, убачена два министра про-

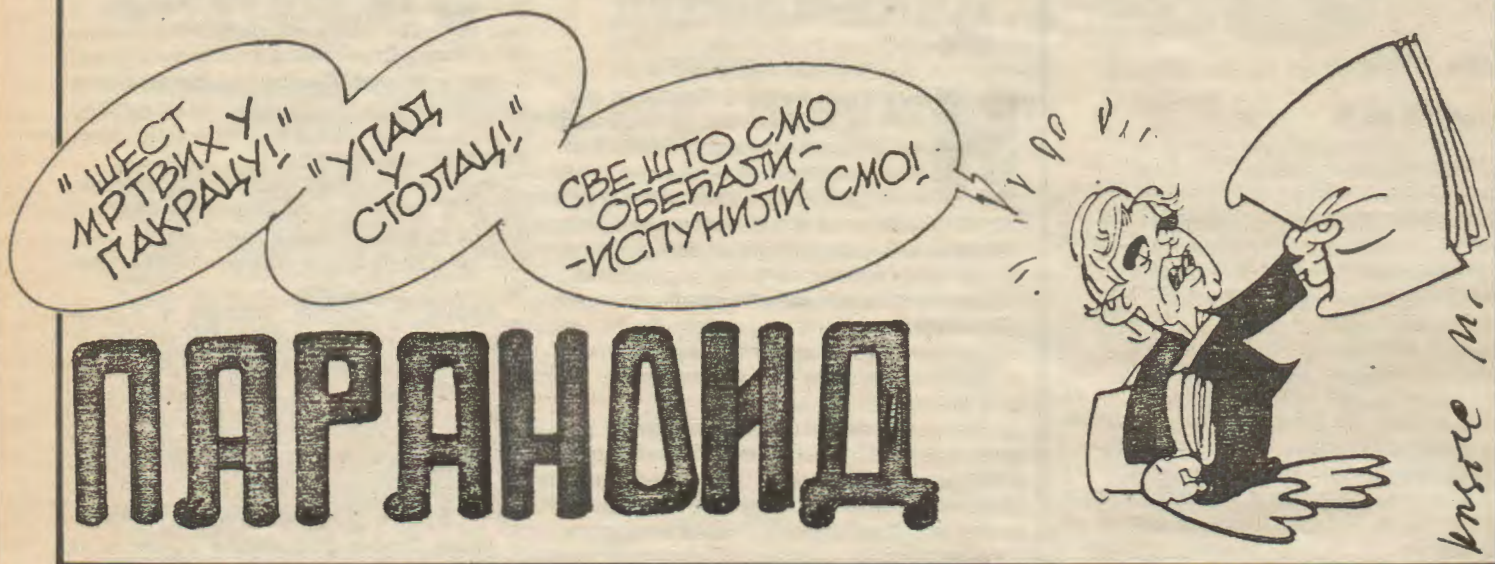
побројани заиста прави непријатељи српског народа у владајућој странци налазе доказ у свакој званичној изјави Ватикана, у свакој званичној изјави министарства спољашњих послова Немачке, Италије, Аустрије, Мађарске и САД. Амерички притисак на српску владу, аустријске и немачке претње признавањем Словеније и Хрватске, Папина изјава о независној Хрватској, саопштавају се готово са усхићењем српском народу са екрана српске државне телевизије. Ово усхићење је последица „паметне и далековиде процене“ аналитичара из редова владајуће партије да ће проверени непријатељи српског народа реаговати управо онако како су реаговали. И како народ да верује опозицији која се залаже за прекид сукоба у Хрватској истовремено са свим побројаним непријатељима српског народа?

ПАРАДОКС М. М.

Међутим, народ памти много и дуго. Зато се вероватно присећа и чињенице да је опозиција одмах након конституисања била оплужена да заступа снаге које су у владајућој странци стављали у сам врх српских непријатеља. У питању су такозване „историјски поражене снаге“ које је заступао део српског народа у другом светском рату. Тако је, на пример, Слободан Вучетић неколико дана уочи децембарских избора изјавио „Нема никакве дилеме да Туђманова ултранационалистичка, проуштакска власт, свим срцем у Србији прижељкује ултранационалистичку, прочетничку власт, чиме би добила сродног партнера. Тиме би Туђманов режим добио алиби“. А већ пословично аналитички Михаило Марковић, објашњавајући своје ангажовање у СПС навешће сличну мисао: „Последња кап која је и одлучила (да Михаило Марковић приступи СПС — прим. М. П.) било је уједињавање целокупне деснице у Србији и отворени покушај рехабилитације оних најмрачнијих политичких снага од којих је претила животна опасност и мени и целој мојој породици — од деде и оца социјалиста, до млађег брата, као и целој породици моје девојке и данашње супруге“.

Видимо како су и Марковић и Вучетић говорили у најближој прошлости о „мрачним снагама“ надвијеним злокобно над судбином Србије и српског народа. Међутим, ових дана дневни лист Борба објављује резултате истраживања Института за политичке студије. Главни закључак истраживања на тему „Политички простор Србије — распоред снага и промене“ открива да је од свих опозиционих странака српској власти најближа Српска радикална странка Војислава Шешеља. Блискост владиног програма Српском четничком покрету резултат је деловања и академика Михаила Марковића у Социјалистичкој партији Србије. Десило се, дакле, да су опредељења СПС најпривлачнија оним снагама које су долиле последњу кап да се академик М. Марковић определи за политички рад у СПС. Хоће ли идеолог Социјалистичке партије Србије објаснити овај парадокс српском народу уочи локалних избора?

Милена М. ПОПОВИЋ

верене стаљинистичке прошлости, а и даље одани стаљинизму. Реч је о **Ратомиру Вицу** и **др Данилу Ж. Марковићу**. Ова двојица су, годинама, били главни стубови прљавих подухвата **Милошевићеве** црвене диктатуре.

Спречавање др **Кошутића** да уопште постане члан Владе није успело, јер иза њега стоји један јак и за сада неидентификован лоби, из кога се експонирао само **Брана Црнчевић** који изгледа, има за циљ да, на одређеној етапи освајања власти у Србији, уклони и самог **Слободана Милошевића**.

Схвативши да је др **Кошутић** незадржив, смишљени су му, у лику **Ратомира Вица** и **др Данила Ж. Марковића**, какви-такви амортизери. Жељени успех је, међутим, изостао.

Мајсторским потезима, др **Будимир Кошутић** — **Буда** је министра информација **Ратомира Вица** свео на конференсија конференција за штампу и на обичну спикерку за читање саопштења, на неку врсту **Стаке Борђевић** или **Сузане Манчић**, а лукави **Данило Ж. Марковић** није далеко од идеје да се др **Кошутић** прикључи, кад већ не може да га победи.

ЧУДНЕ ГЛАСИНЕ

Избијање др **Будимира Кошутића** у врх српске власти био је, може се чути, дуго и добро планиран процес. Као пријатељ **Слободана Милошевића** из студентских дана, др **Кошутић** је имао полуотворена врата „славе и моћи“, а сасвим их је отворио радећи на

Уставу Србије. После је све ишло својим током.

У научној биографији овог правника пише да је аутор дела „Појам и облици правне одговорности“, „Судска пресуда као извор права“, „О друштвеној одговорности с посебним освртом на политичку одговорност“, „Колективни приговори, право на штрајк и лок-аут“, итд. и из наслова се не може закључити да је уставни експерт.

У Србији је, међутим, експерт онај за кога се договоримо да је експерт, а не онај који је заиста експерт.

Приближивши се пламену моћи, др **Будимир Кошутић** је и сам постао моћна ватра.

Уз приче да из њега стоји неидентификовани лоби за уклањање **Слободана Милошевића** када за то дође тренутак, све чешће се чују и фантастичне приче да је он, заправо, главни човек **Фрање Туђмана** у Србији.

По тим причама, др **Кошутић** је, чак, био и **Туђманов зет**, па су му, наводно, и сада деца код госпође **Анкице Туђман**, у Загребу, што заиста делује неуверљиво и сулудо.

Гласине, међутим, нико не демантује...

ТУЂЕ ОДЕЛО

Брзи успон тренутно најсјајније звезде на политичком небу Србије, успон коме се ни та звезда није надала, произвео је и неке комичне ситуације.

Призор др **Будимира Кошутића** у прегло-

мазном оделу, на отварању споменика **Степи Степановићу** у Чачку, остаће призор за дуга памћења. Ускачући у „пригодно“ одело, можда и позајмљено на брзину, а веће него што му одговара, др **Кошутић** је, на готово симболичан начин, показао и своју политичку судбину.

И експериментисање с косом није остало незапажено.

Стара молерско-швалерска фризура за биртије по Славонији ипак је, и поред промена, оставила трагове.

Све је то, међутим, фолклор.

Суштинско питање је ко је заправо др **Будимир Кошутић**, ко иза њега стоји, чије је он убојито оружје, и какву мисију има у Србији?

Незадовољство „Божура“ из Косова Поља акцијама српске владе које води управо др **Кошутић** није податак да потцењивање. Кога „Божур“ не прихвати, нема много изгледа на дуговечност у српској политици.

Инстинкт „Божура“ је посебно непогрешив у откривању оних појединаца у власти којима је Србија одскочна даска за нешто друго.

У чврстом језгру социјалиста и у СК — Покрету за Југославију, не одустају, изгледа, од блокирања др **Будимира Кошутића** — **Буде**, а чује се, чак, да би за њега могло да буде фатално неко путовање на Косово или изван Београда.

Нестраначки Буда као да је у процепу.

И српска влада, такође...

Л. ПОПОВИЋ

ЗАВОД ЗА ИЗДАВАЊЕ УЏБЕНИКА

ТИ, КУКУРЕК, СТРАШИЛО, ДАМА

У Заводу за издавање уџбеника, више од 30 лица налази се у најближој сродственој вези. Колектив је оптерећен јавашлуком, поремећеним међуљудским односима, издавачким промашајима, корупцијом. Муке по Заводу, нарочито се испољавају доласком на челне положаје садашњих руководиоца — директора, познатих као „црна тројка“: др Томислава Богавца, Ранка Симовића и Ратомира Чолића.

Завод за уџбенике, већ пар година потреса мноштво тегаба, нерационално пословање, јавашлук, поремећени међуљудски односи, издавачки промашаји, корупционаштво, итд. Институција грца од девијација. Невоље и пропусти су нарочито дошли до изражаја када се на кормилу установе за барјактара, челну личност, перјаницу и генералног директора обрео др Томислав Богавец. Генералном директору Томиславу Богавцу, на услузи, као десна рука налазе се Ранко Симовић, (директор правне службе) и Ратомир Чолић, (директор комерцијалног сектора). То је „паклена тројка“ која у црно завија Завод. Ова монструозна комбинација и поред свих промена грчевито опстојава на челним положајима у Заводу за уџбенике.

Завод је као ретко коју институцију обузела манија обнављања кадрова, попуњавања слободних радних мјеста, по рођачком чиниоцу. Генерални директор Завода за уџбенике, др Томислав Богавец успешно и без запрета изналази радно место у овој установи. Сину своје секретарице Милке Поповић. Овај барјактар, терајући по свом наказном пориву и самовољи, за руководиоца Складишних простора — магацина, поставља свог личног шофера — Михаила Маринковића. Појава утичко пре збуњује, што у том истом магацину у Жаркову, као физички радници, стално — диринче два лица са високим образовањем, од којих једно има завршен правни факултет а друго Вишу економску школу. И поред увида у стварно стање, Томислав Богавец на такво важно и одговорно место поставља фигуру која се, такорећи, још потписује прстом. Тек — има завршену, осмољетку. Не треба сметнути с ума да Томислав Богавец ништа не чини без користи.

Ранко Симовић, руководилац правног сектора, на свеукупни персонал свог одела од 3 лица поред једне, важеће, прибавља још једну секретарицу. Испада парадоксално, на сваког чиновника скоро по једна секретарица. Прилика збуњује, али ипак открива право лице, када се зна да челна личност Ранко Симовић има дуге, тајне, добро знане, блиске и присне односе са једном од жртвених поја-

ва, секретарицом — Неном Радовић. Човек широкогруд — мисли се — хуман и честит, нашао за нужно да олакша „вољеној“ живот. По среди је стварно збивање, навика, разврат, јавашлук, или /или, немар?... Уз здружни пристанак и благослов, Ранка Симовића (чувеног као Титаник) Митар Стефановић — експедитор, убира 960 бодова, иако тако висок скор, не покривају ни много важније улоге — места с високим степеном оптерећења и одговорности. Митру Стефановићу је дозвољено, у удео да получи такав „плен“. Није фуриозна „опозиција“, штавише, њен је љути противник, испољава фанатичну лојалност, слепо приврженост и цинка.

СВЕ ТЕЧЕ

Због самовоље, злоупотреба положаја, „непримереног“, укључивања у „колектив“, „кадрова по крви“, сродственичким основима и „неистинитом“ извештавању штампе, у Заводу за уџбенике, почетком т. г. (средина фебруара), сазван је колегијум на коме су анализирани „истина“ и „лаж“ а директору Богавцу. Као што се могло очекивати, састанак је попримио, унапред, предвиђени ток. На колегијуму је констатовано да су оптужбе и писања штампе, „тенденциозна“, „произвољна“, „ничим узрокована“, „нетачна“, унапред „смишљена клевета“ и блам. Прилика већ виђена, ријечи много пута чувене. Да искази не би доживели исту судбину, произашло, вице верса а садржај ликовоа попут „тјерања тича по ваздуху“, износимо чињенице.

Томислав Богавец, када једна идеја пропада, залази у сумрак и људско биће — васцели род, покушава да је заборави и превазиђе у издању, Завода за уџбенике, 1990, (пази — комедија!), објављује, „недело“ — „Методички основи марксистичке науке“. Тираж од 2000 примерака, „Методичких основа марксистичке науке“, вас, стоји, искривен прахом „заблуда“ и „промашаја“ — нераспродао. Излаз су нашла 34 примерка. То су књиге, које — разне библиотеке изузимају, тек да их има. У 1991. години, није изузет ни један комад.

Следи, примерак други. Он је још индикативнији. Ранко Симовић (руководилац — правне службе), пре него што је дошао у За-

вод за уџбенике, никада није писао песме, идеолошке распре и теоријске студије. Сада то чини у изобиљу, наравно, у издању Завода за уџбенике. Пише и песмице за букваре. Наравно уз обилат хонорар. О вредности нећемо да расправљамо. Ранко Симовић, такође, у окриљу Завода, пише „истраживачки“ — „Комунистичка мисао између два рата у Србији“, (1989.). Књига се уопште не продаје. Потом, увидевши, „laissez faire et passer“, неизбежно, „све тече све се мења“, да Човек, сигурно залази у Другу религиозност, Ранко Симовић, покушава да „промени перје“, и то, мора се признати, ради врло успешно, набацује збирку, „Слава Светосавља“, (опет — за малу децу), преко ноћи од ортодоксног, заклетог безбожника, (атеисте), незнабошца и богохулника, прераста у неког „запаливог“ верника. Од почетка ове године до данас, излаз је нашло, свих 12 комада, овог страшног — дела.

Од 100 лица, колико броји Завод за уџбенике, у најближем, речју — „крвном“ сродству, налази се око 35 чланова колектива. Завод за уџбенике, понајпре, подсећа на неку невиђену, „сродственичку“ скупину, наказну и гнусну конгломерацију — нагрђе, непознато новом добу, савременој цивилизацији, модерном човеку и току живљења. Та непојмљива, чудна, нешто — скаредна и поремећена скупина, (заједница), „колектив“, изукрштана, дословно, крвно, вертикално и бочно, параболома, одоздо — одозго, делује саблазно и мучно. Вични су ниским радњама. Прозирни су и макијавелисти.

ОРБИТА

У Заводу као по неком невиђеном правилу да су радна места предодређена, за блиске, најближе и саме — „претке и потомке“. У Заводу за уџбенике, данас раде Лазовић Милојко и Лазовић Зоран, (отац и син), Поповић Милица и Поповић Дејан (мајка и син), Мишовић Батрић и Мишовић Селвера, (отац и кћи), Рајтинг Стана и Рајтинг Бојан, (мама и син), Лакичевић Радмил и Лакичевић Зорица, (жена и човек), Чолић Ратомир и Чолић Драган, (Чолић Ратомир је рођени брат Драгановог оца + Миша Шилегиновић, који је син, кума и најближег Чолићевог суседа из с. Грабовица код Вальева), потом Нешић Илија и Тодоровић Драган, (блиско сродство с мајчине стране), итд.

Све оволике, јадне и кукавне, родбинске везе, (пријатељске не помињемо), да ли да се припишу случају или сили ван наше моћи. Гледајући сву, сродственичку, изукрштаност у Заводу за уџбенике, човек, просто, више не верује ни у случај. Црна тројка, Богавец, Ранко Симовић и Ратомир Чолић, на кључне положаје, рукополажу, лица која им служе као „штић“. Ратомир Чолић, постепено, мора се признати, врло препредено и вешто али и толико прозирно, каналише, преусмерава ствар, тихо припрема терен, на рачун Завода, дошколује, блиске сродственике и суседе, да би „поклопио“, боље позиције.

Докле човек, несносно да подноси и трпи? Гледајући како су нам звезде на небу распоређене, овакве појаве још дуго ће нас пратити, „избацивати из орбите“, излагати недаћи и мукама.

Ољег ВОЈВОДИЋ

ДОК РАТ ТРАЈЕ — СРБИЈАНСКА СРБИЈА У ЕГЗИЛУ

ФУКАРСКИ СИНДРОМ ВЛАСТИ

Хоћемо ли дозволити да Србија, по први пут у својој историји, буде потпуно сама на планети са 160 држава, да јој нико не буде савезник? Изгледа да хоћемо, ако је судити по тврдњама српског Ерикта Рема који би да нас супротстави баш свима „ако дођу у питање интереси српског народа“. Питам, о којим интересима српског народа говоримо?

Пише: **Зоран ПЕТРОВИЋ
ПИРОЋАНАЦ**

Је ли наш интерес да, због трауматизованих нео-комесара увезених из прека, сви до једног изгинемо, јер смо, наравно, свети народ? Србија кроз овакве дискурсе, уз одушевљено слушање много већег броја присутних но овде, незадрживо клизи у **национал-тоталитаризам**. Тај феномен стручњаци најчешће пореде са не-

мачким национал-социјализмом, и с правом. Но, ја тврдим да је у овој сулудости, Србија гурана на неомуџахедизован начин.

СРПСКИ МУЏАХЕДИНИ

Када новопечени и новокомпоновани Срби, комуњаре-крвождери и крвопије српског народа, преузимају чак и речник хомеинијевске религиозне тоталитарне иранске револуције, онда је разлог за нашу забринутост ве-

лики. Објашњење за нашу варијанту хомеинизма, пронашао сам код бившег председника Ирана, Бани Садра, који цитира Хомеинија, а као да је цитирао домаће идеологе који муџахединизују Србију: „Ако Иранци добију оно што им је потребно, они се неће више борити за победу Ислама у свету. Ми морамо да изазивамо непрестане кризе, да ревалоризујемо идеју смрти и мученика... Ако би у авантури Иран морао да нестане, то није важно. Важно је да читав свет утопи у кризу. То је оно што се подразумева под „извозом револуције“. Наравно, када замените реч Иран, речима Хрватска, или Србија, све опет функционише.

Други пример је из истог идеолошког круга у Србији. Париски „Монд“ је објавио репортажу о **Црној легији** у Хрватској. Међу плаћеницима из света, ту су наравно и Немци, али и Французи. На Тргу слободе пре неки дан окупила се велика маса света да протес-

тује против фашизма у Немачкој и ту је свакако било највише добронамерних и забринутих грађана. Премакло им је, међутим, да су тога дана говорили и интелектуалци који су годинама кокетирали са европским фашистима и реимпортовали нам те антиславјанске и антисрпске идеје. Управо експоненти профашизма у Србији, који се бусају како су једини прави, истински Срби, боравили су пред лето у Паризу и водили дуге разговоре са Жан Мари Ле Пеном, вођом фашиста у Европи. Ти супер-Срби заборавили су ситницу: Ле Пен је два месеца пре тога боравио у Загребу и договорио о многим стварима са хрватским „моронима“ и „болидима“.

Један од директних резултата из Загреба било је то што су ових дана и француски плаћеници, присталице Ле Пена, у редовима Црне легије. И тако, ето, дође до дијаболичне везе српских нај-Срба са Ле Пенем, који је познат по томе што тврди да су концентрациони логори јеврејска измишљотина. Дакле, ти наши супер-Срби сарађују са онима који такође тврде да смо ми измислили Јасеновац, Козару и све наше јаме. Ето како супер-Срби остварују „успешан“ политички маркетинг Србије у свету. И онда се још чудимо зашто нас свет презире. Па у самој француској тај Ле Пен важи за последњи шљам, љигу и политичку сиду. Нама је неопходна **васколика духовна деконтаминација**. Говорим о Србији затомљеној, спутаној, осуђеној и даље на **унутрашњу илегалу**. Говорим о Србији коју изједају **кретенизације** једног ретроградног погледа на свет, једног **сидачног идеолошког насиља**. Говорим о Србији која није моја.

ГОСПОДСКИ ФРОНТ

Ја видим тек једну артифицијелну, первертирану, отуђену, покрадену, очерупану изгажену, масакрирану, опустошену, слагану, више деценија бестијално силвану Србију. Видим Србију која као да је изашла из конц-логора. Мора јој се одмах дати кисеоник, јер је на измаку, али јој нико не приноси нову боцу, јер се свака таква помоћ третира од оних проституисаних интелектуалних стубова режима као намера да се уништи српски род. Замислите, свеж кисеоник могао би нас и убити, па је упутније да умремо сви у смраду и од асфиксије. То препоручују они из национал-социјалистичког театра гињоле, у народу познатијег као САНУ. Видим Србију која је дрогирана кретенизацијама толико да је постала зависна и нема снаге да одбије хомеинијевску дрогу коју шприцају неокомесари у улози српских Ернеста Рема.

Наш **српски господски фронт**, који је покренут у марту, већ месецима трпи и тешке поразе у чаркама са **фукарским синдромом**, које се воде на улицама наших градова и села. Та импортована духовно-идеолошка фукара и даље хара и напредује, нарочито по српској провинцији.

Је ли могуће да је Србијанцима фукара судбина? Зар Србијанци још не виде какву им пошаст доносе увозни неокомесари? Зар им није јасно да у Србији не владају Србијанци, већ трауматизовани типови који би да и наши унци наплаћују у крви геноцид над Србима? Ко је досад уопште питао Моравце, Шума-

динце, Ере, и остале Србијанце, шта мисле о тихој и монструозној окупацији Србије у којој немају ваљаних србијанских представника у Парламенту? Ко је, осим углавном отпадака нашег рода, у врховима српске власти.

Зато треба већ једном јасно и гласно рећи: ова власт је не-србијанска дакле антисрпска, јер ни Срба из прека нема без Србијанаца. Тако је одвајкада било и тако ће бити увек. То нека запамте актуелни властодршци са нескривеним суицидалним тенденцијама. Српски народ није народ самоубица и он више неће дозволити десетковања свог становништва за рад хитања у пределе небеске Србије. Српском народу је место најпре чврсто на овој земљи, његовој земљи, а за небо место ионако чека. Архитекте нашег безнађа морају да знају да се приближава време када ће Србијанцима, Шумадији и Морави, сигурно да „пукне филм“, а онда, леле си га мајци тим бизарним специјенима нашег рода који су играли на краткопрогашку варијанту обмане и лажних нада.

Ко ће ускоро платити Србијанцима и Србији то што нам је доходак по становнику испод 1000 долара, а пре 16 година је био 25000 долара? Ко ће Србијанцима платити за подругљиву песму која се већ певуши: „Судан, Габон и Србија /то је песма најужнија. „Наша духовна деконтаминација није могућа све док нас ове протуве и сисачи српске крви закивају за дно планетарне заједнице од 160 земаља, уз бедних око 100 долара по глави становника. Да би се дошло до бар 5000 долара по глави, за почетак, нужно је да њих директно ударимо-у главу.

Зар српском народу још није јасно да је српски господски фронт покренут у марту, како је рекла мудра госпођа **Симон Веј**, европски парламентарцац и бивша председница Европског парламента, пробудио већ изгубљену наду читаве Европе и света за нашу Србију! Зар нам није јасно да смо тада уверили Европу да Срби нису никакви **комунољупци** и да им ни на крај памети није да у XXI век улазе са неокомунистичким шупљоглавцима на челу? Зар није било очигледно да нас тад нико у свету није мрзео и да нико није водио некакав рат против православаца? И зашто смо онда попустили, зашто већ тада нисмо ишли до краја и отерали актуелну власт укаком мотком?

ОПОЗИЦИЈА — САМО ЗАЈЕДНО

Зато што нам је опозиција, на жалост, и даљ рахитична и малокрвна. Она то није стога што нема интелектуалних капацитета, него стога што не мисли довољно на будућност и потомство, што су јој ускопартијски интереси и тренутне комбинације досад замагљивале глобалне циљеве. Топло се надам да на предстојећим општинским изборима опозиција неће поновити децембарску грешку, излажења на изборе под условима које диктирају социјал-комунисти. Опозициона платформа и коалиција српског фронта отпора мора се засновати на основном принципу: постоје Срби и Србија на једној, а социјал-комунистичка кретенизирајућа власт на другој страни. Комунистима се не сме поново дозволити да нас преваре, јер су, откако постоје, једино

обмањивали, лагали и разарали. Удружена, али истински удружена, опозиција мора, уместо да иде на комунистичке изборе, да отвори **србијански српски фронт** и тиме започне мукотрпну борбу за враћање свих наших затурених, осакаћених, скрајнутих и забрањених духовних и друштвених стандарда. Опозиција се мора изборити за **српску нулта позицију**, јер смо сада много ближе бездану. Властодржачки „морони“ се надују да ће опет на Теразијама шашица људи лапрдати до прве кише, а они ће несметано наставити даљу девастацију и разарање Србије. Опозиција овога пута мора да иде много даље, наравно једино заједнички. Интелектуални корпус Србије мора да стане уз опозицију. Упућујем и апел цркви да престане са цинцулирањем комуницима, јер и она има, као и увек, огромну одговорност за будућност отаџбине.

Сви заједно, тирјанству ћемо стати за врат и успећемо да Србију откључамо из безизлаза у који су је угурали комуници. У том отпору важан је сваки грађанин, јер је духовна субверзија глупости једна од дужности свакога ко себе не сматра бесловесном масом за манипулисање.

И ово је најважније. У том спречавању да нам Србију отерају дефинитивно у бестрагију, знајмо да је отпор ради повратка духовних стандарда у наше животе наш дуг према деци и будућности. Наша деца обавезују нас на рушење фукаре, јер смо и ми сами већ део ропотарнице ружне прошлости. Наши клинци морају да добију друштво са компјутерима у свакој учioniци и болнице достојне сваког људског створа. Наша деца морају да имају широм отворене прозоре и врата Србије према Европи и свету. Наш подмладак не сме више никада да маше заставицама било ком лидеру Србије, под било каквим изговором. Нашој деци не смеју они који су деценијама пљували по нашим духовним вредностима да сада држе брзопотезне течајеве српства. Нашу децу не смемо бацати у комуњарску арену са неокомунистичким муџахединизованим комесарима владајуће странке и њиховим сателитима.

— Наши клинци, то знам поуздано, презиру ове „мороне“, њих презиру чак и сопствена деца. Па зар нас онда није стид што то суштинско антисрпство на власти дефинитивно не склањамо у отпад историје? Ако ми, грађани Србије и Србијанци, нешто не учинимо, ови увозни идеолози српства све ће нас докрајити; јер се већ хвале таквим листама. Сетимо се само ко нам је дојахао са комунизмом у Србију 1944. и ко нас је цивилизацијски завио у црно? Разне Шесте личке и друге српске јединице Титових верних слугу из прека. Србија то не сме још једном да дозволи, јер синови тих Титових партизана ових дана новим ратом желе Србију поново да на силу вежу за милошевићевски нео-комунизам, уз спровођење цивилизацијске нове српске Сливнице.

Уверен сам да код Србијанаца ова прерушена стара грдоба комунизма неће поново проћи.

ДР МИЛИЦА ГРКОВИЋ: БОРАЦ ЗА О(П)СТАНАК СРБА
НА КОСОВУ

НЕСВРСТАНИ СУ ПОСЛЕРАТНО ОТКРИЋЕ

Наша саговорница је заљубљеник у Косово, један од оснивача
Удружења за помоћ Косову „Солидарност“, чланица управног одбора
Кола српских сестара у Новом Саду...

Косово је пред ширењем сукоба на запад пало у засенак. Колико је трајно примирје? Могу ли се обновити мостови ка албанском живљу, и како вратити Србе на Косово?

Косово у прикрајку чека шта ће се догодити са северним републикама. Колико ће трајати мир, зависи од расплета односа са Словенијом и Хрватском. Између Срба и Албанаца покидане су скоро све везе. И раније су биле лабаве. За сада нема снаге која би градила мостове. А како вратити Србе? Као члан Одбора за повратак исељених могу да кажем да успех акције није у складу са интересовањем које је владало. Тако на пример, лане је 700 Срба само из Ријеке изразило жељу да дође и заувек остане на Косову. Међутим, ту су пали на испиту многи који су у име српске државе били задужени да остваре овај задатак. Ту, пре свега мислим на чланове Председништва, Извршног већа, затим представнике Централног комитета Савеза комуниста, итд. Навешћу један пример. На захтев Косоваца и других који су помагали Косово, 25. X 1990. Председништво Војводине изабрало је Одбор који је задужен да прати реализацију програма које Војводина има на Косову. И поред тога што сам писала председнику Председништва Војводине да је потребно имати тачан увид шта се добро а шта рђаво чини на Косову од стране Војводине, до данас (20. VII 1991) тај Одбор није сазван ни један једини пут.

Па шта се онда највише може учинити на Косову? Ако је људе тешко вратити, могу ли се задржати, или бар, сачувати трагови боравка на тим просторима?

Није на Косову угрожен само српски народ. Угрожени су и муслимани и Роми. Погрешноје сводити све на српско-албанско питање. Косово и Метохију треба посматрати слично као Војводину, као област сачињену од мноштва различитих нација. Не сме се заборавити на Горанце, који ни по коју цену не би пристали на Велику Албанију. Због исламских имена често их мешају са Шиптарима, али они немају никакве везе. Напротив, и њих су као и Србе ови често угрожавали. До краја XIX века Горанци су се претежно бавили сто-

чарством. За њих је била највећа несрећа када су их у прошлом веку опљачкали Шиптари из Љума. Тада су они економски потпуно уништени и почели су да одлазе у печалбу по разним градовима Балкана.

Турци су такође угрожени и требало би и за њих поставити питање националних права. Рома је на Косову веома много, и тамо живе теже него било где. Не могу се заборавити ни права Хрвата којих има у Призрену, Јањевицу и неким другим местима, и који су пред шиптарским терором најчешће одлазили у Хрватску.

Ако се права дају искључиво Шиптарима као националној мањини, онда иста права треба дати и осталима, да се исправе грешке почињене у прошлом периоду. Треба им помоћи да се подигну. Већина албанских интелектуалаца сматра да је Велика Албанија и Косово република већ свршена ствар. Не треба овде превасходно кривити вође Албанаца. Они су добро обавили свој посао. Треба кривити Србе који су у протеклих пет деценија водили српску политику. Многи од њих се данас појављују као спаситељи. На пример, данас се поставља питање ћирилице као српског писма и многи се питају како је ћирилица као вековно писмо тако брзо нестала. А рецимо, поуздано знам да је Милован Ђилас после рата одлазио у Македонију и саветовао творце македонског правописа и писма да узму латиницу, па да тако Македонци пристају с једне, а Хрвати с друге стране, и тако заувек униште ћирилицу.

БИТНЕ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ

У политичком животу Србије Јачају десничарски процеси. Како то коментаришете, шта мислите о четницима и о феномену Шешел?

Све је то само епизода у политичком животу Србије.

Да ли је тачна теза да народ има вође какве заслужује? Шта мислите о српским лидерима?

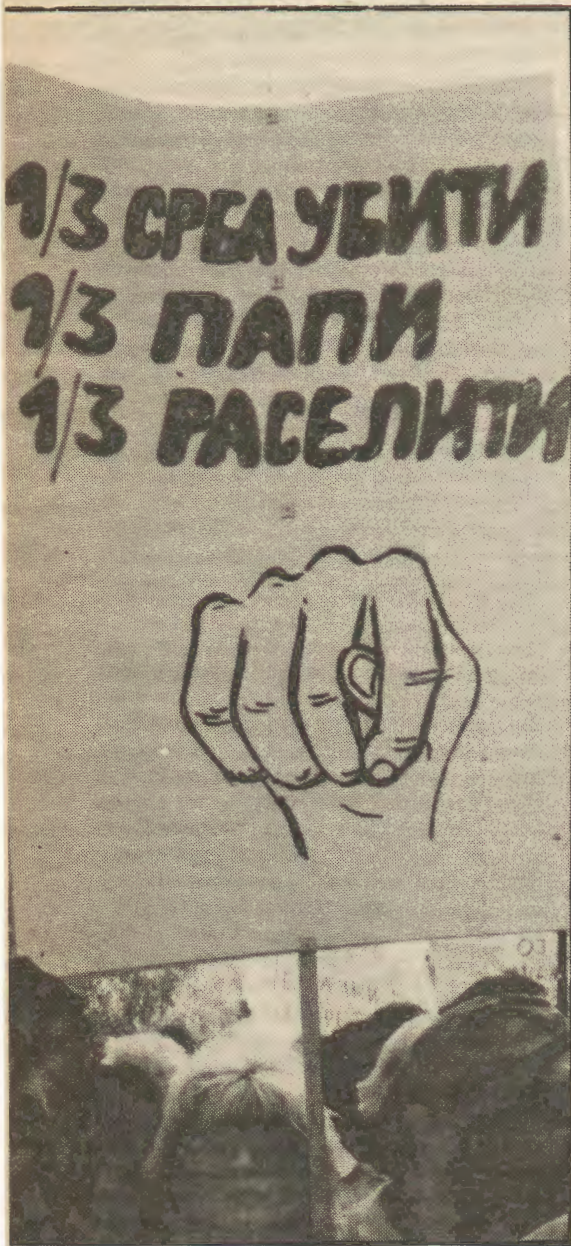
Та пословица није тачна. Сигурна сам да имамо добар народ. Погледајте како од срца ових дана примају избеглице, деле са њима хлеб и кров над главом. Сведок сам доброту обичних људи. Несебични су, пружају све што могу, помажу, саосећају. Имамо бољи народ него вође. А лидера, имамо их и превише...

Као што рекосмо, сукоби су се последњих месеци више пренели на запад. Да ли је ово грађански рат, и може ли се избећи његово ширење?

Ово је први рат. Биће среће ако се заустави. Добро је да се војска повлачи из Словеније. Међутим, словеначке границе нису тако тежак проблем као српске и хрватске. Како се може размрсити крива Гордијев чвор? Срби су у Хрватској годинама ћутали, трпели велика понижења. Надали су се да ће бити боље. Више се не надају. Подигли су се. Зна се да нема повратка на старо. Ја их добро познајем. То је ратничка и херојска крв. Већина је одлучила да се бори до победе или смрти.

Како из тог клупка, када су везе између Срба и Хрвата веома снажне. Да ли ће преовладати разлике?

Срби и Хрвати потичу од истог словенског

корена. То показује језик, лична имена у историјским изворима и називи места. Међутим, давно су се раздвојили и поделили. Као што се разломљен хлеб више не може спојити, тако су и Срби и Хрвати данас дубоко подељени.

Колико су Срби у Србији, Војводини, Косову, Хрватској, међусобно слични, а колико различити?

По мом мишљењу, Срби су у социјалистичкој Југославији били подељени на низ центара. Стварала су се посебна српска језгра у Сарајеву, Приштини, Београду, Новом Саду... Ти центри били су одвојени републичким границама, а политичари су се потрудили да оне буду што чвршће и што дубље. Међутим, будуће је најважније да се сачува целовитост српског културног бића, свеједно где се налази. А кад је реч о разликама, па, оне постоје, између два села, између две породице. То није разлог због кога треба тражити аутономију. По тој логици, и градови би требало да је имају. Зар нема разлике између Новог Сада и Београда, или Панчева, на пример? За аутономију су битне националне мањине.

Шта мислите о припајању Крајине и српских крајева у Хрватској Србији?

Словенци и Хрвати су одлучили да оду из Југославије. Та њихова воља мора се поштовати. Срби у Крајини и Славонији, Барањи и другим крајевима желе да остану у Југославији. И њихова жеља мора се поштовати.

Треба ли нам уопште Југославија, и каква?

Наши преци су пролили много крви и потрошили много снаге да створе Југославију у уверењу да је она спас за све јужне Словене. Многи умни људи у нашој прошлости су веровали да је Југославија остварење неког вековног јужнословенског сна. Тако су учене многе генерације. Није се ни могло сумњати у учитеља. Већина Срба је искрено веровала у југословенство. Али, за љубав није довољна само једна страна. Срби се трезне од пијанства југословенством, али то није ни мало лако. Болно је кад се губи део бића. Већина је рођена у Југославији, провела живот, створила пријатељства... Много је мешовитих бракова. Све то није лако. Болно је, али истинито да Срби мора да се помире да су њихове жртве да створе и обнове Југославију данас само губитак, када се те Југославије многи одричу. Ова генерација се окреће интересима српског народа који су били запостављени на рачун југословенства. Није искључено да ће неке нове генерације покушати поново. У историји је све могуће.

ПОЛИТИЧАРИ И ОФИЦИРИ

Где смо више, на Балкану, или Европи?

Ми смо на размеђу две цивилизације — романске и византијске. Некада свуда, а некада нигде. Сада — нигде. Где је Србија била током многих векова, можда је тешко дефинисати. Јасније ће бити ако се подсетимо неких примера који илустрирају место Србије у прошлости. Стефан Првовенчани је био ожењен ћерком византијског владара Алексија Анђела. У XII веку на српски двор доведена је принцеза Јелена Анжујска да буде жена српског краља Уроша. Двор Стефана Лазаревића још увек се налази у Будиму и сведочи о

српско-мађарским државним везама. Одећа цара Лазара била је направљена у Италији. Ови примери показују с ким је све Србија у својој историји одржавала везе. Савез са не-сврстанима су послератно откриће неких вођа. После рата су насилно порушени мостови са културним круговима у којима смо некада јаче, а некада слабије били вековима присутни.

Многи, на пример сматрају да је Свети Сава сам почетак наше духовности, а Немања, наше државности. Ја сматрам да су Свети Сава и Немања в р х у н а ц једне мало познате духовности и државности која је пре тога живела у српском народу. Нису могли ни Свети Сава ни Немања да се тако сјајно вину у висине, а да нису имали добре темеље у некој мало познатој српској традицији. Сматрам да су корени српске духовности много дубљи него што многи замишљају. Да није тако, зар би српска редакција језика Светог Саве била тако савршено утемељена? Стефан Немања и његови синови представљају почетак једне династије која се у родбинском и у сваком другом погледу наслања на српске владаре ранијих времена. Дакле, корене српске државности и културе, треба тражити много пре Светог Саве.

У историји се мало зна да је Јелена, српска принцеза, старија од Стефана Немање, удата за Белу II, била чувена мађарска краљица, врло утицајна личност на двору, а да је њен брат Белаш, био значајан владар на мађарском двору у XI веку, и познатик многих европских владарских кућа.

Спас српског народа, јединство, држава, демократија... који је ваш редослед ових појмова?

У овом тренутку на првом месту дошло би јединство. Међутим, заборавили смо на још неке речи које ће ускоро почети да кључају, а које су у редоследу мало потиснуте. То су правда, посао, хлеб, стан...

Колико интелектуалци могу да поделе одговорност са политичарима за стање у коме се налазимо, и шта они могу да учине да испливамо из сукоба?

Не верујем да интелектуалци могу много да учине. Највише што би се од њих могло тражити то је да преко својих пријатеља у свету кажу истину о нама. Кад је ратно стање, као код нас, одлучују политичари и официри.

Може ли без (више) крви?

Крв је потекла. И ја се питам: може ли се крвопролиће зауставити? Никоје није лако. За нас ће бити срећа ако се не сатремо у вртлогу рата. Међу мртвима нема осећања ни пораза ни победе, мртви не славе ни рат ни мир. Хрватицу боли смрт сина исто као и Српкињу и Словенку. За генерале — војници су бројеви, за мајке — цео живот.

БАЛКАНСКА РАСКРСНИЦА

Србији пребацују кршење људских права, склоност ка ауторитарним режимима, генетски комунизам... Шта је од свега тачно, и колико конфесионално опредељивање утиче и на ставове великих сила према нашим народима и републикама?

Шиптари на Косову у Србији добили су највећа могућа права која може имати једна национална мањина. Најбољи док је то што

постоји Универзитет на албанском језику, Академија... Ако се саберу албански академици из Тиране и из Приштине, онда испада да Албанци имају две националне Академије, и процентуално, највећи број академика на Балкану, као што су на Косову имали највећи број студената на свету, у односу на број становника. Шта би се рекло да је Србија донела одлуку да њене националне мањине имају она права која имају Срби као национална мањина у суседним државама. Заблуда је да су Срби генетски комунисти. Не треба овде у комунисте рачунати оне који су се учланили у Партију из личних интереса и користи (да би добили положај, радно место, стан). Овде искључиво треба посматрати независне људе, а то су на првом месту српски сељаци. Ни 5% сељака нису били чланови комунистичке партије. Што се тиче приче Америке о болшевичкој Србији и да запад неће да помаже Србе болшевицима, волела бих да ми се одговори само на једно питање: како је тај исти запад могао мирно да гледа како се после рата одузима имовина од Срба и како се од најбољих људи стварају бескућници, како је деценијама гледао да најпаветнији људи Србије, ако нису морално политички подобни, не могу доћи на руководеће положаје, како су примали Јосипа Броза Тита и давали су свакојаку помоћ, како су примали хиљаде комуниста да се усавршавају на њиховим универзитетима, да им дају стипендије, а да не поведу рачуна ко ту помоћ добија. Да су за све комунисте на челу са Брозом била затворена врата и код Папе и код свих западних државника, онда бих и ја другачије говорила... Да ли је у питању интерес, или нешто друго...

Шта мислите о повратку монархије?

Ја о Карађорђевићима искључиво размишљам као о обичним људима из мога народа којима је направљена страшна неправда. Немам разумевања за оне који су им отели домовину, а истовремено благонаклоно гледали на долазак качака из Албаније. Однос од стране државе према њима личи на неки начин на оно што су у Русији болшевици учинили са царском породицом. Не сме се заборавити да смрт није само физичка. У античком свету, прогонство се сматрало највећом казном. Ко је имао право да прогони децу краља која никоме никакво зло нису учинила? Не може се ничим оправдати то што им још ни после пола века није дозвољен повратак у домовину. И поред тога што су давно прогнани, живе мислећи на своју домовину и несрећу у њој. Принц Томислав Карађорђевић, последњи живи син краља Александра, када је чуо шта се догађа са Србима из Хрватске лично ме је назвао и понудио ми помоћ у храни и лековима. Обећао је да ће је послати преко Кола српских сестара.

Можете ли у историји потражити паралеле садашњим збивањима?

Само Бог зна да ли је било лакше или теже 1389, 1690, 1804, 1912, 1914, 1941... Историја је забележила многа зла и много тешких судбина појединаца и народа. На овим просторима српски народ је научио на страдања и ратове, на борбу и подизања, на поразе и победе... Данас се на Балкану решава судбина српског народа.

Разговарала: Теодора РАЗУМЕНИЋ-ПЕРИЧИН

(НЕ)НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ: ДОБРИВОЈЕ БУДИМИРОВИЋ — БИЦА (СПС)

ПАПКАРИ У ПАНИЧНОМ БЕГУ!

Посланик из Свилајнца свим српским домаћицама жели добар дан и за данашњи ручак преподучује главу у шкембету.

Има ли кога да је пратио телевизијски пренос маратонске седнице Скупштине Србије у време мартовских демонстрација, а да није упамтио то неодољиво моравско лице и те језгровите и енергичне порукe? Добривоје Будимировић, народни посланик из Свилајнца, позвао је тада своје колеге из скупштинских клубова да заједно пођу и разјуре ту балавурдију са Теразија.

Односно Будимировић је, погађате, посланик СПС. Али, верујте, никада није био комуниста. Једноставно, идеологија је у његовом животу играла епизодну улогу. У свом ресавском крају Добривоје Будимировић, звани Бица (грешите ако мислите да не воли да га тако зову, напротив, чак се често и сам представља својим надимком), остаће запамћен као школски пример паланачког кабадахије.

Сви његови снови почели су да се остварују оног тренутка, када је пре десет година постао директор средње пољопривредне школе у Свилајнцу. Показало се да није неспособан, за кратко време повратио је углед школи са предатном традицијом. А преузео ју је у доста запушеном стању.

Али, све има своју цену. Јер, Бица је човек који воли живот, а и власт над смртницима. То су први осетили професори у пољопривредној школи. Директор Будимировић не трпи супротстављање његовим визијама — ко, шта и како треба да ради. „Формалности“ често заобилази, па тако професорка књижевности Миља Петковић, због тога што се дрзнула да Бицином кумчету да слабу оцену, бива суспендована а затим и избачена са посла. Мимо било какве процедуре, Бицином неограниченом вољом.

Професорка се не мири с тим, већ подноси тужбу суду удруженог рада који је јула прошле године враћа на посао. Ту одлуку потврђује и суд удруженог рада Србије.

Али, Будимировић не би био то што јесте да не прибегава новом трику. Издаје решење којим професорку распоређује на место васпитача у школском интернату, а на њено место доводи колегиницу која нема ни положен стручни испит. Уосталом, Бица резонује онако здраво — сељачки: шта ће пољопривредним техничарима сналажење с падежима? Ни он их не зна све, па му опет иде одлично у животу. (Није згорег поменути, Будимировић је по струци агроном, просветним радом се никада није бавио).

ФАРАОНСКЕ ПОТРЕБЕ

Професорка Петковић поново успева да на суду обори ову одлуку, за коју и сам судија констатује да је донета искључиво због шикарирања тужиље.

Будимировић је сада већ љут као рис. У јуну ове године доноси решење којим професорку враћа на њено радно место, али је не укључује у наставни процес. Напокон, 19. овог месеца проглашава је технолошким вишком и распоређује на место учитељице у основној школи у једном оближњем селу, на одређено време (да би јој по истеку тог рока престао радни однос). Овакво разударно понашање више ни суд не може да заузда. А питање је да ли би се и усудио. Наиме, у политичком животу малог Свилајнца одиграле су се крупне промене. Добривоје Будимировић звани Бица бележи метеорски успон: у року од само две протекле године постаје председник општине и народни посланик у Скупштини Србије.

Директорску фотељу у школи не напушта. А и зашто би? Горе поменути успешан рад школе и даље изгледа онако како га је Бица замислио: школа од „учила“ поседује 130 ха обрадиве земље, свиње, овце, краве и остало... и, на крају, бесплатну ученичку радну снагу. Поред свих ових природних и друштвених погодности, које су Бици отвориле перспективу раја, гре'ота је било не проширити делатност — па је у објекту који се у општини званично води као свињац никла кафа-

на. Затвореног типа, наравно. Знао је Бица у минулој деценији да угости једног Вукоја Булатовића, а после промене политичког курса и нове звезде из истог краја, такође проверене љубитеље доброг залогоја и капљице — др Данила Дачу Ж. Марковића, министра просветног, и Радмила Богдановића, министра полицијског (у оставци).

После мартовских догађаја у Београду, у Свилајнцу се донекле и опозиција пробудила. За сада још увек безуспешно, али бар покушава да пронађе Бицину стаклену браву. Прва се прилика указала изласком занатлија из Свилајнца на протестни скуп у центру града. Повод је био више него личан: за задовољавање „сопствених болесних амбиција и фараонске изградње месне инфраструктуре“ (како се на скупу чуло) Бица је малим привредницима разрезао комуналне и административне таксе 48-пута веће него у општини Крагујевац!!! На тај начин Будимировић је прикупио око 50000 старих милијарди које је уложио у преуређивање старе царшије и центра града. У међувремену, као мали привредник (!?) добио је од „Инвестбанке“ кредит за изградњу сопственог локала на том истом месту.

БИЦЕ ОКО НАС

Још једном доказ да Бица с комунизмом нема никакве везе: он све то чини у исто време док друштвени сектор буквално пропада (само је Фабрика вијака морала да отпусти 200—300 радника).

Колико је у свом месту популаран, говори податак да му је неко од суграђана летос запалио кућу. Починилац није пронађен, међутим, Бица је у томе препознао злочиначку руку опозиције, па је њене упорне захтеве за просторијама прокоментарисао тако што је свим „несоцијалистичким“ странкама понудио место у капели на месном гробљу?!

Најновији скандал везан уз Бицино име односи се на једно самоубиство. У светозаревачком листу „Нови пут“ појавио се 4. септембра текст о Бицином „урбанизму“ (намерио се да поред солитера у центру Свилајнца, у припадајућем паркићу подигне турист—биро). Међу потписницима петиције налазе се станари солитера и угледни Свилајнчани, који су се успротивили оваквој самовољи; општински тржишни инспектор, службеница правобранилаштва, судија општинског суда и Љубомир Вукчевић, брат Бицине „десне руке“, секретара за привреду Војина Вукчевића. Побеснели Бица је осталима са списка поручио да ће бити најурени са посла, а Војину Вукчевићу наредио да брату пошаље екипу комуналаца који ће да му сруше бесправно подигнуту гаражу. Несрећном Љубомиру живци су попустили и исте вечери је себи одузео живот.

Ето. Чувајте се.

Бице су свуда око нас.

А. Ц.

ЦРНА ГОРА ПРЕД ГРАЂАНСКИМ РАТОМ ОРУЖЈЕ ПОДЕЉЕНО КОМУНИСТИМА

Власт у Црној Гори наоружава грађане по страначкој припадности и низом акција милитаризације опасно прети миру.

Док су црногорски комунистички прваци, смишљајући што шареније фасаде за своје испразна предизборна обећања тврдили да су комунистичко име задржали елементарног политичког поштења, а учитељице у школама давале ђаци писмене задатке на тему „С Момиром и Милом у боље сјутра“, мало је ко вјеровало да се стари модели понашања и живота у стегима униформно-ретардиране свијести могу повратити у свој својој бестијалности. Још мање, да ће у посљедњу деценију овог вијека Црна Гора ући са свим садржајима тоталитарно-репресивних режима и полицијско-партијских држава за које наивна Европа мисли да су бесповратно нестале са планетарног простора.

Данашња Црна Гора изгледа управо тако. Заправо, она је постала само привид, оличење умирућег друштва, држава које нема. Са људима осакаћеног духа, изгубљене храбрости, достојанства, морала и перспектива. Жалосно „младо и паметно“ руководство које јој је подарио Слободан Милошевић (доказујући тако колико ниско мишљење о њој има), довело је ову Републику у простор безизлаза, учинило је обезличеном, обезглављеном и осрамоћеном, чак и по питањима која представљају њене виталне интересе, убрзало привредни колапс и, што је најболније, допринијело да попут дотрајале крпе буде раб-

љена у прљавим политичким играма званичне Србије, Хрватске и Словеније. Покушај да Црна Гора након једнопартијског добије једностраначки систем у потпуности је успио, пошто је „заједница опште једнакости“ природно морала бити организована са једном партијом и једним вођом. Партија у лику маскираних комуниста, слијепих сљедбеника својих српских покровитеља и београдских вођа копиран у два примјерка, учинили су Црну Гору простором у коме је све оно што није подвезано под капу милошевићевско-шешелјевског покровитељства сатанизовано у толикој мјери да је губљење посла и писање потјерница постало само блага претходница отвореном терору и нескривеној фашизацији који се свакодневно уселјавају на ове просторе.

Црна Гора чини посљедње припреме да уз проглашење еколошке државе буде награђена епитетом сметлишта уједињене Европе. Није, стога, неко без разлога предложио да би у складу са овдашњом актуелном политиком што прије требало створити услове да се овамо допреме све оне силне срушене бисте и статуе, од Кардељевих до Ленинових, које су у посљедњих пола вијека ружиле дивне просторе од Сежане до Владивостока. Можда би још једино такав Музеј комунизма могао спасти Црну Гору од надлазеће економске биједи и ратног ужаса који као да грижелукују њени „млади и паметни“ челници.

ВЛАСТ И ОРУЖЈЕ

Прикрити биједну економску ситуацију, под окриљем рата спријечити неминовни социјални бунт и спремно дочекати миг „вели-

ког вође“ за поход који би искушао оданост господару, постале су одреднице дјеловања црногорских властодржаца Нечуvenом медијском кампањом и гушењем сваког отпора (иначе малобројне опозиције) у Црној Гори су створене све претпоставке да се становништво уведе у крвави, беспоштедни, разарајући рат, не знајући заправо зашто, за кога и у име чега страда. Политика која је умјесто европеизираних предизборних обећања на праг Републике довела оружане сукобе, а у њу уселила немир, страх и безнађе, и даље бестидно батрга у раљама властите неприципијелности, дрско се обрачунавајући са тананим отпором другачије мислећих људи, при том играјући на жици подршке изманипулисаног, испрепаданог и превареног народа који и даље бескрајно трпи.

И када све оно што су натоварили на овдашњег човјека црногорске власти крунишу подјелом оружја по искључиво страначкој припадности, онда постаје јасно да се у мноштву параноидно-психопатских особина које имају младићи из прве поставе црногорске власти, нашло мјеста и за оне које имају карактер нескривеног мазохизма. Како другачије објаснити чињеницу да су становницима Куча, Црмнице, Роваца, Васојевића, бјелополског, рожајског, барског, улцињског и којега све не краја, ових дана масовно дијељене пушке за обрачун са (имагинарним?) непријатељем? Када се зна да су пушке подијељене искључиво онима за које црногорска власт поуздано зна да су сљедбеници њеног(?) политичког курса, онда је јасно колико је мало требало да се изазове раскол са онима који су и овом приликом дискриминисани због морално-политичке неподобности.

Примјер из барског краја, у коме свој изборни пораз Момир и Мило никако нe могу да прежалe, најрјечитије одсликава сву трагику најновијег у низу „оригиналних“ потеза црногорске власти. Недјељник „Монитор“ објавио је да је „у току само једног дана у селу Глухи До подијељено 80 пушака М-48 и по сто метака, што је асоцирало на подјелу оружја коју је 1941. извршила италијанска окупациона војска у овим крајевима. И они су тада знали коме оружје може доћи у руке“, пише даље „Монитор“. „Сада се по тврђењу мјештана показује да су оружје махом добили потомци оних који су га пригрлили од Италијана. Пушке су подијелили Буцо Бајић (брат начелника Центра безбједности у Бару Бранка Бујића), Стојан Сјеклоћа, секретар комуниста у Бару, Благо Ђуришић, секретар МЗ Вирпазар и одборници Миљивоје Б. Вукмировић и Момо Вуличевић“. О свему су обавијестили председник црногорског Парламента др Ристо Вукчевић и министар за унутрашње послове Павле Булатовић. Међутим, до данас, одговора и деманта није било. Наравно, под условом да се демантом не сматра покушај растурања редакције овог недељника, који је након интервјуа са Вуком Драшковићем и објелодањивања низа махинација црногорских челника, постао мета на коју се упућују све отровне стријеле власти и њених сљедбеника. Догађаји у барском крају веома добро су се уклопили у мозаик свакодневног прогона и физичког малтретирања оних који не припадају владајућем начину размишљања, дизања у ваздух аутомобила, кафана и пи-

церија, оружаног препада на барски водовод чије су славине усред туристичке сезоне затворили људи које је власт наоружала за те сврхе... Када се свему додају догађаји везани за 7 бродова прелуђених оружјем које је мистериозно допремљено у барску луку, постаје јасно да ова игарија ватром не слуги ничем добром. Поготово што се ових дана незванично сазнаје да се оружје свакодневно односи на бродове у правду одредишта у Србији и Црној Гори. Тврдње да је оно допремљено из СССР-а као накнада за дозволу да се у стратешки веома важном Бару изгради база совјетских оружаних снага као пандан оној коју ће Американци стационирати у Албанији, биће највјероватније ускоро потврђене или демантоване. За сада, чињеница је да је већ оно што је објелодањено довољан основ за искричава комшијске односе, оптерећене опасношћу да се све нервозније рука на обарачу олако повуче. Не знамо једино да ли би у таквом случају власт сматрала да је онај ко је употребио поклоњено оружје, учинио легално и законито убиство?!?

А да је Црмички крај на ивици оружаних сукоба, потврдио је недавно заказани скуп у Вирпазару, на коме је дио грађана Црмичке желио да протестује против страначког наоружавања и у томе насилно онемогућен од оних које је власт наградила оружјем!

ГДЈЕ ЈЕ КРАЈ?

Шта ће се у Црној Гори дешавати и у ком правцу ће ићи започети процес безумља, зависи у доброј мјери од тога колико ће црногорској власти бити омогућено да развија своје активности. За сада, осим недељника „Монитор“ и повремених оглашавања неких опозиционих странака, једини отпор пружа јој Грађански одбор за мир, који наводи да се „милитаризација у Црној Гори огледа у наоружавању поданичког дијела становништва“, а да власт „и даље ћути не демантујући своје учешће у оружаном снабдијевању доушника и грађана од њеног повјерења“. Узгред, власт је оштала и податак да превоз оружја у Книн и Славонију организује Црна Гора, а да је огроман дио тог пртљага отпремио лично њен премијер.

Народна пословица каже да се „магарац може товарити онолико колико може да издржи“. Када ће народ у Црној Гори масовније устати, за сада се не зна. Наговјештаји и поруке да је стрпљење при крају, не могу бити озбиљнија препрека науму младих властодержаца да доскора мирну и ни од кога угрожену Црну Гору гурну у крвави ратни вртлог. Питање је колика ће јој у томе препрека бити донедавна ноторна чињеница о добрим међунационалним односима њеног становништва.

Да је много тога у првој еколошкој држави прљава, више је него извјесно. Извјесно је и то да политика рата и изолације која Црну Гору и њеног покровитеља води на посљедње европске губилиште нема предуг рок трајања. Свјесни тога, црногорски челаници су ових дана за више од два милиона долара набавили нови авион. Хоће ли им, када дан Д ипак дође, бити довољно његових осам сједишта?

Небојша РЕЦИЋ

МОРАЛНИ МЕЂУСТРАНАЧКИ КОДЕКС У АРАНЖМАНУ СПС НИША

МОРАЛНО ОРАЊЕ

Морални кодекс који је опозиционим странкама у Нишу понудио Главни одбор Социјалистичке партије у Нишу уочи кампање пред вишестраначке изборе по њиховом мишљењу треба да представља темељац „фер-плеја“, да се по њима не би догађале некоректности, којих је, опет по њима, било пред прошлгодишње изборе.

Другим речима, то би требало да значи да нико из опозиције не би требало да реагује да кандидате за народне одборнике из редова Социјалистичке партије, и то све због неког фер-плеја, у име права сваке странке да из својих редова предлаже одборнике. Ипак, нишки социјалисти заборављају да Ниш није у њиховом власништву и да грађане Ниша и те како занима ко ће све бити народни посланик и ко ће их све представљати у вишестраначкој општинској скупштини. Јер, у сваком случају неће мирно посматрати ако се на пример за одборника кандидује **Немања Станковић**, садашњи окружни јавни тужилац у Нишу, или, рецимо, **Војкан Митић**, садашњи председник Извршног савета Скупштине општине Ниш, **Бора Миленковић**, садашњи директор прве приватне банке у Нишу, који је преко ове банке главни финансијер ове странке у Нишу и који на мала врата користи штедњу приватних занатлија да њиховим парама као и прошле године финансира победу Социјалистичке партије Србије у Нишу. Заузврат, од стране челника ове партије, пре свега **Милета Илића**, председника Главног одбора СПС-а у Нишу, чини се све како би се он ове године изабрао за председника Скупштине општине Ниш.

Ових дана је на конференцији за новинаре челник СПС-а у Нишу и народни посланик у Скупштини Србије Миле Илић дао „гром“ констатацију: нишки СПС се поноси што је испунио предизборна обећања. „За нешто више од годину дана, колико смо на власти, скоро смо испунили сва кључна изборна обећања из четворогодишњег „нишког програма“ СПС. Добили смо чврсте гаранције да ће Ниш за највише месец дана добити статус града. Почела је озбиљна констатација Електронске, Машинске индустрије Ниш и Нишке банке. У Нишу се гради, у центру и на периферији, више него за неколико претходних година“, истиче Миле Илић председник Општинског одбора СПС.

Да није у питању Социјалистичка, већ било која друга озбиљна партија, стидела би се „успеха“, који својој партији приписује челник ове партије **Миле Илић**. Ево и зашто. Већ годинама у Нишу нема изградње станова.

С друге стране, пре неколико година, у правом смислу те речи будућашто је продато ни мање ни више него 800 станова. Ни до данас ова велика афера са друштвеним становима није разјашњена. Није, јер су то спречили бивши Савез комуниста и садашњи СПС у Нишу. Тако су неки нишки локални моћници куповали један квадратни метар стана по цени мало луксузнијег пара ципела. Коначно, и сам Миле Илић је на мала врата добио стан од Општине.

Стање није ништа боље ни у Електронској и Машинској индустрији. Оба ова колектива се само вештачки одржавају, без јасне концепције, а новац за плате стиже ко зна каквим каналима из ко зна каквих фондова. Све се то ради како би се уочи локалних избора у Нишу у јавности створила слика о успеху Социјалистичке партије Србије. То се односи и на најављену реорганизацију Нишке општине, која треба да буде подељена на два дела. То се ради без јасне концепције, јер и на тај начин треба да се обави превара, за сваки случај, ако не успеју у једној општини, у предстојећим изборима.

Из тих разлога се инсистира на кодексу уочи предстојећих избора, СПО у Нишу је презрео њихову намеру па је мало вероватно да ће се све то и остварити онако како је СПС у овом граду замислио.

Зоран ЂОРЂЕВИЋ

предузеће за пројектовање,
инжењеринг и извођење
радова високоградње
и завршних радова у
грађевинарству, израду
и опремање ентеријера

estetika-interprojekt

НАЈЛЕПШЕМ ПРОИЗВОДУ НАЈВЕЋЕ НАГРАДЕ!

КИОСК

ДЕО-87

Добитник награда
Привредне
коморе Београда и
Привредне коморе
Југославије за најбољи
индустријски дизајн
у 1989. и 1990. години.

Учесник изложбе
средњеевропског
дизајна у Бечу.

Телефони: 181-983, 627-148, 626-037, 187-968,
180-873, 183-815, 188-822. Телех: УУ ЕСТБЕГ
72534. ТЕЛЕФАХ: 635-751.

Жиро рачун: 60801-601-43757 11000 Београд,
Господар Јованова 34

**ПОВОДОМ „ЦРВЕНОГ ТЕРОРА“ ПОСЛАНИКА ЖИВКА
СТОЛИЋА**

НЕ ЖЕЛИ ДА СКИНЕ СВОЈУ ФРЕСКУ

**ПОСЛАНИЧКОЈ ГРУПИ СПО
Посланику гос. С. Ракетићу**

У организацији ОО СПО Витина дана 20. 09. 91. године организован је протесни збор грађана Кос. Витине поводом суспензије са посла председника ОО СПО Витина др **Добривоје Јовановића** од стране директора Дома здравља и народног посланика **Живка Столића**. Протест је одржан испред зграде Скупштине општине у присуству већег броја грађана.

На инсистирање присутних грађана да им народни посланик сам објасни разлоге суспензије председник Извршног Већа СО Витине **Миливоје Ђорђевић** и председник СПС Витине **Веско Пирић** су у неколико наврата одлазили у Клокот Бању да убеду др **Столића** да дође на разговор са грађанима. Одбио

је и тражио од њих да интервениште милиција и растера пристне грађане што је одбијено од стране витинског МУП-а. Тек када су присутни запретили да ће камионима и аутомобилима блокирати главну улицу и демолирати зграду Општине поново је председник СО Витине отишао у Клокот и након три сата чекања појавио се народни посланик, што је праћено звиждуцима и повицима.

Разговор, који је био врло јучан и праћен бучним протестима присутних, који су се у међувремену преселили у салу Дома културе, због арогантног и врло дрског иступа посланика **Столића** умало се није претворио у физички обрачун присутних грађана са послаником и челницима општине. Само прибраношћу чланова ООСПО све је спречено.

Дрскост **Живка Столића** ишла је толико далеко да није дозволило никоме од присутних грађана да узме реч. Чак је поједине чланове ОО СПО црпса, а присутне називао стоком, и на крају претио хапшењем. Свој потез према др **Јовановићу** образлагао је тиме што је он тај који може да ради шта хоће с обзиром да је народни посланик и да овај скуп

њега не занима. Говорио је да му нико ништа не може, да је он закон (Закон, то сам ја), да он нема потребе никоме да полагаје рачуне и, дословце, „Ја сам посланик СПС и са Вама из СПО немам шта да разговарам“. Мада је циљ присутних био да изнађе решење за овај случај није могло доћи до тога, јер је др **Столић** побегао из сале Дома културе.

Иначе, разлог за суспензију др **Јовановићу** је искључиво политичке природе, односно политички обрачун.

Наиме, после писања „СРПСКЕ РЕЧИ“ о „ЦРВЕНОМ СВЕЦУ“ — народном посланику **Живку Столићу**, који је оскрнавио цркву Светог Петра и Павла у Клокот Бањи, тиме што је себе насликао на зиду цркве, дошло је до логичне реакције људи, не само у Витини. То је повредило сујету народног посланика **Столића**, почеле су претње члановима ОО СПО Витине.

Дана 06. 09. 1991. године председник ОО СПО Витине др **Јовановић** и три члана општинског одбора СПО имали су заказан разговор у седишту Рашко-призренске епархије са Његовим Преосвештенством Владиком рашко-призренским господином **Артемијем** у Призрену. Повод за разговор је изградња новог конака и обнова манастира Светог Арханђела у селу Бузовику наомак Витине, а све то у организацији ОО СПО Витине. С обзиром да се директор Дома здравља, народни посланик **Столић** налазио на годишњем одмору, а његов секретар у Приштини по приватним пословима др **Јовановић** се обратио својим колегама др **Тихомиру Модару** и др **Ранку Нововићу** са молбом да га замене, што су они прихватили. Чињеница је да се у времену у којем је био одсутан др **Јовановић** није десило ништа што би имало за последицу тако драстичну казну, што се може врло лако утврдити, свима јер јасно да је то био само повод да се **Јовановић** суспендује. И само речи др **Столића** „САДА ЋЕ ОНИ ВИДЕТИ КАКО ЈЕБЕ ЦРВЕНИ СВЕТАЦ“ јасно говоре о стварном разлогу за све ово.

ОО СПО се поводом овога обраћао на многе адресе, али неограничена самовоља и ароганција народног посланика др **Столића** ипак је јача од свега.

И поред реакције грађана и верника и интервенције цркве и самог Владике, господина **Артемија**, захтева да се спорна фреска уклони из цркве, и после два и по месеца она и даље „краси“ зид цркве у Клокоту. А, на позив господина **Артемија** да посланик оде у Призрен на разговор код Владике овај је одговорио: „Ако му треба нека дође код мене, а ја слику да скидам нећу“.

С обзиром да је све ово што се дешавало и дешава у Витини може да поприми нежељен ток, а имајући у виду ароганцију и народног посланика **Столића** и његових пајташа, који су на власти, одлучили смо да Вам се обратимо са захтевом да Ви и наша посланичка група на ванрадном заседању Скупштине изнесете овај проблем. За напомену, у току је прикупљање потписа грађана са захтевом за колективно исељење из Витине и Косова због овог и оваког понашања посланика и партије на власти.

У Витини,
дана 23. 09. 1991. год.

ОПШТИНСКИ ОДБОР СПО ВИТИНА

МАРТИЋ БИ ДА ВЛАДА СРБИЈОМ

У интервјуу Радио-Београду, Милан Мартић из Кини затражио је од власти у Србији да ухапсе председника СПО господина Вука Драшковића.

Први пут су то захтевали 1982, након изласка из штампе Драшковићевог романа „Нож“, уз оптужбу да је књига „лажни наметак о непостојећем усташком геноциду над Србима“ и да њен аутор „удара на темеље социјалистичке револуције и вечно братство и јединство између Срба и Хрвата“.

Други пут се на жестоком нишану мартићеваца Драшковић нашао крајем 1986. због тога што је затражио да се у Хрватској прогласи САО Крајина „којој би Карловац или Кини били земаљска а Јасеновац небеска престоница“.

Сада, пак, Драшковић је на удару због тога што захтева да ЈНА „свом бојевом снагом удари на усташе“ и да, при томе, на фронт против усташких црнокошуљаша и међународних плаћеника не упућујемо необучене војнике, српске устанике и добровољце, него другопозивце и трећепозивце. Другу Мартићу смета и захтев председника СПО да држава Србија формира неиндеолошку и професионалну Српску војску која би, веома брзо, сломила усташку државу.

Патриотизам по другу Мартићу је: гинити слепо, по сваку цену. Патриотизам по господину Драшковићу је: уз што мање губитака, потући душманина. Време ће пресудити шта од ово двоје одговара Туђману.

На Мартићеве измишљотине о томе да је СПО организовао митинге жена или антиармијске скупове, не желимо ни да се осврћемо.

Постављамо другу Мартићу два питања. Како то да је готово сва младост Србије уз Драшковића, ако је он Бранковић? Мисли ли друг Мартић да му је Кини претесан, на би да по свом избору хапси и по Србији.

СПО

Секретаријат за информисање

**ОСЛОБОДИОЦИ И
АГРЕСОРИ**

ПРЉАВА МАСКА УСТАШКА

**Срби су често ослобађали Хрвате.
Дошло је време да ослободе и
себе.**

Српски народ у Хрватској, као носилац антифашистичке борбе у Хрватској, у Другом светском рату спасао је част хрватског народа и заједно са антифашистичким делом хрватског народа створио услове да хрватски народ добије први пут своју Републику, која Уставом 1974. године добија максималну самосталност у саставу Федеративне Југославије. Спасили су Срби из Хрватске Републику Хрватску од плаћања ратних репарација и сврставања међу поражене фашистичке државе. Покушали су опростити хрватском народу геноцид над српским народом у Хрватској за убијених на најсвирепији начин 700.000 Срба од стране припадника хрватског народа. Када су Срби то праштали ради стварања услова за заједнички живот у заједничкој држави Федеративној Југославији, нико тада није могао претпоставити да ће се 1941. вратити 1991. и поново отпочети терор и геноцид над српским народом у Републици Хрватској и да ће то већински хрватски народ мирно посматрати и у највећем броју подржавати исто као и 1941. године. Али, ето, на несрећу српског и хрватског народа то се поновило доласком на власт ХДЗ.

НАОРУЖАВАЊЕ

Партија ХДЗ је још у предизборној кампањи најавила проушташку и профашистичку оријентацију (континуитет са НДХ, повијесне границе и сл.) и доласком на власт маја 1990. године остала је доследна томе. И светска јавност победу ХДЗ на вишестраначким изборима у Хрватској, одмах после избора, оценила је као победу национал-шовинистичких и профашистичких снага. Прва мера те власти била је 25. јула 1990. године — избацивање Срба из Устава Републике Хрватске, а онда и из свих закона и институција. Затим, у току 1990. године и прве половине 1991. године врши се масовно отпуштање Срба са посла и стравична дискриминација на сваком месту. О томе сам још 6. јуна 1990. године (шест дана након преузимања власти од ХДЗ) писао председнику Франђу Туђману, где сам га добронамерно упозорио да ако се настави таква политика према Србима неће им преостати ништа друго него да се поново оружјем изборе за равноправност. И поново сам писао Туђману, 26. јула и 5. септембра 1990. године, да напусти националистичко-шовинистичку политику и спречи оргијање усташа. Но, и поред тога, дискриминација Срба се све више појачавала. И трпели су Срби све ове неправде и многа понижења све док проушташка власт није кренула у физичку тортуру Срба. Почеле су да ничу полицијске постаје по српским крајевима у Хрватској, као печурке после кише. За 6 месеци полиција је повећана са 16.000 на 90.000. У исто време наоружано је око 200.000 чланова ХДЗ. Полицијске постаје су блокирале сва српска насеља и почиње масовно малтретирање и привођење Срба и многи приведени нестају. У том периоду Србе избацују и из Сабора (парламента Хрватске). Сабор, Влада, судови и полиција

већ су постали етнички чисти — хрватски. То се догађа и са свим медијима. Србин нема више коме да се жали, њихове жалбе и тужбе остају без одговора. У Републици Хрватској муповац и зенговац може у свако доба да упадне у српску кућу да малтретира, да тероризише, да убије и ником да не одговара. Покушали су Срби преко челника своје Српске демократске странке (СДС), професора Рашковића, Вукчевића и адвоката Шашића разговоре и преговоре са Врховнишвом Хрватске, али без резултата. У то време Врховништво није прихватало ни културну аутономију Срба. Од 50 предлога које су Срби, заступници у Сабору, дали код усвајања новог устава Републике Хрватске, ни један није прихваћен.

Када је хрватска власт тако средила ствар са Србима у својој Републици ставивши их у резерват опкољен полицијом, почиње обрачун са Југославијом. Суспендује се савезни Устав и савезни закони, доноси се Декларација о раздруживању и отцепљењу, а 25. децембра 1990. године доноси се нови Устав Републике Хрватске (НДХ). Упоредо са овим мерама, заједно са Републиком Словенијом, врши бесомучне нападе на ЈНА и Републику Србију. Све је то у функцији психолошко-политичке припреме за рат против ЈНА и српског народа у Хрватској. То потврђује и чињеница да је Република Хрватска у октобру и новембру 1990. године противуствано и противзаконито, на очиглед савезне Владе и ЈНА, увезла велике количине оружја за опремање своје партијске војске ХДЗ и других паравојних организација (док грађанин није могао пренети ни пар ципела без царине). Масовним наоружавањем чланова ХДЗ и ХДС почињу оружани напади на српска насеља. Осећајући да се може поновити 1941. година, Срби почињу да се самоорганизују. Користе све могуће изворе да дођу до било каквог оружја, продајући и задњу краву за било какву пушку.

Председништво СФРЈ, ценећи ситуацију да неконтролисано и незаконито наоружавање двеју етничких група у Хрватској може довести да међународног рата ширих размера, доноси 9. јануара 1991. године Одлуку о разоружавању свих паравојних организација у Републици Хрватској и демобилизацију резервног састава полиције. Задужени да то изврше, Савезни СУП, ЈНА и МУП Хрватске нису ни покушали да то остваре. Када је Хрватска видела неодлучност и колебљивост савезне државе, наставља са наоружавањем и даљим припремама за рат, оснивајући и нову паравојну организацију Збор народне гарде (ЗНГ), и то арогантно приказује парадом на стадиону „Динама“. Федерација, Србија и ЈНА све то пасивно посматрају.

НЕОБЈАВЉЕНИ РАТ

Но, Председништво СФРЈ, још једанпут покушава спречити агресивно понашање Републике Хрватске и међународни рат ширих размера и, 9. маја 1991. године, поново доноси Одлуку о разоружавању свих оружаних формација и незаконито наоружаних грађана у Хрватској, свих, осим ЈНА и редовних састава полиције.

Међутим, хрватска власт онемогућава и тај покушај Федерације да спречи рат. Напро-

**ПИШЕ: ДУШАН ПЕКИЋ,
ГЕНЕРАЛ-ПУКОВНИК У ПЕНЗИЈИ**

тив, она наставља са наоружавањем и нападима на Србе у Хрватској.

Српски народ у Хрватској, притиснут терором и прогоном од стране усташке власти, наставља даље своје самоорганизовање мирним и демократским путем. Спроводи референдуме и оснива Српску аутономну област Крајину и Српску аутономну област Славонију, Барању и Западни Срем, а касније и Аутономну област Западна Славонија и бира своје легалне представнике и нуди преговоре за решење статуса Срба у Хрватској. Као први услов тражи враћање Срба у Устав Републике Хрватске.

ХДЗ-овска власт све то игнорише и почиње необјављени рат против српског народа у Хрватској, најпре разоружавањем милицијских станица у општинама са претежно српским становништвом, августа 1990. године, у Бенковцу, Обровцу и Книну, у септембру у Петрињи и Двору на Уни, а 3. априла 1991. године врши отворени оружани напад на општину Пакрац, легално изабрану власт, а 1. априла на општину Кореница — Плитвице. 2. маја 1991. године врши оружани напад на месну заједницу Борово село и тако наставља редом на насеља са српским становништвом. Српски народ организује оружани отпор (одбрану) тих насеља и упоредо врши евакуацију жена и деце, из тих насеља у Србију и Босну и Херцеговину. До 15. септембра 1991. године, избегло је преко 100.000 људи, а до тога времена је опљачкано, разрушено или спаљено око 120.000 кућа, станова и радњи, чији су власници Срби. Жалили су се Срби ОУН, Европском парламенту, што је остало без одговора.

Тако је Република Хрватска отпочела необјављени рат српском народу у Хрватској и ЈНА, који није ничим изазван. Она је пре и у току агресије, вршила и још увек врши фантастично организован и добро вођен медијски рат, који има за циљ по опробаном Гебелсовом методу да жртву агресије (Србе и ЈНА) прогласи за кривца пред светском јавношћу и тако се ослободи орговорности за агресију. И не само то, него и да придобије подршку неких личности, неких група, па и држава. Али, држећи се оне народне да истина и правда морају кад-тад победити, Срби свету износе чињенице, напред споменуте и друге, и верују да ће свет то уважавати. Зар може бити јачи аргумент и чињеница од те да је 100.000 Срба морало побећи из Хрватске пред терором и агресијом оружаних формација Хрватске, а ни један Хрват, Албанац, Муслиман или Мађар није побегао из Србије, коју оптужују за агресију? А сва помоћ Србије Србима у Хрватској је у прихвату избеглица и нешто у новцу, храни и лековима.

ЛАЖИ И ПОДВАЛЕ

Да ли господину Геншеру, Колу, Бејкеру и Бушу требају јачи аргументи од трагедије 100.000 српских породица из Хрватске, који су протерани из својих домова, са својих огњишта, и којима је опљачкана и уништена целокупна имовина, коју су десетољетима, па и вековима стварали они и њихови преци, а ни једном Хрвату у Србији није ни длака са главе пала?

Да је ЈНА и Србија извршила агресију на

Републику Хрватску, како то тврде неки сенатори у САД, на основу једностраних информација и хрватске пропаганде, не би толики Срби побегли из Хрватске, а већ би давно све оружане формације Републике Хрватске биле разоружане, а профашистичка Влада Хрватске била у избеглиштву. Међутим, дешава се обратно. Хрватска је извршила агресију на Србе у Хрватској, а затим и на ЈНА. Нападнута су сва српска насеља и сви гарнизони ЈНА.

Мирно су живели и Срби и Хрвати у Хрватској, као и ЈНА, до доласка ХДЗ на власт. Зато постаје све јасније да је циљ те разне господе из вана да, преко усташа и фашиста у Хрватској, разбију Југославију и тако остваре неке своје стратешке циљеве, али разуме се то неће отворено да кажу, па измишљају разне лажи и подвале, како би оправдали своје мешање у унутрашње ствари једне суверене државе, коју су до скоро на сва уста хвалили за принципијелан однос и став према свакој агресији и интервенцији (Мађарска, Чешкословачка, Авганистан, Куввајт и др.). Сада би они да врше војну интервенцију у Југославији, јер мисле да их нема ко за то осудити, јер су они светску јавност једнострано информисали о ситуацији у Југославији.

Неке личности, из САД и Немачке, настоје обезвредити све напоре и онемогућити добре намере Западне Европе, да се криза у Југославији разреши на принципима Повеље ОУН и Резолуције КЕБС-а.

Они тврде да су против наметања решења путем политике свршеног чина, једностраних одлука и примене насиља. А, све одлуке Словеније и Хрватске су у ствари такве. Све су донете противустваним путем, једностранним чином и уз примену насиља, чак и према ЈНА.

Они тврде да су за самоопредељење народа, с правом и на отцепљење, а право на самоопредељење не признају српском народу у Хрватској, који не жели да живи у НДХ, када се она отцепи, већ жели да остане у Југославији.

Наш народ каже: „У лажима су кратке ноге“, брзо се откривају, а непринципијелан став неких земаља према Југославији може се већ сутра и њима обити о главу.

Свако има своје „Хрвате“ и „Словенце“, па дозволите и њима да се понашају као наши Хрвати и Словенци, да се раздружују, отцепљују, оружаном нападају Вашу армију и неки други народ у Вашој држави. Ако сте већ толико широке руке, подржите и Ваше „Хрвате“ и „Словенце“ да се отцепе, да прогласе независност, и то на штету неког другог народа, или већине грађана у Вашој земљи. Изволите господо, будите центлмени и када су и Ваши интереси у питању.

Ми се у ствари не љутимо што се неке стране земље, а посебно ЕЗ мешају у разрешење југословенске кризе. Далаче, ми ценимо напоре ЕЗ да нам у томе помогне и у нашем и у њиховом интересу. Али, морамо констатовати велике разлике у интересима и понашању појединих европских земаља, у томе како разрешити југословенску кризу. Већина то чини добронамерно и у интересу свих народа и грађана Југославије, у намери да се сачува државна заједница Југославије на но-

вим основама или да се отцепе неке републике (делови), али на миран, демократски и уставни начин.

Међутим, Немачка, Аустрија и Мађарска имају други циљ, а тај циљ је да разбију Југославију и зато подстичу сецесионизам Словеније и Хрватске, да би касније преко њих оствариле своје циљеве, излазак на Јадран, јер ове две их касније у томе не би могле спречити.

БЕЗ СРБА

Оно што нас посебно чуди је то да ова велика група добронамерних држава ЕЗ још није свхатила суштину југословенске кризе. Суштина је у сецесионизму Републике Словеније и Републике Хрватске и то једностранним чином и уз примену насиља и појави фашистичких рецидива у тим републикама. Других суштинских проблема нема, јер сви су у Југославији укључујући и ЈНА прихватили вишестраначки и демократски систем и све реформе које он претпоставља. Словеначки сецесионизам и не би изазвао оволике проблеме, јер је он маргиналан за Југославију, то више може сметати Европи као преседан или повреда темељних принципа КЕБС-а. Међутим, сецесионизам Републике Хрватске је суштина проблема и главни камен спотицања у разрешавању југословенске кризе. Прво, због фактора Срба у Хрватској, који чине скоро четвртину становника те Републике и чије трагично искуство са НДХ не може прихватити живот у НДХ, без правне заштите неке заједничке државе у којој би биле Хрватска и Србија, и други је у томе што Хрватска када излази из Југославије не дозвољава Србима да остану у Југославији на подручјима где они чине већину. Други проблем хрватског сецесионизма је у томе што он задира и у интересе Републике Босне и Херцеговине, или срце југословенске државе. Хрватски сецесионизам је агресиван, он хоће да са собом повуче не само Србе из Хрватске, већ и Србе и Муслимане из Босне и Херцеговине. То је она права суштина југословенске кризе, коју многи у Европи нису свхатили. Данас главни отпор томе хрватском сецесионизму пружа српски народ у Хрватској, подносећи велике жртве, да би се одбранио од терора Републике Хрватске, која разним махинацијама жели да га силом натера да са својим територијама и целокупном имовином остане у НДХ. Примена насиља свих врста против Срба у Хрватској, почиње од доласка на власт странке ХДЗ у Хрватској, 30. маја 1990. године. На све апеле српског народа у Хрватској, преко својих створених институција, југословенској и светској јавности за помоћ, остали су без одјека. Југословенска и међународна јавност се укључује тек онда када су се Срби самоорганизовали за одбрану и одбијање оружаних напада полиције и паравојних организација Републике Хрватске, то јест, када су оружани сукоби попримили шире размере и када се морала укључити и ЈНА, у спречавању њиховог даљег ширења.

Дакле, суштина решења југословенске кризе је у трансформацији и опстанку југословенске државе на новим основама или изласку из ње Словеније и Хрватске, али без Срба и њихових територија.

(НЕ)НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ: ЖИВОМИР СТЕВАНОВИЋ — МИЋА (СПС)

КАД ВОЗ ЗГАЗИ КОЊА

Ако се неко тридесет година одржи на челу једне месне заједнице, притом буде награђен гомилом разних друштвених признања и на крају буде кандидован у име своје партије за народног посланика, намеће се логичан закључак: или је у питању нека изузетна личност, или нешто сасвим супротно. Средњег нема. Овде је реч о Живомиру Стевановићу Мићи, секретару Месне заједнице села Глибовац у општини Смедеревска Паланка и народном посланику СПС. Међутим, колико ми знамо он није изузетна личност.

Пропагандна машинерија, која је дејствовала пред изборе, учинила је своје. Створена је лажна импресија о Мићиној безгрешној политичкој каријери. И све у стилу: он је урадио ово за своје село, па је урадио оно, па путеве, па струја, телефони. То је права личност за Парламент. Као да остала села у општини нису имала путеве и телефоне. Али бирачи нису много размишљали и насели су. Мића је изабран у другом кругу. А да је народ обманут најбоље се види из податка да је Мића као противкандидате имао једног чувеног лекара, примаријуса др Нектаријевића, специјалисту за ухо, грло и нос, праву легенду овога краја, па онда једног доктора наука, па економисту и да не набрајамо више. А он је победио, са својом вечерњом економском школом.

И све бисмо ми то полако прихватили као горку реалност, да није дошао 9. март. После тих мартовских догађаја изашао ти наш народни посланик за скупштинску говорницу и срчано се заложиио да се народној милицији додели орден за храброст што 9. марта није пуцала на хулигане и рушитеље. Зато смо одлучили да се мало позабавимо његовом беспрекорном прошлости.

Дакле, ево његових „заслуга“:

- Медаља заслуга за народ од Тита,
- Орден рада са сребрним венцем од Председништва СФРЈ,
- Октобарска награда општине Смед. Паланка,
- Златна значка ССРН Србије,
- Значка Народне одбране Србије,
- Бронзана значка са повељом Савеза синдиката Србије,
- Признање „Партизана“ Србије,
- Плакета СОФК-е општине Смед. Паланка, и још многе друге.

Даље, својевремено је месна заједница пуне три године забрањивала да се поред цркве направи звонара, и ако је за градњу била обезбеђена сва потребна документација. Тек на интервенцију Шумадијске епархије и тадашњег епископа Валеријана, ствар је легла.

Мића је имао и „генијалну“ идеју где да направи сточну вагу. Хтео је да од црквене порте узме пет ари и ту направи вагу. Замислите само слику: бик испред црквених врата чека на ред да буде измерен. Једва је сеоски свештеник успео да спасе цркву од скрнављења.

Позната је Мићина улога и код подизања споменика Станоју Главашу, хајдуку и јунаку из Првог српског устанка, побратиму Карађорђевог, иначе рођеном Глибовчанину. Донета је, наиме, одлука да се испред сеоске школе направи споменик. За ту прилику били су ангажовани млади вајар из Азање Слава Маринковић и ливац из Глибовца Петар Радовановић. Школска деца су кренула у акцију прикупљања добровољних прилога. За то време била је прикупљена веома пристојна свота новца. Значајно је рећи да су се и аутор и ливац одрекли својих хонорара. И бронза за споменик је набављена бесплатно. Фабрика „Гоша“ је поклонила бронзу. Најзад је споменик урађен и постављен. Све је било бесплатно. Али, ни данас се не зна где је новац од добровољних прилога, који је дат месној

заједници на располагање.

Приликом комасације 1986. године, посланик Мића у комасациону масу уноси своју неплодну и делимично подводну земљу. Иако у програму комасације пише да разлика између унетих непокретности и добијене непокретности у вредности може да одступи највише десет процената „горе или доле“, наш народни посланик је добио земљу, како кажу његови земљаци, која вреди 500 процената више од унете. Практично, добио је земљу поред главног пута и тачно преко пута своје куће. Уз то је добио и уличну светиљку на бандери која се налази у његовој њиви, мада уличног светла нема нигде у близини.

А и реконструкција прве етапе пута С. Паланка — Младеновац, који једним делом пролази и кроз Глибовац, случајно се некако зауставила испред куће народног посланика. Шта да се ради кад нема више пара. Само догле.

Уме Мића да буде и хуман. Својевремено је село на његову иницијативу сакупљало новац да надокнади штету председнику Савета Месне заједнице за коња кога му је прегазио воз. Тај угрожени човек је материјално боље стајао од половине села. Истовремено је у селу умрла једна старица, која је била у тој мери социјални случај, да је сахрањена о трошку општине и никад јој нико није помогао.

Јавна је тајна да је Мића у веома лошим односима са другим послаником из См. Паланке, др Маријом Михајловић. Из тог разлога морао је аутобусом да путује на скупштинска заседања, док је докторка, као председник општинске организације СПС, користила партијски ауто.

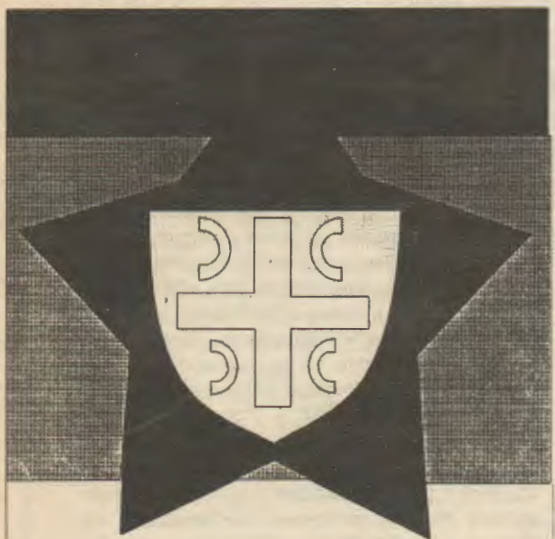
Недавно је извршена „кадровска промена“ у врху општинске организације СПС. Епилог: докторка је остала без аута. Не знамо како!

Из локалних новина које су правиле интервју са Мићом, сазнали смо и да је група његових истомишљеника направила нацрт новог симбола за заставу Србије.

Петокрака и даље остаје, али, за промену, у њој се налази крст са четири оцила. Тај ће предлог наш посланик у виду амандмана проследити Скупштини Србије када се буде расправљало о грбу, химни, и застави. Каже да је идеја одлична и да ће се тако помирити и они који су за петокраку и они који воле крст са оцилима. Наш коментар је: опрости му Боже, не зна шта прича.

С. НОВАКОВИЋ

ПРЕДЛОГ НАРОДНОГ ПОСЛАНИКА МИЋЕ ЗА ЗАСТАВУ СРБИЈЕ

ПО УЗОРУ НА МУСОЛИНИЈА

(Туђманова „млада демократија“ све више личи на модел фашистичког дучеа, а ратни штаб хрватског министра одбране смештен је у некадашњој резиденцији Анте Павелића).

На домаћем терену Хрватска губи рат, а на страном — углед и поверење. Тако би се, најкраће, могле сажени оцене светских мас-медија у протеклих десетак дана. Једини, чини се, који у то не верује (пored хрватског врховништва, наравно), јесте — Радио Ватикан, који — позивајући се на „поуздане небеске изворе“ — тврди:

„Хрватска овај наметнути рат за своју слободу не може изгубити. За Хрватску моли читав свијет, а Бог слушава своје молитеље ...“ Борба против Сотоне (тј. Срба — по бојој и папиној заповести), каже радио, хрватском народу даје „велику моралну снагу“, па стога „такав народ може изгубити и по коју битку, али никада у својој 13-стољетној повијести није изгубио рат“!?!?

Радио Ватикан је једино заборавио да напише наградни натјечај за своје слушатеље: ко наведе макар и један рат који је добила Хрватска, биће одликован златним орденом велике шаховнице са укриженим камама. Уз напомену, наравно, да врховништво и Света столица немају право натјечања ...

АЛИСА У ЗЕМЉИ ЧУДА

Озбиљнији медији, као што је париски „Либерасион“, међутим, истичу да „хрватска демократија“, по политичко-партијском организовању, национал-шовинизму, карактеру и организацији ратне привреде и пропаганде, све је „ближа Мусолинијевој политици, него модерном либералном капитализму“.

На континуитет са НДХ подсећају и енглески и француски листови, а један од њих не пропушта да нагласи да је и „ратни штаб хрватског министра одбране, у којем се спрема хрватска контраофанзива, смештен у једној лепој и дискретној вили, која је била резиденција Анте Павелића, крвавог диктатора, којег су поставиле силе осовине на чело једне марионетске хрватске државе“.

Чак и јужноафрички „Викли мејл“ пише да „нацисти у поређењу са Хрватима личе на Алису у земљи чуда“ и подсећа на страховладе НДХ. „Усташке банде су лутале по унутрашњости земље са ножевима, тољагама и пушкомитраљезима, убијајући српске мушкарце, жене и децу, скрнавевши српске цркве, убијајући српске свештенике, пустошећи српска села, мучећи, силујући, давећи. Убијање је постало култ, опсеесија ... Стварно, Хрвати у својим орманима држе много ружних скелета ...“

ТВ-АРТИЉЕРИЈА

Стога, како каже „Чикаго трибјун“, „српска мањина у Хрватској има необориве историјске разлоге да се плаши последица хрватске независности у време обновљеног хрватско-српског конфликта“.

ПИШЕ: **Никола БУРЗАН**

Ко је, онда, стварно заинтересован за мир у Југославији? Постављајући то „кључно питање“, париски „Либерасион“ каже. „С националног становишта“, три главна актера — Срби, Хрвати и војска — имају сопствене интересе. Хрватска власт је ушла у рат који не може добити, а њена привреда је у агонији. Српска власт је осуђена на међународну изолацију ако настави са својом стратегијом „ићи до краја“, бранећи право Срба у Хрватској да се отцепе и, сходно томе, наоружавајући их. Коначно, „југословенска народна армија“, чија се неутралност разбила у парампарчад, жури ка сопственој дезинтеграцији. Проблем је што у Југославији више не влада разум ...“

Да, то је проблем. А када разум више не влада ... онда, како каже Радио Франс-ентер-национал, „није чудо што већ и деца у Београду кажу и тврде да је телевизија разорила Југославију и изазвала грађански рат“. Истичући да је „телевизија одиграла улогу коју у рату игра артиљерија“, француски радио закључује да је „телевизија главно средство данас већ дефинитивно криминалних власти широм Југославије“.

Што се онда чудимо што се црвена ТВ-Бастиља тако огорчено и свим средствима брани? (Н. Б.)

ВОЈДА И ВОЈВОДА

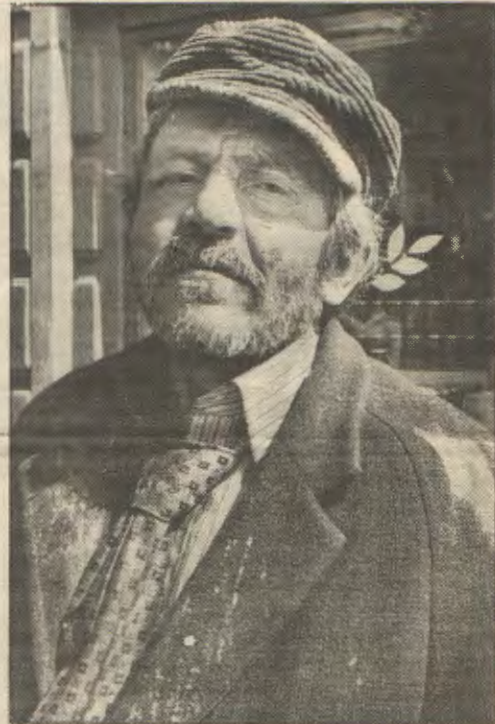
Светска штампа и даље је пуна комплимената на рачун српског војда **Слободана Милошевића** и црвеног војводе **Војислава Шешеља**. Тако је за „Вашингтон пост“ Милошевић „последњи марксистички моћник у Источној Европи“, који је „све до 1987. године био мало познати комунистички бирократа“, а за „Кришчен сајенс монитор“ — „комуниста и талентовани демагог који игра на карту српског шовинизма“.

„Вашингтон пост“ преноси и мишљење српских интелектуалаца и опозиционих политичара, који истичу да Шешељеви четници немају право да се позивају на директну везу с герилцима из Другог светског рата. Они кажу да је „Шешељева организација попунила своје редове незадовољним, незапосленим Србима и да има мало заједничког са четницима из времена рата које је предводио пуковник Дража Михаиловић, високи српски официр“.

„Мислим да би се Михаиловић окренуо у гробу када би знао ко данас све себе назива четницима“ — истиче лист.

ЧЕТНИЦИ И УСТАШЕ

„Данас Хрвати увредљиво користе израз „четник“ када говоре о Србима“ — пише угледни британски дневник „Гардијен“. — Међутим, иако српски четници нису били без ма-

на, они се ни из далека не могу поредити са усташама. Њих су створили они исти српски официри који су збацили краљевског намесника кнеза Павла и његовог премијера Цветковића због тога што су подлегли Хитлеровом ултиматуму у марту 1941. године. Тај чин пркоса, тако типично српски, занесено одважан и нереалан, али несумњиво величанствен, Београд је платио немачким нападом из ваздуха, али је коштао Хитлера шест кључних недеља у офанзиву на Русију.

Четници и усташе никада не смеју бити изједначени. Никада није постојала систематска четничка владавина терора и масакра ... **Дража Михаиловић**, четнички вођа, привлачна фигура велике личне храбрости ... изгубио је британску подршку и стрпљење Черчила због тога што није хтео да убија довољно људи. Образац одмазде (100 локалних становника за једног Немца), био је превише округан, да би олако био прихваћен против цивилног становништва ... Суштина српског и хрватског одговора на нацизам може се резимирати на следећи начин: први су му пријучили отпор, а други су га пригрлили.

У савременој Југославији двојица старих комуниста — **Туђман** и **Милошевић** — који представљају двоструку катастрофу за земљу, играју на националистичку карту. Иронијом судбине комунисти су стекли углед у Србији захваљујући шовинизму, док Туђманови људи у својим тјудорско-елизабетанским костимима, фашистичким поздравима испруженом руком, тријумфалистичким медијима и пропустом да се одрекну усташке прошлости, одишу веома израженим дахом фашизма. С обзиром на досије Хрватске из времена када је последњи пут била независна, пуки фашизам би представљао значајан напредак — закључује „Гардијен“.

СРПСКЕ ЗАДУЖБИНЕ (21): ЛЕПОСАВА И ДРАГУТИН ТОДИЋ

ТРОШИО И ПОКЛАЊАО

Приче о српским задужбинарима су сличне, они су обично више волели Србију него што је она волела њих. Учинили су све да живе вечно, а отишли су у заборав са последњом потрошеном паром њиховог великог богатства. Некада су били велики људи, данас их се само старци са напором сећају.

Лепосава и Драгутин Тодић су донекле избегли такву судбину. Оставили су новац, неко га је потрошио, али тај неко није успео да стави тачку на њихову причу. Писци послератних енциклопедија су избацили њихова имена, али усмено предање још увек траје. Србија их јесте заборавила, али један њен део и даље их памти. Црква у Костолцу од недеље до недеље, од празника до празника чини све да бар Браничево не заборави на њих. Срећом, јер њих је вредело памтити.

Тодићи су били другачији не само од осталих задужбинара, већ и од читавог времена у коме су живели. Умели су да стварају новац, али за разлику од осталих богатша они су умели и да га троше. Живели су брзо на точковима спортских аутомобила, путовали су често и дружили се много. У њиховој вили је гостовао краљ Александар, а на њиховим сахранама службу је држао сам патријарх. Иза њих су остале две задужбине, много новца, још више накита и читава црква.

СВАКО ПО КАМЕН

Драгутин Тодић је рођен 1880. у веома сиромашној породици. Као дечак је остао без оца тако да није успео да заврши школу већ је био принуђен да се запосли у „Српском бродарском друштву“. То је одредило његову судбину тако да је уз велики труд са само 24 године постао први Србин из Србије који је стигао до капетанског чина. Тај први српски заповедник брода веома брзо је основао своју флоту. Био је то почетак блиставе каријере коју није зауставио ни I светски рат, који је Драгутину потопио 5 бродова.

Ратно време је Драгутина отерало у избеглиштво. Док је боравио у Марсеју видео је цркву коју је свом народу покљонио француски бродовласник. Одлучио је да и сам подигне цркву, ако се икада врати. Шанса му се указала десетак година касније.

У Костолцу је тих година радио рудник угља у коме је Драгутин имао велики број деоница и из кога је својим бродовима превозио угљем. Чест боравак у том месту натерао је Тодиће да заволе Костолац тако да су купили огромно имање и подигли летњиковач на њему. Пошто је имање било на месту где је некада постојао византијски војни град и где су и I с. р. вођене велике битке, Драгутин Тодић је пронашао место за своју цркву.

Из читавог краја су скупљене кости

српских јунака које су постављене у заједничку гробницу, а одмах крај ње су постављени темељи цркве. Освећење темеља је извршено 1923. г., а у градњи цркве су суделовали сви мештани. Прича се да ни једно дете није постојало које бар један камен није поставило. Заједно са мештанима радили су и сами Тодићи. За само две године црква је завршена.

Велелепно здање је изграђено у традицији великих српских стилова по пројекту архитекте Пера Половића. Најбољи мајстори су радили пластичан украс по угледу на моравску школу, витражи су прављени у Француској, фреске и иконостас је урадио академски сликар Милутин Михаиловић, а три платна Урош Предић. О томе колико је црква била значајна сведочи чињеница да су се на њеном освећењу на Ђурђевдан 1925. г. окупили сви значајни Срби предвођени тадашњим патријархом г. Димитријем, који је вршио прву службу у цркви. Том приликом је краљ Александар I брачни пар Тодић одликовао орденом Св. Саве.

За разлику од осталих задужбинара Драгутин Тодић основао је своју задужбину још за живота. Задужбина бродског капетана и бродовласника Драгутина В. Тодића и супруге му Лепосаве, рођ. Радисављевић, сад Тодић за верско-просветне цели" је указом краља Александра основана 4. 11. 1927. Предата је на управљање Одбору којим је председавао епископ браничевски. У састав Задужбине је ушло огромно имање у Костолцу са гробницом, црквом, зградом за свештеника и вилом „Лепосава“ уз финансијска средства која су обезбеђивале облигације Костолачког рудника са 8% интереса. Драгутин Тодић је задужбину оставио превасходно ради одржавања цркве, али под условом да се сва средства која претекну дају за школовање сиромашних ученика из села Костолац, Дрмна и Кленовника.

Драгутин Тодић није дуго уживао у задужбини коју је основао. Погинуо је следеће године на начин на који је живео, возећи пребрзо у свом шевролету. Иза њега је остала велика задужбина, али и огромно богатство које је наследила супруга Лепосава.

РАСПРОДАЈ БЛАГА

Својим првим тестаментом Лепосава је свој део наследства придружила мужевљевој задужбини, али пред смрт се нагло предомислила и одлучила да оснује своју задужбину под именом „Задужбина Лепосаве и супруга јој Драгутина Тодића“. Умрла је 1937. г., а иза ње је остало завидно богатство: плац у Битољској улици у Београду са кућом у вредности од 1.500.000 динара, плац са кућом у Драгачевској улици, плац у Костолцу са мањим кућама, један шлепер и један брод као и облигације Костолачког рудника. Тај завидни списак је допуњен и њеним готово непроцењивим уметнинама, сликама, накитом, збирком старог новца, али и необичним и ретким предметима попут пет гема. Тестаментом је нешто од накита и новца оставила на легате, а све остало задужбини са циљем да издржава сиромашне студенте.

Проблем Лепосавине задужбине је био у томе што је настала у предатним годинама

када се већ укоренила навика да се све задужбине остављају Министарству просвете. Њен одбор није дочекан са одушевљењем и већ на старту се суочио са проблемима. Министарство просвете је превело само непокретности на Задужбину, а новац и остале вредности је задржало за себе. У том стању је Задужбину затакао рат, а онда и следећа невоља, зграда у Битољској (Георги Димитрова) је страдала у бомбардовању. Мада је била осигурана, Одбор не само да није добио осигурање већ ни ратну штету. Једини приход је био од зграде у Драгачевској (Филипа Кљајића), а то је било премало чак и да се покрију само расходи Задужбине. Због тога је Одбор морао да се одлучи на оно што је Министарство и желело да постигне, да им уступи Задужбину.

Задужбина је прешла у руке Министарства просвете 1942. г. и истог тренутка је отпочела са радом. Одмах су пронађена средства за обнову зграде у Битољској, а сав накит и уметнине су аукционо распродати. Оно што је тужно у свему томе је чињеница да се толико благо нашло у рукама људи који нису имали слух за њега тако да су прстен са брилијан-

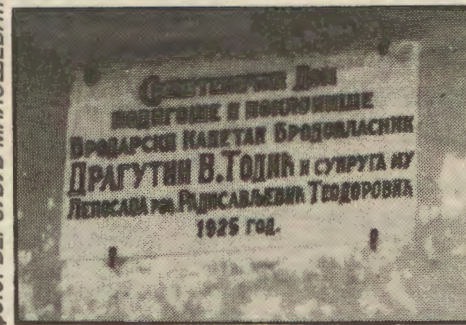

ФОТО: ВЕРОЉУБ МИЛОШЕВИЋ

том продали за 1500 д. а ретку гему за 350 д. Ипак, средства су обезбеђена и Задужбина је преузела бригу о избеглицима.

ДВАПУТ ПЛАЊЕНО

Послератне године су донеле нова страдања, Костолачки рудник је проглашен несигурним и све облигације су пропале. Обе задужбине су остале без новца и сведене су на самоиздржавање од земљишта и зграда. На тај начин су задужбине опстајале све до 1954. када је уведен закон о укључивању свих стамбених објеката у стамбену заједницу.

У стамбену заједницу су улазиле зграде са више од три стана. Зграда у Георги Димитровој 15 није испуњавала тај услов мада је поседовала приземље и два спрата, јер у оквиру сваког спрата је био само један стан. Тадашње власти су нашле решење и две собе без нуз просторија прогласиле станом, тако да је пут ка згради био отворен. Укључена је у стамбену заједницу, а све тужбе су одбијене као неосноване. Одбијен је чак и захтев Задужбине да би јој обезбедили трајање. Одговор је гласио: „Непотребно је“. Одређен је класичан проценат од 7%, али ни он није исплаћиван редовно.

Зграда је национализована 1959. г., али је остала у рукама Задужбине све до 1966. Задужбина је плаћала све расходе и обавезе стамбеној заједници која није на уобичајен

начин поставила Кућни савет да се стара о згради. Међутим 1966. је измишљен фиктивни кућни савет који је тужио Задужбину за богаћење на њихов рачун и судским путем добио сав бруто прихода од тренутка национализације. Узалуд је Задужбина доказивала на суду да на тај начин плаћа дупло, јер је 7 година покривала све расходе и плаћала све обавезе, а сада је дужна да испоручи коплетну зараду, суд је био неумољив.

Зграда у Филипа Кљајића је имала мало лакшу судбину. Она је избегла укључење у стамбену заједницу и имала је самостални живот до 1958. г. када јој је додељен кућни савет „чврсте руке“. Том приликом је Задужбина затражила проценат од 20% да би наставила са делатношћу, али уместо тога је добила одговор: „Знамо ми веома добро да је тешко изаћи на крај са ставовима и схватањима Задужбинског одсека“. Уместо траженог процента годину дана касније је стигла национализација. Одређена је смешно мала свота и подељена је на оброке како је то већ много пута урађено.

Задужбина Лепосаве Тодић је у тренутку оснивања вредела 4.637217 д., а када је остала готово без ичег додељена је фондацији „Споменница солидарности“.

На тај начин је завршила једна од задужбина Тодића, шта се са другом догодило још је нејасније. Као у свим спорним случајевима у овој је документација веома танка.

ПОДСЕЋАЊЕ НА ЗАДУЖБИНАРЕ

Задужбина Драгутина Тодића више не постоји, имање је сведено на 4 хектара, а зграде су национализоване. О цркви и кући свештеника се сада брине црквена општина. Све то можда не би изгледало чудно и личило би на једну од многих прича да није жице која дели имање и која опасује велики део земљишта на коме се налази вила „Лепосава“ која је остављена као извор прихода за одржавање Задужбине. Ту вилу је добио свештеник Чедомир Луковић позивајући се на родбинске везе са Лепосавом Тодић, мада то ни у једном тестаменту не стоји и мада сама вила никада није припадала њој већ је још за њеног живота додељена Задужбини.

Свештеник Луковић није само незаконито присвојио вилу већ је и распродао део црквеног имања користећи новац за личне сврхе. Док је црква била под његовим надзором страдао је кровни покривач и животпис у куполи, а обнову је платила црквена општина. Данас његов син живи у вили која све више пропада и у дугим судским процесима и даље успева да је поседује мада објективно нема ни један правни разлог за то. Црквена општина не само да две године не успева да поврати Задужбини оно што тестаментом припада већ је дужна и да плаћа порез за вилу и околну земљиште. Тако је завршена прича о жељу Драгутина Тодића да помогне издржавању бар једне цркве.

У цркви у Костолцу приликом сваке службе млади свештеник Зоран Димитријевић подсећа вернике на Драгутина и Лепосаву Тодић. Остаје нам само да се надамо да ће бар његова реч успети да ове велике добротворе отргне од заборава.

САНДРА ПЕТРУШИЋ

ПОВОДОМ ЈЕДНОГ ПРЕВОДА

„ОВО ЈЕ ИЛИРИЈА, ГОСПО“

Ребека Вест (1893-1983), рођена као Сисили Изабел Феарфилд, Енглескиња, аутор је десетак романа (први, „Повратак војника“ објављен је 1916. године, а 1983. по њему је снимљен истоимени филм), више књижевних студија, од којих су најпознатије оне о Хенрију Џејмсу и Светом Августину, и неколико публицистичких дела. „Црно јагње и сиви соко“, њено ремек дело о Југославији, издато је први пут 1941. године, када је други светски рат већ увелико био у току, а потом је имало више издања. Ова изузетно обимна књига коју је тешко сврстати у постојеће жанрове донела јој је светску славу и витешку титулу. Још 1947. године амерички часопис „Тајм“ звао ју је најбољом женом писцем у свету. Мада њена књига без нас не би настала и мада је за нас од неоцењивог значаја, ми смо је, по обичају, открили тек недавно и то у осакашеној верзији.

познали на грудима бечких и млетачких дама исте оне драгуље које су сопственим очима гледали како нестају у лоповској ускочкој руци. Барони-пљачкаши који су створили Америку само су усавршили трговачки наук Старог света.

КОЉЕВИЋЕВА САКАТА ТВОРЕВИНА

У поглављу „Сењ“ Ребека Вест прсликава само једну минијатуру из богате историје Европе 16. века. Али, та историја није ставила тачку на себе, већ је за собом оставила траг, дуготрајан и неподношљив као смрад твора, који се шири посвуда и од кога ни данас не дишемо слободно нити мислимо чисте главе.

У српском преводу ремек-дела Ребеке Вест читаоци ће узалуд тражити ово поглавље. Заједно са многим другим увидима, реминесценцијама и дигресијама, изузетно значајним за ово подручје и ово време, оно је избрисано руком преводиоца, др **Николе Кољевића**. Др Кољевић, члан Председништва БиХ, шекспиролог и стилиста, професор Универзитета у Сарајеву, прескочио је у свом преводу око две трећине књиге Ребеке Вест и за тај подухват добио мноштво признања и награда.

У говору својој сакатој творевини др Кољевић каже: „Приликом избора из овог неубичајено обимног дела преводилац се руководи неколиким разлозима. Пре свега, за разлику од Ребеке Вест, имао је на уму нашег, а не англосаксонског читаоца. Зато су у овом избору изостављени описи оних видова наше историје и културе који су код нас одавно постали општа места. Са друге стране, поједине дигресије Ребеке Вест не стоје у непосредној вези са Југославијом као њеном главном темом. Такав је случај са многим епизодама аустро-угарске историје које су дате веома детаљно. У овом избору оне су знатно скраћене. Коначно, ваља рећи да су приликом селекције за преводиоца били важни колико тематски, толико и књижевни разлози. Одабрани су, наиме, они делози из оригинала у којима су разнолики дарови ове енглеске списатељице доживели најчитивије и најупечатљивије облике.“

Са ових „неколиких разлога“ и у пар реченица др Кољевић је отписао око 900 страница књиге која је прославила Ребеку Вест и донела јој витешку титулу Даме Британске империје, књиге које и данас, пола века после свог првог објављивања и осам година после смрти ауторке, не оставља равнодушним критичаре широм англо-америчког читалачког простора. Да је Ребека Вест марила за мишљета оних који при погледу на књигу дебелу пет сантиметара само уздахну и затраже не-

Понекад је врло тешко направити разлику између историје и смрад-ног трага који за собом оставља твор“, написала је Ребека Вест у својој књизи „Црно јагње и сиви соко“ гледајући са малог пароброда на путу за Раб звонике и куће Сења који су се „с муком пели уз брдо“. Размишљајући о оснивачима града којима се у доба њеног путовања нашим крајевима већ одавно изгубио сваки траг, приметила је: „Цела та скупина у пењању потврђивала је да је човек не само неспособан већ и гнусан, да су се овде велике силе из свог обиља наругале туђој беда, не показавши ни захвалност ни милосрђе.“

БАРОНИ ПЉАЧКАШИ — ТЕКОВИНА СТАРОГ ВЕКА

Кратко поглавље о ускоцима које се у њеном 1600 страница дугом ремек-делу о Југославији једноставно зове „Сењ“, параболо је о судбини балканских народа стиснутих између моћника, народа неспособних да се вешто и брзо прилагођавају вештини и брзини којом су моћници мењали своје интересе. Избеглице које је Турска империја отерала из домова дубоко у унутрашњости Балкана, стигле су, ратујући успут, на море, и за врло кратко време постале врхунски поморци и бродоградитељи. Згодно су дошле двома тадашњим великим заштитницама хришћанства, Аустрији и Венецији, у рату против нехришћанске Турске. Европске силе имале су знатних користи од гусарских напада лаких ускочких бродова на турску флоту, те су им давале и моралну и материјалну помоћ. Да је млетачка флота имала људе попут ускочких помораца на сво-

јим лађама, тврди Ребека Вест, Турска би још у 16. веку била истерана из европских вода, а тиме и из Европе. Но Млечи су самим својим устројством, као и све сличне људске творевине саздане на трговачким постулатима, били осуђени да их разједе сопствена слабост.

Осветници су, пак, с правом осећали да чине нешто више од личне освете, да бране свету ствар духовне заједнице којој су припадати.

„Али, када је дошло време да се пакт исплати више од рата, требало је да се и ускоци сместа и волшебно преобразе у сточаре или ратаре, нешто безазлено и безопасно, што неће ометати нове мостове европске сарадње који су, као и обично, пролазили кроз њихова дворишта. Обузети својим великим плановима моћници су заборавили да у замену за сада забрањене нападе на турску флоту ускоцима поврате огњишта која су још памтили, или отворе неку другу перспективу. Забрањили су им гусарење, али и одлазак из Сења, „зачочили су их у пиратство као у тамницу“ и заборавили их, оставили на цедилу, издали. Сатерани у ћошак, ускоци су узвратили. Почели су да нападају све бродове без разлике, постали су гусари без моралног оправдања, били су сами против својих, њихови свештеници благосиљали су пљачкашке походе, а црква убирала десетак од плена. Чак је и убијање престало да буде пуко средство опстанка: приче о томе како су ускоци живим непријатељима вадили срце и јели га обишле су ужаснуту Европу.“

Авантуристи свих врста и боја похрлили су из Европе у Сењ чувши да се негде на Јадрану без њих одвија добра забава. Но промет је ишао и у супротном смеру. Ребека Вест бележи да су јеврејски трговци са ужасом пре-

што тање, можда би је и сама скратила. Да је знала колико ми маримо за британске витешке титуле и англо-саксонске критичаре, и колико нам мало треба да о оноем о чему колико јуче нисмо знали ништа, већ данас мислимо као о општем месту, можда би само шекспировски уздахнула, „This is Illyria, lady!“, те купила коју резбарену дрвену робу да покаже будућим гостима у Лондону.

Да је знала за разлоге др Кољевића можда из Лондона не би ни кретала: сви, уосталом, знају да су у Сењу некада живели ускоци и да их данас тамо више нема. Зашто се, упркос свему, ипак упустила у немогући задатак разумевања Балкана, под овим околностима ће до даљњег остати мистерија. У међувремену, вођен неким сасвим другим разлозима од књижевних и тематских на које се позива, др Кољевић наставља да сече, кроји и уобличава. Тешко је навести чега све у преводу „Црног јагњета и сивог сокола“ нема, јер је тога чега нема много више него онога чега има.

СЕРВИРАНА РЕШЕЊА

Нема, на пример, приче с почетка у којој Ребека Вест фасцинирано и у више наврата заредом гледа документарни филм о атентату на краља Александра, па у наредном пасусу „филм“ (picture) постаје фотографија, мало даље „шине“ (tracks) постају „трагови“, јер су две главе спојене у једну, а путовање возом због којих се и помињу истиснуто је у заборав. У брзини скраћивања „суседна имања“ (neighbouring properties) постају „права суседа“, а угарском владару, који пред хунском најездом бежи чак до Трогира и спасава се захваљујући неколико метара широком каналу око града и вестима о смрти Великог Кана губи се сваки траг. Нестао је са својом свитом као да су га Хуни доиста и стигли, и као да његовим случајним спасом историја Европе није ни за зеру била промењена.

Нема највећег дела оног што баца изузетно важно светло на рат и мржњу који опет владају овим просторима. Имамо оно што смо, ваљда, увек и имали: нешто што нам је сервирано као најбоље решење, прихватамо га мада је пред нама у свој својој наказности, кличемо му, делећи му награде и признања. „Ово је Илирија, госпо!“ могао би неко опет навести речи с почетка Шекспировог комада „На Три Краља“, мада је питање да ли је тај Енглеz уопште марио за своје ускочке савременике на Балкану или за чињеницу да вече 6. јануара некоме значи више од простог повода за необавезну комедију заплета.

Упркос свему што се збило раније и потом, Ребека Вест је у Сењу застала са својим пратиоцима да руча. Човек за столом до њиховог почео је да виче да је супа хладна. Одгурнуо је тањир и одбио да прими оно што су му дали. Ребека Вест сетила се једног другог човека који је такође викао због преваре. Сетила се како су се немачки туристи на Сушаку, уочи свог нетуристичког похода на Балкан, згражљали због његове „непристојности“. Али Ребека Вест их је обојицу разумела: „Добро је што је викао. Поштовала сам га због тога. У свету у коме су се током свег постоје-

ћег времена дивови удруживали да прева-ром његовој раси узму све, његови преци преживели су зато што су имали снаге да вичу, да одбију хладну супу, смрт, осуду на гусарење, изгнанство на неке далеке обронке планина.“

ПОШТОВАЊЕ НАС У НАМА

Колико год Ребека Вест свакој појединој слици која јој се указује на путовању кроз Југославију види неки општи оквир, толико др Кољевић на свом пропутовању кроз њен путопис тај видик своди и понекад дидактички анализира. Заборављајући колико су се границе на овом нашем збијеном простору често и крваво мењале, др Кољевић се, на пример, усредсређује на чињеницу да Ребека Вест смешта Ријеку у Северну Далмацију и у фусноти не пропушта да забележи да она очигледно није добро обавештена шта се код нас назива Далмацијом. Али зато пропушта целу причу о Ријеци као „препреченом граду“, испресецаном разним мировним споразумима и нагодбама, причу о граду који навестује неке нове такве градове на овом подручју, будуће наказе чија ће првобитна племенитост бити уништена дневним потребама моћника и љубитеља власти.

Свет је наopak и гнусан када одбија праве вредности зарад онога што му налаже најгоре у њему, када гази лепоту и узвишеност зарад накнаде и користи. Ребека Вест волела је оно право у нама — расипну лепоту мукотрпно зделаних народних ношњи створену у земљи блатњавих путева, лепоту певања и цркви којом се не тражи опроштај или материјално благостање, већ се исказује вера у Бога и радост што се она осећа, лазаревски избор који се не повлачи свакодневно по новинским вестима и нарученим фељтонима.

Ребека Вест поштовала је нас у нама, знајући нам и мане и врлине. Мислила је да смо вредни не само њене пажње већ и пажње свих њених читалаца као нека праслика сталне људске судбине у којој се у страчном загрљају налазе заувек спојене воља за животом и воља за смрћу. У сусрету са овако ревидираним њеним делом не можемо да се

не запитамо чиме све то и сами доприносимо сопственом утамничењу у туђе интересе и зашто само вичемо као вечне избеглице из сопствених домова и душа.

Ана СЕЛИЋ

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ „ЧИЧА“

оглашава продају књига

1. ДОКУМЕНТИ ХУВЕРОВОГ ИНСТИТУТА: РОДОЉУБ ИЛИ ИЗДАЈНИК: СЛУЧАЈ БЕНЕРАПА ДРАЖЕ МИХАИЛОВИЋА страна 500, тирилица, цена 260 динара.
2. Звонимир Вучковић: ОД ОТПОРА ДО ГРАЂАНСКОГ РАТА страна 230, тирилица, цена 180 динара.
3. Звонимир Вучковић: СЕЂАЊА ИЗ РАТА страна 230, тирилица, цена 180 динара. Све три књиге су илустроване фотографијама из доба рата.

ПОРУЧБЕНИ КУПОН

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ

„ЧИЧА“

11000 — БЕОГРАД

Сретена Младеновића 1/5

телефони 011/620-891, 628-242

Поручујем књиге

под ред. бројевима _____

за укупно динара _____

_____ (презиме, име оца и име), _____ (занимање)

_____ (број поште) _____ (седиште поште)

_____ (улица) _____ (број)

_____ (својеручни потпис)

Напомена: Књиге се могу поручити и преко напред датих бројева телефона.

ИЗУЗЕТНО ВРЕДНЕ КЊИГЕ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ

„А сад, сад је посигурно тамо ледина као свака друга божија ледина, ако није поорана. Ледина је то и била и сви ћемо бити ледина, иако то многи данас заборављају. Земља јеси и у земљу идеш!“

Драгиша ВАСИЋ: Незнани (Сабране приповетке)

За све послератне генерације рат је био историја а не реалност. А историја је увек далека, нејасна, урбенички уоквирена. Требало је, на жалост, да рат потане реалност наших живота, па да искуствено и целовито осетимо превару у којој смо одрастали учећи историју ратова. Ни историја књижевности није измакла овој превари, напротив, превара се у њој ушанчила дубоко, наносећи ствараоцима неправде, незаслужену славу или заборав, померајући ред величина, успостављајући лажну хијерархију вредности. Затомљивање историјских истина створило је трајну збрку и у васпостављању уметничке истине.

Уз реч рат најчешће смо стављали атрибуте крвав и бесмислени, интуитивно осећајући да то **јесте истина**. Сва књижевна дела баштињена као уметничко искуство из првог рата упућивала су да тачније речи од **бесмисао** за нетом прохујалу светску кланицу нема. Учили смо напамет песму Душана Васиљева **Човек пева после рата** и није нам требало животно искуство да осетимо знак једнакости између страшних слика и стилскојезичког грча којим су изречене. Јер певао је **ЧОВЕК**, сваки, било који, и никакве ту поделе није било. Стога ваљда, са тих врхунаца хуманистичке вере, превару и нисмо могли да осетимо. О солунцима се ћутало, приповетке Драгише Васића, Григорија Божовића итд. су нам биле недоступне, и — ко зна зашто — понављано нам је па смо и ми почели понављати како је врхунац антиратне прозе и уметнички светионик Мирослав Крлежа (**Хрватски бог Марс**). Како је позната, слаповита и разбокорена речитост господина Крлеже ван спора, нарочито пријемчива за младе душе спремне да дар многоговорљивости изједначе са значењском вредношћу и значајем онога ко говори, сећам се да смо годинама искрено и дубоко жалили домобрана Јамбрека, младог Хорвата и све те патетичне Крлежине јунаке ниједног тренутка се не питајући зашто су гинули, с којом идејом, или, не дај Боже, на чијој страни! Наша наивност, Крлежина неодређена реторичност, и нечија систематична пропаганда, изузетно успешно су се подударили.

Следећа превара, паралелно остваривана на моралном и естетском плану, имала је као циљ да ослаби хумани антиратни занос, уништи уметничке критеријуме, подели ствараоце на подобне и неподобне, и промовише у књижевности правоверне ратнике са црвеним ореолима. Колико је неписмености, лажи, кича, паролаштва, недаровитости и сумњивих теза, поука и порука нахрупило тада и тако у читалачке главе, и колико се критичких пера затупило тумачећи „лепоту“ лажи, глупости и шупље патетике, данас можда и не треба истицати. Укус наших послератних читалачких генерација, међутим, затрован је подједнако као и морал, свест, национална самосвест, и ваља га лечити дуготрајним него-

КЊИГЕ

ЧОВЕК ПИШЕ ПОСЛЕ РАТА

За која то добродинаства, за какву сигурност, за које институције и законе, за која права и благодети данас стати на браник, и које, какве, колике, чије отаџбине? Јер, кад су односи чисти и јасни (какви су били у отаџбинском рату), родољубље и јунаштво били су природни пориви већине. Толико се тога у међувремену замагло, упрљало, обезвредило и наглавачке окренуло, да сваки појединац тражи у себи искру оног негдашњег, природног родољубља, разгрћући историјске подвале и свакодневне манипулације његовим осећањима као густу и отровну паукову мрежу.

Пише: Љиљана Шоп

вањем добре лектире. Болесни нису само читаоци, већ и многи писци, па и они од имена и угледа, чији опус почива на недоследности и ветровима ванкњижевних промена.

Драгиша Васић као приповедач имао је расан дар и историјску срећу. Дар да с лакоћом уобличи изузетне ликове који се памте (Ресимић добшар из истоимене приповетке, Никола Глишић из приче **У гостима**, јунаци приповетке **Реконвалесценти**, Петроније Свилар из приче **У празном олтару**, госпођа Леђенски из приче **Васкрсење**, главни јунак приче **Исповест једног сметењака**, јунаци приче **Пад са грађевине**, Бакућ Илија из истоимене приповетке итд.) и историјску срећу да му је најчешћа тема (први светски рат) часна епопеја, доба моралне и духовне катарзе српског народа. Несрећа је дошла касније, али она није више могла да уништи Васићево дело, већ само да га привремено сакрије из нашег видокруга. У својим приповеткама о

рату и из рата, Драгиша Васић је истовремено велики антиратни песник и истински национални бард. Не промиче му ништа: ни величина малих људи у ратном метежу, ни користољубље лажних патриота, ни морални расап као последица претрпљеног ужаса, ни анимални пориви у људској природи, ни судбина жене у рату, ни истина да, без обзира на циљеве и врсту рата, човек ипак жели само једно: да преживи и како — тако поживи у миру. Отаџбина, по Васићу, јесте свети појам, али „човек је сад воли због добродинаства и користи што му их она пружа, због њених институција и закона, сигурности, права и благодети што му их даје“, каже један од јунака у причи **Реконвалесценти**. Ето, можда, одговора блиског већини данашњег младића. За која то добродинаства, за какву сигурност, за које институције и законе, за која права и благодети данас стати на браник, и које, какве, колике, чије отаџбине? Јер, када су односи чисти и јасни (какви су били у отаџбинском рату), родољубље и јунаштво били су природни пориви већине. Толико се тога у међувремену замагло, упрљало, обезвредило и наглавачке окренуло, да сваки појединац тражи у себи искру оног негдашњег, природног родољубља, разгрћући историјске подвале и свакодневне манипулације његовим осећањима као густу и отровну паукову мрежу.

Ништа мање нису вредне ни оне приповетке Драгише Васића чије су теме обичан живот. Тачније речено, тај живот је по Васићу саткан из необичности, судбинске предодређености, следе случајности, а модерност с којом га аутор приповедака онеобичава и преводи из реалности у сновиђења, море, сфере подсвесног и непознатог, чине ове приповетке неочекивано савременим и блиским читаоцу данашњег сензибилитета. Напросто се не осећа седамдесетогодишњи временски понор када се читају најбоље Васићеве приповетке, особито из збирки **Утуљена кандила**, **Витло** и **Пад са грађевине**. Аутора превасходно занимају психолошке нијансе, тајанствене и запретење нити у људској души, тамни лабиринти који су невидљиви у свакодневном живљењу и које подстиче на акцију тек изузетан тренутак у животу: љубав, болест, смрт. Васић нема илузија о људској природи: она је непозната и неодређива мешавина добра и таме, добра и зла, испреплетених страна које покрећу неочекиване силе, нагони, страсти. Ништа није стално, сигурно, исто, изузев можда нагона за животом, чак и онда када људску душу опхватају самоубилачке мисли. Људска свест, као да жели рећи Васић, јесте онај видљиви део леденог брега; подсвест је ипак моћнија, а иницијатива је на њеној страни. С таквим уверењем, Драгиша Васић постаје мајстор описивања тананих заплета, дубинских потреса у људској души, снова које би радо искористили психоаналитичари за своја истраживања, али снова који имају, и након психоанализе, свој тајновити „сувишак смисла“. Већина послератних писаца дуго је плаћала данак ономе што се морало мислити, прилагођавајући своја осећања и строго контролишући чак и властита искуства.

Како ће се писати после овог рата?

ОДАКЛЕ ИМ ЈЕЗИК?

Професор сам енглеског и немачког језика, радим у гимназији, али се активно бавим и превођењем. Ово излажем на почетку, да бих објаснила зашто је предмет мог интересовања начин на који водеће личности Србије говоре стране језике. Иако за Милошевића сви кажу да „точно говори енглески“, ја имам примедби на изговор и мислим да би боље било да користи преводајца. О Кошутићу и да не говорим, јер он осим тешкоћа у изговору (немачки је врло лак за изговор, само ако се савладају основна правила), нема довољан фонд речи за склапање сувисле проширене реченице. Питам вас, зато, кад су и где наши „лидери“ научили језике и како то да бројне радне излете у иностранство, нису искористили да усаврше неки језик?”

Миљана Марковић из Новог Сада

Ви сте Милијана мало професионално деформисани, па заборављате да радни излети нису издајничка туристичка путовања, нити бахата стручна усавршавања. Поменути лидери морају да се рукују, тапшу по раменима, смешкају и ручају, па им не остаје довољно времена чак ни за проучавање речника сопственог језика. Уосталом, пошто ни Америка ни Енглеска нису постале земље протекторске, у периоду детињства наведених личности усавршавањем енглеског језика сматрало се субверзивном делатношћу. О немачком и да не говоримо. Шта је ко успео да у лету похвата од домаћих Немаца, то му је остало као заоставштина за будућност, па се немојте чудити Кошутићу. И, с којим правом очекујете да они сами говоре, кад су деценијама и на матерњем језику читали оно што им је неко други написао.

Кад већ поменусте преводајце, да вам објасним зашто су они непогодни. Наиме, наши лидери толико компликовано и уникатно мисле, да ниједан живи човек не би могао у духу језика превести изречене генијалне мисли. Сваки превод би представљао деградацију, јер би, на пример, оно Милошевићево „НИКО НЕ СМЕ ДА БИЈЕ НАРОД“ звучало као трећеразредни препев Битлових „LET IT BE“.

Зато, Милијана, смањите оштрицу и трудите се да заборавите оно што знате. Са Милошевићем, у чувеној светлој перспективи типа „КРВ, ЗНОЈ И СУЗЕ“ никакав страни језик неће вам бити потребан. Српски, што простији и једноставнији, без непотребних књижевних додатака, биће сасвим довољан!

СРАМОТА!

Никада не читам ваш часопис и сматрам да је срамота што уопште излази. Ви сте залуђени глупостима, вређате најбоље и најхрабрије Србе, а браните издајнике, па на миру не остављате ни ове несрећнике што су одбегли из Хрватске. Ја све знам шта пишете, јер ми пријатељи који вас такође мрзе, преносе шта сте жврљали. Срамота! Само то

бих хтео да кажем и да вас још нешто питам: Где сте ви да упалите свећу на Тргу који својатате? Чега сте се уплашили?”

Васко — ЦРНИ

Црни,

уместо да као црн Јарац црном трну црн врх гризете, ви нам црно на бело слободно упутите још нека питања. — Пошто спадамо у слободне новине, радо ћемо одговорити. Уосталом, то је прилика да из прве руке, без мале помоћи својих пријатеља, сазнате шта жврљамо. А није ни тако лоше да после новостечене промуклости и исцрпљености од паљења свећа, доживите прави празник за очи, читајући своје писмо. Кад смо већ код свећа, ми заиста нисмо дошли да их упалимо, јер, не само да бирамо друштво (што рече Боро Чорба — нећу да будем члан мафије), већ и начин да помогнемо. Пошто нисмо најхрабрији, ми Србе помажемо кроз пискарање, лекове, одећу и преговоре са „издајницима“, а најбољима остављамо да тргују свећама. Иначе, за свеће смо давно чули, па не осећамо потребу да са овим модним детаљем манекенишемо у дневнику ТВ Београд.

Увек нас је, ЦРНИ, плашило ЦРВЕНО!

ДА ЛИ ЈЕ БОРИСАВ?

Радна сам жена, па време између послова и спавања, углавном проводим у гледању телевизије. Баш због тога, добро памтим нашу новинарку Споменку Јовић, која је много лепо причала о хаљинама и шминкању у „Недељном поподневну“, док је још главна водитељка била Дуња Ланго. Одједном је Споменка нестала из те емисије, а после се, некако остарела и љутица, појавила у „Дневнику“. Тада сам помислила да је неко жену уценио па мора да ради оно што не воли, али нисам могла да утврдим ко. Када сам

је, пре неки месец дана, видела са Борисавом Јовићем, пало ми је на памет, да је он, као рођак, можда на то натерао?

Све ово сам испричала мужу, а он ме је изгрдио и рекао да сам луда жена, јер се бавим блесавим стварима, уместо да гледам од чега се живи. Пошто њему више не смем ништа да кажем о овом случају, вас питам: да ли је то истина?”

Живана из Крушевца

Драга Живана,

Иако Јовић није брат по матери дотичне Споменке Јовић, сличност између њих никако није искључена. Ваљда су се зато њихови животни путеви и укрстили, тако да су обоје обављали исти посао читача вести и саопштења на званичној телевизији. Уз незнатне разлике у сценографији, чак им је и позадина (не њихова лична и телесна, већ студијска) била иста. Врхунац блискости и разумевања био је очигледан у чувеном ЈОВИЋ-ЈОВИЋ интервјуу, јер су се обоје потрудили да на идентичан начин прекрсте или рашире ноге, сагну се и ставе прст на чело, чак без шапача изговарајући научени текст. Ко, онда, може да им оспори професионалност и лично задовољство послом који обављају? Могуће је, Живана, да је Споменка била мало растресена негде око 8. марта, с обзиром да је, кажу од председника Републике добила налог да из свог имена избрише оно „одвратно“ СПО и на даље се представља као МЕНКА. Јесте да је ново име лепо, али жена се на претходно навикла. Уосталом, како би вама било да неко, какво је лудо време, из вашег рођеног имена избрише оно ЖИВА? Тек кад у обзир узмете све ове околности, биће вам јасно зашто је Споменка повремено тужна. Јовић јој није зато крив, чак покушава и да је утеши, користећи баш течни пудер који му је она препоручила.

РАТКО ПАРЕЖАНИН: „МОЈА МИСИЈА У ЦРНОЈ ГОРИ“

КОМУНИСТИЧКА ОБМАНА САВЕЗНИКА

— Књигу Ратка Парезанина, оснивача Балканског института, „Моја мисија у Црној Гори“ ових дана објавила је Издавачка кућа „НОВА ИСКРА“, Д.Д. из Београда, као репринт издања „Искре“ из Минхена, у припреми Ивана Стојановића, а у едицији београдског издавача

„Документи“.

„СРПСКА РЕЧ ће донети скраћене изводе из ове књиге која представља документ и исказ аутора о драматичним збивањима са црногорским четницима и њиховим командантом Павлом Ђуришићем, кога Парезанин и поред међусобног разумевања није могао да убеди да одустане од кретања у Централну Босну врховном команданту Дражи Михаиловићу и крене ка западним границама, теренима попа Ђујића и даље према италијанској и аустријској граници.

Чим је свануло сазнало се за наш долазак. Неприкривена радост примећивала се код свих људи. То су били махом националисти и њихове породице. Месецима се говорило како ће добровољци — „српска војска“, како се то овде обично говорило — стићи у великом броју својој браћи Црногорцима. Мислило се о томе и радило се на томе и то би било да је нешто више имала добровољаца сама Србија. Ја сам нарочито инсистирао да бар један пук добровољаца крене у Црну Гору. У томе сам смислу неколико пута писао из Сандака и три пута сам лично ишао у Београд због те ствари. Међутим, није се могло, пошто би одвајање једног пука (ја сам мислио на 1. пук) из Србије представљало велику опасност у ондашњим приликама. „Не да не би хтели“ — говорио ми је Мушички — „ми би смо то желели, али како ћемо кад је немогуће, кад немамо довољно снага ни за Србију“.

Црногорци су упорно тражили одлазак наших јединица све до Подгорице. Писали су, долазили су и сви говорили са колико наде народ Црне Горе гледа на нас тамо... Појава наша сада у Зети разбуктала је машту и до пред подне првог дана знало се за нас на далеко. Говорило се и претеривало о броју добровољаца који су стигли. Десет пута, много пута више било нас је по вестима које су преносене.

У таквој ситуацији нам није било лако представити се у свој својој скромности. Морали смо рећи истину, али смо морали добро

да пазимо како ћемо ту истину казати. Полако, опрезно, мора да им се каже да с наше стране нико више неће доћи, то је прво, а друго, мора им се рећи и оно још важније, наиме, да ми не рачунамо са доласком, то јест са искрцавањем англоамеричких трупа на Јадрану, на Југу, и да претпостављамо да ће Совјети, силом свога оружја, устоличити Тита не само у Београду него му помоћи да ухвати власт у целој Југославији. Ово друго нисмо хтели ником да говоримо док све не изложимо лично војводи Ђуришићу, а за прво смо одмах свима, који су нас питали, говорили.

СУКОБ ПАВЛА И ЈАКОВА

Око подне пошли смо аутобусом за Подгорицу, преко Цемовског Поља. Овај највећи град Црне Горе, некад средиште привредног и културног живота, био је скоро услут. Подгорица још није била срушена, али је већ била много пута тешко бомбардована. Доцније, кроз месец дана, од ње скоро ни трага остало није. Готово из дана у дан долазиле су мање и веће савезничке формације авиона и бацале су бомбе нештедице, без неког одређеног циља. Мостови су остали читави и у моменту кад смо напуштали Подгорицу. Говорило се да је Подгорица била узета као неки објект на коме се вежбају недоучени авијатичари.

Брзо смо стигли до болнице „Крушевац“ у којој је рањен лежао војвода Ђуришић. У дворишту нађосмо доста људи, већим делом

старешина Павлович, четника и виђенијих грађана из Подгорице и других места Црне Горе. И овде је наш долазак изазвао „сензацију“. Прилазили смо људима и поздрављали се. Међу првим упитасмо се са Стевом Јовићевићем, Душаном Влаховићем, Крстом Љуновићем.

Влајко ми је представљао поједине домаћине, пошто их је добро познавао као своје земљаке. Јовићевића упитах за Јакова Јововића, јер сам од раније знао да је Јовићевић таст Јаковов. Рече ми да је на дому у Бјелопавлићима, али ме одмах одведе мало на страну и тихо ми исприча како постоји извештан сукоб између Павла и Јакова. То је била прва врло тешка и много непријатна вест коју по нашем доласку чух на тлу Црне Горе. Не знам шта би ми теже пало после оне вести у Скадру да је рањен Павле и да се десила погибија са Шаулићем и његовом групом.

Кад је Јаков Јововић био недавно у Београду, тамо смо се и упознали и он ми је много причао о Павлу, и то најбоље, и из његових речи стекао сам утисак да су они велики пријатељи, највернији другови, побратими, права браћа. У ово време њих двојица били су нада националне Црне Горе и нас свију националиста изван Црне Горе који смо Црногорцима и крајевима који су се сакупљали око њих водили бриге и рачуна колико се то могло. Нисам хтео да се распитујем за разлоге који су довели до сукоба, до те несреће, у најбољу руку до велике незгоде и непријатности — то никад ни доцније нисам могао да дознам него одмах рекох Јовићевићу: „Слушајте, морате предузети све, и то одмах, да измиримо Павла и Јакова, да их саставимо...“ Јовићевић ми на то одговори да то неће ићи лако и као да је хтео да баца кривицу за размимоилажење на Павла. То сам ја схватио тако као да је Јовићевић пристрасан, као близак Јакову, као род његов.

Одговори ми брзо и одлучно да се може и да се мора све радити да се измире, иначе да нам посао ништа не ваља... У томе ме подржаше енергично Душан и Влајко Влаховић. Јовићевић ми онда предложи да ја одмах, још исте вечери, пођем с њим у Данилов Град и да нађемо лично Јакова па да о свему с њим поразговарамо. Одбио сам сместа тај предлог, објаснивши да би се то могло наопако и рђаво тумачити у редовима који су око војводе Павла, па би, вероватно, и сам Павле то за зло узео. А Павле мене још не познаје и ко зна шта би се из тога могло исплести.

Помислих како је Јаков био у Београду,

како се одушевљавао са Љотићем и после разговора са њиме причао да га сматра највећим Србином нашег времена. Сетих се даље како је Јаков био одушевљен српским добровољцима, сетих се да је Стево Јовићевић био кандидат на земаљској листи Димитрија Љотића. Сада је, можда и то, размишљао сам даље, разлог да се продубио јаз између ове двојице црногорских првобораца.

РАЗГОВОР СА ВОЈВОДОМ ЂУРИШИЋЕМ

Личност војводе Ђуришића интересовала ме нарочито од кад су наши с њим ступили у везу. Више другова из батаљона, који је већ имао заједничке борбе са црногорским и санџачким четницима против партизана, причали су ми о њему; говорили су сви најлепше. У једном су се сви слагали: да је јунак, да је изванредан герилац и борац против црвених. Слагали су се и у томе да је ауторитет, да га поштују и да га се страше. О Павлу се слушало и то да га „кугла не може погодити“! Он је толико пута стајао испред пушчаних цеви, поред њега су падали мртви и рањени, а њега до овог пута зрно није ни окрзнуло. И баш ради садашње ране, многи су сматрали да то није добар знак, већ предзнак за веће несреће и погибје...

Павла сам затекао у постели. Поред њега су била два официра из његовог штаба. Поздравио сам га и представио сам му се. Пружи ми руку, лако се осмехну и тихо изрече неколико речи добродошлице. Он ме је очекивао с нестрпљењем и вест о нашем доласку у Зету много га је обрадовала. „Дошли сте у прави час, хвала Вам, муке су ме нашле велике...“ Замолих га да се због ране не напреже. Ја ћу њему говорити, а имаћемо времена, ако Бог да здравља, да о свему опширније поразговарамо. Рече ми да му је рана знатно боље, да је била тешка, али да брзо иде ка исцелењу. „Ништа то није!“ — проговори, као да хтеде и он да каже оно што се о њему толико говори: метак му не може живот одузети! После толико дана путовања, разноразних доживљаја и размишљања, а обзиром на догађаје који су се тако брзо развијали (већ се знало да је Тито са црвенима засео у Београду), био сам нестрплив и једва сам чекао да изложим све оно што ми рекоше у Београду да му пренесем. Осетих да је у стању да ме саслуша, би ми то врло драго и отпочех:

„Имао бих, војводо, да Вам кажем извесне важне ствари ради којих сам и дошао код Вас“.

Одмах Павле рече присутнима да изађу и поручи нам каву.

Наставио сам:

Недић и Љотић га много поздрављају. Љотић му поручује да је он мишљења да се савезници неће искрцати на југу, као што се то у Србији у многим круговима претпоставља, нарочито међу четницима, па — колико сам могао да за ово кратко време разаберам — такође и овде. Љотић, са свим добровољачким јединицама, које нису у борби и одсечене, иде за Словенију и Истру. За њима ће поћи и сви они добровољци који се узмгну извући из партизанског захвата. Недић ће се, како ми је и сам рекао наћи са добровољцима.

Ту сам му ствар опширније објаснио, из-

Војвода Павле Ђуришић

невши све оно што је већ напред речено о разговору црногорске делегације са Љотићем на дан 3. октобра. Једини од добровољаца, који су добили наређење за сасвим супротан правац, то су моји другови са мном, а са задатком који му излажем. Рекох му колико нас има, како смо путовали, где је требало да се задржимо и склонимо да нам није пошло за руком да дођемо до њега...

Војвода ме саслуша са напрегнутом пажњом. Његове светле очи поврх бледог лица, услед извесне температуре коју је још увек имао због ране, биле су као усијане. У међувремену неки људи покушаваху да уђу унутра, али он нареди стражи да никога не пушта ни близу врата док ја с њиме разговарам.

Наставих да Љотић сматра да је једини прави пут и за Павла и његове да крећу што пре према северу, да користе повлачење окупатора који ће и овде доћи врло брзо, исто као што се повлачи из Грчке и Албаније. На то ми војвода примети како је он сазнао из немачких кругова да се Немци мисле задржати у Црној Гори и да је не намеравају напуштати никако, да ће они рађе сачекати овде искрцавање Енглеза и њима се предати, него се повлачити и пробијати кроз разне запреке и препреке. На то му одговорих да ми у то никако не верујемо. То Немци говоре само ради камуфлаже и они ће крити своју евакуацију све до последњег момента. Они ће чинити све да се што пре извуку из ових крајева, а један део својих трупа задржаваће у Црној Гори само дотле док главнину не извуку, главнину која стиже из Грчке, Албаније и других делова Балкана; они се отуда морају повлачити, пошто не могу директно пут севера — везе су им искидане преко Србије.

Тада ме војвода упита на основу чега Љотић закључује да се Енглези неће искрцати на Јадрану. Одговорих му да му о томе нешто детаљније не бих умео рећи, али да Љотић то закључује на основу сплета ствари у међународној ситуацији, на основу Техерана, енглеско—америчких помоћи Титу, обзиром на об-

разовање нове југословенске владе, најзад на основу држања нашег Краља, који, под притиском догађаја, саветује да се национални одреди придруже партизанима... У добровољачким редовима чврсто верују да ће се остварити оно што Љотић каже, јер је и до сада све тачно предвиђао и ми му, без размишљања, и сада верујемо. Напоменућу му узгред како је 1939. године, уочи почетка рата у Европи, тврдио шест месеци унапред да ће с Москвом направити споразум Немачка, а не Енглеска и Француска, како је то цео свет тада очекивао. Затим му рекох и за Љотићево гледиште о трајању рата када је Југославија пала. Док су други рачунали да ће рат трајати највише пола године, Љотић је одмах тврдио да ће он трајати најмање до 1945. године...

ЂУРИШИЋ ТРАЖИ ДА ЉОТИЋ ПРОМЕНИ ОДЛУКУ

„И ја се бојим да ће Љотић имати право!“ — рече војвода, али одмах додаде како њему из Дражине Врховне Команде редовно јављају да ће се Енглези искрцати на обалама Јадрана и да он очекује, и по последњим депешама које је примио из Команде, долазак великог броја четника из Србије, Босне и Санџака — око 100.000 људи. Упита ме да ли сам успут сретао четнике. Ја му рекох да смо са много њих путовали до Крагујевца и Краљева, да се четници концентришу око Краљева ка Рашкој и да су му четничке старешине заиста говориле да и они иду пут Црне Горе. Напоменућу му како су ми појединци из Калабићевих одреда предлагали да останемо с њима па да до Црне Горе скупа идемо, али ја тај предлог нисам могао да прихватим из разлога што сам добио задатак да се што брже пребацим у Црну Гору како не бих био отсечен и тако био принуђен да узмем алтернативу: остајање у планини Рогозини. Напоменућу даље да и Српска Државна Стража рачуна на искрцавање Енглеза и да се она придружила четницима, па с њима треба и да дође. Он ми рече да је и он о томе обавештен.

„Боље би било да је и Љотић кренуо овамо. Штета да добровољци не иду у Црну Гору него у Словенију“. У неколико махова ову ми је мисао изразио војвода.

Одмах сам покушао да га убедим да нема право и да ће то скори дани посведочити. У једном моменту запита ме да ли има још могућности да Љотић промени одлуку. Искључено је то, одговорих и подсетих га на случај са црногорском делегацијом и на моје разговоре уочи поласка. Додах му: кад сам се осведочио да неће нико осим мене и моје групе ићи у Црну Гору, није ми било лако, на шта ми је Љотић рекао: „Ти мораш да идеш до војводе Ђурашића, и то што пре. Да му све кажеш и да му будеш од помоћи где год можеш и како год можеш. То је наша света дужност. Знаш да ти пут ни задатак није лак. Велику си ствар примио на себе да свршиш, иди нека ти је срећан пут!...“

Павле је очигледно размишљао; застаде мало. Он је много ценио добровољце као борце. Упознао их је из непосредне близине у заједничким борбама у Санџаку, где су наступали и под његовом командом. И слушао је доста и о њима, када је био у Србији. Видео сам да му је заиста много жао да они сад не-

Vojvoda Pavle Djurišić (1), sa svojim komandantima Brankom Djuraškovićem (2), Radomanom Rajlićem (3) i načelnikom štaba Dušanom Arsovićem (4)

ће доћи у Црну Гору. После краћег застоја, рече ми: „Можда ће Љотић имати право! И ја често мислим да су нас сви напустили и да се Енглези неће искрцати!”

ПОГИБИЈА ЧЛАНОВА МИСИЈЕ

У даљем току разговора, рекао сам Павлу да му се стављам на потпуно располагање са мојим људима, да желимо сви до једног да му у сваком погледу послужимо најпреданије, да нас не штеди ни од какве дужности, ни од какве борбе и акције. Настојао сам да извршим добар избор, не знам колико ми је то пошло за руком, већином су то млади људи, сељаци, радници, студенти, ђаци, опробани борци из мојих редова. Поштовање и љубав које су гајили према Недићу и Љотићу, они сада преносе на војводу, а другарство и братство на четнике...

У току разговора, који је потрајао око два сата, могао сам да приметим како се осетно јача поверење Павла према мени, што ме је јако радовало. Ми смо му заиста пришли најискреније, спремни да све учинимо да помогнемо што год можемо.

Приликом првог сусрета желео сам да кажем Павлу и о мојим разговорима са албанским националним првацима у Складру, па сам то и учинио. Међутим, војвода се врати поново на питање искрцавања Енглеза. Рече ми како је био послао једну делегацију да ук-

вати контакт са англоамеричком командом у Италији, али му је та делегација, на жалост, скоро цела изгинула, пошто је само неколико метара одмакла од обале. Рекох му да сам чуо за тај врло несрећни случај и да јако жалим нарочито Арсовића којег лично познајем из целе те делегације...

У вези са тим случајем ове промашене делегације, напоменух Павлу да би, можда, било добро ако би се опет покушало да се пребаце људи до Енглеза. Он ми одговори да баш о томе мисли; то би било важно и актуелно поготову сада када је чуо за поруке Љотићеве. „Ја имам овде људе који би били веома добри за тај пут” — настави војвода. „Послао бих, ако би се икако могло, Јакова Јововића и Душана Влаховића... Обојица су zgodни за такву мисију...” Много ме обрадоваше ове Павлове речи, нарочито стога што сам из њих могао да видим да није сукоб између њега и Јакова онако оштар као што сам се био заплашио после разговора са Јововићем и другима. „То је врло добро војводо” — рекох — „одмах треба предузети мере да се то што пре сврши...”

На то ми Павле рече да ћу му и ја сад ту моћи да помогнем. Треба разговарати поново са Немцима да с њима боље уредимо могућност одласка наших преко мора. Познавао сам немачког пуковника Мовеса још из Санџака. Он је тамо био главни немачки официр за везу са Ђуришићевим четницима, а недавно је дошао у Подгорицу на исту дужност. Био је то старији човек, пруски официр, који је и у Првом светском рату био на балканском ратишту.

ДЕЛЕГАЦИЈА ОДЛАЗИ ЕНГЛЕЗИМА

Тежак и неизванредан положај диктовао је војводи Ђуришићу да покуша са новом делегацијом. Он је у тим данима предводио цео народ Црне Горе, изувевши комунистичку мањину. Он је бригу бринуо шта ће са тим народом бити ако се Енглези не искрцају, а дођу комунисти уз помоћ Црвене армије. У народу је већ било страха од оног што може да наступи сваког дана. Плашили су се не само активни антикомунистички борци, већ и њихове породице, жене, деца, родбина. Један од излаза Павле је гледао у хитном обавештавању савезника чија се војска налазила у Италији.

И Павла и све његове старешине није напуштала нада да ће Англоамериканци ипак доћи и народ заштитити. А још ако дође до њих делегација, па им све каже и прикаже, онда је још сигурније да ће се они искрцати. Морам да признам да сам и ја имао наде да ће бар извесног успеха имати Павлова делегација. Душан Влаховић и Јаков Јововић умеће да кажу шта треба. Они познају добро стање не само у Црној Гори, већ и у свим крајевима земље. Знају да говоре и објасне. Они ће Американцима и Енглезима изнети истину о нашој народној катастрофи и трагедији.

Комунисти су од почетка обмањивали савезнике. То су чинили нарочито у последње време. У томе их је помагала црвена Москва са свим политичким утицајем и целом апаратом Треће Интернационале. Радио станица у Тифлису („Слободна Југославија”) објављивала је редовно лажне вести, а радио Лондон водио је такође комунистичку пропаганду,

бар што се тиче Југославије. Било је очигледно да чак и наши у Лондону и Америци немају ни приближно јасне слике шта је и како је у земљи.

Страшна је одиста била тада ситуација нашег народа. Остављен од свију и свакога, пред опасношћу да велики број његових добрих, у сваком погледу исправних и родољубивих синова и кћери изгуби главу, он је био принуђен да се ослања на окупатора и да се с њиме повлачи. Само је окупатор био у далеко бољем положају, и духовно и морално и физички. Он се повлачио поражен из туђе земље у своју рођену земљу. А наш народ се морао да повлачи из своје рођене земље, која се тобоже ослобађа и постаје победничка, и да тражи ослонац и милост код оног који га је годинама држао у ропству... Тада ми нисмо знали да је нешто раније Тито слао своје делегате у Загреб код немачке врховне команде да с њима праве споразум о заједничкој акцији немачке војске и партизана за случај да Англоамериканци покушају да се искрцају на нашем Јадрану. По том споразуму Тито би, ослањајући се на немачке дивизије, имао да баци у море савезнике. Вероватно да за ово тада ни савезници нису знали...

ДАНИ НЕИЗВЕСНОСТИ

Генерал Кајпер позвао нас је на вечеру коју је приредио у својој резиденцији, некадашњем енглеском посланству у Цетињу. Вечери су присуствовали са немачке стране неколико штабних официра; разуме се био је ту и дипломата др Крамарц. Од стране четника на вечери су били Саво Радоњић, Душан Капа, Душан Влаховић, Јаков Јововић и други. Неких политичких разговора није било. Записао сам само да је Јаков Јововић приговорио Кајперу да су Немци били „благи према партизанима!”

Већ сутра дан Јаков и Душан могли су да крену на пут Енглезима. И пошли су. Са немачке стране све је било брзо урађено, онако како смо се договорили. Сад је била искључена могућност да делегација страда од стране Немаца. Са овом делегацијом отишао је и један амерички мајор који је био пануо на четничку територију Црне Горе, па је био принуђен да дође на Цетиње ради лечења. Лечео га је др Љ. Бараћ. Колико сам могао сазнати Немци су знали за њега.

Вратили смо се ми у Подгорицу. Брзо смо сазнали да су Јаков и Душан срећно прешли преко мора, да се никакав инцидент није догодио.

Дани су пролазили. Тешки, пуни брига, неизвесности. Шириле су се сваковрсне гласине. Чекали смо вести од делегације. Нисмо их дочекали. Народ је ипак веровао да су Влаховић и Јововић срећно допловили на другу обалу и ухватили корисне, спасоносне везе са савезницима. Веровало се у Енглезе до последњег часа. И онда кад су све чињенице говориле да они и политички и војнички — бомбардовањем и дотурањем оружја, муниције, хране и разне опреме — помажу Тита и његове партизана, комунисте...

Голгота Црне Горе приближавала са својом врхунцу и пуном остварењу...

(Наставиће се)

СПО КОМЕРЦ

Агенција за маркетинг, својим члановима и симпатизерима нуди предмете: са обележјима странке, са ликом Вука Драшковића, са ликом Драже Михаиловића и са старим српским обележјима и то:

1. Мајце: цена 200 дин.
2. Постере: цена 80 дин.
3. Беџеве
  - металне: цена 50 дин.
  - пластичне: цена 30 дин.
4. Значке
  - никловане: цена 60 дин.
  - позлаћене: цена 120 дин.
5. Привеске
  - никловане: цена 80 дин.
  - позлаћене: цена 120 дин.
6. Налепнице: цена 30 дин.
7. Стоне календаре: цена 150 дин.
8. Заставице за кола: цена 50 дин.
9. Ливене отвараचे за флаше као привезак за кључеве
  - Никловане: цена 100 дин.
  - Бакарне: цена 80 дин.
  - Позлаћене: цена 150 дин.
10. Оловке: цена 40 дин.
11. Упаљаче: цена 40 дин.
12. Кварцне сатове: цена 250 дин.
13. Заставе СПО
  - Димензија 50x35 цм: цена 200 дин.
  - Димензија 80x50 цм: цена 400 дин.
  - Димензија 140x80 цм: цена 700 дин.
  - Димензија 180x90 цм: цена 900 дин.
  - Димензија 250x120 цм: цена 1100 дин.
  - Димензија 300x140 цм: цена 1200 дин.
14. Српске заставе
  - Димензија 50x35 цм: цена 250 дин.
  - Димензија 80x50 цм: цена 500 дин.
  - Димензија 200x100 цм: цена 1100 дин.
15. Кокарде — велике са венцем: 100 дин.
  - мање без венца: 70 дин.
16. Позлаћене кокарде — велике са венцем: 200 дин.
  - мале са венцем: 120 дин.
  - велике без венца: 120 дин.
  - мале без венца: 100 дин.

Цене свих производа на веће количине су и до 50% ниже а за општинске одборе СПО-а и до 70%.

Предмети се могу поручити наруџбеницом на адресу: СПО Комерц, пошт. фах 132 11030 БЕОГРАД или на телефон СПО Комерца: 559-588 нон стоп, 559-455 локал 198.

ПОРУЏБЕНИЦА

Неопозиво наручујем ком. _____

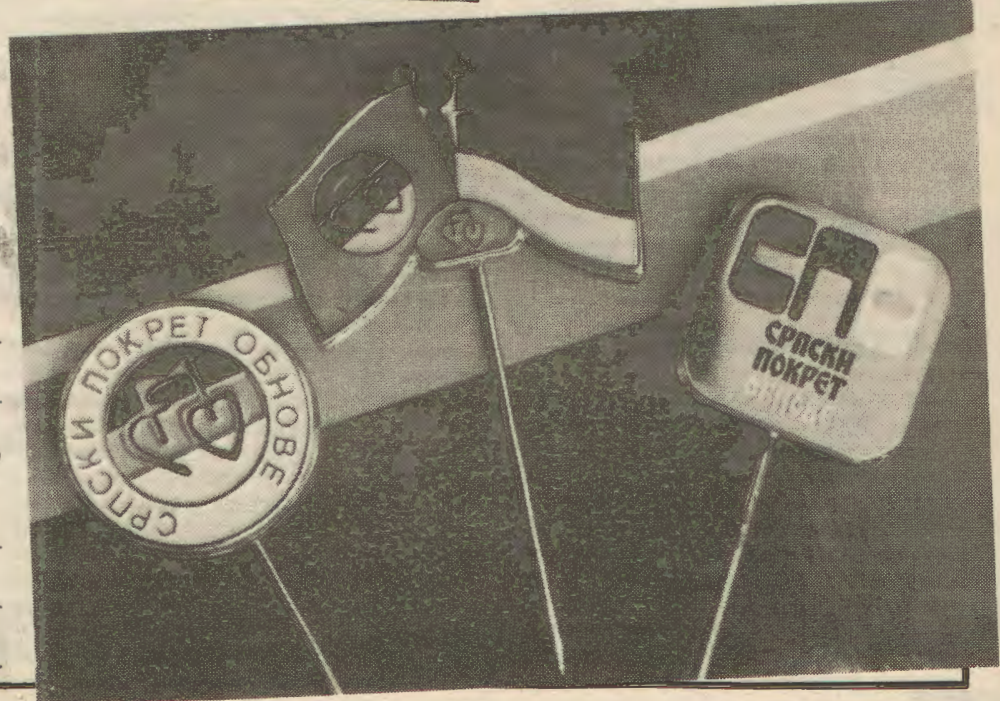
под бројем _____

Наручене предмете и трошкове поштарине платићу поштару ПОУЗЕЋЕМ!

име и презиме _____

улица и број _____

место и поштански број _____

ВЛАДИМИР ЉОТИЋ, ПРЕДСЕДНИК „ЗБОРА“

ОТАЦ ЈЕ ВОДИО ЛИЧНИМ ПРИМЕРОМ

Пише: ВЕРАН МАТИЋ

Због великог интересовања на које је код читалаца „Српске речи“ наишао блок прилога и интервјуа о разјашњавању „лика и дела“ Димитрија Љотића, обратили смо се његовом сину Владимиру Љотићу који данас живи у Енглеској за потпуније податке и сведочење. И сам Владимир је у младости припадао покрету свога оца, а после убиства (од стране Удбе) његовог стрица Јакова 1974. године, постаје председник Збора. Његово опширно сведочење, донећемо у неколико наставака.

Стари Љотићи су се доселили почетком 18. века из данас Грчке Македоније, прво у село **Крњevo**, где су подигли цркву брвнару, па потом у **Смедереву**, где су од почетка познати као виђени грађани. Везе са Карађорђевићима датирају од самог Карађорђа, који је приликом својих посета Смедереву редовно боравио у задружној кући Љотића, где је под дудом у њиховом дворишту примио и кључеве смедеревске тврђаве од Турака. Један од браће Љотића, смедеревски буљубаша **Коста Томић-Љотић**, погинуо је у боју на Делиграду 1809. године. Још **Ђорђе Љотић**, наш чукундеда, као Карађорђевићев пријатељ и присталица, морао је после Карађорђевог погубљења пред прогонима **Кнеза Милоша** да бежи у Аустрију, док му је цела имовина била заплена. Ђорђевићев син, наш прадеда **Димитрије-Мита Ђ. Љотић** био је образован, угледан извозник и богат човек. Углавном његовом иницијативом и великим прилозима, саграђена је данашња црква у Смедереву која је у знак признања за такво његово старање, узела Ђурђевдан, славу куће Љотића, за своју. После пада кнеза **Александра Карађорђевића** 1858. године, Мита Љотић са јединцем сином **Влађимиром** одлази са кнезом у изгнанство, прво у Пешту, а затим у Букурешт, где су Љотићи имали кућу и другу имовину. Мита Љотић је умро у емиграцији.

ОД КАРАЂОРЂА ДО УДБЕ

Наш деда Владимир, правник, школован у Београду, Бечу и Пешти, одличан познавалац немачког, француског и руског језика, имао је буран лични и политички живот, чију је скоро половину провео у политичком изгнанству. Био је једно време секретар кнеза Александра Карађорђевића у емиграцији и васпитач његове деце. У Цириху је доспео у круг словенских социјалиста. Био је лични и политички пријатељ **Светозара Марковића**, затим **Пашића**, **Светозара Милетића**, Бугарина **Љубе-**

на Каравелова. Сарађивао је у „Панчевцу“, „Застави“, „Србадији“, а у Темишвару је три године уређивао и штампао свој лист „Народни гласник“. Први је превео „Комунистички манифест“ и штампао га у „Панчевцу“ 1870. године. Био је најинтимнији сарадник, саветник и спољни повереник кнеза **Петра Карађорђевића** — „Петра Мркоњића“ — у организовању Босанског устанка 1875-76. године. Био је члан народне делегације која је 1903. године довела Петра Карађорђевића из Женева на престо, потом утицајни члан Радикалне странке, у два маха конзул Краљевине Србије у Солуну, сенатор и председник општине у Смедереву. Умро 1912. године.

Наша баба по оцу **Љубица В. Љотић**, рођена Станојевић, потомак је кнеза **Станоја** из Зеока (којег су 1804. у „сечи кнезова“ међу првима погубили Турци) и његовог синовца **Николе**, који је да освети стрица, први у Србији јавно убио Турчина. И сама образована и даровита, Љубица је почетком тридесетих година, на основу архиве свога мужа Владимира, написала серију историјско-политичких фељтона које је објавила тадашња „Политика“. Оставила је за собом и „Мемоаре“ које је 1973. штампао у Минхену њен млади син **Јаков**. У браку Владимира и Љубице рођено је троје деце, два сина и једна ћерка. Најстарији син **Димитрије**, наш отац, завршио је права у Београду, а потом провео нешто мање од го-

дину дана на природно-математичким студијама у Паризу. Вратио се добровољно у Србију пред избијање рата 1914. године и био један од 1.300 каплара. Прошао је Албанију, учествовао је у пробоју Солунског фронта и ослобођењу Србије и осталих крајева данашње Југославије. После Уједињења служио је као командант граничног појаса око луке Бакра.

Демобилисан је тек 1920. године у чину резервног капетана. Жени се и отвара своју адвокатску канцеларију у Смедереву. Постаје виђен члан прво омладине, а затим и саме Радикалне странке, али убрзо долази у сукоб са старијима, углавном због корупције и политичког партизанства. У свом смедеревском крају стиче све већи углед поштеног човека и радикалског дисидента. На изборима за обласну скупштину Подунавске области изабран је за обласног посланика. Поред тога, активан је на привредном, задружном и културном плану свога краја. Оснива Водну задругу која подиже Годомински насип и обезбеђује плодан Годомин од редовних поплава; оснива обласну штедионицу, подиже велики силос за сушење и чување задружне пшенице до продаје, оснива Народни универзитет у Смедереву, затим покреће читаве савезе задруга: репарских, житарских, набављачких, воћарских. Године 1931. постаје министар правде у влади **Петра Живковића**, али већ после шест месеци даје оставку, јер је влада одлучила да оснује своју (владину) странку.

Млађи син **Јаков**, ступа у Војну академију. У рату је од 1914. године, прелази Албанију. На Солунском фронту је један од првих наших авијатичара. После рата напушта активно војску, завршава права и ступа у дипломатску службу. Службује као дипломата у Трсту и Тирани и као саветник посланства у Атини, а затим у Балканском одсеку министарства спољних послова. Рат га затиче на путу да преузме дужност генералног конзула у Тирани. Период окупације проводи на имању у близини Смедерева. Пред повлачење **Недићеве** владе из Србије, ступа у Српски добровољачки корпус и са њиме долази у Словенију. После погубљења брата **Димитрија**, априла 1945. године, изабран је за председника Ј. Н. П. „Збор“. На тој дужности остаје све до смрти — убијен је у својој 80. години од стране Удбе, јула 1974. године.

ИСПИТ КОД ДР ЂОРЂЕВИЋА

Ја, Владимир Љотић, син Димитријев, рођен сам 1921. године у Смедереву. Основну школу и гимназију похађао сам углавном у

Смедереву. Фебруара 1938. године, као ђак VII разреда, са још тридесетак другова био сам искључен на две године из смедеревске гимназије, јер нас је полиција ухватила на састанку омладинске организације Збора. Тада је бављење политиком у средњим школама било строго забрањено. Потказале су нас наше колеге комунисти. Кад је полиција наишла на врата кафанског сепареа где смо држали састанак, присутни омладинци су углавном побегли кроз прозоре, али смо у пометњи заборавили записник, тако да нас је полиција по њему оптужила наставничком савету. Нешто касније је извршена ревизија процеса, па је многима смањена казна. Мени је смањена са две на годину дана. Тако сам седми разред завршио у Белој Цркви, а осми поново уписао у Смедереву, где сам, пошто сам био ослобођен усмених испита и матурирао јуна 1939. године и исте јесени почео да студирам права на Београдском универзитету.

Тих година идеје Збора су почеле нагло да продиру у средње школе, па је већ те 1939. године било преко 150 организованих студената „збораша“, а следеће 1940. године преко 300. Имали смо и своју студентску мензу где смо се хранили и редовно састајали. Комунисти су, међутим, терором држали све факултете и сва студентска удружења. Прво удружење које су удружени националисти, предвођени зборашима успели да освоје, био је Аеро клуб на Техничком факултету. Јануара 1940. студенти Збора организовали су на Теолошком факултету прославу Светог Саве, па смо у ту сврху организовали позивање студената лецима. Тако је и једна група од нас двадесетак правника „збораша“ кренула на Правни факултет да подели летке. Комунисти су, међутим, за ово сазнали, па су нас приликом нашег покушаја да уђемо у велику бруцошку салу, напали песницама и моткама. Неке наше су опасно претукли. Сам сам се некако једва извукао, али од тада више нисам могао да похађам предавања. Тако су комунисти физичким терором владали Београдским универзитетом. Сећам се и првих испита. За сваки случај, пратила су ме двојица врло снажних другова. Полагао сам енциклопедију права, а испитивао ме је тада млад и наочит др Јован Ђорђевић, иначе већ добро познат као левичар. Његов начин био је да испитује тројицу студената заједно. Узео је од сваког од нас „ђачки лист“ и пошто их прегледа, запита: „Ко је овде Љотић?“ Јавих се. Он ме погледа, па нам одмах свој тројици постави питање на које треба да одговоримо. Прво питање које ми је поставио било је: „Својина по Марксу“. Одговорих на то као и на остала питања и добих осмицу. Све испите на првој години сам дао, а када сам био на другој години, изби рат. Универзитет је био затворен и у току операција се није отварао.

БЕКСТВО ОД МАСАКРА

Када су на позив генерала Недића у септембру 1941. године основани Српски добровољци, одмах сам ступио у Први добровољачки одред који је формиран у Смедереву. Учествовао сам у свим његовим операцијама: од Смедеревске Паланке, Раче Крагујевачке, Горњег Милановца до Лесковца, Ле-

бана и планине Кукавице, у чијем подножју смо се нашли почетком 1942. године. Одатле сам по потреби службе враћен у Смедереву, а потом додељен Васпитном одсеку радне службе за обнову Смедерева. Када су почетком 1943. године добровољачки одреди преформирани у батаљоне, посада Смедерева је припојена IV батаљону који је формиран у Београду. Ту сам углавном вршио дужност четног васпитача. Батаљон је махом оперисао у ужичком крају и према Дрини. Крајем 1943. и почетком 1944. године добровољачки батаљони су преформирани у пукове, па сам тако маја 1944. године премештен за батаљонског просветара 2. батаљона II пука Српског добровољачког корпуса. Мој батаљон прво учествује у спречавању продора партизана преко Дрине у Србију, затим у борбама са јаким партизанским снагама на Јастрепцу, код Лебана и Лесковца и најзад брани Ужице од Титових снага које су септембра 1944. прешле Дрину. После преласка у Словенију, октобра 1944, мој пук марта и априла 1945. године учествује у великој операцији према реци Купи са циљем да прихвати снаге војводе Павла Ђуришића које су према плану требале да крећу у том правцу. Најзад, почетком маја брани Љубљану, док у њој заседа Словеначки народни одбор и проглашава слободну Словенију у Федеративној Краљевини Југославији и позива Краља и Савезнике да дођу на слободну словеначку територију. После пада Љубљане, три пука СДК повлаче се, заједно са 14 хиљада словеначких домобранаца и мноштвом народа преко Љубеља у Аустрију, где 12. маја предају оружје Енглезима.

Само 12 дана касније, ми добровољци, били смо први на превару изручени партизанима. Када ми је постало сасвим јасно да смо перфидно преварени и издати од Енглеза, побегао сам још на аустријској територији из воза који се приближавао тунелу према Јесеници. Само нас шездесетак добровољаца побегло је овако у разним фазама предаје и транспортовања до стратишта на Кочевском Рогу, сви остали — око 3.000 — изузев малог броја оних испод 17 година, завршили су у јамама Кочевја. Дан после бекства ухваћен сам од једне енглеске патроле и стрпан у један немачки војни логор. Једва сам се одатле сутрадан ишчупао и вратио у наш незастратан логор одакле смо предати. Ту сам обавестио словеначко војно и цивилно вођство шта се са нама дешава. Пошто су у међувремену кроз логор почеле да се проносе разне алармантне вести, између осталог и то да ће добећи Срби који „шире панику“ бити стављени пред преки суд, са још двојицом другова напустио сам Ветрињски логор већ 27. априла увече.

После 24 сата пешачења кроз шуму, преко раније везе нас тројица смо се убацили у пролазни цивилни логор у Јудендорфу код Филаха. Ту смо се задржали око месец дана, кад смо сазнали од Словенца Жебота, који је ту навраatio на пропутовању из Италије, да су наше јединице и породице које су се повукле у Италију, сви живи и здрави и да се налазе у логорима у Форлију и Ђезени. Одмах смо преузели кораке да се и ми пребацимо у Италију, па смо већ крајем јуна били у логору Форли. Те јесени пребачени смо у логор Ебо-

ли, неких 80-так миља јужно од Напуља. Ту смо провели скоро годину и по дана.

Био је то читав мали избегличко-војни град. Имали смо своје школе, гимназију, разне курсеве, болницу, позориште, фолклорне групе, књижевне часописе, штампарију, спортска такмичења, више капела, хорова итд. Кад је закључен мир са Италијом, савезници су нас априла 1947. пребацили у Западну Немачку и одмах на Титов захтев одвојили старешине од војника и разбили нас у неколико логора, а комисија Титовог пријатеља Маклина отпочела је са нашим „скринингом“. На крају је огромна већина добила цивилни статус. Око 200 људи из ових група издвојено је у посебан У-логор под претњом да могу бити изручени Титу. После око годину дана даљег ислеђивања и сви „ипсилонци“ су добили цивилни статус и били отпуштени. Један једини човек био је изручен Титу и то зато што није хтео да бежи.

У ЕВРОПСКИМ ДОБРОВОЉНИМ РАДНИЦИМА

У Немачкој сам прошао кроз логоре Дипхолз и Линген. Почетком 1948. године западне земље су почеле са врбовањем људи из наших логора за одлазак на рад. Исхрана у логорима је била слаба. Да бих помогао мајци и сестри са којима сам тада био, јавио сам се за одлазак у Енглеску, прву земљу која је отпочела са врбовањем за рад. У пролазном логору Минстер, пошто сам у избеглиштву увек био близу свог стрица Јакова који је тада водио Збор, два пута сам саслушаван од енглеске обавештајне службе која је вероватно била у дослуху са Титовом сличном службом, са очигледним циљем да се од мене сазна о нашим везама са земљом. Пошто је тај покушај пропао, пуштен сам у Енглеску јула 1948.

По програму EVW, Европски добровољни радници (како су нас звали) могли су се прве три године запослити само на одређеним (најтежим) пословима: рудници, циглане, пољопривреда, болнице, итд. По тој шеми, мој први посао у Енглеској био је у кухињи једне луднице северно од Лондона. После две године, на наваљивање другова и пријатеља „збораша“, који су сакупили нешто новца у ту сврху, нас тројица смо добили „стипендије“ да студирамо. Ја сам уписао економију као „спољни“ студент Лондонског универзитета. После неких годину и по дана нашег студирања, сакупљен новац је потрошен, па смо били принуђени да се поново запослимо, а да са студијама наставимо на вечерњим часовима. У међувремену, америчка фирма код које сам се у рачуноводству запослио, преселила се у Западну Немачку и повела ме са собом, где сам провео преко две године. У Енглеску сам се вратио априла 1957. године и ту наставио да радим за филијалу исте америчке фирме. Све те околности омеле су моје студије тако да нисам дао завршне испите.

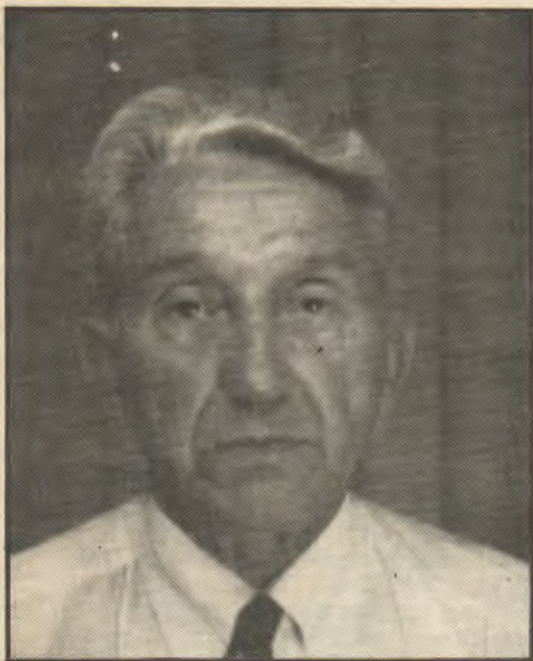
После одласка у пензију, моја супруга и ја напуштамо Лондон и селимо

се у унутрашњост, мање место северно од Манчестера.

СЛИЧНОСТ „ЗБОРА“ И ДОСТОЈЕВСКОГ

Мој отац је био врло активан и запослен човек. Много је путовао, поготово од времена када је основан Збор, тако да је готово био „гост у кући“, како је обичавала да кажем моја баба. Ако би дан-два у недељи проводио у Смедереву, био је то догађај. Али ни тада није много проводио времена у кући и са нама. Трчао је од своје адвокатске канцеларије до суда, а онда и до разних задружних савеза чији је председник био. Ако би се недељом и празником налазио у Смедереву, распоред се унапред знао. Ујутру би била обавезна црква, за њега, као и за нас децу. После тога одмах, обично пешке, одлазак на наше породично имање које су он и стриц наследили као последњи остатак некада великог богатства нашег прадеде Мите Љотића. Али, ни ту се није ишло због одмора и опуштања. Мука је била што је и нас децу водио са собом и увек настојао да барабар са њиме послујемо, тако да нам ови излети нису увек пријатно падали.

Из свих тих разлога Димитрије је могао мало времена да посвети нама деци, најмање неком нашем политичком усмеравању и васпитању. У његове духовне и политичке погледе — схватање идеологије Збора, улазили смо брат и ја постепено — као и сви други наши омладинци. Углавном слушајући његова предавања и говоре, читајући његове чланке и брошуре, а донекле слушајући и читајући друге познате зборашке интелектуалце (новинара Ратка Живадиновића, инж. Васиљевића, др Најдановића и др.). И ми смо били продукт средине у којој смо живели, школовали се и васпитавали, са многим „левим предрасудама“ примљеним кроз наше површне уџбенике, савремену литературу и дневну штампу. Добро се сећам једног предавања баш поменутог Ратка Живадиновића.

Говорио је о Совјетском Савезу. Био је даровит говорник и на све оставио добар утисак, али се мени није допало што је хвалио руски царизам, а нарочито последњег цара Николаја. Вратисмо се кући и затекосмо оца, па му ја отворено изнесох своје замерке. То је ваљда једини пут када ми је отац покљонио време да лепо и рационално објасни објективне предности монархије. На мене је у мом духовно-политичком формирању и продубљивању пресудан утицај извршио **Достојевски**.

До матуре сам прочитао сва његова дела и све што је преведено из „Дневника писца“ као и многе осврте на његово стварање и живот. Запањила ме је фрапантна сличност идеја Достојевског изражених кроз његове позитивне хероје и политичке напесе и погледа на свет мога оца и Збора. Ако је до тада у понећем из идеологије Збора код мене можда и било сумње, тада је отпало и утврдило се. Важност и важност духовне и хришћанске димензије у политици, вредност човека који носи све програме коју Збор такође подвлачи, у мени је — поред Достојевског — касније продубио и **Берђајев**. И данас се сећам дискусије пред ширим кругом са једним врло образованим и интелигентним левичарем, мало старијим од мене, који је касније под Титом био на високом положају у Србији. Разговарали смо баш о руском царизму. Све моје начелне аргументе исмејавао је уобичајеним, али за просечан, површан свет — ефектним и познатим слоганима. Тада сам му скоро дословно цитирао мисао Достојевског о томе како прост народ схвата и мисли о цару, чак сам му и страницу навео. Зинуо је од чуђења и остао као покошен. Није хтео да ми верује. Бранио се: „То није могао Достојевски да каже“. Следећег дана ме је потражио и потврдио да је заиста Достојевски тако писао, али се већ био прибрао, па је разговор завршио познатом левом етикетом: „То из њега говори политички реакционар“.

НАЈИМУЋНИЈИ И НАЈСКРОМНИЈИ

Будући да није имао много времена ни за себе ни за нас, мој отац је на нас више деловао примером него речима. Уносио је читавог себе и сагоревао је на свим пословима које је радио, а подухватао се само оних послова у чију је исправност веровао. То је чинио чак и као адвокат, па је у народу било познато: да Љотић неће свакога и сваку ствар да брани. Поседовао је изузетно висок осећај одговорности. Био је спартански одгојен према себи и самилостан према другима. Тако је и нас децу васпитавао. Указивао нам је да не бирамо лаке путеве, да живот није уживање, већ напор и борба. Терао нас је да физички радимо по оној његовој: „Нема нејуначког посла, али има нејунака на послу“. Ми деца нисмо то увек без роптања примали. Гледали смо на наше вршњаке како се проводе. Али, кад смо доспели у емиграцију и сваковрсне тешкоће, кад се сваки посао морао прихватити да би се преживело, био сам му и лично безмерно захвалан. Са лакоћом сам савлађивао сваку ситуацију и обављао сваки посао.

Адвокатска канцеларија мога оца је одлично радила, али су и његове потребе биле

велике. Не због њега лично, јер је био веома скроман у свом одевању и прохтевима, већ због општих послова, нарочито политичких, које је обављао готово искључиво о свом трошку. Много је путовао широм Југославије и све то плаћао из свог џепа. Тако је мало преостајало за кућу и домаће потребе. Живели смо изузетно скромно. Од намештаја имали смо само најпотребније. Као свака домаћица и наша мајка је желела бољи намештај, лепше намештену и удобнију кућу. За двадесет година брака са нашим оцем, успела је „одвајањем од уста“ да купи трпезарију и спаваћу собу, а тада је одласком у избеглиштво морала све то да напусти.

Мајка је била брижљив штедиша, а отац, да помогне друге, „широке руке“. Сматрао је, међутим, да новац утиче лоше на децу. Тако смо ми деца, из оба разлога увек били без пара. Ако смо хтели да идемо на утакмицу, стајали би пред улазом на игралиште и чекали да нас Рус-избеглица, породични пријатељ који је обично бивао на каси, некако прокријумчари. Ако би се решили да ипак од оца новац тражимо, рецимо за биоскоп, поред неизвесног исхода, требало је бити спреман да се саслуша придика како живот није уживање; да у биоскопу не можемо ништа корисно видети или научити и да би боље било да нешто прочитамо или радимо. Зато смо брат и ја, обично одустајали и од самог покушаја да тражимо новац.

Одевали смо се доста скромно. Обично смо носили домаће штрикане џемпере и панталоне од старих, прекројених очевих одећа. Сећам се случаја у петом разреду гимназије. Било је међу нама кицошки одевених појединаца. Гледа нас једног дана тако наш разредни старешина, врло строг али и изузетно правичан и поштен човек, па тек подиже једног од тих кицоша и запита: „Шта мислиш, ко је од вас овде у разреду породично најимућнији?“ Кицош се осврте по разреду, па ће ко' из топа, а за њим и други: „Љотић!“ Подиже и мене разредни старешина, па рече кицошу: „Погледај како је Љотић скромно одевен — а ти, као да си кренуо на бал, а не у школу!“ Наравно, схватање о нашој имућности потицало је од нашег великог пољског имања (око 100 хектара) и доброг гласа адвокатске канцеларије мога оца. Мало света је знало колико је то имање било задужено, а још мање колико је мој отац из свог џепа трошио за своје јавне и политичке послове. Ако је и налазио каткад времена да нам понешто и каже, биле су то кратке очеве поуке о тражењу и исповедању истине у приватном и јавном животу, о свакодневном јунаштву у животу, о погубности пута мањег отпора, о поштењу и честитости у личном и јавном животу, о хришћанској самилости и важној улози „чистог срца“ у односу на ближње и друштво. Обичајавао је да каже: „Најбоље мисли долазе из срца“, или „човек говори из пуноће срца“. Тако се и понашао. Сматран је одличним говорником. Никад своје говоре није видно припремао, нити се служио белешкама, а био је у стању да више сати непрекидно говори, понекад и на сасвим изненадно постављене теме. Али изнад свега, Димитрије се у породици и у јавном животу, служио и водио личним примером.

— Наставиће се —

СПО КОМЕРЦ — АГЕНЦИЈА ЗА МАРКЕТИНГ ЕКСКЛУЗИВНО И НАЈПОВОЉНИЈЕ!

1. ВИЈЕНАЦ СРПСТВА — први пут аутентични текстови наших песама на аудио касети по цени од 170 дина.

— насред горе Романије четнички се барјак вије

— на Авали покрај Београда окупља се краља Петра Гарда

— Песма краљу Петру Првом

— Велика Србија

2. ИСТИНА О МОМ ЖИВОТУ — Ђорђе Карађорђевић, ћирилицом, тврди повез по цени од 550,00 Принц Ђорђе Карађорђевић, старији син краља Петра Првог пише о свом детињству на двору црногорског краља Николе, о животу на двору свога оца краља Петра Првог, о разлозима своје абдикације, као и о свом животу у затвореништву.

3. ВЕЛИКОСРПСКА УКРУДБА — Колеја на видео касети, са Борисом Комненићем, Мајом Сабљић, Гораном Султановићем и Зорицом Мирковић у главним улогама. Цена 390 дина.

— Како то изгледа кад се код психијатра нађу Туђман и Милошевић.

— ко су данашње госпође министарке и шта једу

— како политика утиче на сексуалне односе

— зашто Хрватима прети да им лијепа њихова има димензије прокуваног џемпера

480 НАЈБОЉИХ ВИЦЕВА — на видео касети по цени од 400 дина. Вицеви причају по свом избору глумци Борис Комненић, Маја Сабљић, Горан Султановић и Зорица Мирковић.

5. ДИНАСТИЈА КАРАЂОРЂЕВИЋ — разговор са члановима краљевске породице на видео касети по цени од 580 дина.

6. СРПСКИ ПРАВОСЛАВНИ ВИДЕО БУКВАР — Др Атанасије Јефтић вас води кроз све православне обичаје. Цена: 420 дина.

7. ПЕСМЕ СРБИМА СВЕТИТЕЉИМА — У извођењу Павла Аксентијевића на аудио касети по цени од 200 дина.

8. СРПСКЕ ХИМНЕ — У извођењу хора српске патријаршије на аудио касети по цени од 170 дина.

9. ВОСТАНИ СЕРБИЈЕ — У извођењу Љубе Манасијевића на аудио касети по цени од 150 дина.

10. УСТАНИ ЦАРЕ ДУШАНЕ — У извођењу народног гуслара Драшка Малићана на аудио касети по цени од 170 дина.

11. БИТКА ЗА СКАДАР — У извођењу народног гуслара Драгана Малићана на аудио касети по цени од 170 дина.

12. БАЈО ПИВЉАНИН — У извођењу народног гуслара Милоша Бајчете на аудио касети по цени од 170 дина.

13. СВЕТИ ПЕТАР ЦЕТИЊСКИ У извођењу народног гуслара Зорана Самарџића на аудио касети по цени од 170 дина.

14. НИКАЦ ОД РОВИНА — у извођењу народног гуслара Драшка Малићана на аудио касети по цени од 170 дина.

Касете или књиге се могу поручити поручбеницом на адресу: СПО Комерц Пошт. Фах. 132 11030 БЕОГРАД или на телефоне 011 559-588 нон—стоп и 559-455 локал 198

ПОРУЦБЕНИЦА

Наручујем касету (књигу) под називом:

коју ћу платити заједно са трошковима поштарине поштару ПОУЗЕЋЕМ!

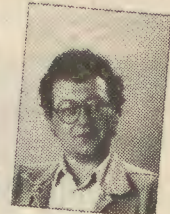
име и презиме

место, улица и број

"ТРГОАГЕНТ" С.П.О.
ВЕЛИКОСРПСКА
УКРУДБА

КОМПАНИЈА

СПО КОМЕРЦ, обавештава чланове, симпатизере и све љубитеље старих српских песама да ће се између 1. и 9. октобра у организацији СПО Комерц одржати велики концерт под називом „Никад забринема српско песмо“. Иницијатор концерта је народни уметник и велики ерестра вођа: Српски хитови „Боже правдо“, „Од Тополо на до Равне Горе“, „Српско се српско четини“, „На планини, на Јолаци“, и још много друго. Позивамо све власнике предузећа заинтересоване да финансијски потпому реализацију овог догађаја да је јавно на тел/факс 559-588, 559-455 локал 198

**РУТ МИЧЕЛ: ИСПОВЕСТ АМЕРИКАНКЕ У
ЧЕТНИЦИМА**

СРБИ БИРАЈУ РАТ

ХРВАТИ И ЊИХОВ ФОЛКЛОР

Оно што сам одмах уочила у затвору Гестапоа било је беспрекорно понашање српских жена. Колико год да је било ниско понашање њихових чувара, припадника „господарског народа“, колико год да су били ужасни затворски услови, жене се ни једном нику упустиле у гласну свађу нити у било какав други облик насилништва. Често сам се питала како је могуће да неко Србе назива „примитивним“ и „неотеканим“. Српске жене биле су нешто сасвим супротно: мирне, изузетно топле, храбре у сусрету са смрћу.

ПРИПРЕМИЛА: Ана СЕЛИЋ

Прибавити информације није било тако тешко као што сам очекивала. Галама коју су живахни Италијани правили, њихово непрестано чаврљање о послу, и њихова галантност према женама остављали су заиста малонепремостивих препрека.

Имала сам такође и утисак да им срце није било у овом послу: она су била код куће,

са њиховим женама, виноградима, пољима и децом. Њихов чудновато збуњен, непрофесионалан став као да је говорио Немцима: „Ви сте надљуди, зар не? Често сте то из свег гласа викали! Ово је ваша представа; изгледа да све најбоље знате. Па, хајде, наступajte, проклетци били!“

Сваке вечери на препуној хотелској тераси Италијани би упалили радио и мирно слушали енглеске вести! Двојица резервиста, поручник А. и доктор Л. (немам никакву жељу да им нанесем зло), професори у италијанској и енглеској школи, чули су да сам ту и радовно су свраћали да ме позову на излете и шетње. Седећи на топлим зиду поред мора и разговарајући са тим наивним људима, морала бих да се угризем за језик кад бих чула овакве изјаве: „Ти јадни Срби немају никакву књижевност, чак ни свој сопствени фолклор. Све су покрали од Хрвата“.

— Заиста, а где сте то чули? — упитала бих учтиво и једва се суздржавајући.

— Прочитао сам то у једној књизи преведеној са хрватског која нам је раздвојена.

То ме је подсетило на време када је мој син имао дванаест година. Обећала сам му да ће моћи да изабере наша нова кола. После пажљивог размишљања он се одлучио за неки потпуно непознати модел. Изненађена, упитала сам га зашто је одабрао баш тај аутомобил.

— То су најбоља која која постоје, — рече он убеђено.

— Заиста? А где си то чуо?

— Прочитао сам оглас произвођача — одговори он.

МУСТАФА ИМА МОЈУ СЛИКУ

Брижно сам чекала да чујем вести о четничким плановима. Седамнаестог маја оне су коначно стигле.

Постојали су људи које сам свакодневно виђала, макар и из даљине. Уколико је било нешто важно да се саопшти добијала сам знак, а затим бисмо се нашли на претходно уговореним местима, најчешће иза једне продавнице са храном.

Тога дана око десет изјутра ушла сам у радњу и добила знак да причекам док неки италијански војници не заврше куповину и не ишају. Затим сам клизнула кроз споредни излаз.

Тамо је у сенци прошараној светлосту што је пролазила кроз вењак стајао висок и таман човек. Пожелех да му се обиснем око врата: био је то Васо, мој црногорски граничар. Брзо ми је саопштио да ће 28. јуни, свети српски празник и годишњица битке на Косову, бити дан четничког устанка. Требало је да стигнем до Никшића, где ће ме он лично сачекати и одвести Дражи Михајловићу.

Михајловићу? То име ми баш ништа није значило. Било је обично — знала сам неколико људи који су се тако презивали. Али, Дража Михајловић? Не сећам се да сам га икад срела. Изгледа да је био пуковник редовне војске који је сада преузео команду и над остацима Југословенске војске и над четницима.

Али, где је мој стари вођа, војвода Коста Пећанац?

Васа се смркну и не хтеде да прозбори ни реч. Пећанац није био нигде, он више није значио ништа. Онима који никада нису били у прилици да чују како је њихов командант оптужен за издају, рећи ћу само да је то врло непријатно искуство.

Пошто исписмо чашицу шљивовице, растадосмо се — Васо пође на следећи задатак, а ја почех да смишљам како да стигнем у Никшић. Било је јасно да то морам учинити што пре. Јер, из једног другог извора стигле су врло претеће вести.

У граду сам имала једног поузданог пријатеља, одважног Србина који ме је у више наврата задужио. Он ме је упозорио да се Муслиман по имену Мустафа Хасановић дочепао негде моје фотографије у четничкој униформи, направљене, како је изгледало, на перону у Сарајеву. Мој пријатељ је чуо да Хасановић намерава да ме пријави Гестапоу.

Морала сам на југ, право у Боку, у њену најувученију тачку — Котор. На тај начин знатно бих скратила пентрање по планинама, а опаност да будем ухаћена била би знатно мања.

Кроз тај градић који као да је склизнуо низ планинске стране право на море, пролазио је само један пут, који ће вероватно бити пажљиво чуван. Али ја сам знала једну козју стазу која је, вијугајући према североистоку, заобилазила цетињски плато на коме су биле концентрисане италијанске трупе, и која би ме одвела до Никшића. Али, шанса да добијем дозволу за Котор, чак и у случају да нађем неки превоз, била је невероватно мала. Ипак, обезбедила сам и једно и друго.

Двадесет другог послеподне, верујући да ће протећи доста времена пре него што поново видим море (тако је и било!) одлучих да се искупам. Била сам у изврсној кондицији и сећам се како сам, заронивши, помислила да сам у стању да поднесем сваку тешкоћу.

Изабавши из воде скинула сам по обичају костим иза једне стене. Облачећи кошуљу и сиве фланелска панталоне приметих да сам моју карту ставила у задњи џеп панталона уместо да је, по обичају, сакријем. Помињем тај детаљ само зато што ми је то спасло живот.

Остадох потом испружена на врелом сунцу. Када ми се костим осушио, кренух лагано натраг. Хотел је био потпуно празан пошто су сви гости побегли. Кренух право у велику трпезарију, која је у ствари била застакљена тераса са погледом на прекрасни залив. Сунце које је залазило за острвима бацало је ружичасто-златни сјај на беле трпезаријске зидове. Пошто сам била невероватно срећна завртех се неколико пута, звиждућући и посматрајући како моји покрети бацају смешне сенке на зид.

Одједном се поред моје сенке појави по једна на свакој страни — једна дуга и танка, и друга — нешто краћа. Окренух се и угледах двојицу људи у цивилном оделу и ципелама са гуменим ђоном.

Наравно, одмах сам знала ко су.

— Рут Мичел? упита омањи.

Наклоних се.

— Ми смо Гестапо. Одмах ћете поћи с нама, рече надмено и осорно на немачком.

На дан мог доласка у Београд после четво-

рочасовног интензивног испитивања, гладна и жедна, постадох толико уморна да се побојах да ћу направити неку грешку. Стога пре стадох да говорим претварајући се да ћу се онесвестити. Двојици гестаповца би наређено да ме одведу у затвор.

Није ми било дозвољено да ишта понесем са собом. Схватила сам да су сматрали да ношење моје мале торбе представља траћење времена: ускоро ми ионако неће ништа ни требати.

Ходајући тик уз мене полицајци ме пове доше Теразијама, преко улице, испод колонада, и кроз једно омање двориште доведоше ме до гвоздене капије уграђене у висок зид.

Група забринутих жена стајала је пред капијом, а неке су плакале.

Полицајци их одгурнуше лактовима и снажно залупаше. Зачу се кључ и скидање реза, и капија се мало отвори. Они ме гурнуше унутра и уђоше за мном.

Жене нагрнуше за нама трудећи се да провире унутра. Стражар, са пиштољем о појасу и пушком о рамену, љутио викну на њих и залупи капију.

Нашла сам се у злогласном затвору Гестапоа.

Пожурисмо преко узаног калдрисаног дворишта у коме су затвореници на врелом сунцу уморно нешто пословали. Неки подигоше поглед да би ми упутили скривене знаке охрабрења.

Прођосмо кроз једна велика врата, по песмо се уз камене степенице, прођосмо кроз још једна гвоздена врата и уђосмо у малу канцеларију. Уза један зид била су два кревета, неки гвоздени ормани и лавабо, а у средини је био сто за којим је седео главни управник, Рихтер.

Један од полицајаца уписа се у велику књигу, и затим обојица одоше.

Мрзовољан и ћутљив док су полицајци били ту, оног часа када су отишли управник поче да вришти на мене — да кажем своје име, да испразним џепове.

— Енглескиња, а? Енглези, јадне кукавице, и тако даље.

— И Американка, молим да не заборавите, имам право да будем третирана као интернирана особа, рекох мирно.

То га је довело у стање лудила.

— Американци и Енглези, курве! Шта мисле, да можда могу да учине нешто против Немаца! — викао је.

Тешко је веровати, али ни једна прилика није пропуштена а да није изговорено нешто слично уз вриштање. То је, очигледно, било и смишљено зато да натера затворенике да прихвате ужасе затвора. Истог часа би ми јасно да је овај човек психопата — што се испоставило као тачно. Његов помоћник, јадник по имену Хениг, улагујући се, аплаудирао је његовим мудрим изјавама.

Пошто представа није најбоље успела, Хениг ме је извео, откључао врата између канцеларије и улазних врата затвора, и сместио ме у ћелију у којој сам остала, уз мали прекид који сам провела у осуђеничкој ћелији — више од два месеца.

Ћелија је била дуга око седам метара, а широка пет, са два мала прозора високо горе, са решеткама и шалонима намештеним тако да је врло мало ваздуха улазило унутра.

На једној страни била су два узана кревете (која су касније уклоњена), а на другој слама прекривена ћебадима свих боја и у различитим стадијумима распаѓања. На једном конопцу у углу висили су сиви пешкири. Било је и неколико искривљених ексерца за калуге и велика кибла са поклопцем. То је било све.

ХРАБРЕ СРПКИЊЕ

Ова ћелија била је једина која се налазила између канцеларије и улаза у затвор. Свако ко је улазио или излазио морао је да прође поред наших врата. Кроз прорез испод дрвених шалона могле смо да видимо двориште и капију. Између наше ћелије и канцеларије налазио се димњачки отвор. Тако смо знале све што се догађа у затвору, осим онога што се збивало у подруму и на горњим спратовима. У поређењу са нашом све остале ћелије биле су удаљене и мирне.

На врућини и уз страшно загушљив ваздух наша најважнија битка била је да врата држимо отворена да се не бисмо масново онесвешћивале. Када новодошавши нису смели да нас виде или када ми нисмо смели да видимо њих, стражар би једноставно залупио врата. Али, ту је била шпијунка са лименим поклопцем. Пронашла сам начин да је затварам изнутра и да је поново отворим када би стражар уз урлање приметио да је затворена.

Када су ме тог дана гурнули унутра, у ћелији је било четранест жена. Скоро све биле су Српкиње: седеле су унаоколо у стању крајње утучености, неке тихо плачући.

Једна прекрасна старија жена устаде и пожеле ми добродошлицу. Звала се Лидија и била је позната и популарна у Београду. И њен муж је био у затвору, мада ни она ни он нису знали због чега. Као и многи други били су ту већ три месеца, а да им никд није ништа објаснио, нити позвао на неки разговор.

Свечано сам се упознала са свим женама, али су ми рекле само име, не и презиме, осећајући се несигурним.

Зауврат, чула сам животну причу сваке од њих.

Оно што сам одмах уочила било је беспрекорно понашање. То ме је подсетило на ону причу о краљици Марији Антоанети која је за време француске револуције била заточена у Бастиљи. Колико год је било ниско понашање њихових чувара, припадника „господарског народа“, колико год да су били ужасни затворски услови, жене се ни једном нису упустиле у гласну свађу, нити у било какав други облик насилништва. И то упркос томе што су припадале разним типовима и разним друштвеним класама. Често сам се питала како је могуће да неко Србе назива „примитивним“ и „неотесаним“. Српске жене биле су нешто сасвим супротно: мирне, изузетно топле, храбре у сусрету са смрћу.

Било је међу нама слабића и кукавица, било је и достављача достојног највећег презрења. Али, то су били Руси, „бели“ Руси, који су свима који су имали воље да слушају сместа објашњавали како мрзе садашњи режим у Русији и како су одани пријатељи нациста.

Тешко затворско искуство стављало је на пробу сваку црту националног и индивидуалног карактера. У тим искушењима су се

Српкиње, а са њима и сефардске Јеврејке, које су у Србији живеале генерацијама, показале изванредно.

АРМИЈА МУЧЕНИКА

Никада нисмо биле заклоњене од погледа стражара; могли су нас гледати или кроз шпијунку или кроз отворена врата. Док смо се облачиле, или док смо спавале, нисмо имале ни тренутка приватности. Ти људи су непрестано улазили у ћелију, некада да нас застраше, некада само да галаме или да збијају шалу. Често су довођене врло лепе девојке; многе од њих су биле Јеврејке које су испочетка биле кажњаване са десетак дана затвора зато што нису носиле жуту траку. Тада би стражари понекад улазили ноћу и сатима нас гњавили. Притужбе би ствар само учиниле гором. Али, Флора Сендс је знала како да поступа са њима. Имала је врло богат фонд српских повика којима би их тако обасула да су се потом понашали готово с поштовањем.

Ова предивна старица од седамдесет и седам година, чврста и избраздана, са кратко подшишаном седом косом, била је једна од две жене-официра српске војске у последњем рату. Написала је две књиге о својим доживљајима. И даље је била официр; када је овај рат стигао у Србију, упутила се овамо упркос томе што се тек опорављала после операције. Са својом јединицом марширала је десет дана све док нису били опкољени и заробљени и док је нису издале ноге.

Амбулантним колима пренета је у болницу немачког војног затвора. Неколико дана касније пријатељица која јој је дошла у посету донела јој је женску одећу. Флора је отишла у купатило, преобукла се и мирно изашла из затвора. Била је слободна неколико седмица, а потом је доведена у нашу ћелију. Провеле смо заједно много пријатних часова заборављајући на јад причајући о нашим доживљајима међу Србима.

Њен муж бели Рус, који је такође био у затвору, био је на самрти. Њена брига за њега, настојања да га барем на кратко види издалека, били су потресни. На крају смо чуле да га сматрају искувише болесним чак и за ту рупу, где се на болест обраћала пажња тек колико и на некакову велику гњаважу. Било је приче да ће га пребацити у болницу. Она је очекивала његову смрт: морала је да га види пре него што оде.

Пошто сам била вођа женске групе којој задатак је био да у име осталих постављам захтеве. Тако сам, упркос стражарима који су ми то галамом бранили, отишла у канцеларију до Хана, затекавши га на срећу, самог.

Рекох му: — Та жена је официр као што сте и ви официр. Она је само била верна својој заклетви као што сте и ви верни својој. Она је стара — можда колико и ваша мајка. Муж кога воли као што је ваша мајка волела вашег оца, умире. У име мајке која вас је родила и оних принципа којима вас је она учила, морате дозволити тој старици да још једном разговара са мужем који је на умору. Хоћете ли допустити да се нађе у дворишту када он буде пролазио?

У то време Хан је још био пријатељски расположен према мени. Није ме гледао. Оклевао је као да се спрема да каже нешто ош-

тро, а затим се набусито сложио.

Изведох Флору у двориште. Опирући се о штап и посрћући појави се њен болесни муж. Скоро паде на клупу; глава му се повијала док је кашљао.

Она седе поред њега. Стави руку на његову мишицу и снага дивне љубави која је струјала из ње и која као да га је обавијала, чинила се скоро видљивом, била је у том тужном дворишту као аура. Гледали су се без речи дивном и дуговечном љубављу.

А затим га грубо одведоше. Умро је неколико дана касније. Она је пуштена због старости. Послала ми је у затвор нешто вуне од које сам — мислећи на њу — направила два џемпера. И данас их имам и увек ћу их чувати као благо.

Постојало је нешто горе, много горе. Нешто толико страшно да оклевам, знајући да моје речи не могу пренети сав бол и неизмерну тугу.

Биле су то посете деце.

Отприлике једном у петнаест дана деци затвореника било је дозвољено да дођу на затворску капију и да гледају своје родитеље. Уколико је неки затвореник имао цигарете да поткупи стражара, деца би могла утрчати на један загрљај, док би рођаци који су их довели остајали напољу.

Мајке и очеви погнули би се да прихвате и подигну своју децу. С лицима преображеним оним најосновнијим, најтрајнијим осећањем којим нас је природа обдарила, додиривали би, рукама дрхтавим од љубави и очајања, цела њихова мала тела. Мрмљали би испрекидане, вековима старе речи љубави; деца би се смејала док би им миловала косу, љубила их или вукла за уши, чудећи се сузама на њиховим лицима.

По последњи пут ти људи и жене држали би у загрљају оно што им је било драже од сопствених живота. Те душе њихових душа морале су остати иза њих — а каква их је мрачна судбина очекивала у опустошеној, упропашћеној земљи?

То је било неиздрживо. Човек је могао очврснути на сваку другу патњу, али ови сусрети разарали су све оклопе поноса, снаге и одлучности.

Обећала сам овим тако неправедно нападеним људима да ћу се, ако преживим, вратити и провести остатак живота бринући се о тој деци, њиховој деци. Рекла сам им да нећу бити сама, да ће моји сународници бити уз мене, као и сви други народи који воле слободу, са Америком и Енглеском на челу. То обећање обишло је цело затвор а и целу Србију — у којој се моја реч цени.

Снажна вера у америчку великодушност била је последња мисао многих стотина и хиљада стрељаних људи и жена: она је унеколико олакшала смрт ове славне армије мученика.

На нама је сада да оправдамо ту веру, да чувамо и подигнемо њихову децу у слободи, да их научимо да поштују успомену на оне који су страдали због своје љубави према слободи.

Заложила сам моју реч и част моје отаџбине.

Сигурна сам, знам, да оне неће бити изневерене.

(наставља се)

ГЛАС ЦРКВЕ

Вук Драшковић

**САБРАНА ДЕЛА У СЕДАМ КЊИГА ПРВИ
ПУТ ЋИРИЛИЦОМ**

ЗА САМО 700 ДИНАРА БРОШИРАНО ИЗДАЊЕ

1. СУДИЈА
2. НОЖ
3. МОЛИТВА I
4. МОЛИТВА II
5. РУСКИ КОНЗУЛ
6. ОДГОВОРИ
7. КОЕКУДЕ СРБИЈО

Литература која је послужила као основ обнове српске духовности. На 1650 страница пред вама су дела која објашњавају зашто је Драшковић постао идеал српске омладине.

Књиге су штампане на 80-грамском папиру, формата 13 пута 20 цм. Преплатна цена: 700 динара. Могу се наручити и појединачно по цени: 1. Судија 150, 2. Нож 230, 3. Молитва I 210, 4. Молитва II 200, 5. Руски конзул 210, 6. Одговори 100, 7. Кокуда Србија 100 динара.

Поруџбине на телефон (014)35-115 на адресу: ГЛАС ЦРКВЕ, Војводе Мишића 28, 14000 Ваљево.

Шаљемо искључиво поузећем, поштарина куица.

НАРУЏБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем књиге комплет _____

(навести који повез)

(адреса)

(место)

НАСТАВАК СА СТР. 6

рују. Цифрама приказивати живе људе, на дневнику „Милошевић — Црнчевић — Ћосић“, па то је ужас. Имају ли ти људи имена, коме ћеш Брано писати „синавац“, ако сутра не буде тих „синаваца“. Знам шта дјелите тој несретној дјаци кад их обиђете, то су стварно корјени, јер из топлих вила они ништа више и не заслужују.

Боже казни их, у својим недјелима одоше поново у Пребиловце, Јасеновце, поново лелек растурених породица небо чује. Данас Срби из Хрватске, сутра ће поново Срби из Босне, и ми ћемо бити цифре и ми ћемо наћи уточиште само у породицама честитих људи, нама неће бити додјелене ни виле ни станове, јер ми ћемо бити нико. **НИЈЕ ГРИЈЕХ БИТИ ИЗБЈЕГЛИЦА, ГРИЈЕХ ЈЕ ШТО ВИ ОД НАС ТО ЧИНИТЕ.** Стидите се свих наших јама, одлазите на помен са Патријархом Павлом, коме је бог једино спасење, и над тим дјечјим костима држите политичке говоре, ружите све нас који нисмо као ви, називате нас издајцима, само зато што хоћемо да сутра над гробовима нових жртава, неградите вама каријере. Боже помози нам, боже заустави њихове погане игре, јер ће поново ОНИ извести тешкеве за 9. октобар, баш на своју младост.

Људе не желим да молим, јер молити Бабића, Караџића или још луђега Шешеља, значи ископати себи гроб. Наставите бар ви честити људи из организације СПО са својим молбама богу, јер ако потраје владавина лудака, угасиће се сва српска огњишта.

Стана Панић
Сарајево

ПРЉАЊЕ ДР ПРЉЕ

Првог августа је у Политици објављен ударни коментар Др. Александра Прље са једним јединим циљем — да читаоцима Политике ни случајно не да времена да поразмисле о писму које је Председник СПО, књижевник Вук Драшковић, упутио књижевнику Добрици Ћосићу. Јасно је да је Др. Прља морао брже — боље да реагује, морао је да пожури да те, случајно залутале овчице, оне који су поверовали махар и у једну једину реченицу тог „превртљивца, бескрупулозног борца за власт и националног издајника“ поново изведе на прави пут, на пут који нам нуде Др. Прља и још неки „најважнији људи“ Србије. Преопширно би било анализирати сваку реченицу Др. Прље, а имало би разлога чак и за такву анализу, јер су тако — рећи све реченице текста најобичније извртање чињеница. Напоменућу само да нас је Слободан Јовановић још пре пет деценија покушао упозорити:

„Та безочност у извртању чињеница показује само да комунистички властодршци мисле да су у духовним поробљавању народа већ толико успели да нико више не мисли својом главом, већ прима за истину све што власт истиниом огласи“.

Али баш због те истине ћу покушати да се дотакнем само основне поруке и закључног коментара према којима збиља не могу да останем равнодушна.

Јасно је одмах да Др. Прља покушава да

Председника СПО представи као политичког превртљивца, а при томе заборавља да је књижевник Вук Драшковић од првог тренутка књижевног стваралаштва и политичког деловања, своје ставове износио јавно, без колебања, спреман да их, уз промену објективне политичке ситуације и коригује, изграђује. СПО је у априлу 1990 године објавио програм странке и ни један од политичких ставова и могућих решења кризе у Југославији који су прокламовани тим програмом, Председник СПО није напустио, нити их се одрекао. Само их је, у тренуцима када се југословенска криза вртоглаво измицала контроли оних који су је и подстрекавали, разрађивао: покушао је да укаже да би опстанак Југославије био и могућ уколико би првенствено Хрватска и Србија оствариле потпуну демократију, а сада када видимо да комунистичка идеологија није успела да покида све вековне споне које су спајале муслимански и српски народ, покушава те споне и уобличити, ублажити трагедију и хаос у који тако укључује срљамо. Нападајући баш те покушаје Председника СПО, Др. Прља се најчешће позива на историју српског народа и демократију, а при томе заборавља да историја демократије није забележила и такву **СТВАРНУ ДЕКОМРАТИЈУ** у којој се сви који другачије мисле проглашавају издајницима, а они који уопште мисле и покушавају своје ставове и да изграде, превртљивцима.

Др. Прља тако самоуверено нуди читаоцима Политике и закључке који су, колико „објективни“ и „истинити“, толико и „корисни“:

„Али, свака демократска коректност мора истаћи да су управо данашњи људи на челу Србије, а пре свега Милошевић, уз услутна колебања“, као изузетно суптилан човек, Др. Прља сасвим добро разликује услутна колебања Слободана Милошевића од катастрофалне превртљивости Вука Драшковића) суштински променили стварни и трагични положај у којем је Србија била баш у доба владавине онога што део опозиције назива „комунистичким терором“. То је промењено најмање захваљујући улози првака данашње српске опозиције. Таква промена је нешто што је за Србију било незамисливо“ (можда је за Др. Прљу било незамисливо до пре четири године, за многе „превртљивце и издајнике српског народа“ те промене су још пре више од десет година биле и неопходне и неизбежне) ма колико било жељено, још само пре неколико година, а камоли деценија. Како се онда може са толико цинизма пренебрегавати та једноставна истина коју највећи део народа тако добро осећа и разуме“?

Све би то било лепо када би било тачно и истинито! Др. Прља заборавља да постоје људи који су имали своје мишљење и пре Осме седнице, мишљење о положају српског народа у Југославији, свест о геноциду који је учињен над њима, мишљење о Уставу из 1974. године, о проблему Косова и Метохије, о титоизму, о демократији и они су то своје мишљење и саопштавали. Због таквих ставова су били прогањани, халшени, понижавани, избацивани са посла, искључивани из комунистичке партије, жигосани, забрањивано им је иступање у јавности, али они своје ставове нису напустили, наду нису губили. Не би ни

Србија доживела ни април у Косову Пољу 1987. године, ни Осму седницу, ни „догађање народа“ да није дошао Горбачов на власт, а оно што нам је та фамозна Осма седница понудила нису ни демократија, ни стварно решење националног питања српског народа, већ строго контролисана либерализација политичког живота, са смишљено наглашеним најповршнијим националним предзнаком. Наравно, подстрекачима тих строго контролисаних промена није ни пало на памет да би могли веома брзо изгубити контролу над њима — и такав контролисани либерализам је ипак отворио врата демократији, а смишљено наглашени национализмом ће се завршити или у шовинизму или у стварном изворном националном сазревању српског народа.

Др. Прља у свом коментару још и великодушно саветује:

„Уместо насртаја на власт и откривања жеље да се она сруши било којим путем, чак и кад је потпуно легитимна, за Србију и Југославију би било боље када би се мало више размислило о мирољубивој слози, оној о којој говори Светосавље“, (О темпора! О мореса!)“ као део духовне традиције, хуманистичке и готово изузетне, српског народа...

Гласови лешинара се, треба ли кога подсећати, већ чују са свих страна. Нема потребе било ко да их измишља или њима манипулише. Било би боље међутим да их не јачамо својим поделама око минимума историјских интереса и неопходних предуслова за наставак заједничког живота.

Уколико то неки прваци опозициони у Србији не схвате, утолико горе по њих. Ту им нико не може помоћи“.

Збиља сам радознала да чујем шта то Др. Прља саветује Председнику СПО да чини у демократској Србији у којој:

— Као председник најјаче опозиционе странке у Србији буде ухалшен у сред Скупштине те демократске Србије?

— Као председнику најјаче опозиционе странке му је забрањен улазак у ту демократску Скупштину Србије?

— Не сме ни случајно да се усуди да посети српски народ у Борову Селу. Таман посла да му то падне на памет, покварио би све покушаје Војислава Шешеља да коначно раскрсти са тим Хрватима; пронашао човек ново оружје, доследно српској светосавској традицији — зарђале кашике које гарантовано изазивају сепсу!?

Др. Прља мора коначно да схвати да је минимум историјских интереса српског народа демократија, а Србија ће збиља бити демократска држава оног тренутка када углед „најважнијих људи“ Србије не буде штитила Политика, већ они сами, као равноправни грађани и одговорни политичари, својим деловањем, аргументима, па и редовним судским поступком. Ја се наддам да књижевнику Добрици Ћосићу није потребна заштита Др. Прље. Било би корисније свима нама да су књижевници Добрица Ћосић и Вук Драшковић сами наставили и завршили полемику.

Др. Прља не сме да сметне са ума да су српски народ и демократија нераздвајиви и уколико то не прихвати, то горе по њега. Ту му нико не може помоћи.

Драгана Богдановић
Ивањица

КО ВРАНА НА ДВА КОЦА

Поштована редакцијо,
Не припадам особама које воле да им се имена појављују по новинама. Обичан сам човек, али дубоко сам до срца погођена, па морам да вам испричам шта ме тишти.

Наиме, понашање Матије Бећковића прије избора, сад је тек расветљено. За њега морам употријебити један израз из народа: дјеловао ми је као „врана на два коца“.

Ни од једног човека, ама баш ни од једног, нијесам очекивала више луцидности, правде, истине, жеље да се отворе врата духовности и моралу ове наше напале земље, него од њега. Све је то изостало.

Гледала сам га и слушала у Г. Милановцу прије децембарских избора. Он се потпуно од свега ограђивао, као да не живи међу нама.

Отишла сам те вечери кући, с убојењем које сам стално у себи потискивала и нијесам хтјела да вјерујем, да он припада мрачној прошлости наше земље. Нијесам хтјела да се разочарам ни онда кад му није било право, а то се да осјетити, кад му је неко од присутних поставио питање „Како је прихватио 7. јуску награду“? Љутито је одговорио: „Као Иван-данску“. Вјероватно да би и комунистима и опозицији удовољило.

Прије другог круга избора, прочитала сам у „Погледима“ (сматрам га већ бламираним листом) протест јавних радника, научника, сликара, академика због онакве срамне кампање против опозиције. Међу њима, је прво име било сликара Љубе Поповића, Михиза и још њих десетак јавних радника, а на крају стајало је и име Матије Бећковића. Некако искрено то име сам тражила на првом мјесту, али опет сам себи рекла да сам, можда, много ситничава. И срце ми је било пуно.

Неке од Матијиних књига које сам жељела имати, а нијесам имала тих дана идући послом тражила сам по књижарима и у Милановцу, и у Чачку и у Београду. Матијине pjesме да имам, да их имам поред себе увече кад ми је тешко због свакодневних људских проблема. Кроз његове pjesме заборављала сам свакодневицу.

Сад сам изневјерена. Осјећам се као кад љубав изгубим. Осјећам мучнину од његове књиге у својој витрини. Можда сам ја преосетљива, али то је тако.

Опсједнута сам њиме била један цијели дан и овако мислим: Његово срце је срце слабића, зато је, вјероватно и био некад Јанез Паука, а не Матија Бећковић, зато је ту негдје постао Бећко Матијевић а не Матија Бећковић, зато се на крају опет ту негдје представио као већ умрли pjesник. У праву је за ово „умрли“, визионар је.

Врани са почетка писма су се измакли кочеви и она је пала. Ово су можда исувише страшне и тешке ријечи, али и мене је од њега срце страшно заболело.

И морам на крају додати: не припадам ни једној партији, али Вук Драшковић није никад био ни неки Јанез ни Бећко, а за то треба

имати велико срце и поштење, а мислим да је Матија и 9. марта очито изигравао Јанеза или Бећка.

Редакцију молим да не обеледоњај моје име јер сад не само иза Милошевића, него и иза Бећка и његовог другара и не дај Боже оца Србије стоји црвени кољач војвода, па могу добити метак у чело.

Дај Боже да је ово само мој ружан сан. Желим само да вас Бог чува.

Читатељки Т. М. Герџи Милиновић

О НАМА У ИНОСТРАНСТВУ, НИКО НЕ БРИНЕ

Драги Уреднице,
Данас сам први пут дошао до вашег листа и одушевљен сам изгледом и тематским садржајем. Као Србин, поносан сам на „Српску реч“ јер ми је таква новина недостала већ дуже времена. Морам да признам да сам до данас редовно читао Илустровану политику, и у задње време сам осећао потребу да имам неки други лист са другачијом уређивачком политиком и садржајем. И то сам нашао и „Српску реч“, па од данас можете да рачунате на мене као вашег будућег редовног читаоца, и претплатника. Чак сам спреман да дам и добровољни прилог пар стотина марака као економску помоћ листу. Да вам одмах кажем да већ 20 година живим у Шведској, па ми због тог боравка у иностранству посебно недостаје Србија и све што је Српско. Комунисти из Србије, који су били на власти а и данас су, третирали су нас а и сада то раде, као непријатељске елементе, све нас који живимо и радимо у иностранству. Такав став, одржавао се и кроз јавна гласила. Они су нас једноставно запостављали. Мало су писали о нама и нашем животу и нашим интересима у туђини. Ја се надам да ће ваш лист бити намењен за све Србе, па било да они живе у Србији или иностранству.

Убеђен сам да и други Срби у иностранству мисле као и ја, те да многи који још нису имали прилике да читају „Српску реч“, жарко очекују један такав лист. Знам да је редакцији листа сада у почетку најтеже око издавања листа због ограничене економске могућности, те да лист може да буде бољи кад би било више новца. Ми Срби из иностранства, можемо да помогнемо на више начина. Али то исто зависи и од вас. Ви би требали да поклоните мало пажње и нама у листу. Тренутно у Србији не постоји ни један лист који је посвећен нама у иностранству. Зато предлажем као будући редован читалац и претплатник, да уведете сталну рубрику у листу за наше раднике у иностранству. Материјал за ту рубрику би добијали од самих читаоца из иностранства. Вјерујем да би се многи новинари одазвали за сарадњу из патриотских побуда за поменути рубрику из целог света. Аустралије, западне Европе, Америке. Наравно и читалачка породица „Српске речи“ би се у том случају проширила, те многи огласи и рекламе би нашле место у вашем листу.

У овом броју од другог септембра ове године, запазио сам да сте пуно простора по-

светили рубрици „Писма“ читалаца. Објавили сте пуно писама, што ме наводи на закључак да уважавате своје читаоце и њихова мишљења, а то морам да признам годи сваком читаоцу па и мени. Ако делите моје мишљење, ово моје писмо би могло да се нађе већ у наредном броју на страници намењеној нама у иностранству. У том случају бих ја био пресретан, а верујем и многи други Срби широм света.

Срдчан поздрав из Шведске

Ваш нови читалац Б. П.

ОТВОРЕНО ПИСМО СРПСКОЈ ДЕМОКРАТСКОЈ СТРАНЦИ

Пишемо вам из љубави и поштовања према вама, ви сте Срби као и ми па нас везује вера, традиција, светосавски дух.

Наша Србија као и њен народ ван ње, гурнут је у пропаст, налази се на релу Европе, окривљен је за све и свашта, последњи у Европи је задржао комунизам, то зло које га је и сатрло.

Били смо срећни када се Српска Демократска странка формирала у Хрватској и Босни, мислећи да ће назив демократска часно носити, а да ће људи који се налазе на челу Босанско-Херцеговачког и Хрватског СДС-а својим радом и оправдати назив демократска који ова странка има у своме имену. Али изгледа да није тако.

Пре неки дан чујемо да је био митинг подршке ЈНА негде у БиХ-у, у организацији СДС-а и Савеза комуниста покрета за Југославију. Згранути, смо се запитали шта СДС има да сарађује са комунистичким покретом који иде ван светских токова, ван цивилизације и ван српског народа. Зар нису Срби највише пострадали за време комунистичке диктатуре?

Нама овде у Београду смета врло често вређање опозиционих странака Србије од стране водећих људи у СДС-у, затим ту је и онај чувени коментар у листу „Јавност“ о „неуспелом“ митингу опозиције, 9. јуна. Тај коментар је све само не добронамеран.

Ми знамо да су Срби ван Србије сада у тешком положају, знамо и шта је било II Светског рата са нашим народом ван Србије, али зар не видите да власт Слободана Милошевића коју тако здушно подржавате манипулише вашом несрећом, мртвима из прошлога, као и из овога рата. Зар не видите да ће вас Милан Бабић и Радован Караџић са својом прокомунистичком политиком заводити са свима, не само са Муслиманима и Хрватима већ и са Србима у Србији који нису за војда Слобу, а којих има све више.

Како се може веровати генералима, који су годинама били гаранција болшевиизма и тоталитаризма. Они, из својих удобних фотела, на својим редовним конференцијама за штампу ређају имена погинулих дечака — војника. Срамота је да странка која у своме

имену носи назив демократска подржава ЈНА, тј. комунистичке генерале говорећи да је ЈНА тампон зона између завађених страна. Мислим да ни деца у то више не верују, јер која је то НАРОДНА војска којој никако већ месецима не успева да раздвоји завађене стране.

Због чега руководство СДС-а подржава председника Србије који забарикадиран у туђој вили на Дедињу, издаје врло ретко штура саопштења (наређења) својем народу. Пола Србије се осећа робљем после 9. децембра. Непопштеним вишестраначким изборима, своју власт „наш“ председник чува уз помоћ генерала и њихове силе. Те генерале ви браћо наша, подржавате. Ти добро плаћени и ситуирани старци с'петокраком на челу су своју војну силу најбоље показали над нама, вашом браћом у Београду, 9. марта ове године. Чекали смо, узалуд, тих мартовских дана глас са Козаре, из Босанске Крајине, Сарајева, Книна, Вуковара, чекали смо глас наше српске браће која ће викнути: Доста је и нама комунизма, доста нам је генерала који атакују на свој народ тенковима.

Браћо наша, не чувају генерали народ, ништа и никога они не чувају осим свог окрваљеног комунистичког режима. „Наши“ генерали стоје по страни, док се онај преморени народ бори, чекају да дође тренутак па да они ступе на сцену, са својим страним болшевичким, комунистичким системом, проверено добрим за њих. Често пута подмукло, да се не каже: Ето ЈНА не раздваја завађене стране, они жртвују по неког голобрадог осамнаестогодишњег дечака. Те бестидне седе главе. Нахушкали су наивни народ да крене у рат без разумног циља. Срамота је да Милан Бабић има претензије на територије које никада нису биле српске, као што је Сисак, Задар, Карлобаг, Осиек, итд. А ако су некада и биле српске, да би сада поново то биле треба жртвовати пуно српских живота (који пут!!!), и освајањем тих територија ми ћемо добити још једно Косово у коме ће бити маса хрватског живља екстремно непријатељски расположеног. У осталом сетимо се оне народне „Отето, проклето“.

Због тога, окренимо се гаранту напретка и слободе, окренимо се Демократији.

Удружимо се против једноумља, болшевизма, будимо против бесмисленог рата.

Дигнимо свој глас за стварање ванстраначке српске војске, за грађанске слободе, напредну економију, људска права, слободу јавног информисања. Боримо се за српски народ који ће што пре имати добар стандард, што више пријатеља у свету. Боримо се за оно за шта се сви цивилизовани народи боре. За бољу БУДУЋНОСТ.

Група Београђана,
борни демократији

ПУТЕВИ РАЗУМА И МУДРОСТИ ЈОШ НИСУ ЗАТРТИ

Поштована господо,
Опростите што се поново јављам. Ово је вероватно задње писмо које вам пи-

шем. Није упућено вама, политичарима, него вама људима, који имате пријатеље и нисте покидали сва пријатељства са људима других нација. Добро, људскост, поштење, племени-тост, постоје и код других народа, подстакни-мо га, тражимо добро које нас спаја, добрим ће узвратити.

Србија је свима на срцу, свима Србија. Не допустите да од ње саме, Србије, не видимо ништа другог, и никога другог. Таква Србија не може бити срећна и напредна држава. До-стојанство морамо имати и сачувати, не гор-дим се превише.

Свако у данашњим тешким временима налази свој пут борбе. Ко је издајник, није на-ше да судимо.

На злочин, чин зла, имамо право да узвра-тимо силом али не злочиним и покољем. Си-лом нећемо никога и никада опаметити. Мож-да је баш то пут издаје, рат је издаја, јер не знамо шта нас све одакле вреба, како ћемо се поставити и узвратити, појединце и групе ко може контролисати потпуно? Интелектуа-лац, Црнчевић, заноси се тезом да има право да каже и да нас упуту, да ли Срби, после свега што је било имамо право да будемо го-ри него што смо и подстиче такве појединце и групе које могу довести до уједначања жртве и злочинца.

Пут разума и мудрости нека изабери раз-умни и мудри. Опрзност није чин издаје и страха, већ можда управо љубави. Ко воли што се данас наше куће руше и спаљују, уби-јају невини? Ко воли и жели својем народу ка-тастрофу?

Сви путеви разума и мудрости нису зат-рти, они увек морају да се чувају и граде. Ко може унапред да каже да не постоји разум, или чак да целе народе прогласи неразум-ним? Можда и тамо постоје људи који се над-ају и верују да постоји разум и људскост? Не можемо у свима гледати ХДЗ-овце. Такви ко-ји верују да су у једном народу сви исти и уз то имају у свом народу власт и моћ да то стално причају, доведше до тога да и нас Ср-бе други прогласе неразумнима и да нас све уједначе.

Ако већ не могу неки наши „политичари“ да се одрекну силог и силе, нека раде тако, али нека оставе да други покушају разумом, ко је издајник, ако се то уопште може рећи /а требало би прекинути са тим термином/ није наше да судимо и оцењујемо.

Они који осећају потребу и коју могу и треба, могли би покушати да се боре и љу-бављу и племенитошћу, нека пробају да своје пријатеље друге вере и нације подстакну на таква осећања, нека потраже добро, добро ће можда наћи.

Сви путеви борбе треба да су отворени, не осуђујемо непрестано једни друге. И до ми-ра, и до граница које би нас умириле може се на разне начине. Ако постоје, а постоје, до-бри људи, Хрвати, Муслимани, Македонци итд. Зашто да не разговарамо са њима, за-што да се не окренемо једни другима, зашто да не покушамо да се разумемо, да нађемо решење?

Они који верују, знају да су душе наших предака, жртава многих разарања, трагедија и несрећа, тамо где је вечна љубав и мир. Зар смо заборавили да они то исто желе и на-ма?

Шта смо ми друго него они? Дозволите да се рађамо, јер рађамо њих. Не доносимо их увек и изнова у исти свет зла и мржње, где поново и стално преживљавају и осећају исте боли, ране, тугу, сузе. Зар није грех да прежи-ве исте страхоте? Шта смо ми него они?

И други народи страдали су на овоме све-ту. Нису само Срби. Нису само Јевреји, само Роми, Пољаци, Руси. Осврните се. Колико људи и народа је страдало до сада? Ако мржња и зло завлада ко ће се родити, ко ће пожелети да рађа и да се рађа?

Злочин, чин зла, наћи ће на осуду света. Допустите да и наше жртве заузму часно и достојанствено место међу мученицима. Ср-би такво место заслужују. Нека се придруже онима који треба да постану свест и савест човечанства. Изађимо из љуштуре мржње, јер ови који сада владају Србијом толико су заслепљени мржњом да не виде никакав из-лаз, изађимо, пружимо свету, међународној јавности, експертима, истину о нама. Када ви-ше очију, очију света, прати и зна шта треба да види, злочинци се неће тако лако одлучи-вати на чињење злочина. Свет о нама ништа не зна. Оваквим нашим реакцијама на уста-штво, од самог почетка његовог поновног јављања, погрешним неуморно и неразумно, замаглили смо истину. Да ли смо имали пра-во?

Нека се не бусају „спасиоци“ Српства, од Црнчевића, преко Шешела до појединих свештеника да су учинили велику ствар за нас и да су вратили достојанство нама. Нека по-гледају шта су све својим нечињем правих ствари у право време и још више својим по-грешним чињењем, учинили онима који су на-страдали у протеклим ратовима. Нека изађу из своје љуштуре и погледају по свету, шта се зна о њима? Али њима идеолозима зла и мржње, комунистичким идеолозима, није то важно. Важно је да све оне који траже друга-чији пут, пут који они нису препречили и неће га никад, проглашавају издајницима и изроди-ма свога народа, а да ли се питају има ли код њих елемената издајника људског рода.

Учио нас је Брана да треба да мрзимо друге, Хрвате, Муслимане и сличне, ми смо то почели, онда су они, па смо ми зато што су они. Мајстори зла и мржње знају како да сви-ма помрсе конце. Кукају: Ми спасавамо Срп-ство, а документа, сведочанства о страдању Српства и свим узроцима страдања Српства држе строго под контролом, истину у ланце свезаже.

Коштућ и Црнчевић и данас причају да су за мир и благостање. Ово све што смо дожи-вели и јесте изгледа њихов лични душевни мир и благостање, по томе како изгледају и како су озарени, а мрзе /мржњом озарени?/ ништа се друго не може закључити.

Свештеник један, нека ми опрости и нека се замисли, мора да зна да његово није да суди и пресуђује. Само се злочинцу суди, зло-чинцу. Ко може да каже и пресуди који је пут исправан и који води спасења, сви су путеви исправни ако је намера, воља и нада добра, добронамерна, сви путеви осим силе. Свеш-теник један то ипак зна боље од мене. Силом се ни добро, добра воља не намеће. Добро се у другоме тражи и побуђује. Добро се по-стиче. Ко зна да ли је касно да се тако нешто учини.

Кажу неки: Значи, ја сам избеглица, преживео сам све ово.

И ја сам избеглица, из Македоније. Српкиња. Нека вас не узбуђује то много. Срби су можда и сами допринели да избегнем. Понављали смо сувише често да неки народ не постоји. Он је узвратио истом мером и намером. Ми смо наступили као сила према њима. Они су према нама Србима тамо јер смо мањина. Сада је било време и долази време, да када искрсне некакав проблем, одмах одемо тамо, седнемо и разговарамо. Разговором ћемо доћи до решења. Док сам била у Македонији, Србија као да није знала да и тамо има Срба, таква политика која затвара све мостове за собом, нељудска је. Не плашимо друге собом, они су ту, неће никуда отићи, ако не развијамо пријатељство са којим правом очекујемо да они нама буду пријатељи. Разговором се све може. Срба има у Македонији, Македонаца има у Србији. Наше није да оценимо да ли неко, неки народ треба да постоји на земљи.

Ако, као и до сада, пустимо да зло буја, распирује се као каква зараза а ништа не чинимо да га спречимо, видимо га и чекамо, не реагујемо на прави начин, омогућавамо да се до краја развије и план, не уђемо у суштину, не побјеђемо га истином, не подстакнемо оне код којих се зло јавља да га увиде на прави начин и сами се против њега изборе /не мислим да човека који за зао можемо подстаћи да увиди да је зао, могуће је то, него народ један у коме се зло јавља треба подстићи да размисли на прави начин, критички, и самокритички, сам ће пронаћи истину и ништа га у тој истини више неће разуверити/, ако дакле, ми, који смо то зло на својој кожи осетили и видимо да се поново рађа, ништа нисмо учинили да га спречимо, а могли смо, не може ме нико разуверити да нисмо могли, онда значи и ми желимо зло, и ми смо саучесници у том вртлогу зла. Мислили смо, нека нека дочекаћемо ми њих, платиће нам. Дозволили смо да поново убијају све што нам је свето, а самим тим што смо дозволити и прижељкивали их и чекали их да први почну а ми ћемо онда показати њима, доказујемо да ни нама није свето оно што је требало да буде. Свето огњиште, али је и човек, и живот његов, и живот и сведочење оних који су били, и живот оних који треба да буду. Причају неки: Мени су двадесет или не знам колико, чланова породице побиле усташе, ја знам шта то значи, ја ћу их осветити.

Можда је то тачно с једне тачке гледишта. Ако будемо вечно тако радили, свака генерација наша доживљаваће увек исти пожар. Могли бисмо се запитати, и ако поштујемо наше мртве и страдале, да ли смо грешни према њима, јер у њихово име треба да имамо управо супротан став: да се не понови никада више.

Опростите, још једном, али нећу се више јављати.

Надам се да сте ме схватили. Вама верујем и разумем вас. Нека моја писма не утичу на вашу политику и програм, ово је само дељење мога мишљења са вама, ако ишта од овога може да вам помогне, бићу срећна.

Хвала на разумевању

Гордана Мартиновић

РЕАГОВАЊА

ЈЕДНОМ „ПОШТЕНОМ“ ЧАЧАНИНУ

Поштована Редакцијо, прочитавши писмо једног „поштеног“ Чачанина у вашем броју 27, морао сам да се јавим да би дотични могао да чује мишљење и оних других како он сам каже.

Прво: „Поштени“ Чачанине, Срби су ванредно храбар народ или су у својој прошлости били такви а таквих има и данас и спремни су када нешто тврде или напишу да иза тога стану својим пуним именом и презименом. А како се види из твог писма ти то ниси урадио, заборавио си да си из краја Танаска и Љубића. Наводно бојиш се освете чланова, СПО, ваљда си заборавио да су до данас убијани чланови СПО, а да чланови СПО нису убијали. Па „Поштовани Поштени“ Чачанине ти или ниси Србин или си велика кукавица.

Друго: „Поштени“ Чачанине, кажеш да си био члан СПО и да више ниси; драго ми је што ниси јер никада такви нису ни заслуживали да буду чланови СПО. Најбоље би било да таквих никада није било и да их нема у чланству СПО. Твоје место је са оним који се мењају као камелеони по потреби. Пошто сада ниси члан нити једне странке, јави се код њих, чак ћеш са својим карактерним особинама напредовати. Уствари, човек када једном изда, издаће увек а ти си „поштени“ Чачанине већ издао СПО па ћеш исто тако издати и друге зато ти никада није ни било место у Чланству СПО. Место ти је код оних који од комуниста посташе социјалисти или код оних који данас по Србији срамоте борце и њиховог вођу Дражу Михајиловића.

Четврто: „Поштени“ Чачанине нећу са тобом да полемишем о Црвеном „Војводи“ јер сви прави Срби су Црвеног „Војводу“ одавно прочитали, „чуди ме“ да ти то још ниси. Јер „Поштени“ Чачанине нападати две најјаче опозиционе партије СПО и ДС у Србији је смешно ако ниси валадајућа партија СПС—Болшевика. А то вам посави и црвени „Војвода“ чине свакодневно. А називати себе већим опозиционаром и Србином од других Срба је жалосно. Напасти Краља Петра II Карађорђевића и престолонаследника Александра Карађорђевића на начин како то ради и говори твој црвени „Војвода“ је глупо.

Пето: Сматрам „поштени“ Чачанине да ти и теби слични немате право да судите и расправљате о господину Вуку Драшковићу. Да би ти неке ствари биле јасније подсетићу те: прво господин Вук Драшковић је међу највећим српским писцима, не верујем да си што и чуо за његова дела „Нож“, „Молитве I и II“, „Руског конзула“ и друге, док још имаш времена узми ово дело и прочитај. Само овим својим делима је допринео осветљењу једног дела Срба, више од других. Друго, „поштени“ Чачанине, чим пишеш онако о господину Вуку ти га лично не познајеш а то је твоја

највећа грешка, јер да би судио о једном човеку мораш га лично познавати а такође и његова дела а ти то „поштени“ Чачанине ниси урадио. Треће, да ли си чуо за Француску бр. 7 и да ли си некада био у њој. Да си био и да си пре 10 година слушао господина Вука Драшковића како је говорио а остали који се данас по Србији прсе да су вековима Срби били у „мишјим рупама“, многе ствари би ти данас биле много јасније. Четврто, „поштени“ Чачанине, ти сигурно знаш да је Црвени „Војвода“ због обрачуна у комунистичким кликама врхушки Сарајева чији сам и сам био члан, страдао и веровао знам и због кога али да те подсетим због Бране Миљуша секретара СК Сарајева. Па када ово све знаш сигурно к знаш да га је господин Вук тада бранио и потписивао петиције за његово ослобођење са робије. Узми па читај „Дисидентски споменик“ Црвеног „Војводе“ и одмах ћеш схватити неке ствари. Пето, „поштени“ Чачанине, запамти за свагда да господину Вуку Драшковићу не треба ни слава а још мање Власт, јер његова дела и оно што је он дао Србима чини га равним Његошу и Карађорћу а и зашто би једном оваквом човеку требала Власт. Запамти господин Вук се бори да свим Србима буде боље и да Србија постане оно што је била за време Краља Петра I Карађорђевића.

Шесто, „Поштени“ Чачанине никада немој поредити господина Вука Драшковића и Црвеног „Војводу“ јер само овим испадом си смешан и жалостан. Јер никада храст и врба нису били исто а разуме се да је господин Вук храст.

Седмо, господин Вук и ако греша само греша онај који много ради и човек се увек најбоље учи на својим грешкама. Његове грешке су те што је имао било какав однос са нељудима какав је Црвени „Војвода“ и њему слични.

Сада здраво „Поштени“ Чачанине, па памет у главу и призиви се човече себи.

Поздравља те један великосрпски националиста син равногоског борца, Ваљевац.

Топаловић Милислав
ул. Вука Караџића бр. 15
14000 Ваљева

РЕАГОВАЊА

„СЛОБА ЋЕ ДОЧЕКАТИ КРАЉА“ — МОЛИМ РЕПРИЗУ...

Поводом објављеног писма Ненада Терзића из Краљева, у броју 27, од 2 септембра 1991 г.

Молим уредника да ми пружи прилику да одам признање господину Терзићу из Краљева на његовом веома лепо и јасно написаном писму. Господин стварно на један веома веродостојан начин одсликава све ствари које помиње у писму. Ја сам његово писмо прочитао са правим уживањем. Хвала богу да се ово најзад пружила прилика

свим људима у Србији да данас кажу шта хоће. Тек сад може да се види ко колико вреди и колико зна. Имам 45 година и за мој цели живот, до сада нисам имао прилике да читам Српске новине са оваквим ужитком, а за то су криви комунисти. Ех, боже, слатка ли је демократија. Да не би неко помислио да сам луд, што овако пишем, да кажем да нисам. Школовао сам се овде у иностранству и имам високо образовање и здрав сам и прав. Међутим, да имам право да се радујем, имам, и ево ја то овом приликом показујем. Хвала на пажњи.

С. Р. МАЛМЕ, ШВЕДСКА

КО БРАНИ А КО БРУКА СРПСТВО

Као припадник Српског Комитског покрета „Војвода ВУК“, за време одмора од 25 дана, провео сам на ратишту Баније 12. дана и десет дана на терену Боровог Села, Даља и Мирковаца. За наше присуство на тим теренима нико није знао осим надлежних за то. Ми нисмо били ни плаћеници ни осветници већ помоћници браниоца својих села, својих кућа и њива својих родитеља и своје деце.

Борили смо се о свом трошку и са својом опремом ћутаћи (опрему смо после напуштања терена оставили браниоцима) а за рачун правде и слободе мирних српских домаћина. Имали смо јуначку срећу коју нам је подарио сами БОГ да од нас дванаесторо нико не настрада осим једног лакшег рањавања (њему је помоћ указао лекар добровољац из Јагодине). О својој светој дужности и светој улози за ова 22. дана коју чинимо за свој нападени народ српски који је угрожен од усташких повампирених звери предвођених својим Сатаном Туђманом, имамо доста снимљеног материјала (филмског) који ћемо вам приликом доласка у Отаџбину дати на увид.

Наш први човек међу једнакима (он није наш и себе експонирао у јавности и није се хвалио како је усавршио клање усташа зарђалом кашиком, јер прави патриоте и борци остају увек скромни и по страни (историја о њима нека говори) није поступио као црвени лажљиви војвода Шешел. Тај самохвала је давао аргументе (лажне и самохвалне) да су овде били некакви његови четници и да те четнике шаље Србија (нису могли вероватно да стигну због пијанке у „Руском цару“). Тиме је само нанео лагу овом поштеном и нападеном српском народу и часним браниоцима српских земаља и српског живља. Љага је огромна како у земљи тако, ако не и више у иностранству. Тим лажима и том својом болесном фантазијом дао је болесник Шешел некакви аргументе којима данас запад манипулише и блати тај српски народ.

Да ли драги мој Срби, знате колико вам је срамоте нанео ЦРВЕНИ војвода.

Да ли заслужује српски народ и српска држава да им таква НАЦИОНАЛНА ШТЕТОЧИНА седи у парламенту! Шта је са његовом гласачком „базом“? Радничка РАКОВИЦЕ да ли ти је то задња казна од комуниста или сте

осуђени на вечни УСУД,? Српска браћо ми смо још контузован народ. Да ли вам драга браћо и сестре иде у ту српску главу да један „четнички војвода“ може онако на Скупштини Србије 24.7.1991. год. да ружи и блати без разлога и основа, најчаснију српску породицу Карађорђевића, а нарочито принца АЛЕКСАНДРА? Српски првоборци четници Ђенерала Михаиловића су гинули са именом краља Петра на устима и са светим српским покличем: „С ВЕРОМ У БОГА ЗА КРАЉА И ОТАЏБИНУ“. За све ово време мог боравка на западу ја још не сретох човека који нешто лоше рече о Карађорђевићима. Оно што рече Шешел не рече до сада ни најортодокснији комуниста.

Тога дана када је наводно Шешел био у Борову Селу, питам се кога је обилазио, када за двадесет и два дана нашег војевања на наведеним теренима не видесмо ни једног његовог човека а са многима смо разговарали и многе добровољце упознали али ни један не рече да је Шешелев четник.

Наш први човек „ЛУЖНИЧКИ“ је био да нас обиђе (а са њим смо и дошли на Банију са запада) јер је и имао кога да обиђе. За све време нашег боравка и војевања он је са нама у вези, бринуо је и бдио над нама и за нас и материјално и духовно. А зашто не објасни где је и како је Шешел провео своје људе на наводно бојиште: „ЛУЖНИЧКИ“ се није сликао и давао интервјуе за новине, не што се боји и што њега и нас нема ко да штити (ми то и не тражимо јер ми смо ти који треба некога да штите) док је црвени „војвода“ дебело заштићен у црвеном Београду, већ што се такве ствари раде као што то раде СРПСКИ КОМИТЕ.

Љ. М.

На раду у иностранству

МОРАЛ СРБА ПО ЗАНИМАЊУ

Југословенска идеја је стара и моћна. Трагте жеље да југословенски народи живе заједно и, као врло блиски, налазимо у дубокој историјској прошлости. То је сасвим разумљиво када нам и мудри Вук Караџић, говорећи о нацији дакле, о свему ономе што битно чини тај појам каже: „Све је у језику“. Није потребно указивати и на све друге разлоге који нас упућују једне на друге: културне, економске, политичке, који су видљиви и лако уочљиви и мерљиви.

Тачно је да је Југославија и у пркос свему, већ реченом, имала својих слабих и рањивих тачака. То је свакако било због дугог живота проведеног ван југословенске заједнице у другим културама, историјским, економским и другим условима.

Зар није довољно указати да су најплеменитији умови нашег народа указивали на ту велику блискост наших југословенских народа. Сетимо се само, поред већ поменутог Вука, Бранка Радичевића, бана Јелачића, Николе Тесле који је изричито говорио „МОЈА СРПСКА НАРОДНОСТ И МОЈА ОТАЏБИНА ХРВАТСКА“. Пажљив човек, који има само основно образовање, сетиће се многих так-

вих људи. Зна то свако и АКАДЕМИК ПРОФЕСОР ДР. ВАСИЛИЈЕ КРЕСТИЋ. Морао би то знати и ПРОФЕСОР ДР. БУДИМИР КОШУТИЋ, а и многи други. Помнићем ову двојицу као нарочито опасне јер су злоупотребили своје име и своје високе академске титуле да на сваком месту и у свакој прилици учине колико могу на расприравању националне мржње. Они се увим средствима јавног информисања, која стоје на расположењу владајућој партији и свемоћном председнику Србије СЛОБОДАНУ МИЛОШЕВИЋУ, залажу за расприравање братоубилачког рата. То што су њима тако доступна сва средства информисања није случајно. Многи своје идеје, па и сам аутор ових редова, не могу лако да обзнане. Данас су велике могућности добили сви они који су спремни да расприрају мржњу у служби дневне политике. Интересантно је констатовати, а то није тешко, да су сви члени српске политике и њени јуришници до задњег часа били титовци и његове верне слугерање. Ја лично познајем АКАДЕМИКА ВАСИЛИЈА КРЕСТИЋА. Он доиста са комунизмом нема никакве везе. Увек је, још из студентских дана од када се знамо, био велики противник комуниста којима није припадао не само по идејама него ни по своме класном пореклу. То, међутим није сметало Василију Крестићу као ни многим другима, које данас видимо на јавној политичкој сцени, да, када је у интересу каријере било потребно, приђу у Титове редове. Разуме се, ни напад ми не пада да академик Крестић не заслужује да буде то што јесте али је сасвим јасно и њему и нама да је то могло и да изостане да у време није ушао у редове титоваца. Било је оних који су извесно били исто тако паметни, радни, и способни па су ипак остали на периферији. То је академик Василије Крестић добро знао када је улазио у партију. Какав је морални лик академика Василија Крестића нека послужи и овај пример који сам ја лично искусио на својој кожи.

Почетком јануара 1977. год. ја сам у IV гимназији изгубио службу као МОРАЛНО ПОЛИТИЧКИ НЕПОДОБАН а потом сам се 8 година потуцао без посла и хлеба. На неким конкурсима сам одбијан за то што сам морално политички неподобан а на другима, тамо где су се тражили помоћни радници чистачи дакле људи без икакве школске спреме или само са основном школом, тамо ми је сметало то што сам магистрирао јер забога није zgodно да ја будем чистач а генерални директор средњошколац или тек нешто више од тога. У време тих мојих трагања за хлебом расписан је конкурс у Српској академији наука за радника који ће вршити мануелне послове у архиви. Када сам чуо да је председник испитне комисије мој друг са факултета, тада већ академик Василије Крестић, обрадовао сам се да ћу скоро, некако, макар и врло скромно, доћи до неке службе. Моје наде су биле за кратко јер ми је Крестић, када сам га нашао рекао да за мене не може ништа учинити јер сам ја МОРАЛНО ПОЛИТИЧКИ НЕПОДОБАН. Ништа није помогло моје образложење да ћу ја ту радити мануелне послове јер је Крестић остао упоран „да неће ништа да рескира“. Том приликом ипак смо поразговарали као стари знанци. На моја питања када је он који је био љути противник

комунизма постао такав чистунац, Крестић ми је одговорио баш овако: „Да нисам ушао у партију зар би ја био оно што сам сада“. Кажем то да кад у будуће будете видели Крестића на ТВ да знате бар нешто и о моралном лику тог човека. Крестић је, као што казује овај пример, умео када је то било корисно да буде и комуниста као што сада уме да буде националиста и да најчешће из живота Срба и Хрвата хотимице бира оне примере који треба да упрљају хрватски народ и да продубе националну мржњу. Крестић увек прецизно осећа шта је корисно и од чега се може овај дити и према томе се адекватно и понаша. У време док се председник републике Србије, бар декларативно, залаже за Југославију његове слугерање, професионални сејачи мржње против хрватског, словеначког, албанског народа, нашли су могућност да од борбе за Србе и Србију створе начин за своју друштвену афирмацију и да од тога добро живе. Некада је, на самом почетку МИЛОШЕВИЋЕВЕ велике политичке каријере када је пронашао кључ успеха „БОРБУ ЗА СРПСТВО“ шовинизам био препуштен МИЛОВАНУ ИЛИЋУ МИНИМАКСУ, РОКЕРУ БОРИ БОРЂЕВИЋУ, ЕМИСИЈИ КАРАВАН и уопште тим ситним естрадним звездама и њиховим медијима. Данас су се на том послу нашле крупне рибе. Поред академика Крестића окупили су се ту ЧОВЕК КОЈИ ЗБОГ СУДБИНЕ СРБА НЕ МОЖЕ ДА СПАВА књижевник БРАНА ЦРНЧЕВИЋ, професор ДР БУДИМИР КОШУТИЋ а и многи други. Сви смо сведоци Црнчевичевих шовинистичких сванси и неукуса које он говори на ТВ, која му се у Милошевићевом самодржављу радо ставља на расположење. Ја ћу држећи увек и свуда до људског морала испричати и једну моју причу која може да осветли БРАНУ ЦРНЧЕВИЋА.

Када је недавно објављен мој роман „ДЕДИЊСКИ СИНДРОМ“ ја сам као сваки писац желео да он што пре дође до читаоца, што је мени као потпуно непознатом писцу било веома тешко. Мој друг ме одвео код Бране Црнчевића који ми је затражио три књиге а он ће, како је обећао, учинити да се о мојим књигама нешто напише у листовима „ДУГА“ и „ПОЛИТИКА“ — Од моје чуварске плате купио сам три књиге и однео их Црнчевићу. Никада није учинио да се нешто напише о мојој књизи. То се може разумети. Оно што се не може разумети да ми никада није платио те књиге, нити их је на моје писмено захтевање вратио.

Трећа, а сада можда и највећа ЗВЕЗДА У СЕЈАЊУ НАЦИОНАЛНЕ МРЖЊЕ, је професор др. БУДИМИР КОШУТИЋ. Човек не може да се не упита како је Будимир Кошутић постао професор правног факултета, како доктор, како потпредседник државе. Обратите пажњу како он говори. Како сваку другу реченицу почиње са „ЈА МОРАМ ДА КАЖЕМ“. Да ли Кошутић одиста говори под неком принудом и морањем. Ако је тако онда некако и можемо да разумемо сву ону баду у формулисању мисли сво оно сиромаштво речи и објашњавања због којих једва можемо да саслушамо проф. др. Кошутића. Пре ће ипак бити да то професор Кошутић не говори под морањем и принудом него слободно да би направно каријери. Као активан комуниста професор Кошутић је могао са свом том ос-

кудношћу у мишљењу и изражавању да постане професор правног факултета а да сада као активни слуга председника МИЛОШЕВИЋА да постане и потпредседник владе. Кошутић увек уме да одабере праву страну одакле је успех у животу обезбеђен и без много рада, знања и памети.

Кад СЛОБОДАН МИЛОШЕВИЋ са својим: академицима, докторима, писцима брани Југославију и Србију онда им ни Бог не може помоћи.

Божидар Тодоровић
почин чувар Народног музеја
11010 Београд
Хаџи Рувалова 2

ДОСТА ЛАЖНОГ ПАТРИОТИЗМА

Политика, по већ опробаном принципу, наставља да извештава у корист владајуће странке. Употребљавајући звучне наслове, успева да извитопери ионако необјективну садржину појединих чланака, стављајући акценат на оне тачке које њој („Политици“ + СПС) иду у прилог.

Ево најновијег примера:

„Демократска странка и СПО не желе да помажу избеглицима“. Господо драга, не знам да ли сте свесни границе до које солидарност и хуманост могу да иду док не постане не само чист кич већ и сасвим штетни. Божим се да смо ту границу већ прешли.

Ако се сећате (у шта чисто сумњам!), управо је Демократска странка међу првима покренула акцију прикупљања добровољних прилога и акцију давања крви за избеглице — док је то имало смисла и памети.

Сада је, међутим, владајућа СПС, видевши да јој ореол хумане политике, која брине о „Свим Србима света“ (ах, ироније!), може донети гласове на предстојећим општинским изборима (укључив ту и гласове избрљених избеглица), а и мало учврстити трон који јој се лагано дрма, преузела улогу „овна предводника“ у помагању, да не кажем улагивању избеглицима.

Тако у „Дневнику“ и осталим идеолошким (има ли других?) емисија чујемо о броју избеглица у тој и тој општини, о акцијама прикупљања тих и тих ствари (покренутим, наравно, од стране општинских одбора СПС), гледамо слике тесних станова по којима се тискају домаћини са уцвљеним избеглицима, али, ето, захваљујући хуманој и пожртвованој СПС, они ће се школовати у београдским гимназијама и добити запослење преко реда у београдским (и другим) фабрикама.

То није решење, господо. Није решење да се сто хиљада људи занавек исели са својих огњишта и дође у Србију да би неким другим, овдашњим Србима узели драгоцено место у школи или радно место. Није решење водити политику суженог видног поља, неспособну на компромисе, главу за цео свет, до сржи затронутог преживелом комунистичком кичерајском идеологијом. НЕМОГУЋЕ ЈЕ обезбедити да у Србији, у којој има толико незапослених, у којој је толико фабрика под стечајем, у којој су школе претрпане, која је сиромашна и затворена, ти људи нормално

живе. Ви им превасходно морате обезбедити мир и могућност да се врате у своје домове, а да се ми, остали, разиђемо „сви на своје радне задатке“.

Занима ме једино да ли је г. Слободан Милошевић примио и једног човека у свој стан? Или г. Данило Ж. Марковић, који им је тако великодушно понудио место у пребукираним београдским школама.

Можда ће звучати грубо, али морам да се сложим са реченицом коју је изговорио један тек регрутовани младић:

„Моји вршњаци из Хрватске побегли су овде да студирају а ја идем тамо да се бијем за њих.“

НИЈЕ ЛЕПО, господо СПС — овци.

Највише што ви можете да учините за избеглице је да коначно почнете да слушате и другу страну, да укључите и опозицију у разговоре о будућности земље (јер су опозициони лидери доказали да могу да воде и дијалоге), да коначно схватите да, захваљујући вашој политици, Србија никад није била омраженија и извргнутија вашој критици, да признате кривицу, да ослушнете шта каже тај свет око нас.

Па, на крају крајева, да дођете и на Теразије између 19.30 и 20.15 х и саслушате људе који имају неко друго мишљење — нас, Београђане, Србе, који смо исто тако угрожени јер учимо у огромним одељењима, јер немамо посао, стан, будућност... Благодарити вама! Ако за то нисте способни, време је да одете.

Радован Ива, ученица Београд

О ЛАЖНИМ МАГИСТРИМА И ЛАЖНИМ ЉУДИМА

Тиче се младе генерације, њеног васпитања и образовања. Тиче се, дакле, целог друштва и његове будућности. Садашњости нема помоћи.

Још је Диоген рекао да је васпитање младих темељ сваке државе. Знање је подлога морала: човек мора знати шта је добро, па ће и сам бити добар — рече Сократ. То посебно важи за младог човека.

Васпитањем и образовањем бавило се и бави друштво, породица, школа. Ако прихватимо чињеницу да су темељи наше државе уздрмани, онда нам је јасно колико смо успели са васпитањем. Жалосно стање и у другим виталним областима друштвеног живота потврда је да ни знање није наша јача страна.

Генерално, може се рећи да су драстично затајиле горе поменуте институције, да не могу добити прелазну оцену, да заслужују свој незавидан материјални положај. Ипак, мислим да овакав тип генералисања значи огрешење о читаву армију добрих, вредних, поштених и стручних људи. Њихов образ продали су појединци а да их за то нису питали. Морални и духовни кепеци, незналице, прописвети, лопови и мућкароши, белосветски лакрдидијаши — као појединци, дали су свој негативни печат свим областима, затамнили слику наше стварности.

Као наставак и педагог, ја бих овог пута само о једном таквом примеру из образовања, области у којој радим. О примеру довољно илустративном и толико јадном да ме је стид моје свете (?) професије.

Главни и, наравно, негативни јунак ове приче је Петар Микић, колега професор (?) марксизма бившег Образовног центра из Пожеге, а сада вероватно технолошки вишак Гимназије „Свети Сава“ у истом граду. Био је омиљен професор — љубимац ученика, нарочито родитеља, мање својих колега. Целом разреду давао петице. Заводио и ученице и њихове родитеље. Није одбијао њихове позиве за кућне вечеринке, чашћавања у кафани, услуге приватника, привилегије. Господин (!) је водио Политичку школу бившег СК при бившем Комитету. Био и угледан члан те пропале партије све док му је она требала. И док није раскринкан прави Петар Микић и пукла брука у чаршији. Он је типичан пример да добар глас о човеку често представља само последицу чињенице да људи не знају све о њему.

А онда су сазнали: омиљани „професор“ Микић Петар је недовршени средњошколац, биспосличар, светски вагабунд, вредни посленик немачког друштвеног талог; на мушку уписан без завршене средње школе, без допунских и без пријемног испита на Филозофски факултет у Приштини (где му, каквог ли случаја, предаје рођени брат) и где на сличан начин завршава факултет, без докумената и доказа о стручној спреми, само „на часну реч“, примају га у радни однос у Образовном центру у Пожеги (његов радни досије до скоро је био буквално празан), захваљујући несмотрености (!?) тадашњег руководства школе; неколико година касније, опет на „часну реч“, прогласивши себе за магистра доживљава славопојке и свечану промоцију титула на школској свечаности; лажни, самозвани магистар добија од цркавице својих колега посебан поклон и редовни додатак уз плату на своју титулу, све по Правилнику, баш као и прави магистри. Он све то хладно прима, баш као да му и припада. Све док случајно није откривен. Има, додуше, олакшавајућу околност: док су га хвалили и док је све то уживао, било му је изгледа малчице непријатно!

Онда је пукла брука. Кренула је лавина коментара и осуда, згражавање јавности и гнушање колега. Сви су сазнали. Очекивао се логичан епилог. Али, ми нисмо логично друштво, па зашто би то били и у овом примеру!? Елем, као да се ништа није десило: руководство школе заташкава случај због себе и каријере, колектив у већини, такође; инспектор рада је Микићева супруга; правосудни и други надлежни органи ћуте јер нису добили пријаву! То су све појединци о којима сам напред говорио, што актери — што саучесници, а скуп појединаца чини друштво. Наравно уз више оваквих или сличних примера у свим областима, на целом, уклетом југо-простору.

Петар Микић је тако постао мртав, али то нико не сме да му каже. Бивши магистар, бивши педагог и бивши човек. Његов колектив оболео је од лакшег облика амнезије — не сећа се ни тако блиске прошлости. Родитељи кажу: — Ми не бирамо њих, а они не бирају средства. Сви су плаћени бедно, а по-

јединци премного! Јединствени смо — они не знају шта ће са собом, а ми не знамо шта ћемо с њима“.

Дакле, још један доказ о томе да се лоши људи држе једни других чак и ако се не подносе. У томе је њихова снага. Али, већина — а то су ипак добри људи — може бити обманута речима, али не и чињеницама. Ако је за утеху. Оне друге треба подсетити да је највећа срамота од свих срамота не стидети се своје срамоте.

Петар Микић, самозвани магистар из Пожеге ЈОШ УВЕК РАДИ У ШКОЛИ, УЧИ И ВАСПИТАВА НЕЧИЈУ ДЕЦУ! А њихове маме и тате га плаћају од својих минималних примања. Од свих рушевина, човеку је најтеже гледати. Или, што неко рече, од пада је већа срамота не дићи се. А за тај последњи часни покушај има много кандидата из блата.

Због свега тога, за лажног колегу Микића и све Микићеве залутале, у некад узвишени и пречисти свет ШКОЛЕ имам поруку: пре него што почнеш говорити младим људима како треба да живе, покажи то на свом примеру. Одлучи сам да одеш. Учитељ мора учити децу пре свега својим владањем и животом.

А својим колегама — браниоцима (скриваоцима) лажног магистра једно подсећање: моралисти су обично у противуречности сами са собом. Они с пуним правом мисле да су довољно учинили већ тиме што дају добре савете и да лични пример није преко потребно помоћно средство за утицај њихових поука и идеја. Зашто за друге стварамо законе, а за себе изузетке? Знамо ли да ако не кажњавамо зло, уствари препоручујемо да се оно чини? А ако смо такви, је ли нам у школи место? Јавно се постидимо свих Микића, одстранимо их, вратимо достојанство својој узвишеној професији! Сложићете се да за то није довољна само висока плата. Тек тада ће нам људи веровати и више нас вредновати. А марксизам и сличне микићевске небулозе нека буду обавезни предмети у обданишту, ако и тамо прођу. Објавимо рат оваквим појавама и људима, за корист свих нас. Толерисање свега тога биће погубно и за нас и за друштвене промене које хоћемо да остваримо. Не охрабрујемо својом бољећивошћу лажне магистре да постану лажни доктори! Знате да их већ имамо довољно.

Драге колеге из Гимназије „Свети Сава“ из Пожеге, ако ништа од свега што написах не уважавате и не сматрате паметним, ако ништа, бар за тренутак не узнемири вашу људску, професионалну и педагошку савест, онда предлажем да обавестите садашње име школе — нека се убудуће зове Гимназија „Свети Петар“, Микић наравно.

Сређеје Суботић, професор
Ужице

ШТА ЈЕ ТО ОДГОВОРНОСТ?

РЕЧ, која је непрекидно у оптицају, МЕХАНИЗАМ, иза кога се крију српски НИШТАВЛУЦИ, нуђећи КОРЕЊЕ својем Народу, али не и себи, јер, њихове „ЗАСЛУГЕ“ су НЕБРОЈЕНЕ и по „продуктивном зна-

чењу превелике...

Водећи СИЛНИК је око себе сакупио све ПЕЋИНСКЕ „људе“, који су кроз спољну формулу „Јагаџици“, а кроз унутрашњу ТИГРОВИ (после смрти човека, остаје име, а после тигра КОЖА), са незапамћеним ЗЛОДЕЛИМА која незауостављиво чине...

Наш НАРЦИС са својим САТЕЛИТИМА хукти, њихова „МАШИНА“ МРЖЊЕ, гута све око себе, а ми је добро плаћамо: плаћамо је људским животима, моралом, пријатељством, Нацијом, свим могућим материјалним добрима, комплетним разарањем друштвеног бића, све смо дали, што смо имали и што смо, уопште могли имати, остале су нам само КУКАВИЦЕ, ИЗДАЈИЦЕ, ГМИЗАВЦИ, а ми им и даље, упорно обезбеђујемо ДЕЛАТНОСТ...

Ко је одговарао за животе младих и необучених војника у Словенији (потпуно беспотребно), ко је одговарао за излазак ТЕНКОВА на београдске улице, ко одговара за прошло и текуће друштвено стање (за такве ЗЛОЧИНЕ и ИЗДАЈУ сопственог Народа, се кривично одговора и скида са ПРЕДСТОЛА у свакој цивилизованој земљи, а ми као да смо ослепели... прихватамо „кошчице“ са њихове БОГАТЕ трпезе), што више земља тоне у АМБИС, они су све „супериорнији“.

Непосустало ми слушамо ВОЂИНЕ, КАДИЈЕВИЋЕВЕ, АЏИЋЕВЕ, КАРАЏИЋЕВЕ, БАБИЋЕВЕ, ЈОВИЋЕВЕ (стотине и стотине њихових помагача), приче... Таква неразушница СПРЕГА је УЗРОК, а све наше погибелности су последица. Јовић је за неуспех београдских тенкова, по НАЛОГУ ВОЈДА (вођин ЕГЗКУТОР), дао оставку, да би одмах затим у Скупштини „плакао“ да се врати у Председништво, како би наставио са тоталним ГЛУПОСТИМА у функцији ПОТПРЧКА... Како се само РАСКОКОДАКАО после ПУЧА у нашој пријатељској земљи, да би по обрту догађаја, спласнуо до издисаја, била је то ПРЕГОЛЕМА туга нашег потрчка.

„Сели“ се „ГОСПОДИН“ ВОЂА — са простора на простор, од Косова до Крајине, од Крајине до друге Крајине, „закувава“ односе међу људима, што може више, ствара ПАКАО што може већи, поручује протесте од својих плаћеника, сходно потребама и непредвидивим догађајима који му ремете уходана ЛАЖИРАЊА и свакодневне „дебеле“ подвале и оном делу народу, који му је веровао. Невероватном брзином разгранана мрежу својих НАЈАМНИКА, а и ОКТРОИСАНИ Устав је одлична премиса, за такав одабир. ВОЂИНИ подрепаши, само се утркују, чији ће „УЧИНАК“ према својем вољеном ВОЈДУ бити већи, сходно томе, и награде ће бити примерене.

Аспирације, „наших“ доктора, академика, магистара у свим дисциплинама се не смањују, како оне расту, тако се увећава и друштвено ЗЛО, што значи, да је та, такозвана „ЕЛИТА“ главни произвођач свих могућих недаћа, у којима се безизлазно „купамо“.

„Нормалан“ човек, ове наше „СЛОБОДНЕ И БОГАТЕ“ СРБИЈЕ, свакодневно „умире“, гледајући и слушајући ВОЂИНЕ удворице, почевши од „финог, тихог“ и ученог Добрице Ћосића, изобличеног Банета Црнчевића, Матије Бећковића, давно проданог Антонија Исаковића, лимунадног „Др“ Коштућа (који се сагиње, до испод ципеле свом газ-

ди), па све до УБИЦЕ „др“ ШЕШЕЉА, који своју ДЕСТРУКТИВНУ енергију, распростире по Србији, под „велом“ одбране српства, но, сигурно је, да нико не може и неће, толико ЗЛОЧИНСТВА нанети, баш тој Србији, са којом се поштала, највећи РАЗВРАТНИК српског корена.

Не заостаје много за самозваним „ВОЈВОДОМ“ (само се разликују по начину у освајању положаја), ни млади ТИТИЋ, Милан Бабић. За неверовати је, да се у тако кратком времену, нашао на функцији председника владе, председника националног већа, председник СО Книн, председник ИО СДС, врховни командант и још много других писаних и неписаних функција. Такође се добро усавршава (едукује и друге), као препродавац људских душа и „правичан“ дистрибутер приспеле материјалне помоћи за ратна подручја, што чини, најбеднији и најмизернији облик људског постојања, где се преко недужних и необавештених Срба у Крајини, прибавља све што се прибавити може и незаслужено УСТОЛИЧАВА...

Нема оскудице за ТИТИЋИМА, „плодно је тле“ за њихово масовно „рађање, те у том ЧОПОРУ („брат“ „црвеног“ војводе), и СИРОВИ Мирко Јовић, постаје друштвена „АЛБА“.

Чува „наш“ ВОЂА авнојевске Границе, тековине братоубилачког рата, Братство и јединство, Цементирани Јаме, недоступну Архиву из „Револуције“, ЧУВА „наш“ ВОЂА и све БРОЗОВЕ ЗЛИКОВЦЕ... како би онда, могао признати Крајину, припојену СРБИЈИ, (то више, кад му БИЛАС објашњава и потврђује, вербално утврђене границе у ЈУГИ, од стране, његове највеће ЉУБАВИ, БРОЗА), када остаје доследан политици континуитета, „изаткану“ „МИРОМ, СЛОБОДОМ и БОГАТСТВОМ“.

Може „наш“ ВОЂА, (потпуно безбрижно), да ради шта хоће (савршено ником не ОДГОВАРА), има добар и послушан народ, народ без прохтева, народ, који више воли СЛИКЕ свога ВОЂЕ, него сопствени живот. Све то одлично зна „наш“ Вођа, башкарећи се у ТУЂОЈ и ОТЕТОЈ кући, баш у Насељу, где је живео и „радио“ БРОЗ, „наша“ плава ЉУБИЧИЦА.

Наш „ВОЂА“ није осетљив на било какве примедбе, нити је излечив од болшевичког СИНДРОМА, а ни са ПАЈСЕРОМ га, нико не би могао померити са ПРЕСТОЛА. То је збиља, важно да не заборавимо, иначе ћемо упасти у неизбављену фрустрацију, депресију и анксиозност.

М.Т. Београд

ГОСПОДАРИ И СЕИЗИ

На почетку писма морам да Вам кажем да ми је необично драго што је тајанствени, а у народу већ легендарни капетан Драган окренуо леђа „црвеном Цеџару“ господину Милану Бабићу, сеизу господина Војводу. Још ми је драже што му је онако одбрусо, рекавши да он није никакав плаћени војсковођа, већ напосто велики српски родољуб, онакав какав господин Сеиз никада не може бити. Капетан Драган не само да није био плаћен од владе САО Крајине, већ је и

своја лична средства трошио не би ли како-тако наоружао „книџе“ како би се могли равноправно носити са МУП-овцима, редарственицима и припадницима ЗНГ-а. Имао је капетан Драган са „книџама“ великог успеха у ослобађању територија САО Крајине, уз минималне жртве на српској страни што је последица добре тактичке припремљености и дисциплине „книџи“. Те и такве успехе у ратним операцијама господин Сеиз је пригрлио као свој лични успех, јер побогу он је, из канцеларије, врховни командант свих јединица САО Крајине. То је разочарало капетана Драгана и одлучио је да окрене леђа господину Сеизу, а радио је на припреми ратног пројекта за ослобађање територија Славоније, Барање и западног Срема. Како ли ће господин Сеиз сада господину Војду на очи изаћи. Иначе господина Сеиза у последње време као да опште не брину запенушене усташе из редова МУП-а, редарственика и ЗНГ-а. Његова главна брига (јер он мора стално подилазити господину Војду) и трн у оку је све више господин Вук Драшковић, човек који толико воли све што је српско и светосавско, срце и душа ове наше Србије. Брине га човек који је оставио каријеру плодног писца од имена и угледа и прихватио се улоге изабавитеља свеколног српства из бољшевичког мрака. Господин Сеиз се посебно обрнуо на драгог нам Вука после Вуковог састанка са господином Месићем. На том састанку је Вук (опет је постао петао који најраније пролева) господину Месићу предочио карту Југославије са новим унутрашњим границама. За те границе је Вук рекао да још увек нису најправедније, јер велики број Срба још увек остаје ван граница Србије. Али, Вук је овом приликом ишао на то да и после овакве поделе територије република остану исте (да буде и вук сит и овце на броју). Е, после једног оваквог предлога разграничења, на Вука се (наравно уз помоћ свих мас(СПС) — медија) обрушио господин Сеиз речима да не може Вук тек тако да представља српски народ, јер, побогу зна се ко је врховни Вожд, највећи Србин од свих. А тог највећег Србина као да Срби ван Србије нимало не занимају. Њему је сасвим добро у његових 600 и кукур квадрата у вили на отетом земљишту на Дедињу. Шта има он ту да се бакће са тамо неким Србима ван Србије, када му ни у републици чији је врховник више од половине Срба не верује. А како ће му и веровати кад је рат против Срба (они су за мир) постати његов заштитни знак. Како ће му веровати када је у све већој неизвесности (са њим нема неизвесности) шта ће бити сутра. Био је члан путујућег позоришта „Шест врховника“ које је давало представе које су личиле на дијалог глувих. После сваке такве представе било је све више голоруких Срба који беже испред наоружаних запенушених усташа. Било је све више и мртвих Срба. Сретао се на само и са поглавником Туђманом негде на граници између Србије и Хрватске (којој граници када се зна да је она од 1945. привремена). О тим својим тајним преговорима нико не није реферисао, а и шта би причао када се после тих разговора само више пуцало, било је више изгледница и више мртвих. Ко зна, можда су се поглавник Туђман и господин Вожд управо то и договорили, можда му је

Вожд препустио Србе са територија Хрватске на милост и немилост, тражећи као противуслугу да поглавник што чешће емитује вести о томе како сарађује са српском опозицијом, посебно са СПО-ом. То је Војду потребно како би што дуже остао на власти, јер му се фотеља све више дрма. Али, народ све мање верује мас(СПС) — медијима. Ових дана господин Вожд је сазвао „мировни састанак“ (побогу, па он се увек залагао за мир, примери Словеније и Хрватске то најбоље потврђују) председника Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине. Ко зна, можда ће се после овог „мировног састанка“ огласити пушке и у Босни и Херцеговини. Не би било ништа чудно „са њима нема неизвесности“: Изгледа да је господин Вожд утврдио себи у главу да ће постати Велики ујединитељ нове Југославије, не питајући притом за цену. За тај свој сан за сада успешно користи своје сеизе: господина Бабића, господина Карачића и господина Булатовића. За обрачуна са српском опозицијом, посебно са СПО-ом ударна песница постао му је господин Војвода (види под „зарђала кашика“ и „масна ћосава брада“). Дакле, господин Вожд је пригрлио и једног новог четника, који све више брука славну четничку традицију својим изјавама и својим понашањем. Ех, шта све неће учинити господин Вожд не би ли што дуже остао на власти. Признаће он и четничку борбу (иако су бољшевици начисто искривили слику борбе у II светском рату), а ако треба, подићи ће на Тргу Слободе и споменик највећем српском родољубу, вођи III српског устанка генералу Дражи Михајловићу. Али, ништа му неће вредети. Већ је прочитан. Мислим да Вождова власт неће толико трајати, његово време полако али сигурно истиче.

С вером у бога, за боље сутра!

Капетан М. Г. Бањац

НАША ПОСЛА...

АКО КЊАЗ ДРУКЧИЈЕ НЕ ОДРЕДИ!

У последње време у контролисаним медијима актуелне власти у Србији уважени академици, они чија ће имена уколико се актуелна власт задржи до краја овог века, носити улице па и читави градови — напосто се, углавном у интервјуима, утркују у давању подршке актуелној власти...

„Србија није комунистичка...“

...Реченица коју сваки од ових академика данас на почетку разговора изговара. Истина, он ту констатацију да Србија није комунистичка не разјашњава. Али понавља. Јер, ту мисао је изговорио нико други до први човек Србије. А за ове академике најзначајније је правило: истина је једина све до тренутка док књаз другачије не одреди!!!

И, ето, за плебс, велике истине! Србија је најдемократскија земља Европе јер има опозицију! Будимир Кошутитић, тако, у тој констатацији, као актуелни потпредседник српске владе, иде и даље. Он прописује правила пона-

шања у странчарењу. Чудном, до зла Бога, неразумном кодексу понашања у условима парламентарне демократије.

Ако је, стога, и од Будимира Кошутића много је.

Данас за „Велику Србију“ а сутра за Југославију...

Већина тих академика који, узгред буди речено, згрћу енормно високе хонораре, и однос према домовини подешавају према жељи ВЕЛИКОГ КЊАЗА. Јуче су се сложено и у хору залагали за Велику Србију, а данас су, веровали или не, за Југославију. И то им уопште не смета. Напротив. Они уживају у промени мишљења, наравно уколико то мишљење завређује похвалу, а ког би другог, до Књаза. Најсвежији пример је упињање да се овом српском народу, јер другима, без обзира на труд и средства то не могу утуви у главу, да је република Босна и Херцеговина листом за „остатак“ Југославије. Већ су у штампаним брошуре, новински чланци и „научни“ прикази да је управо таква Југославија одувек била потребна српском плебсу и да су, из најразличитијих разлога, сва друга решења била и „научно и историјски“ погрешна и на штету српског народа.

Корење је ствар, веровали или не, ината

И хепиенд таквих „заокрета“ је и једење корења. Нашли су академици, они који улазе у историју, спасоносну формулу. Народ се оперделио „за корење“, веровали или не, из ината. То је, ето, спасоносна формула за садашње и будуће животне тешкоће. И буквално речено — глад.

А такво прокошење је, за већину српског народа, трагично. Без пријатеља у свету, и широм земље, и са непријатељима на сваком кораку — суочавамо се са преломним тренуцима у дугој историји живљења на овим балканским просторима. Од нас самих, умногоме, зависи како ћемо и са ким ћемо у будућност. Уважени академици нам стога нуде реликвије прошлости, њиховим жељама саображену историју српског народа и, веровали или не, једење корења. Зарад њиховог посмртног живота, оличеног у именима тргова, улица па и читавих градова.

И стога, ако један Стане Бровет, до сада некритикован генерал, у италијанској „Ла Стампи“ изјави да „Можда је за мир и престанак ратовања неопходно да са политичке позорнице оду Туђман и Милошевић...“ медијска средства актуелне власти у Србији то и поред тврдње „чеда Слобиног“ да је то једина објективна и правична штампа — ћуте...

Рат је Србима наметнут

И гле чуда. Медијска личност капетан Драган, на сазваној конференцији за новинаре у Крагујевцу, изјављује да „је режим др Милана Бабића комунистички“ и да се тај режим ослања, не на народ Крајине, него на актуелну српску власт.

Опет блокада. И ћутња.

Јер, изјаве неколицине српских академика о демократичности актуелне власти у Србији, и изјава капетана Драгана не „иду заједно“.

Ишчекује се да Књаз одреди место и улогу капетана Драгана у актуелним српским zbивањима.

Ако неким случајем Књаз изјави да је „ка-

петан Драган поштен човек“ ови ће академици, попут стрика Бране, у глас изјављивати да се у односима др Милан Бабић — капетан Драган „десио курцшлус“. У противном, капетан Драган је већ евидентиран као „издајник српске ствари“...

Где је крај овим, белосветским, заврзламама?

...Сасвим сигурно у новим парламентарним изборима. И пропорционалном изборном систему. И дијалогу, без обзира на мржњу, најпре националних мањина и актуелне српске власти у Србији, а упоредо и са народима који чине Југославију и који ће, уколико је то воља међународне заједнице, опет и убудуће живети заједно, свеједно да ли ће се она звати „модерна федерација“ /заснована на принципу један грађанин — један глас.../ или конфедерација...

Ипак, а то је за овакав напис и најзначајније, комунисти Србије сваки губитак апсолутне власти и мноштва привилегија, сматрају националном трагедијом па не би било згорег да, ипак, у овим тешким и неизвесним временима „заиграју са отвореним картама“...

Јован ДЕВЕЉАЧКИ

ДОЈЧИЛО НЕМА ВРЕМЕНА ЗА НАРОД

Ево, прође неких 10-так месеци од настанка „демократије“ и избора ПРЕДСЕДНИКА у нашој Србији, па ме то, као и остало што се дешавало и сада дешава око мене и у мени, свакодневно наводи да се у мислима враћам у прошлост. То би неки можда назвали свођењем рачуна на право стање. Размишљам, питам се, закључујем, двумим се, љутим се, патим, све мање причам (које психосоматско стање!!!), све мање читам, ТВ углавном не гледам. Знам врло добро шта је разлог свему томе, тако да ми неуропсихијатар скоро није ни потребан, једино седативи. Исто тако, врло добро знам да се многи моји пријатељи слично осећају, а како и не би, појер најмање неколико десетина шокова које су нам приредили наши „др“ и „мр“ политичари. Свега је било, свашта се дешава, а ко зна како ће се завршити?! Можда Бог зна?

Све је тако непредвидљиво и изненадно, а лажљиво, прљаво и смрдљиво, па се понекад питам да није Данте својим „Паклом“ уплео прсте у наше судбине.

Довољно је да се осврнем, па почнем од 9. марта, батинања, убијања, прскања водом, бацања сузавца на нас, а касније „пљувања“ по свим оним присутнима од 30.000 људи и осталима, који су били „случајни пролазници“. Можда смо тада сви ми били случајни пролазници? Можда су и тенкови сасвим, сасвим случајно изишли на улице Београда? Ионако су улице тада већ биле празне. Не знам само зашто су и у другим градовима 9. марта тенкови били ван касарни. Додуше, нису били на улицама. Све се то дешавало, а можда и није, а наш Дојчило је био глув на све. На захтеве, на ударце, на пуцње на јауке. И нигде га нема. Као да се претворио у ваздух. Чак је после свега био позван на један од наших мирних митинга. Није дошао. Ко каже да није

смео? Чујем да је једино „био у могућности“ да за деветомартоваше обезбеди Омладинско насеље код Делиблатске пешчаре. То је ваљда требао да буде неки други Голи Св. Гргур. Међутим, студенти су направили „фрку“ и спречили морбидне намере.

На све наредне захтеве опозиције у тзв. Парламенту и ван њега, он је или био глув, или није разумео, а вероватно то није ни хтео, углавном, није их уважавао. За долазак у Скупштину, нема се времена. Неки су себи дозвољавали да се иживљавају на нама, одважно подносећи оставке, па затим уњкаво, и као да се ништа није десило, повлачећи исте. Онда се појави Дојчило на ТВ шест пута у току дана (хвала ТВБ), тек толико да се зна ко коси, а ко воду носи, и онда га опет више нема. Они што га обожавају, кажу да нема времена.

Е, кад се почело навелико гинути у Словенији, Славонији, Западном Срему, Хрватској, онда се опет на ТВ-у десило он (икебана у првом плану, папир, па велики БОС), али касно; тек толико да нам саопшти како смо добро наоружани, колико нам је снажан морал, као и како смо добро спремни и обучени у случају, на пример РАТА. Тек толико да се зна, мада је све, као и до тада речено у стилу $XU = z + o/a$, и то када смо сви углавном, били у стању избезумљености. Сад ће мене неко да убеди како сам добро наоружана и спремна за РАТ, а ја немам ама баш ништа што личи на оружје (можда осмех) и не желим да ратујем.

Не желим више да дужим на примерима, јер смо понашања Дојчила свесни мање-више сви у Србији.

Влада мишљење да његово понашање личи на неког ко је „пао с Марса“, на неког ко је луд, или се прави да је луд, на неког кога боли..... за све, да је исувише пасиван узимајући у обзир које обавезе и привилегије има, итд. итд.

Међутим, господо, није то што ви мислите. Није он ни луд, ни глув, нити је пао с Марса, господо моја драга. Човек једноставно није имао времена, а још увек га нема за све ово око нас и у нама, а камоли за ту неке мировне мисије ЕЗ, стварање српске гарде, убиство једног од првих људи српске Националне гарде. Ма, за цео свет. То су ионако сви непријатељи Србије. То ћемо МОРАТИ да размислимо и да схватимо, јер он је господо, вредно, предано и детаљно УЧИО ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК. Да ли он добро зна српски? Па није он толико ни пасиван човек, нарочито кад се узме његова активност у предизборној кампањи, јер каже стара Талмудска пословица:

- ако нисам за себе, ко ће за мене бити?
- ако сам само за себе, шта сам ја?
- ако не сада, када?

Али, зато Хераклит каже: ЋУД ЈЕ ЧОВЕКУ ЊЕГОВА СУДБИНА.

Спиља, Срем. Митровица

ЦРКВА И ТУРИСТИ

Цркве и манастири су наша светилишта, наше ризнице културе, наша историја. Има скоро пола века да српски народ одлази у ова светилишта као страни туриста.

Уђе, разгледа, исприча по који виц, чак Бога опсује.

Уђе и не прекрсти се. Празан и бахат, или неким пустим погледом упијен у сопствени џеп, излази као што је и ушао, самољубив, свемогућ, једини. Нарцисоидност му уништила богобојажљивост, лицемерство му изгужвало поштење, користољубље га претворило у оклопну аждају, цинизам му ишчашило стварност, и она се, као кост у грлу, попречила посред живота па нити у прошлост нити у будућност.

Шта би са душом? Племенитост, добродушност и широкогрудост остадоше само увекбане речи за тапацирање личног имена. Ко источи српску душу и наметну пролазност свему српском? Пословица каже: Ко у небо плује, на образ му пада. Тако и Срби, одбацише Бога и Краља па им се на плећа и историју свалише комунизам, Тито и Кардељ те српска душа даха нема.

Има ли кајања? Невоља је у нашем роду што кајање вређа „узвишено“ осећање непогрешивости, па свако кајање мржњу потхрањује. Тако Срби замрзеше своје претке, свога Светог Саву. Своје јунаке претворише у историјске басне а зарад изнуђене „љубави“ према смртном фасадеру и среброљубцу.

Како је то могуће кад се по домовима, нарочито сеоским, Крсна Слава слави и Славски Колач ломи. Да, али се у школи, на улици, у средствима јавног информисања, у институцијама друштвеног система, велича атеизам као опредељење тог истог богопоштујућег народа. Марксистичко—лењинистичка филозофија је „религија“ за себе, са својим боговима, насупрот свим религијама света. Тако, услед мобилисане свести, а у процепу између народне традиције и културе с једне стране, и новокомпонованог елана живљења с друге стране, пропадоше културна интуитивност, мисаона самоиницијативност, укупност народног духа. Тако комунистичка вера, насупрот православне, спроведе свој „крсташки поход“ и свој „свети рат“.

Поколебај некоме дух и лако ћеш га победити али људе без духа веома тешко. Многи Срби постадоше „пампур људи“, срамно познати пред нечасним а немилосрдни пред часним. Прозовите по делу, и по савести, полувековне српске политичаре:

— до преко очију окрвављеног Слободана Пенезића—Крцуна,

— по прелјубама познатог Петра Стамболића,

— по масним и пијаним ноћима развратног Дражу Марковића

— по адаптацији својих „чврстих“ убеђења Богдана Трифуновића. Овај последњи беше Брозова одступница, Милошевићева десна рука, а успостави ли се, којим случајем, монархија, представиће се као стари борац за повратак Краља, и прекрстиће се плујући и Броза и Милошевића.

Видите ли, ипак се нешто покреће и мења; од зликоваца преко бахатих до адаптера. Оно што је до данас остало, што се није изменило, то је калање православне крви са рогањ њихова знака.

Све те године Срби носе свој крст у својој голготи. Пола века, већ, ствари се не називају правим именом, а зна се да док се лопо-

ву не каже да је ловов већ да је присвојио материјална добра; док се лажову не каже да је лажов већ да је манипулисао чињеницама и вршио замене теза, дотле се ни доктору не може рећи да је доктор а ни поштенем човеку да је поштен, — дотле је у примени хаотични ред вредности.

У тој и таквој Србији један човек подиже свој глас, упре својим прстом и прекрсти се. Комунисти то назваше лудачком иконографијом.

Он откри сапуницу њихове идеологије и указа на паперје њихове чврстине. Они се латише оружја, отрова и тенкова.

Он поче враћати достојанство и самоувереност српском човеку, поче обнављати српску душу, а они се, заклетни атеисти, почеше гомилати по црквама и манастирима, не би ли тако, камелеонски, по други пут истом лажи, преварили српство. Ускоро треба очекивати да се и прекрсте. Али, узалуд. По Србији, из све већег броја срца, одјекује: „Бан-до црвена!“, „Хоћемо Краља!“, „Вуче, Вуче!“.

Др Зоран Богвић
стоматолог

ВИЈЕСТИ ХТВ — ТВБ

М и у Сарајеву имамо прилику да пратимо поред ТВ Сарајева и ЈУТЕЛ—а понекад и вијести ТВ Загреб и Београда. Иако ове последње можемо видјети два до три пута седмично, довољно нам је да видимо и чујемо сву биједу бивших комуниста на власти како у Загребу тако и у Београду.

Слушајући ове из Загреб сајетим се 1942. године када сам у Мостару слушао разгласе Павлићевић круговала који су јављали о борбама хрватских снага са четницима исто као што сада јављају Туђманови ТВ коментатори. Разлика је само у томе што је Павлић тада имао једине пријатеље у силама Осовине који су били окупирани Југославију, док је Туђман поред старих пријатеља проширио круг пријатељства и са онима који су некад били пријатељи четника чију децу и унуке он сада убија по Славонији, Лици и Банији. За проширење круга пријатеља госп. Туђман треба скинути капу властодршцима у Београду, тј. својим некадашњим друговима.

Вијести ТВБ јављају нам о хиљадама избјеглица из Хрватске, погинулим, рањеним, минираним кућама и спаљеним српским селима. Јавља се о активности Црвеног крста и тражи помоћ за избјеглице.

Господо из српске владе толико је смогао снаге и покојни Милан Недић иако под много тежим условима јер је био под њемачком влашћу. Зар баш та српска влада и славна ЈНА нијесу у стању да кажу господину Туђману да прекине геноцид над Србима. Не само да нијесте у стању помоћи но вашим понашањем очито одмажете српском народу јер:

— не одобравате формирање српске војске иако знате да би Туђман пред том војском био мањи од макова зрна. Ваљда сумњате да та војска неће чувати ваше фотеле и петокраку, а до Срба вам није стало колико до лањског снијега,

— ослањате се на ЈНА која још служи само за чување партије на власти,

— форсирасте неке надричетнике на челу са Шешелом који врбује наивне младиће који и не знају о чему се ради, а зна се шта их чека уласком у рат без обуке,

— приговарате опозицији (СПО и ДЕМ) за напуштање скупштине апелујући на критични тренутак у вези стања у Хрватској као и раније када сте говорили за Косово, а не видите да сте криви и за једно и друго,

— предсједник клуба посланика СПС апелује на јединство као да је негде прочитао Хитлера кад је рекао: „Национално јединство нам је потребније него икад, а опозиција га разара и руши“. Исти тај предсједник и његови посланици одбили су сваки користан предлог опозиције и чуди ме како су и до сада могли издржати. Некад сам замјерао опозицији ради намјере да напусти скупштину, међутим, пратећи рад српске скупштине видим да нема сархе присуствовати тамо гдје те нико не уважава па био или не у праву.

Да завршим једном паметном изреком Вука Драшковића изреченом синоћ на ТВ да још корачамо као обећени са онима који су нас довели до пропасти. Тачно је то. Комунисти су нас довели до највећих понижења у нашој историји па чак и таквог понижења да кажу да се немају чак стидјети. Да је жив пок. Јован Дучић измјенио би ону изреку да се Хрвати ничега не стиде, јер су их комунисти претекли. Можда нам је судбина одредила самоуништење па баш обећени корачамо за неким слијепцима који нас 45 година воде у провалију, а ми никако да прогледамо.

Јован Голијанин

КРСТ И КРСТОГРАДИТЕЉИ

И зградња великих петровских крстова по Србији — који се подижу обично на раскрсницама 2 или више путева, датира још од времена Светог Саве. Функција тих крстова углавном је била верска. Ти крстови су симболизовали знак српства слоге и мира, и око њих се народ окупљао празничних дана — а деца су палила бакље од коре дрвета сваке године увече петровдана. У ратовима су крстови махом рушени али у задње време почела је масовна обнова крстова, и враћање у веру која нас је и одржала.

Крстови се обично израђују од храстовог дрвета дужине од 12-15 мет. и са две пречке при врху добија се прави смисао крста, правац крстача у односу на лице крста је: северисток-југозапад.

У оквиру акције око подизања таквих крстова највише се истичу људи из редова опозиције — СПО-а и сви други поштени Срби. На подручју подрињско колубарског региона подигнуто је у велини места, чак и на сваком раскршћу. Резултати крстова већ су видни: окупља се омладина пева српске песме, а старији људи причају о недаћама што их све више притискају, и тако се празне и ако су им цепови углавном празни.

Честитам свим градитељима на добром смо путу.

Раде Лукић, Ј. Лешница

РЕКЛАМИРАЈТЕ СЕ У СРПСКОЈ РЕЧИ

1/1 Последња колор страна — премаз	30.000 дин.
1/2 последње колор стране — премаз	20.000 дин.
1/4 последње колор стране — премаз	15.000 дин.
1/1 Унутрашња колор страна — премаз	25.000 дин.
1/2 унутрашње колор стране — премаз	15.000 дин.
1/4 унутрашње колор стране — премаз	10.000 дин.
1/1 Унутрашње ц/б (црно-бела) страна	20.000 дин.
1/2 унутрашње ц/б стране	14.000 дин.
1/4 унутрашње ц/б стране	8.000 дин.
ЗНАК ФИРМЕ ДО 5 цм² — НАСЛОВ. СТР.	10.000 дин.
1 цм/стубац на унутрашњој ц/б страни	500 дин.

У цену је урачунато коришћење највише два слајда или две фотографије на целој страни, а на 1/2 и 1/4 стране коришћење највише једног слајда или једне фотографије. За сваки додатни слајд/фотографију доплаћује се и 500 динара.

Цена огласног простора за оглашавааче из иностранства увећава се за 30%.

ЖИРО РАЧУН: 60801-603-27562 КОД СДК БЕОГРАД са назнаком: за оглас у „СРПСКОЈ РЕЧИ“.
ДЕВИЗНИ РАЧУН: 608011-620-128-25731-7495633 КОД КРЕДИТНЕ БАНКЕ БЕОГРАД ДД са
знаком: за оглас у „СРПСКОЈ РЕЧИ“.

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ: „СРПСКА РЕЧ“, БЕОГРАД, Бранкова 13-15, V и VI спрат

ПРЕТПЛАТА НА „СРПСКУ РЕЧ“

Овим се претплаћујем на „Српску реч“, чија полугодишња претплата износи 450 динара, а годишња 900 динара (урачунат је попуст од 10%). Годишња претплата за иностранство је 150 ДЕМ, 90 УСД, или одговарајућа противвредност у другим конвертибилним валутама.

Уплате вршити на динарски жиро рачун 60801-603-27562 СДК Београд или девизни 60811-620-128-25731-7495633 Кредитна банка Београд, с знаком за „Српску реч“. Уплате из иностранства могу се вршити и чековима и међународним уплатницама. По један примерак уплатнице, или других доказа о уплати, заједно са овом наруџбеницом послати на адресу СРПСКА РЕЧ“ Бранкова 13-15, V и VI спрат 11000 БЕОГРАД, тел. 620-891, 628-242.

_____
/име и презиме/

_____
/улица и број/

_____
/место и поштански број/

ОБАВЕШТЕЊЕ

Због великог интересовања редакција „Српске речи“ обавештава читаоце комплетом бројева.

Комплетни или појединачни бројеви могу се наручити уплатом на жиро рачун број 60801-603-27562 СДК Београд или девизни 60811-620-128-25731-7495633 Кредитна банка Београд

ПОРУЏБЕНИ КУПОН

Наручујем „Српску реч“ од бр. 1. до бр. 27
 Напишите који број наручујете.

_____
(име и презиме)

_____
(улица и број)

_____
(место и поштански број)

ХИМНА СПО

„Свети нам Сава говори,
устајте српски синови!
Ступајте сви у редове,
У Српски Покрет Обнове!“

АУДИО КАСЕТА СА ПЕСМА-
МА СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ!
НА МУЗИКУ СТАРЕ СРПСКЕ
ПЕСМЕ „СПРЕМ’ТЕ СЕ,
СПРЕМ’ТЕ ЧЕТНИЦИ“, СПО ЈЕ
ПРЕПЕВАО СВОЈУ ХИМНУ!

СЛУШАЈТЕ НАС И КОД КУЋЕ!

А СТРАНА 1. Химна СПО

2. Песма Вуку

3. Велика Србија

4. Песма косовских јунака

Б СТРАНА

1. Боже правде

2. Ој Србијо мила мати

3. Зови само зови

4. Трг Слободе

ЦЕНА: 150 ДИНАРА (15 ДЕМ)

**СРПСКИ
ПОКРЕТ
ОБНОВЕ У
ГРЧКОЈ И
ВЕЛИКОЈ
БРИТАНИЈИ**

НА 90-МИНУТНОЈ ВИДЕО КА-
СЕТИ: ПОСЕТА ВУКА ДРАШКО-
ВИЋА ХИЛАНДАРУ; КАКО ЈЕ
ДОЧЕКАН И КАКО ЈЕ ИСПРА-
ЂЕН; ШТА ЈЕ ДРАШКОВИЋ ГО-
ВОРИО НА КОНГРЕСУ У АТИНИ;
ЕКСКЛУЗИВАН РАЗГОВОР СА
ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИКОМ
АЛЕКСАНДРОМ!

ЦЕНА: 450 ДИНАРА (30 ДЕМ)

**ПРОСЛАВА
ПЕДЕСЕТЕ
ГОДИШЊИ-
ЦЕ СРПСКОГ
ПОКРЕТА
ОТПОРА**

СНИМАК СВЕЧАНЕ АКАДЕ-
МИЈЕ ПОВОДОМ ПЕДЕСЕТЕ ГО-
ДИШЊИЦЕ ТРЕЋЕГ СРПСКОГ
УСТАНКА. ГОВОР ВУКА ДРАШ-
КОВИЋА О ГЕНЕРАЛУ МИХАИ-
ЛОВИЋУ, СИН ДРАЖЕ МИХАИ-
ЛОВИЋА, БРАНКО МИХАИЛО-
ВИЋ, ГОВОРИ О СВОМ ОЦУ!
Трајање: 60 минута.

ЦЕНА: 350 ДИНАРА (24 ДЕМ)

НАРУЏБЕНИЦА

НАРУЧУЈЕМ:

1. АУДИО КАСЕТУ „ХИМНА СПО“ ком. _____

2. ВИДЕО КАСЕТУ „СПО У ГРЧКОЈ И ВЕЛИКОЈ БРИТАНИЈИ“ ком. _____

3. ВИДЕО КАСЕТУ „ПРОСЛАВА 50. ГОДИШЊИЦЕ СПО“ ком. _____

(име и презиме)

(адреса и поштански број)

КАСЕТЕ МОЖЕТЕ ПОРУЧИТИ
НАРУЏБЕНИЦОМ НА АДРЕСУ:
„СРПСКА РЕЧ“, БРАНКОВА
13-15, VI СПРАТ, 11000 БЕОГ-
РАД, ТЕЛЕФОНИ: (011) 620-891,
628-242. МОЖЕТЕ ИХ НАРУЧИТИ
И УПЛАТОМ НА ЖИРО РАЧУН
60801-603-27562 ПЛУС ТРОШКО-
ВИ ПОШТАРИНЕ. ЗА УПЛАТЕ ИЗ
ИНОСТРАНСТВА ДЕВИЗНИ ЖИ-
РО РАЧУН ЈЕ
60811-620-128-25731-74956-33,
ПОД ИСТИМ УСЛОВИМА

КАПИТАЛ
НЕ ПРИЗНАЈЕ ГРАНИЦЕ

InvestExport

Предузеће за грађевинарство, инжињеринг, друмска возила и трговину са П.О.
ул. 29.новембра 8, 11420 Смедеревска Паланка,
тел. (026) 32-821, факс. (026) 32-821

**Иза нас је преко 70.000м², изграђеног пословног,
стамбеног и продајног простора!**

Пажљивом анализом потреба и жеља наших евентуалних купаца, одлучили смо да тржишту понудимо велики број локала различите намене, у склопу пословно-тржних центара, широм Србије. Тренутно градимо у Београду, Младеновцу, Петровцу на Млави, Сопоту, Параћину Рековцу, Пожаревцу, укупне површине око 30.000м².

Назовите нас!

Београд: 011/648-960

Петровац: 012/33-860

Младеновац: 011/8226-251

Параћин: 035/553-420

Нудимо: Квалитет, ниске цене, поштовање рокова.

Гаранција су наши досадашњи купци.

НАГРАДНА ИГРА

Пошто су се наши драги читаоци у последње време толико оклилили да погађају све што ми смислимо, овај пут смо смислили такво наградно питање са којим можете само „да се сликате“. Дакле, треба да погодите **НА КОЈОЈ СЕ ОД ЧЕТИРИ ПОНУЂЕНЕ ФОТОГРАФИЈЕ, НАЛАЗЕ НАЈЛЕПШЕ ЖЕНЕ У СРБИЈИ, СВЕ ЛЕПША ОД ЛЕПШЕ**. Редни број фотографије, за коју мислите да је „права“, упишите у кулон и пошаљите га на адресу: „Српска реч“, Бранкова 13—15, VI спрат, 11000 БЕОГРАД, најкасније до 3. октобра 1991. године. Назнака „за наградну игру“ се подразумева. Они ретки који погоде конкуришу за награде: 10.000 динара, шестомесечну претплату за „Српску реч“ и монографију „9. март“.

НАЈЛЕПШЕ ЖЕНЕ СРБИЈЕ СУ НА ФОТОГРАФИЈИ БРОЈ

1

2

3

4

НАГРАДЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

На питање из прошлог броја „Српске речи“ о коме се ради на слици није било нетачних одговора. **КАПЕТАН ДРАГАН** је, счугледно, носила личност.

ПРВУ НАГРАДУ, 10.000 ДИНАРА, добио је **ЂОРЂЕ ДУЊЕРИН**, Јована Ђорђевића 5, 21000 НОВИ САД.

ДРУГУ НАГРАДУ, ШЕСТОМЕСЕЧНУ ПРЕТПЛАТУ ЗА „СРПСКУ РЕЧ“ добила је **ДАНИЈЕЛА МИЛАДИНОВИЋ**, Б. Ослобођења 153, 11320 ВЕЛИКА ПЛАНА.

ТРЕЋУ НАГРАДУ, МОНОГРАФИЈУ „9. МАРТ“, добио је **ИЛИЈА САМАРЦИЋ**, Чедо Васовића 45, 12000 ПАЖАРЕВАЦ.

ЧЕСТИТАМО ДОБИТНИЦИМА!